79/

ISIBHĀSIYĀIM

A JAINA TEXT OF EARLY PERIOD

L. D. SERIES 45

GENERAL EDITOR
DALSUKH MALVANIA

EDITED BY

DR. WALTHER SCHUBRING
UNIVERSITY OF HAMBURG

L. D. INSTITUTE OF INDOLOGY AHMEDABAD 9

ISIBHĀSIYĀIṀ

A JAINA TEXT OF EARLY PERIOD

L. D. SERIES 45

GENERAL EDITOR

DALSUKH MALVANIA

EDITED BY

DR. WALTHER SCHUBRING

UNIVERSITY OF HAMBURG

L. D. INSTITUTE OF INDOLOGY AHMEDABAD 9

Printed by
Swami Tribhuvandas Sastri,
Shree Ramanand Printing Press,
Kankaria Road,
Ahmedabad 22,
and Published by
Dalsukh Malvania
Director
L. D. Institute of Indology,
Ahmedabad 9.

FIRST EDITION
JUNE, 1974

PRICE RUPEES 16/

इसिभासियाइं

प्राचीन जैन आगम

संपादक

डॉ. वाल्थेर शुब्रिंग

प्रकाशक

लालभाई दलपतभाई भारतीय संस्कृति विद्यामंदिर

अहमदाबाद–९

PREFACE

The L. D. Institute of Indology has great pleasure to publish Isibhāsiyāiṃ, a Jaina canonical text of early period, on the auspicious occasion of the 2500th anniversary of the Nirvāṇa of Lord Mahāvīra. Dr. Walther Schubring edited the text with introduction and critical notes in German. It was published in den Nachrichten der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen in 1942, pp. 489-576. In 1951 Dr. Schubring edited and published the Sanskrit commentary (pp. 21-52) in the same Akademie. I requested Dr. Charlotte Krause (Subhadrā Devī) to translate the Introduction etc. into English and she very kindly did the translation. I should thank both these scholars. Dr. Schubring who is no more with us kindly allowed us to reprint the text with the English translation of his German Introduction, etc. Dr. Charlotte Krause has taken great care in translating the German Introduction etc.

The second edition of the text with the German translation of the text has been published from Hamburg in 1969. But we have not given in this volume the translation of the text. Only the German material published in 1942 and 1951 is translated into English.

Dr. Schubring in his preface to 1969 edition mentions Dr. Krause's English translation. We do not know whether he intends the translation of the text or that of his German Introduction etc. Dr. Krause completed the translation of German Introduction, etc. in 1958 and very kindly handed over to me for publication. All these years it was with me. Before writing this preface I wrote a letter to Dr. Krause to have her word for this publication, but I could get no reply from her.

The text was printed in Roman script only in both the abovementioned editions. But in this volume we have printed the text in Roman as well as in Devanāgarī script. The transliteration from Roman to Devanāgarī script is done by Dr. Nagin J. Shah. For this my thanks are due to him.

Isibhāsiyāiṃ is a unique Jaina canonical work because it contains the sayings of Non-Jaina Ṛṣis. The work proves the catholicity and nobility of the early Jaina thinkers who collected the sayings of non-Jaina Ṛṣis to form a canonical work. Again, the work points to the existence of the common ethical thought in early religions of various denominations. It is hoped that the publication of this important work will be of immense value to the keen students of Indian Religions.

L. D. Institute of Indology
Ahmedabad-380009
1st June 1974.

Dalsukh Malvania
Director.

CONTENTS

ISIBHĀSIYĀIṂ—

A Jaina Text of Early Period
By Walther Schubring 1–12

ISIBHĀSIYĀIṂ 1–101

१ नारदज्झयणं
२ वज्जियपुत्तज्झयणं
३ दविलज्झयणं
४ अंगरिसिनामज्झयणं
५ पुप्फसालनामज्झयणं
६ वक्कलचीरिनामज्झयणं
७ कुम्मापुत्तनामज्झयणं
८ केतलिनामज्झयणं
९ महाकासवज्झयणं
१० तेतलिपुत्तज्झयणं
११ मंखलिपुत्तनामज्झयणं
१२ जण्णवक्कीयनामज्झयणं
१३ भयालिनामज्झयणं
१४ बाहुकणामज्झयणं
१५ मधुरायणिज्जणामज्झयणं
१६ सोरियायणणामज्झयणं
१७ विदुणामज्झयणं
१८ वरिसवणामज्झयणं
१९ आरियणायज्झयणं
२० उक्कलज्झयणं
२१ गाहावइज्जं नामज्झयणं
२२ गद्दभीयनामज्झयणं
२३ रामपुत्तीयज्झयणं
२४ हरिगिरिणामज्झयणं
२५ अंबडज्झयणं
२६ मायंगिज्जज्झयणं
२७ वारत्तयनामज्झयणं
२८ अद्दइज्जज्झयणं
२९ वद्धमाणनामज्झयणं

३० वाउणामज्झयणं
३१ पासिज्जनामज्झयणं
३२ पिंगज्झयणं
३३ अरुणिज्जनामज्झयणं
३४ इसिगिरिणामज्झयणं
३५ अद्दालइज्जज्झयणं
३६ तारायणिज्जमज्झयणं
३७ सिरिगिरिज्जणामज्झयणं
३८ साइपुत्तिज्जं णामज्झयणं
३९ संजइज्जं नामज्झयणं
४० दीवायणिज्जमज्झयणं
४१ इन्दनागिज्जज्झयणं
४२ सोमिज्जं णामज्झयणं
४३ जमणामज्झयणं
४४ वरुणणामज्झयणं
४५ वेसमणिज्जं णाम अज्झयणं

W. Schubring's Commentary 102–123
ISIBHĀSIYĀIṂ (Critical Apparatus) by W. Schubring 125–130
ऋषिभाषितटीका १३१–१६०
Selection From the Stock of WORDS OF TEXT 161–164
INDEX OF VERSES IN THE ṚṢIBHĀṢITA १६५–१७१
INDEX OF PROPER NAMES १७२

ISIBHĀSIYĀIṂ

A Jaina Text of Early Period

By

Walther Schubring

Submitted by E. Sieg at Session of 19th June 1942

Of the Isibhāsiyāiṃ (Ṛṣibhāṣitāni) we have only scanty and mutually contradictory statements from ancient times. The mere name appears in the lists of literature not included in the Aṅgas as found in the Nandī (Āgamodayasamiti 202 b, Weber, Verz. II 679) and the Pakkhiya (Devchand Lalbhai Pustakoddhāra 4, 66 a), among the *kāliya* texts of the Jainas, i.e. those works which (in contrast to the *ukkāliya*) were destined for the study-hours in the daily time-table. Ṭhāṇa 506a, on the other hand, they appear as the third chapter of the 10 Paṇhāvāgaraṇāiṃ, the 10th Aṅga, in the shape of which come down to us, however, they are not contained. Samavāya 68 a, they have 44 *ajjhayaṇa,* while Jinaprabha in his Vihimaggapavā composed in s. 1363 (Weber p. 864-880) ascribes 50 sections to them. Haribhadra, when commenting on Āvassayanijjutti 2, 6, identifies them with the canonical Paiṇṇa (Prakīrṇaka) named Devindatthaya, and when commenting on Āv. 8, 5 obviously with the Uttarajjhāyā. For details, Weber's Indische Studien Vols. 16 and 17 be referred to. Thus, already at an early time, there was uncertainty[1] regarding a work which the author of the Āv. known under the famous name of Bhadrabāhu mentions among those (Āv. 2, 6, cp, Leumann, Uebersicht ueber die Āvaśyaka-Lit, p. 24b) which he intended to write a scholastic treatise (*nijjutti*). If he did carry out this intention, his work is however, so far as we know, not preserved. The original is mentioned by the Jaina-Granthāvalī (p. 80) for several libraries, but the individual lists of Jesalmer, Limdi, and the former
p. 490 Deccan College of Poona do not contain it. Thus, attention was necessarily aroused when in 1927 at Indore an unpretentious pamphlet (43 pages, price 3 annas) appeared under the title "Śrīmadbhiḥ pratyekabuddhair bhāṣitāni Ṛṣibhāṣitasūtrāṇi". It contains the text following below, and, as addenda, two Saṃgahaṇī, which probably had been handed down together

1. And, correspondingly, to-day too. From MS. No. 1144 registered by Bhandarkar, Report...... 1887-88 ff. (1897) Leumann copied out "the supposed Ṛṣibhāṣita" (copy-book of his legacy under the title Gautama-kulaka). But the 10 gāhās have nothing to do with the text to be discussed just now.

with it, for a long time, and in which the names of the Ṛṣis[2] (6 gāhās), and the catch-words of their utterances (4 gāhās) as well as the above-mentioned quotations from Thāṇa, Samavāya, and Pakkhiya with their commentaries, are put together. That we have the old Isibhāsiyāiṃ before us, cannot be doubted. Numerous, indisputably genuine reminiscences in language and style link the work up with the Āyāra[3], the Sūyagaḍa the Uttarajjhāyā, and the Dasaveyāliya, the seniors of the canon. Just Leumann (loc. cit. p. 1) compares the Āvaśyaka, on account of its daily utilization, with the Lord's Prayer, one might liken the latter four texts, in view of their importance, at least for the Śvetāmbara Church, to the four Gospels, and add the Isibhāsiyāiṃ as an apocryphical fifth one, just as at the side of the original Gospels more than one apocryphical Gospels were placed.

According to brahmanical model, the Jainas use the word *ṛṣi* in the sense of *muni*; in ecclesiastic names too either appears as well as the other, cp. Candra-ṛṣi, Brahma-muni, Siddha-ṛṣi. In the Isibhāsiyāiṃ however, a special meaning intrudes, since the speakers of the text are considered as *pratyeka-buddhas*, and also appear as such in tradition, just as the title of our printed pamphlet and the colophon of our MS. too are composed accordingly. The case of the Isimaṇḍala (pagaraṇa), which will have to be referred to repeatedly later is similar. The idea of a *pratyeka-buddha*, i. e. a man who arrived at the highest knowledge by himself, like the *buddha*, but, unlike the latter, did not form a community or school, has proved very useful for purposes of propaganda. It made it possible to claim for the Jaina faith men who originally stood aloof from the latter. Of this possibility, the author of our text has made good use by introducing a number of names of vedic-brahmanic character and of buddhist competency. But that he did have *pratyeka-buddhas* in view, follows also from the fact that to each of the speakers a *buitaṃ*, a mere
p. 491 dictum, is assigned, for therewith, their intention of teaching is denied. If the latter were present, we should find *pannattaṃ*. For, the 45 sections of the Isibhāsiyāiṃ are, with one exception, based on the principle that a more or less laconic dictum stated to have been uttered by a Ṛṣi, is discussed more or less minutely, and concluded with a stereotype final phrase culminating in *ti bemi*. The exception is formed by No. 20, which lacks in Ṛṣi, and it is perhaps due to it that the Samavāya speaks of only 44 *ajjhayaṇa*.

2. The latter are also mentioned in Weber Verz. II 949 from a very defective MS. (vide below).

3. Especially with the Bambhacerāiṃ, ed. 1910. Āy. II refers to Jacobi's edition 1882.

On the whole, the Isibhāsiyāim are a row of uniform sections strung together. In them, we distinguish the motto, the exposition separated from the latter by the name of the Ṛṣi, and the conclusion. The conclusion is everywhere the same and needs not be discussed here, it is in prose. Motto and exposition have each prose- and verses or either of the two. According to its nature, the execution is much more diffuse than the motto; in the last, the 45th section, it comes to 51 stanzas without any prose, in the 24th, with prose, still to 40, in the 9th to 33. In Nos. 42–44 however, it is missing. In Nos. 1, 4, 7, 42, 44, the motto has, besides the prose, one or also only half a śloka, in Nos. 2, 5, 29, 38, 43, it consists only of the latter two, in 30, one pāda must suffice, Nos. 17 and 45 have 2 stanzas. No. 26 brings before the prose motto, a preamble of 7 ślokas. In the proportion of motto and exposition, we observe several irregularities. In No. 33 the Ṛṣi-name is separated from the prose motto by 16 doubtlessly executing stanzas; in No. 28 we find 20 stanzas before the name, 4 after it. Even though the latter draw the conclusion from the former (control vice desire), still the latter could scarcely be considered formally as the motto. It is the same in No. 41, where the ascetic by disposition is confronted with the bread-ascetic. In both cases, the concluding 4 stanzas, to judge from the metre, bring illustrations from the other poems. In No. 36, the Ṛṣi-name has obviously been pushed ahead by 2 lines. In the usual form. Its indication is missing in No. 25, here, Yaugaṃdharāyaṇa is implicitly to be understood as the Ṛṣi. In the case of this speaker – the Saṃgahaṇī names in his place Ambaḍa, who however only poses the opening question –, the insertion of the piece reminding one of canonical dialogues is understandable. Not so is that of No. 20, where, it is true, we are reminded of the canon, but where decidedly no Ṛṣi, not to speak of a Ṛṣi-bhāṣita, is to be found.

By designating the originator of the section as *ukkaṭa-vādī*, the Saṃga-
P. 492 haṇī referred to circumvents the difficulty and can speak of 45 Ṛṣis. For, it states that 20 Ṛṣis belong to the time of Ariṣṭanemi, 15 to that of Pārśva, and 10 to that of Vīra. The same is stated by Isimaṇḍala 45 f. (cp. Weber II 948), and this likewise without intimating which "*patteya-buddha*" fall into the period of which Tīrthaṃkara. A plan in the order of the men is not noticeable, only in the second half a few who belong together are found close to one another, cp. 29, 31, 32, 34, 37 (these according to the shape of the names); 33, 35; 39, 40 and a final group 42–45 is formed by the Lokapālas, and this for the matter of that, so scantily that the first three, as though they were only stop-gaps, are disposed off without the exposition of their mottoes. For our inspection, a grouping other than the pseudo-hisrorical one recommends itself. In Jannavakka = Yājñavalkya (12), Bāhuka, i. e. Nala (14), Soriyāyaṇa, cp; Sauryāyaṇi (16),

Aruṇa Mahāsālaputta (33), cp. Āruṇi, and the latter himself : Addālaga= Uddālaka (35), the brahmanical prototypes known to us, clearly come to light. The epithet *māhaṇa-parivvāyaga* stamps Pinga (32), Isigiri (34) and Sirigiri (37) as Brahmans; the *parivvāyaga* Ambaḍa[4] belongs here, as well as his interlocutor Jogaṃdharāyaṇa, i.e. Yaugaṃdharāyaṇa (25). Thus also Madhurāyaṇa (15) Āriyāyaṇa (19), and *vitta* Tārāyaṇa (36), who are not described in detail, and about the last of whom along with some others, one more word will have to be said just now, as also about Angarisi (4) and Varisavakaṇha (18). Buddhists appear in *mahai*-Mahākāsava-Mahākāśyapa (9) and Sā(t)iputta *buddha* = Śāriputra (38), and in view of the disfigurations of well-known names it is, I suppose not too bold too see in Vajji(ya)putta (2) the head of the school of the Vātsīputras, i.e. Vatsīputra.[5]

For want of clues we cannot linger with Pupphasālaputta (5), Ketaliputta (8), Vidu (17) Gāhāvaiputta *taruṇa* (21) Harigiri (24), Mātanga (26), and Vāu *sacca-saṃjutta* (30)[6]. On the other hand, some of the afore-
p. 493 mentioned ones are known to us from Jaina literature : Bāhuya (14), and Dīvāyaṇa (40) we find mentioned in Sūyagaḍa 1, 3, 4, 2, the latter with Ambaḍa (26) in Uvavāiya § 76 and most exhaustively in the legend of the end of Dvāravatī (Jacobi ZDMG 42, 493 ff.); Angarisi Bharaddāya (4) is according to Ṭhāṇa 390 a, divided into two sub-gotras of the Goyama (Gautama), named Bhāraddā and Angirasa, a further one is, ibidem, Varisakaṇha, to whom here the Ṛṣi Varisavakaṇha (18) corresponds; one wonders whether both forms are not rather based on Vārṣagaṇya ? Tārāyaṇa (36) at last is called Tārāgaṇa in Sūy. 1, 3, 4, 2, but by Śīlānka ibid. Nārāyaṇa. Rāmagutta, who appears in the same place, is probably the same as Rāmaputta (23).

While, with the Jainas these Ṛṣis appear only by names, others are the main figures in the stories named after them. For Jogaṃdharāyaṇa, it is true, this can only be inferred from a statement in the Abhidhānarājendra, according to which he occurs in the Āvassayacuṇṇi, which is not accessible. *Deva* Nāraya (1) makes us think of the *devarṣi* Nārada of the epic, but we are in fact rather concerned with Prince Nāraya of Bāravaī. Vāsudeva questions him, this is reported by Yaśodeva in his

4. Cp. Charlotte Krause, Prinz Aghata. Die Abenteuer Ambadas (Leipzig 1922), p. 155 ff.
5. The Paddhati of the Ṛṣimaṇḍalavṛtti (Weber II 948) just as it finds a *risi* in Angarisi, also perpetrates the dissection of vajji(ya)putta into the two *pratyeka-buddhas* Vajra and Putra.
6. Ketaliputta looks like a perplexity variant of Tetaliputta (10). Vidu is only the adjective going back to vedic *viduḥ* according to Pischel Gramm. § 411.

Pākṣikasūtraṭīkā (Pakkhiya edition 67a/b) as a *vṛddhasampradāya* by which perhaps likewise the Āvassayacuṇṇi is meant : "*kiṃ soyaṃ* (i.e. *saucam*) ?" Reply : *saccaṃ* (*satyam*) *soyaṃ*. Question : "*kiṃ saccaṃ* ?" Nāraya, who cannot give information (already the previous question had to be answered by a Tīrthaṃkara), obtains, by meditation, remembrance of former existence, and becomes *saṃbuddha*. *paḍhamaṃ ajjhayaṇaṃ "soyavvam eva" icc-āiyaṃ vadati evaṃ sesāṇi vi daṭṭhavvāṇi*[7]. The same story in Sanskrit Ślokas Ṛṣimaṇḍalavṛtti 47 a (Berlin MS.1912) on the basis of Isimaṇḍala st. 43f. (cp. Weber II 948), where Nāraya is called *kacchulla*[8] with the conclusion:

> *ādyám adhyayanaṃ satyābhidhaṃ kṛtvā śivaṃ yayau (19)*
> *iti Navama Nārada-*[9]*ṛṣi-saṃbandhaḥ.*

Here, the first section erroneously gets the name Satya, corresponding to the original (Sacca) a further proof of the insecurity of the tradition.

p. 494 What is reported about Nāraya here, is a main feature of the narration, while in other cases, as will be shown in the course of our examination, our text, if a relation can be proved with the present expedients, has something by far more accidental as its starting point. With this it can be compared that from the mouth of Vaddhamāṇa (29), i.e. Mahāvīra, of his adversary Maṃkhaliputta (11) i.e. Gośāla Maskariputra, and of his pathmaker Pāsa (31), i.e. Pārśva, we learn nothing particularly characteristic of them. Every other Jaina Ṛṣi of our text could have said the same, only in the case of Pāsa, the monk is called a *cāujjāma nianṭha*. That the three have been placed at all in the row of the Ṛṣis, is very strange. For the stories, the already mentioned Isimaṇḍala and its commentary, the Ṛṣimaṇḍalavṛtti, among others, supply the basis of the criticism referred to. Asiya Davila (3), originally of course Asita Devala, who, however, is without any relation to the life of the Buddha, with the Jainas, forms a direct connection with our text in Isim 125. If it is said there :

> *'bhaviyavvaṃ bho khalu savva-kāma-viraena' eyam ajjhayaṇaṃ*
> *bhāsittu Devilāsuya-rāyarisi siva-suhaṃ patto.*

this cannot be separated from the Ṛṣi-word *bhaviyavvaṃ khalu bho savvalevovarateṇaṃ* here. There is no allusion to the fact that King Devilāsuta-a

---

7. A remark like this latter one may have been the cause why the modern commentary to Jinaprabha's Siddhāntāgamastava st. 9 designates Nāraya as the author of the Isibhāsiyāiṃ (Kāvyamālā P. VII, p. 88; reference in Klatt's hand-written Onomasticon).

8. This designation (according to Leumann an adjective in Weber II 474) is given to N. in the Nāyādhammakahāo (Āgamod. edition 243 b). Malayagiri takes it for a name (*etan-nāmā tāpasaḥ* 220 a).

9. According to the Senapraśna of Śubhavijaya (Devchand L. p. 51, 1917), 9 Nāradas were contemporary to Vāsudeva, the 9th of whom was called Unmukha (Abhidhānarājendra 4, 2013).

matter which is not quite unimportant - nearly married his own daughter. Sūy. 1, 3, 4, 3 we read about Āsila and (?) Devila; Śīlānka makes two persons of our Ṛṣi, just as there also exists an Asiyakahā.

Vāgalacīri (Vakkalacīri) *ugga-tava* (6) is known from Hemacandra's Pariśiṣṭaparvan. Not decisive worldly experiences of this jinistic Ṛṣyaśṛnga however, nor his obtaining pratyekabuddha-ship have been preserved by our text, but it appears that only his childhood, when he lived in the woods like an elephant *(mātaṅga)*, is reflected in the motto of the section. Kummāputta is among the Jaina saints, the model of puremindedness and sincerety of conduct, as can be read in Jinamāṇikya's K. cariya (ed. Vaidya 1930). Nothing is recorded of the great injury that befell this monk of dwarfish, but well-proportioned exterior, still it is just the former which is stressed in our chapter. Teyaliputta (10) is known from Nāyādhammakahāo 14, but the idea that his own actions bring a man to the place where he stands, does not there play the part which one ought to expect from the motto. About Metejja Bhayāli (13) we read in Isim. 87 ff. with the help of the Vṛtti that Meyajja-as he is simply called there[10] rather suffered deadly maltreatment than betraying a *krauñca*, who picked up the golden rice-grains destined for the princely Jina-pūjā, to their maker, a gold-smith. Our section harmonizes with this in the minor point that Metejja may have addressed the question of his motto : "Why is no friendliness shown on your side ?" which, if our interpretation is correct, contains a reproach, to his tormentor. From the remarks on 13 to follow later, it will be clear that the dictum is turned quite differently, so that also the
p. 495 adjoining expression *appaṇo vimoyaṇ-aṭṭhayāe* cannot be linked with getting free from the torture, Vārattaya (27) appears in Isim. 76 rather colourless as *vihuya-raya-mala-vāratta-risi.* The *pratyeka-buddha* Vārattaka, thus the commentary relates, bestowed composure *(mā bhīr!-dāna)* on boys who ran to him frightened, from which happening a court-astrologer could predict to his prince the victory over Caṇḍa Pradyota, which took place indeed. From this occurance can be derived the motto "*sādhu sucaritaṃ avyāhatā śramaṇa-sampat*" if we are right in seeing in these words a praise of the undisturbed company of the *śramaṇa*. But the counterpart is likewise contained in the narration which towards the end adduces by way of a citation *(yad ārṣam)* the stanza :

thevo vi gihi-pasaṅgo jaiṇo suddhassa pankam āvahai
jaha so Vāratta-risī hasio Pajjoya-naravaiṇā.

Addaga (28) appears Sūy. II 6 as defensor fidei. Nothing of this is mentioned in the section of the Isibhāsiyāiṃ bearing his name, which does not contain a motto of the usual kind. If the stanzas speak of the worldly

10. The basic form is of course Maitreya; Metārya is incorrectly sanskritzied.

desires (Kāma) and their control, this goes back to the story of Addaga, which Śīlāṅka renders with regard to Sūyagaḍaṇijjutti 190-200 (edition 387a). There we read that insight into the transitoriness of worldly treasures led Ārdrakumāra to monkhood. If Sajṃaya (39) and Dīvāyaṇa (40), the reciters of the epic Sañjaya and Dvaipāyana, were not standing side by side intentionally, it would be a strange coincidence. We are however not concerned with the epical Sañjaya, but with the king[11] known from Utt. 18 and sanskri-
p. 496 tized as Saṃyata. At least in 39, 4 this great huntsman is described. But in the commentary to 39 and 40 a conjucture will be ventured regarding the places of origin of several passages. No bridge leads to the motto from the narrative of Isim. 119, which is exclusively concerned with Saṃyata. From the pattern of the above-mentioned monstrous forms, one feels tempted to find Saṃjaya's teacher (Utt. 18, 22) as well as that of Khandaga (Viyāhapaṇṇatti 2, 2), Gaddabhāli by name, in Dagabhāla (22), whose section is entitled the Gaddabhīya. As now regards Dīvāyaṇa, we know him best, as already stated, from ZDMG 42, 495 ff.[12] as *parivvāyaga*, *risi* and *muni*, who cannot abandon his anger about a bodily maltreatment. His *buitam* in our text, however, deals with the giving up of desire, and though each thirsting for revenge does contain a desire, yet the destruction of Dvāravati is surely not thought of with regard to the *icchā*. The conclusion of this survey makes Indaṇāga (44). Dressed in red, he accepted the gifts of many who announced themselves by a drum signal, thus the story to Isim. 95 reports. Under his name, though his motto remains withheld from us, our text is justified in making its reflections about the professional ascetics.

Now let us throw a glance on the metrical material of the Isibhāsiyāiṃ. They have 452 complete stanzas, and the extent of the adjoining prose can be called large, while the Dasaveyāliya contains 550 stanzas and little prose, the Uttarajjhāyā 1-14 501 stanzas and almost no prose. The four and a half hundred stanzas would lead upto the middle of the 9th chapter in the purely metrical 1st half of the Sūyagaḍa. Thus, as far as quantity is concerned, the Dasav. stands closest to the new text; the diversity of the metres connects Isibhās. with it as well as with Utt. and Sūy., yet, again like in Dasav., the Ślokas form the overwhelming majority. Besides them, there are only 13 stanzas of Vaitālīya and Aupacchandasaka-pādas, 9 epic Triṣṭubhs, and 11 Āryās. Some, on the whole unessential, findings regarding the Śloka, will be mentioned below in the remarks to chapter 26; regarding

11. Jācobi has conjectured in SBE 45, 80 that this is a wrong rendering of this very same name Sanjaya or Sṛnjaya

12 495, 19 he is called Pārāsara, and Dīvāyaṇa only after his love-affair on an island (*dvīpa*), from which his connection with Kṛṣṇa Dvaipāyana Pārāśārya Mbh. 1,63 becomes clear. Uvav § 76, Parāsara, Kaṇha, and Dīvāyaṇa are three persons.

Tristubha nothing is to be said. Among the Āryās, in which one includes 3, 4, f. with hesitation only, is one Gīti, which occurs twice (12, 2=44, 16), while the old type, appearing in Āyāra 1 (-Bambhacerāiṃ) 9, Sūy. I 4 and Utt. 8, is not found. Vaitālīya and Aupacchandasaka are only rarely
p. 497 represented in the canon. The main passage is the chapter Sūy. 12, which accordingly is entitled Veyāliya from the metre. Its stanzas are on the whole correctly built, but on the other hand, Utt. 15[13] and Dasav. 10 have correspondingly questionable pādas, and such are numerous in the Isibhās. too. Opposite Isibhās. 2, 2 f. 8, 4; 27, 2-7; 28, 24; 39, 5, where throughout irregularities or Aupacchandasaka—, Tristubh—, and Jagatī pādas occur, only 4,22 and 27, 1 conform with the demands of the pure Vaitālīya, 8, 1, with the restriction that d is a Jagatī-pāda. In the same way, 27, 5 a—c. 6b are Indravajrā-pādas. Such inclusion of Indra- (and Upendra)vajrā-pādas is likewise known from Utt. and Dasav. In Utt. 15, they are 1a, 7a, 8a, 13 a—c, 16 a—d; for Dasav. 10, where also an Āryā-pāda and a prose-line have crept in, Leumann's foot-note (ZDMG 46, p. 638) be referred. If in 3, 4f, the Āryās already just now indicated as doubtful, can at all be designated as such, they represent, in reality, a mixture of Āryās, Ślokas, and perhaps also prose. In combination, the Āryā appears in the shape of "Gāhā-triple-bars", as they have been called in "Worte Mahāvīras" p. 4 among the Veḍhas of the Uvavāiya and kindred texts. Sporadically, viz. in 25, line 23 ff., this can also be noticed in our text : *vavagaya-cauk-kasāyā, satta-bhaya-vippamukkā, aṭṭhamaya-ṭṭhāna-jaḍhā, nava-bambhacera-guttā* have tripple-time rhythm, *chajjiva-nikāya-suṭṭhu-niratā* is a Veḍha. Such is presupposed in the passage of 37 indicated by *jāva*. Short pieces of prose too are known to crop up between the Veḍhas.[14] Intermingling of prose with verses is found in grand style in the Bambhacerāiṃ, the first part of the Āyāra, into which the editor in his time endeavoured to bring some order, whole stanzas, half stanzas, and single pādas alternate with unmetrical executions. Exactly the same picture is offered, in a smaller measure, by the mottoes of the Isibhāsiyāiṃ. It has already been shown that, leaving complete stanzas aside, in 11 cases a half-or quarter-Śloka appear as representatives of rhythmical language. From all the four "seniors" a bridge thus leads formally to our text, not counting the parallels in language and expression, on which attention will be invited below the text and in the commentary.

p. 498 It is perhaps not only the charm of novelty which makes the Isibhāsiyāiṃ appear as an original work. To stand opposite a uniform creation

13. "Worte Mahāvīras" p. 3 centre, "Utt. 12" is to be deleted.

14. They are to be distinguished from the Veḍhas in print in the work of A. C. Sen : "A critical Introduction into the Paṇhāvāgaraṇāiṃ" (Hamburg Dissertation 1936).

is already attractive, if, in the case of its sister creations, Sūy., Utt. and Dasav. one has to deal with more or less cleverly and transparently composed compilations,[15] in the case of the Bambhacerāiṃ, however, which could be compared most preferably, with considerably disturbed contexts and layers. That our text goes back to one single author, cannot be doubted; the parallelism in the structure of the individual chapters proves this no less than the throughout uniform style and the numerous self-quotations. The stanzas in a metre other than the Śloka may, for a great part, come from elsewhere, one or the other among them is likewise repeated by way of quotation. Yet the author could not manage without greater borrowings either. Such a one is No. 25, especially since its beginning *tae ṇaṃ*, according to the usage of the canon, continues a description, but does not start one. Section 20, void of Ṛṣi and motto, likewise has a form frequent in the canon, and its starting-point, the 5 *ukkala*, is actually found in Ṭhāṇa 343a. Some prose which remainds us of known passages may be a more or less conscious reminiscence. These foreign feathers however, are covered by the plumage of its own with which our work adorns itself. That is the considered, but not rigidly kept up form and the figurative expression. As considered form is also to be counted the shaping of the motto, so far as it stands in prose; a lapidary mode of speech, which must have been chosen intentionally, in order to characterize the solitary knowers not called upon to be teachers. Disciples of Vāgalaciri, Maṃkhaliputta, Metejja Bhayāli, Soriyāyaṇa, Vārattaya, to mention only the obscurest of our Ṛṣis, would indeed have stood perplexed before these splinters from the thought-workshop of the master. With us it goes similarly. If lucidity is sinned against here by terseness, the verses, on the other hand, nearly suffer from a surfeit of comparisons. Yet they are in most cases to the point, and if one remembers the renown enjoyed by the after all harmless allegory of the bees, Dasav. 1, the question arises why the Isibhāsiyāiṃ, which are so much richer in this respect, have fallen into nearly complete oblivion.

p. 499 We read some strange things in the Isibhāsiyāiṃ. Right in the 1st section (1, 7.8) the fourth and fifth vows are contracted into one, as though we were still concerned with the doctrine of Pārśva, which did not know as yet of their separation, but which, on the other hand, expressed itself differently. Perhaps Pārśva stood indeed close to the author, and this would also explain the copiousness in the dictum of this "Ṛṣi" (31).

15. Sūy. proceeds according to the size of the chapter. utt., apparently without any plan, except that some legendary sections are standing together. and the dogmatic ones towards the end. Dasav. alternates from 4 onwards, between general and special representations (Author, Dasaveyāliya Sutta, transl , Ahmebabad 1932, p. VI).

Section 20, which has already been referred to repeatedly, must have been especially dear to him, for in view of the superabundance of Ṛṣis which we find among others in the Isimaṇḍala, the introduction of an anonymous *utkaṭavādin* would not have been necessary, while there is no indication whatever that these expositions have been added later. Before all the last of the five "grand speakers", for whom, —as well as for these references in general—, the commentary following below should be compared, obtains, in the final portion, the explanation correct in itself in the materialistic sense. But while in the Sūyagaḍa, to which the passage is closely related the refutation does follow after all (in II 1, 17) it is missing here, and the reader of No. 20 is left with the impression that the author shares the point of view of materialism. For he himself introduces it, though certainly only in the course of his elucidation, with the words : "therefore I rightly assert the following" (20, line 27), where the first person places itself at the side of those in section 21, 23, 24. We proceed. An allegory carried through, in Indian manner, up to the last point in 26 and 32, is based on the simile of the realization of *dharma* as of "divine farming" (*divvā kisī*). Are we too sensitive if we remember that the "breaking of the earth" is forbidden to the Jaina layman by Uvāsagadasāo § 51, and if we therefore feel the pretty comparison as somewhat out of place ? He who uses that simile in 32 is, it is true, a brahmanical wandering monk. Just such a one, Sirigiri, announces in 37, like a second Thales, that the world originated from water. Two more cosmogonic theories follow this dictum, till the fourth, presented rather unpretentiously, brings the dogmatically correct idea. Strinking like the just mentioned unjinistic saying, is also that one of the *buddha* Sāiputta in 38; it is only in the third stanza of the section that the idea enjoined upon the Jaina appears. In the two last cases the motto as well as the originator, othewise the support of the whole, are made unworthy of belief.

p. 500 Thus we have before us a number of passages bewildering with regard to the contents. Earlier generations do not seem to have taken offence at this, otherwise the Pseudo-Bhadrabāhu would scarcely have intended to annotate the work, as mentioned in the beginning. That the Isibhāsiyāiṃ have a history, follows from the recording of *bīo pāḍho* in 31. Later on, opposition may possibly have appeared, which led to the neglect of the text.[16] Besides everything mentioned, orthodoxy could take it least of all that the founders Vardhamāna Mahāvīra, Pārśva, and the former's adversary Gośāla Maskariputra are represented as Pratyekabuddhas in the

16. Thus, the translation of Dasaveyāliya referred to above p. 498 note 15 likewise fall into oblivion, since the Indian publishers do not distribute it for want of agreement with the rendering of Dasav. 5, 1, 73.

work. Leaving aside the fact that they were none in any case, Gośāla is here obviously more than a renegade disciple of Mahāvīra, and the conjecture already uttered before that the relationship of both has been given a biased representation in Viyāhapannatti 15, gets confirmed. Other peculiarities, such as wavering in the judging of the *riddhi* (9 and 45), and the error concerning the *agandhana* (45), the repeated use of the same motto in 26 and 32, the transforation of current names, the Ṛṣi Ketaliputta besides Tetaliputta, may have been found less striking. They doubtlessly must be laid at the author's door, while frequently the diffective tradition is to be blamed. The apportioning of the findings to author or tradition cannot always be effected without doubt. The mutilation of Vedic names cannot be thought to have been perpetrated by a person who proves his Sanskrit in Sandhi forms like, among others, *ego' saddheyam* 10, 2; *purāriyam* 19, line 1; *atthi nn esa* 20, line 15; *vattey* a°. 24, 11. 16, in *purā jāṇāmi* 21, line 1, in *vahni* 9, 24; *durbuddhī* 41, 6 and in the reference to the animal fable. Concerning those names, it however be objected that Āsila and Dīvāyaṇa, which strongly differ from Asita and Dvaipāyana, are also found in other Jaina texts. On no account howeveer can we make the author responsible for those omissions which are to be stated in the beginning of 3 and at the end of 10. For these lacunae and various kinds of obvious disorder (cp. 10. 12. 17. 18. 22. 33. 36. 40), the tradition, or rather its contrary, is just as responsible as for the incorrect or unsatisfactory shape of words. Opposite it, the editor often had to resort to conjectures of which the joint sigla HD render account. The right thing can scarcely be expected to have been hit upon in all cases; certain things resisted even conjecture. The translation of the whole has been reserved for the future.

For the edition of the text, after all, only two expedients were available.
p. 501 First the above-mentioned printed text, which, for the matter of that is not very accurate. Its unnamed editor too has made conjectures (which partially were useful), by placing words or syllables into parentheses, sometimes also into square brackets. The former have been replaced by angular brackets in our foot-notes. The desire to be able to examine the MS. itself, was understandable. If it was true that it was with Ācārya-mahārāja Ānandasāgara Sūri, a request addressed to him has in any case not found a response. In a way so much the worthier of acknowledgement, and thanks to the mediation of my respected friend Muni Jayantavijaya, the Vijaya-dharma-Lakṣmī-Jnāna-Mandira, Belaganj, Agra, sent me an undated, rather modern MS. (H), comparing which was not without value, though its wording does not essentially deviate from the print. This MS., and in some cases also the print, writes about a dozen times (espcically in the second half of the text) initial p for b (*pāhue* 14, line 9, *palavaṃ* 22, 7, *pahave* 28, 3), once medial *duppala* for *dubbala* (38, 28). This points to a

prototype which designated the soft sound by a dot put into the pa, as is often found in palm-leaf MS. A second phenomenon familiar from there is the frequent preservation of the tenuis k and p between vowels (e. g. *muccati* 1, 1; *kaṇḍaka* 4, 6; *lokammi* 4, 20; *ripū* 15, 24), ~~where~~ also many cases of wrong analogy occur (e. g. *vikincittā* 3, 6, *jati* 4, 3, *joko* 45, 52), which are marked by italics. The media ~~too has often been~~ saved from being dropped (*vadati* 1, 1 etc.). In contrast to these preservations stands the liberty with which the poet occasionally foregoes declension. About twelve times we find the pure stem. This is obviously what Pischel Gramm.§ 19 had chiefly in view, when he calls (not with justification) the language of the Dasav. "often much degenerated; the number of occurrences may be about the same. So far the general remarks. The reference to details be reserved to the commentary, for which, however, very narrow space limits were drawn. Next follows the text. The foot-notes to the latter are meant accurately to reflect the statements of the two prototypes, up till now the only ones, since also mere slips of the pen can be useful for a geneology of newly to be added MSS.

ISIBHĀSIYĀIṂ

इसिभासियाइं

ISIBHĀSIYĀIṂ

1.

soyavvam eva vadatī, soyavvam eva pavadati, jeṇa samayaṃ jīve savva-dukkhāṇa muccati. tamhā soyavvāto paraṃ ṇ' atthi soyaṃ tī deva-N ā r a d e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

pāṇātipātaṃ tivihaṃ tiviheṇaṃ ṇ' eva kujjā ṇa kārave : paḍhamaṃ soyavva-lakkhaṇaṃ. musā-vādaṃ tivihaṃ tiviheṇaṃ ṇ' eva būyā ṇa bhāsae : bitiyaṃ soyavva-lakkhaṇaṃ. adatt'ādāṇaṃ tivihaṃ tiviheṇaṃ ṇ' eva kujjā ṇa kārave : tatiyaṃ soyavva-lakkhaṇaṃ. abbambha-pariggahaṃ tivihaṃ tivihenaṃ ṇ' eva kujjā ṇa kārave : cautthaṃ soyavva-lakkaṇaṃ.

savvaṃ ca savvahiṃ c' eva savva-kālaṃ ca savvahā
nimmamattaṃ vimuttiṃ ca viratiṃ c' eva sevate (1)
savvato virate dante savvato parinivvuḍe
savvato vippamukk'appā savv'atthesu samaṃ care (2)
savvaṃ soyavvam ādāya aḍayaṃ uvahāṇavaṃ
savva-dukkha-ppahīṇe u siddhe bhavati ṇīrae (3)

saccaṃ c' evôvasevantī, dattaṃ c' evôvasevantī, bambhaṃ c' evôvasevantī. saccaṃ c' evôvahāṇavaṃ, dattaṃ c' evôvahāṇavaṃ, bambhaṃ c' evôvahāṇavaṃ.

evaṃ se buddhe virate vipāve dante davie alaṃ tāī ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

paḍhamaṃ Nārad'ajjhayaṇaṃ samattaṃ.

2.

jassa bhītā palāyanti jīvā kammāṇugāmiṇo
tam ev' ādāya gacchanti kiccā dinnaṃ va vāhiṇī (1)

V a j j i y a p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

dukkhā parivittasanti pāṇā maraṇā jamma-bhayā ya savvasattā
tassôvasamaṃ gavesamāṇe appe ārambha-bhīrue ṇa satte (2)

---

1. Nārada. soyavvaṃ (this the key-words of the Saṃgahaṇī). Regarding the beginning cp. Peterson, A Third Report...(Bombay 1887) p. 253 (=P). 1 pavavati H, padavati P, vadati D. 3 °ṇo H P. 9 tattha instead of cautthaṃ H. 16 saccam c' evô° missing H D. 19. evaṃ...by H D mostly not written in full. 1-5 : evaṃ se buddhe; 6. 8. 24 : evaṃ siddhe buddhe; the remaining ones : evaṃ se siddhe buddhe; 1 :-āgacchai H, āgacchejja D; otherwise concluded after buddhe (4 : evaṃ se buddhe mutte D) or abbreviated. After the running number of the chapter, which H adds, mostly follows, from 20 onward : siddhi 19 tāi H. 21 pa° missing H.

2. Vajjiyaputte. jassa.

1, L. 2=17, 1 d. L. 4=Āyāra 11, 27. 3 d=9, 29d=29, 19d=34, 6d~3, 11d; bhavati nīrae Dasā 5, 16.

इसिभासियाइं

१.

सोयव्वमेव वदती, सोयव्वमेव पवदति, जेण समयं जीवे सव्वदुक्खाणं मुच्चति। तम्हा सोयव्वातो परं णत्थि सोयं ती देवनारदेण अरहता इसिणा बुइयं।

पाणातिपातं तिविहं तिविहेणं णेव कुज्जा ण कारवे : पढमं सोयव्वलक्खणं। मुसावादं तिविहं तिविहेणं णेव बूया ण भासए : बितियं सोयव्वलक्खणं। अदत्तादाणं तिविहं तिविहेणं णेव कुज्जा ण कारवे : ततियं सोयव्वलक्खणं। अब्बम्भ-परिग्गहं तिविहं तिविहेणं णेव कुज्जा ण कारवे : चउत्थं सोयव्वलक्खणं।

सव्वं च सव्वहिं चेव सव्वकालं च सव्वहा।
निम्ममत्तं विमुत्तिं च विरतिं चेव सेवते ॥१॥

सव्वतो विरते दन्ते सव्वतो परिनिव्वुडे।
सव्वतो विप्पमुक्कप्पा सव्वत्थेसु समं चरे ॥२॥

सव्वं सोयव्वमादाय अडयं उवहाणवं।
सव्वदुक्खप्पहीणे उ सिद्धे भवति णीरए ॥३॥

सच्चं चेवोवसेवन्ती, दत्तं चेवोवसेवन्ती, बम्भं चेवोवसेवन्ती। सच्चं चेवोवहाणवं, दत्तं चेवोवहाणवं, बम्भं चेवोवहाणवं।

एवं से बुद्धे विरते विपावे दन्ते दविए अलं ताई णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।

पढमं नारदज्झयणं समत्तं।

२.

जस्स भीता पलायन्ति जीवा कम्माणुगामिणो।
तमेवादाय गच्छन्ति किच्चा दिन्नं व वाहिणी ॥१॥

वज्जियपुत्तेण अरहता इसिणा बुइतं।

दुक्खा परिवित्तसन्ति पाणा मरणा जम्मभया य सव्वसत्ता।
तस्सोवसमं गवेसमाणे अप्पे आरंभभीरुए ण सत्ते ॥२॥

gacchati kammehi se 'ṇubaddhe, puṇar-avi āyati se sayaṁkaḍeṇaṃ
jammaṇa-maraṇāi aṭṭe puṇar-avi āyāti se sa-kamma-sitte (3)

bīyā ankura-ṇipphattī ankurāto puṇo bīyaṃ
bīe saṃvujjhamāṇammi ankurass' eva saṃpadā (4)

bīya-bhūtāṇi kammāṇi saṃsārammi aṇādie
moha-mohita-cittassa tato kammāṇa saṃtatī (5)

mūla-seke phal'uppattī, mūla-ghāte hataṃ phalaṃ
phal'atthī sincatī mūlaṃ, phala-ghātī ṇa sincatī (6)

moha-mūlam aṇivvāṇaṃ saṃsāre savva-dehiṇaṃ
moha-mūlāṇi dukkhāṇi moha-mūlaṃ ca jammaṇaṃ (7)

dukkha-mūlaṃ ca saṃsāre aṇṇāṇeṇa samajjitaṃ
migāri vva sar'uppattī haṇe kammāṇi mūlato (8)

evaṃ se buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.
ii biiyaṃ Vajjiputt'ajjhayaṇaṃ.

3.

bhavidavvaṃ khalu bho savva-levôvarateṇaṃ. levôvalittā khalu bho jīvā aṇekajamma-joṇī-bhay'āvattaṃ aṇādīyaṃ aṇavadaggaṃ dīham-addhaṃ cāturantaṃ saṃsāra-sāgaraṃ [...] vītikantā sivam atul' amalam avvābāham apuṇabbhavam apuṇar-āvattaṃ sāsataṃ ṭhāṇam abbhuvagatā ciṭṭhanti. se bhavati savva-kāma-virate s.-sangâtīte s.-siṇeh'atikante s.-vīriya-parinivvuḍe s.-kohôvarate s.-māṇôv. s.-māyo'v. s.-lobhôv. s.-vās'ādāṇôv. su-savva-saṃvuḍe s.-s.-savvôvarate s.-s.-savvovasante s.-s.-parivuḍe, no katthaī sajjati ya, tamhā savva-levovarae bhavissāmi tti kaṭṭu

A s i e ṇ a D a v i l e ṇ a ṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

suhume va bāyare vā pāṇe jo tu vihiṃsai
rāga-dosâbhibhūt'appā lippate pāva-kammuṇā (1)

pariggahaṃ giṇhate jo u appaṃ va 'jati vā bahuṃ
gehī-mucchāya doseṇaṃ lippae pāva-kammuṇā (2)

---

(2) °māṇā D. aṃṇe H. ārabhatīsoe H. (3) gacchaṃti H. °hiṃ H D. aṭṭo D. āyāi D. sīnne D. (4) ankū° D. saṃjujjha° H, saṃjujja° D. (5) ciṃttassa H. (6) mūlasitte H, mūlāsitte D. mūlāghāte D. (7) va ja° H. (8) aṇṇāṇe sa° H. gāri–3, L. 4 ṭhāṇa- missing H. haṇi D.

3. Asite. bhavi leve 1 ff. predominated °ratte D. 5 sa H. vāri instead of vīriya H. 7 vāsādaṇo° H. 8 savvôvarate su-savva missing H. paḍivuḍe D. katthayi sajjatī H. 9 lovovate H. Asiteṇa Devi° H. (1) vā° H. °satī H. (2) gehi H. mutthā° H. lippate H.

2, 4 c. d=15, 3 c. d. 6=13, 4=15, 7. 7~9, 1~15, 1. 7b=9, 32d.

गच्छति कम्मेहि सेऽणुबद्धे, पुणरवि आयाति से सयंकडेणं ।
जम्मण-मरणाइ अट्टे पुणरवि आयाति से सकम्मसित्ते ॥३॥

बीया अंकुरणिप्फत्ती अंकुरातो पुणो बीयं ।
बीए संवुज्झमाणम्मि अंकुरस्सेव संपदा ॥४॥

बीयभूताणि कम्माणि संसारंमि अणादिए ।
मोहमोहितचित्तस्स ततो कम्माण संतती ॥५॥

मूलसेके फलुप्पत्ती, मूलाघाते हतं फलं ।
फलत्थी सिंचती मूलं, फलघाती ण सिंचती ॥६॥

मोहमूलमणिव्वाणं संसारे सव्वदेहिणं ।
मोहमूलाणि दुक्खाणि मोहमूलं च जम्मणं ॥७॥

दुक्खमूलं च संसारे अण्णाणेण समज्जितं ।
मिगारि व्व सरुप्पत्ती हणे कम्माणि मूलतो ॥८॥

एवं से बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ बिइयं वज्जियपुत्तज्झयणं ।

३.

भविदव्वं खलु भो सव्वलेवोवरतेणं । लेवोवलित्ता खलु भो जीवा अणेक-जम्मजोणीभयावत्तं अणादीयं अणवदग्गं दीहमद्धं चातुरंतं संसारसागरं [....] वीतीकंता सिवमतुलमलमव्वाबाहमपुणब्भवमपुणरावत्तं सासतं ठाणमब्भुवगता चिट्ठंति । से भवति सव्वकामविरते सव्वसंगातीते सव्वसिणेहतिकंते सव्ववीरियपरिनिव्वुडे सव्वकोहोवरते सव्वमाणोवरते सव्वमायोवरते सव्वलोभोवरते सव्ववासादाणोवरते सुसव्वसंवुडे सुसव्वसव्वोवरते सुसव्वसव्वोवसंते सुसव्वपरिवुडे, नो कत्थई सज्जति य, तम्हा सव्वलेवोवरए भविस्सामि त्ति कट्टु
असिएण दविलेणं अरहता इसिणा बुइतं ।

सुहुमे व बायरे वा पाणे जो तु विहिंसइ ।
रागदोसाभिभूतप्पा लिप्पते पावकम्मुणा ॥१॥

परिग्गहं गिण्हते जो उ अप्पं वा जति वा बहुं ।
गेही-मुच्छाय दोसेणं लिप्पए पावकम्मुणा ॥२॥

kohaṃ jo u udīrei appaṇo vā parassa vā
taṃ-nimittâṇubandheṇaṃ lippate pāva-kammuṇā (3)
evaṃ jāva micchādaṃsaṇa-salle.
pāṇâtivāto levo, levo aliya-vayaṇaṃ adattaṃ ca
mehuṇa-gamaṇaṃ levo, levo pariggahaṃ ca (4)
koho bahuviho levo, māṇo ya bahuvidha-vidhīo
māyā ya bahuvidhā levo, lobho ~~vā bahuvidha-vidhīo~~ (5)
tamhā te taṃ vikiṃcittā pāva-kamma-pavaḍḍhaṇaṃ
uttam'aṭṭha-var'aggāhī vīriyattāe parivvae (6)
khīre dūsiṃ jadhā pappa viṇāsam uvagacchati
evaṃ rāgo va doso va bambhacera-viṇāsaṇā (7)
jadhā khīraṃ padhāṇaṃ tu mucchaṇā' jāyate dadhiṃ
evaṃ gehi-ppadoseṇaṃ pāva-kammaṃ pavaḍḍhatī (8)
raṇṇe dav'aggiṇā daḍḍhā rohante vaṇa-pādavā
koh'aggiṇā tu daḍḍhāṇaṃ dukkhā dukkhāṇa ṇivvutī (9)
sakkā vaṇhī ṇivāretuṃ vāriṇā jalito bahiṃ
savvôdahi-jaleṇâvi moh'aggī duṇṇivārao (10)
jassa ete parinnātā jātī-maraṇa-bandhaṇā
se chinna-jāti-maraṇe siddhiṃ gacchati ṇīrae (11)

evaṃ se buddhe......ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

taīyaṃ Davil'ajjhayaṇaṃ.

4.

āyāṇa-rakkhī purise, paraṃ kiṃci ṇa jāṇatī.
asāhu-kammakārī khalu ayaṃ purise, puṇar-avi pāvehiṃ kammehiṃ codijjatī ṇiccaṃ samā pīlī. A n g a r i s i ṇ ā B h ā r a d d ā e ṇ a ṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

ṇo saṃvasituṃ sakkā sīlaṃ jāṇittu māṇavā
paramaṃ khalu paḍicchannā māyāe duṭṭha-māṇasā (1)
ṇiya-dose ṇigūhante ciraṃ pi ṇôvadaṃsae
'kiha maṃ kovi ṇa jāṇe', jāṇe ṇ' aṭṭa-hiyaṃ sayaṃ (2)

---

(3) jo udīrehi H. pāpava H. (4) °vāte D· levo (2) missing H D. (5) kodho H. levo (2) missing H D. °vidho (2) H. (6) °ḍḍhaṇe D. viriattāe D. (7) doso ya H D. (9) °tī H. dukkhāṇaṃ ṇa ṇivattaī D. (10) dūṇi° H. (11) jassete H. pariṇā° H. °ṇa H. saṃ chi° D. °ṇā D. gacchaṃti ṇīrayā D. 7 evaṃ se buddhe virate ya° (3) H D. Colophon missing H.

4. Angarisi. ādāṇa-rakkhī. 2 °hi °hi H. codijjaetī H. somāpīti H, samāpī (saṃsāraṃmi)ti D. (1) °sittuṃ D. sakkaṃ H D. sīhaṃ [nâsaṃvasatā sak kaṃ sīlaṃ] D. °cchattā H. (2) °hāṃte H. koyi H. jjāṇe H. jjāṇaṃ H. attha H D.

3, 6 c.d = 7, 3 c. d. 9 c = 36, 5 c. 10 ∼ 36, 3.

4, L. 1 = 7 c. d.

कोहं जो उ उदीरेइ अप्पणो वा परस्स वा ।
तंनिमित्ताणुबंधेणं लिप्पते पावकम्मुणा ॥३॥

एवं जाव मिच्छादंसणसल्ले ।

पाणातिवातो लेवो, लेवो अलियवयणं अदत्तं च ।
मेहुणगमणं लेवो, लेवो परिग्गहं च ॥४॥
कोहो बहुविहो लेवो, लेवो माणो य बहुविधविधीओ ।
माया य बहुविधा लेवो, लोभो वा बहुविधविधीओ ॥५॥
तम्हा ते तं विकिंचित्ता पावकम्मपवड्ढणं ।
उत्तमट्ठवरग्गाही वीरियत्ताए परिव्वए ॥६॥
खीरे दूसिं जधा पप्प विणासमुवगच्छति ।
एवं रागो व दोसो व बम्भचेरविणासणा ॥७॥
जधा खीरं पधाणं तु मुच्छणा जायते दधिं ।
एवं गेहिप्पदोसेणं पावकम्मं पवड्ढती ॥८॥
रण्णे दवग्गिणा दड्ढा रोहंते वणपादवा ।
कोहग्गिणा तु दड्ढाणं दुक्खा दुक्खाण णिव्वुती ॥९॥
सक्का वण्ही णिवारेतुं वारिणा जलितो बहिं ।
सव्वोदहिजलेणावि मोहग्गी दुण्णिवारओ ॥१०॥
जस्स एते परिन्नाता जाती-मरणबंधणा ।
से छिन्नजातिमरणे सिद्धिं गच्छति णीरए ॥११॥

एवं से बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

तईयं दविलज्झयणं ।

४.

आयाणरक्खी पुरिसे, परं किंचि ण जाणती ।

असाहुकम्मकारी खलु अयं पुरिसे, पुणरवि पावेहिं कम्मेहिं चोदिज्जती णिच्चं समा पीति। अंगरिसिणा भारद्दाएणं अरहता इसिणा बुइतं ।

णो संवसितुं सक्का सीलं जाणित्तु माणवा ।
परमं खलु पडिच्छन्ना मायाए दुट्ठमाणसा ॥१॥
णियदोसे णिगूहंते चिरं पि णोवदंसए ।
'किह मं कोवि ण जाणे', जाणे णत्थहियं सयं ॥२॥

jeṇa jāṇāmi appāṇaṃ āvı vā jati vā rahe
ajjayāriṃ aṇajjaṃ vā taṃ ṇāṇaṃ ayalaṁ dhuvaṃ (3)
suyāṇi bhittie cittaṃ kaṭṭhe vā suṇivesitaṃ
maṇussa-hidayam puṇ' iṇaṃ gahaṇaṃ duvviyāṇakaṃ (4)
aṇṇahā sa maṇe hoi, aṇṇaṃ kuṇanti kammuṇā
aṇṇa-m-aṇṇāṇi bhāsante, maṇussa-gahaṇe hu se (5)
taṇa-khāṇu-kaṇḍaka-latā-ghaṇāṇi valli-ghaṇāṇi gahaṇāṇi
saḍha-ṇiyaḍi-saṃkulāiṃ maṇussa-hidayāiṃ gahaṇāṇi (6)
bhunjitt' uccāvae bhoe saṃkappe kaḍa-māṇase
ādāṇa-rakkhī purise paraṃ kiṃci ṇa jāṇati (7)
aduvā parisā-majjhe aduvā vi rahe kaḍaṃ
tato ṇirikkha appāṇaṃ pāva-kammā ṇirumbhati (8)
duppaciṇṇaṃ sapehāe aṇāyāraṃ ca appaṇo
aṇuvaṭṭhito sadā dhamme so pacchā paritappati (9)
suppaiṇṇaṃ sapehāe āyāraṃ vā vi appaṇo
supatiṭṭhito sadā dhamme so pacchā u ṇa tappati (10)
puvvarattâvarattammi saṃkappeṇa bahuṃ kaḍaṃ
sukaḍaṃ dukkaḍaṃ vā vi kattāram aṇugacchai (11)
sukaḍaṃ dukkaḍaṃ vā vi appaṇo yâvi jāṇati
ṇa ya ṇaṃ aṇṇo vijāṇāti sukkaḍaṃ ṇ' eva dukkaḍaṃ (12)
ṇaraṃ kallāṇakāriṃ pi pāvakāriṃ ti bāhirā
pāvakāriṃ ti ṇaṃ būyā sīlamanto tti bāhirā (13)
coraṃ pi tā pasaṃsanti, muṇī vi garihijjatī
ṇa se ittāvatā 'core, ṇa se ittāvatā' muṇī (14)
ṇ' aṇṇassa vayaṇā 'core, ṇ' *aṇṇassa vayaṇā 'muṇī*
appaṃ appā viyāṇāti je vā uttama-ṇāṇiṇo (15)
jai me paro pasaṃsāti asādhuṃ sādhu māṇiyā
ṇa me sā tāyae bhāsā appāṇaṃ asamāhitaṃ (16)
jai me paro vigarahātī sādhuṃ santaṃ ṇiranganaṃ
ṇa me s' akkosae bhāsā appāṇaṃ susamāhitaṃ (17)
jam ulūkā pasaṃsanti jaṃ vā ṇindanti vāyasā
ṇindā vā sā pasaṃsā vā vāyu jāle vva gacchatī (18)
jaṃ ca bālā pasaṁsanti jaṃ vā ṇindanti kovidā
ṇindā vā sā pasaṃsā vā pappā ti kurue jage (19)
jo jattha vijjatı bhāvo jo vā jattha ṇa vijjatī
so sabhāveṇa savvo vi lokammi tu pavattatı (20)

(6) ghaṇāṇi instead of gaha° (3) H, missing D. (7) rakkha H. (8) ṇiri(kkhi). ṇappā° D, niriṇa H. (10) supaṭṭhito H D. ghuṇatappatī H. (11) °cchaī H. (13) °ri tti H. pāvakāri pi te bū° H. (14) ettā° (1) D, °vate (1) H. (15) ṇa-lassa (1) H. (17) jati H. santiṃ D. (18) nindaṃ vāyū H. (19) nindatti H, pappīti H kurute D.

4, 7 c. d=L. 1.

जेण जाणामि अप्पाणं आवी वा जति वा रहे ।
अज्जयारिं अणज्जं वा तं णाणं अयलं धुवं ॥३॥
सुयाणि भित्तिए चित्तं कट्ठे वा सुणिवेसितं ।
मणुस्सहिदयं पुणिणं गहणं दुव्वियाणकं ॥४॥
अण्णहा स मणे होइ, अण्णं कुणन्ति कम्मुणा ।
अण्णमण्णाणि भासन्ते, मणुस्सगहणे हु से ॥५॥
तण-खाणु-कंडक-लताघणाणि वल्लीघणाणि गहणाणि ।
सढ-णियडिसंकुलाइं मणुस्सहिदयाइं गहणाणि ॥६॥
भुंजित्तुच्चावए भोए संकप्पे कडमाणसे ।
आदाणरक्खी पुरिसे परं किंचि ण जाणति ॥७॥
अदुवा परिसामज्झे अदुवा वि रहे कडं ।
ततो णिरिक्ख अप्पाणं पावकम्मा णिरुम्भति ॥८॥
दुप्पचिण्णं सपेहाए अणायारं च अप्पणो ।
अणुवद्धितो सदा धम्मे सो पच्छा परितप्पति ॥९॥
सुप्पइण्णं सपेहाए आयारं वा वि अप्पणो ।
सुपतिट्ठितो सदा धम्मे सो पच्छा उ ण तप्पति ॥१०॥
पुव्वरत्तावरत्तम्मि संकप्पेण बहुं कडं ।
सुकडं दुक्कडं वा वि कत्तारमणुगच्छइ ॥११॥
सुकडं दुक्कडं वा वि अप्पणो यावि जाणति ।
ण य णं अण्णो विजाणाति सुक्कडं णेव दुक्कडं ॥१२॥
णरं कल्लाणकारिं पि पावकारिं ति बाहिरा ।
पावकारिं ति णं बूया सीलमंतो त्ति बाहिरा ॥१३॥
चोरं पि ता पसंसन्ति, मुणी वि गरिहिज्जती ।
ण से इत्तावताऽचोरे, ण से इत्तावताऽमुणी ॥१४॥
णण्णस्स वयणाऽचोरे, णण्णस्स वयणाऽमुणी ।
अप्पं अप्पा वियाणाति जे वा उत्तमणाणिणो ॥१५॥
जइ मे परो पसंसाति असाधुं साधु माणिया ।
ण मे सा तायए भासा अप्पाणं असमाहितं ॥१६॥
जइ मे परो विगरहाति साधुं सन्तं णिरंगणं ।
ण मे सऽक्कोसए भासा अप्पाणं सुसमाहितं ॥१७॥
जं उल्लुका पसंसन्ति जं वा णिन्दन्ति वायसा
णिंदा वा सा पसंसा वा वायु जाले व्व गच्छती ॥१८॥
जं च बाला पसंसन्ति जं वा णिन्दन्ति कोविदा ।
णिन्दा वा सा पसंसा वा पप्पा ति कुरुए जगे ॥१९॥
जो जत्थ विज्जती भावो जो वा जत्थ ण विज्जती ।
सो सभावेण सव्वो वि लोकम्मि तु पवत्तती ॥२०॥

visaṃ vā amataṃ vā vi sabhāveṇa uvaṭṭhitaṃ
canda-sūrā maṇī jotī tamo aggī divā khitī (21)

vadatu jaṇe jaṃ se icchiyaṃ, kiṃ ṇu kalemi udiṇṇam appaṇo ?
bhāvita mama ṇ' atthi elise iti saṃkhāe ṇa saṃjalām' ahaṃ
akkhôvanjaṇam ādāya sīlavaṃ susamāhite [(22)

appaṇā c' eva-m appāṇaṃ codito vahate rahaṃ (23)
sīl'akkha-raham ārūḍho ṇāṇa-daṃsaṇa-sārathī
appaṇā c' eva appāṇaṃ coditta subham ehatī (24)

evaṃ se buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

cautthaṃ Angarisi-nām' ajjhayaṇaṃ.

5.

māṇā paccotarittāṇaṃ viṇae appāṇ' uvadaṃsae.
P u p p h a s ā l a p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

puḍhaviṃ āgamma sirasā thalé kiccāṇa anjaliṃ
pāṇa-bhojaṇa se ciccā savvaṃ ca sayaṇ'āsaṇaṃ (1)

ṇamaṃsamāṇassa sadā santī āgamma vaṭṭatī
kodha-māṇa-ppahīṇassa ātā jāṇai pajjave (2)

ṇa pāṇe atipātejjā aliyâdiṇṇaṃ ca vajjae
ṇa mehuṇaṃ ca sevejjā, bhavejjā apariggahe (3)

kodha-māṇa-pariṇṇassa ātā jāṇati pajjave
kuṇimaṃ ca ṇa sevejjā, samādhim abhidaṃsae (4)

evaṃ se buddhe . . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

pancamaṃ Pupphasāla-nām' ajjhayaṇaṃ.

6.

tam eva uvarate mātanga-saḍḍhe kāya-bhedāti āyatītam udāhare deva-dāṇavâṇumatam. teṇèmaṃ khalu bho lokaṃ saṇarâmaraṃ vasīkataṃ eva maṇṇāmi, tam ahaṃ bemi. viyatta-V ā g a l a c ī r i ṇ ā arahatā isiṇā buitaṃ.

---

(21) jjotī H. divaṃ H. (22) vadaṃtu H D. °taṃ H. kālemi H. bhāveta maṇa H (23) ātāya H. (24) jedittā H, jadittā D. Schl. evaṃ se buddhe mutte° (4) D. Colophon missing H.

5. Pupphasāle. māṇe. 1 paccotta° H D. 2 sisi° H. (1) puḍhavi H D. (2) saṃti H, saṃ(khaṃ)tī D. āgama H D. (3) ativā° H. Conclusion : evaṃ se buddhe virae pāvao° H D. Colophon missing H.

6. Vakkala, tama. 1 ma° H D. naṃ u° H D. 3 ttirayaṃ H D.

विसं वा अमतं वा वि सभावेण उवट्ठितं ।
चंद-सूरा मणी जोती तमो अग्गी दिवा खिती ॥२१॥
वदतु जणे जं से इच्छियं, किं णु कलेमि उदिण्णमप्पणो ? ।
भावित मम णत्थि एलिसे इति संखाए ण संजलामहं ॥२२॥
अक्खोवंजणमादाय सीलवं सुसमाहिते ।
अप्पणा चेवमप्पाणं चोदितो वहते रहं ॥२३॥
सीलक्खरहमारूढो णाणदंसणसारथी ।
अप्पणा चेव अप्पाणं चोदित्ता सुभमेहती ॥२४॥

एवं से बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
चउत्थं अंगरिसिनामज्झयणं ।

५.

माणा पच्चोतरित्ताणं विणए अप्पाणुवदंसए ।
पु प्फ सा ल पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइयं ।

पुढविं आगम्म सिरसा थले किच्चाण अंजलिं ।
पाण-भोजण से चिच्चा सव्वं च सयणासणं ॥१॥
णमंसमाणस्स सदा सन्ती आगम्म वट्टती ।
कोध-माणप्पहीणस्स आता जाणइ पज्जवे ॥२॥
ण पाणे अतिपातेज्जा अलियादिण्णं च वज्जए ।
ण मेहुणं च सेवेज्जा, भवेज्जा अपरिग्गहे ॥३॥
कोध-माण-परिण्णस्स आता जाणति पज्जवे ।
कुणिमं च ण सेवेज्जा, समाधिमभिदंसए ॥४॥

एवं से बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
पंचमं पुप्फसालनामज्झयणं ।

६.

तमेव उवरते मातंगसड्ढे कायभेदाति आयतितमुदाहरे देवदाणवाणुमतं । तेणेमं खलु भो लोकं सणरामरं वसीकतमेव मण्णामि, तमहं बेमि । वियत्त-वा ग ल-ची रि णा अरहता इसिणा बुइतं ।

ṇa ṇārī-gaṇa-pasatte appaṇo ya abandhave !
purisā ! jatto vi vaccaha tatto vi judhire jaṇe (1)
ṇirankuse va mātange chiṇṇa-rassī hae vi vā
ṇāṇa-ppaggaha-pabhaṭṭhe vividhaṃ pavate ṇare (2)
ṇāvā akaṇṇadhārā va sāgare vāyuṇêritā
cancalā dhāvate ṇāvā sabhāvāo akovitā (3)
mukkaṃ pupphaṃ va āgāse ṇirādhāre tu se ṇare
daḍha-sumba-ṇibaddhe tu vihare balavaṃ vihiṃ (4)
sutta-metta-gatiṃ c' eva gantukāme vi se jahā
evaṃ laddhā vi sam-maggaṃ sabhāvāo akovite (5)
jaṃ tu paraṃ ṇavaehiṃ ambare vā vihaṃgame
daḍha-sutta-ṇibaddhe *tti siloko* (6)
ṇāṇa-ppaggaha-saṁbandhe dhitimaṃ paṇihit'indie
sutta-metta-gatī c' eva tadhā sādhū ṇirangaṇe (7)
sacchanda-gati-payārā jīvā saṃsāra-sāgare
kamma-saṃtāṇa-saṃbaddhā hiṇḍanti vivihaṃ bhavaṃ (8)
itthī-'ṇugiddhe vasae appaṇo ya abandhave
jatto vi vajjatī purise tatto vi judhire jaṇe
mannatī mukkam appāṇaṃ, paḍibaddhe palāyate (9)

viyatte bhagavaṃ V a k k a l a c ī r i ugga-tave tti.
evaṃ siddhe buddhe.....ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

chaṭṭhaṃ Vakkalacīri-nām' ajjhayaṇaṃ.

7.

savvaṃ dukkh'āvahaṃ dukkhaṃ, dukkhaṃ saūsuyattaṇam. dukkhī va dukkara-cariyaṃ carittā savva-dukkhaṃ khaveti tavasā. tamhā adīṇa-māṇaso dukkhī savva-dukkhaṃ titikkhejjāsi tti K u m m ā p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

jaṇa-vādo ṇa tāejjā acchittaṃ tava-saṃjame
samādhiṃ ca virāheti je riṭṭha-cariyaṃ care (1)

---

(1) pasete H, pa[sete] [saṃvatu] satte D. jiṇe D. (2) rave instead of hae H, rave [hae] D. ṇāṇā-pa° H D. (3) vavalā H. (4) sukkaṃ H D, °vāre H D. °re [su] tu D. je H D. sumve H, sumba D. vihaṃge H, vi° missing D. (5) tuṃgakāme H, tuṃga (gaṃtu) kāme D. saṃ-ma° H. (6) ṇa | vāhirā a° H. °ddhe ti miloko ṇā° H, °ddhe tti miloko (vāhae tusiṇe jage) ṇā° D. (7) ṇāṇā-pa° H D. gatiṃ H D. tathā D. ṇiraṅgaṇe H. (9) vajjatā H. juviṇe H, jjhaviṇe D. paḍiva° H, °ddho D. 5 viyatte H, viyate D. uvāgate H, uggavate D. Colophon missing H.

7. Kummā. savvaṃ. 1 °kkhaṃ ūsu° H. suūsua° D. 2 dukkhara H. vāri° H. 3. maṇa° H D. °jjāse H D. (1) atthi° D. °dheti H. ra° H D. cāri° D.

7, 1 compare 8, L. 4.

ण णारीगणपसत्ते अप्पणो य अबंधवे ! ।
पुरिसा ! जत्तो वि वच्चइ तत्तो वि जुधिरे जणे ॥१॥
णिरंकुसे व मातंगे छिण्णरस्सी हए वि वा ।
णाणप्पग्गहपभट्ठे विविधं पवते णरे ॥२॥
णावा अकण्णधारा व सागरे वायुणेरिता ।
चंचला धावते णावा सभावाओ अकोविता ॥३॥
मुक्कं पुप्फं व आगासे णिराधारे तु से णरे ।
दढसुम्बणिबद्धे तु विहरे बलवं विहिं ॥४॥
सुत्तमेत्तगतिं चेव गंतुकामे वि से जहा ।
एवं लद्धा वि सम्मग्गं सभावाओ अकोविते ॥५॥
जं तु परं णवएहिं अंबरे वा विहंगमे ।
दढसुत्तणिबद्धे त्ति सिलोको ॥६॥
णाणप्पग्गहसंबन्धे धितिमं पणिहितिन्दिए ।
सुत्तमेत्तगती चेव तधा साधू णिरंगणे ॥७॥
सच्छंदगतिपयारा जीवा संसारसागरे ।
कम्मसंताणसंबद्धा हिंडंति विविहं भवं ॥८॥
इत्थीऽणुगिद्धे वसए अप्पणो य अबंधवे ।
जत्तो वि वज्जती पुरिसे तत्तो वि जुधिरे जणे ।
मन्नती मुक्कमप्पाणं, पडिबद्धे पलायते ॥९॥

वियत्ते भगवं व क्क ल ची रि उग्गतवे त्ति ।
एवं सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमी ।

छट्ठं वक्कलचीरिनामज्झयणं ।

७.

सव्वं दुक्खावहं दुक्खं, दुक्खं सऊसुयत्तणं । दुक्खी व दुक्करचरियं चरित्ता सव्व-दुक्खं खवेति तवसा । तम्हा अदीणमाणसो दुक्खी सव्वदुक्खं, तितिक्खेज्जासि त्ति कु म्मा पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइयं ।

जणवादो ण ताएज्जा अच्छित्तं तवसंजमे ।
समाधिं च विराहेति जे रिट्ठचरियं चरे ॥१॥

ālassenâvi je kei ussuattaṃ ṇa gacchati
teṇâvi se suhī hoi, kiṃ tu saddhī parakkame (2)
ālassaṃ tu pariṇṇāe jātī-maraṇa-bandhaṇaṃ
uttim'aṭṭha-var'aggāhī vīriyāto parivvae (3)
kāmaṃ akāmakārī attattāe parivvae
sāvajjaṃ ṇiravajjeṇaṃ pariṇṇāe parivvaejjāsi tti (4)

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

sattamaṃ Kummāputta-nām' ajjayaṇaṃ

8.

āraṃ duguṇeṇaṃ, pāraṃ eka-guṇeṇaṃ K e t a l i p u t t e ṇ a isiṇā buitaṃ.

iya uttama-gantha-cheyae raha-samiyā luppant' iv 'acchatī
samiyaṃ vocchinda pāvayaṃ kosāra-kīḍe va jahāi ban-
[dhaṇaṃ (1)

tamhā eyaṃ viyāṇiya gantha-jālaṃ dukkhaṃ, duh'āvahaṃ
chindiya ṭhāi saṃjame. se hu muṇī dukkhā vimuccai.

evaṃ siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Ketali-nām' ajjhayaṇaṁ aṭṭhamaṃ.

9.

jāva jāva jammaṃ tāva tāva kammaṃ kammuṇā khalu bho payā siyā, samiyaṃ uvanicijjai avacijjai ya. mahai-M a h ā k ā s a v e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

kammuṇā khalu bho appahīṇeṇaṃ puṇar-avi āgacchai hattha-ccheyaṇāṇi pāya-cch. *evaṃ* kaṇṇa nakka uṭṭha jibbha, sīsa-daṇḍaṇāṇi, udiṇṇeṇa jivo koṭṭaṇāṇi piṭṭaṇāṇi tajjaṇāṇi tālaṇāṇi, vahaṇāiṃ bandhaṇāiṃ parikilesaṇāiṃ, andu-bandhaṇāiṃ niyala-bandhaṇāṇi jāvajīva-b. niyala-juyala-saṃkoḍaṇa-moḍaṇāiṃ hiyay'-

(3) ālasaṃ H, ā(la)ssaṃ D. jāti(tī) D. (4) °ttae H. padiṇṇāe H.

8. Keyali. ārāe. By oversight 8 has not been compared in H. 1 Te[Ke]tali° D. (1) gandha-veyae D. mamiyā D. gacchaṃtī D. sayaṃ vā chinda pāvae (sayaṃ vocchinda ya kamma-saṃcayaṃ without end-bracket D. 4 °mo D. °ccai dhuvaṃ sivaṃ gaim uvei praty-antare) D (the opening bracket is missing. Colophon : Te(Ke)tali° D.

9. Kāsava. jāva. 1 jjamaṃ H. tāva (2) missing H. Kammaṇā H. sayā H. 2 uvanivijjai avavadijjai (°caijjai H) ya H D. 4 cchiya° H. 5 kaṇṇa etc. with cche° D. da° muṇḍaṇāṇi D.

9, L. 3f. compare Āyāra II 93, 10 f.

आलस्सेणावि जे केइ उस्सुअत्तं ण गच्छति ।
तेणावि से सुही होइ, किं तु सद्धी परक्कमे ॥२॥

आलस्सं तु परिण्णाए जाती-मरण-बंधणं ।
उत्तिमट्ठवरग्गाही वीरियातो परिव्वए ॥३॥

कामं अकामकारी अत्तत्ताए परिव्वए ।
सावज्जं णिरवज्जेणं परिण्णाए परिव्वएज्जासि त्ति ॥४॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

सत्तमं कुम्मापुत्तनामज्झयणं ।

८.

आरं दुगुणेणं, पारं एकगुणेणं । के त लि पु त्ते ण इसिणा बुइतं ।

इय उत्तमगंथछेयए रहसमिया लुप्पंति व अच्छती ।
समियं वोच्छिद पावयं कोसारकीडे व जहाइ बंधणं ॥१॥

तम्हा एयं वियाणिय गंथजालं दुक्खं दुहावहं छिंदिय ठाइ संजमे । से हु मुणी दुक्खा विमुच्चइ ।

एवं सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

केतलिनामज्झयणं अट्ठमं ।

९.

जाव जाव जम्मं ताव ताव कम्मं । कम्मुणा खलु भो पया सिया, समियं उवनिचिज्जइ अवचिज्जइ य । महइ—म हा का स वे ण अरहता इसिणा बुइयं ।

कम्मुणा खलु भो अप्पहीणेणं पुणरवि आगच्छइ हत्थच्छेयणाणि पायच्छेयणाणि एवं कण्ण नक्क उट्ठ जिब्भ सीसदंडणाणि, उदिण्णेण जीवो कोट्टणाणि पिट्टणाणि तज्जणाणि तालणाणि, वहणाइं बंधणाइं परिकिलेसणाइं, अंदुबंधणाइं नियलबंधणाणि जावजीवबंधणाणि नियलजुयलसंकोडणमोडणाइं हिय-

uppāḍaṇāiṃ dasaṇ'uppāḍaṇāiṃ ullambaṇāiṃ olambaṇāiṃ ghaṃsaṇāiṃ gholaṇāiṃ pīlaṇāiṃ sīha-pucchaṇāiṃ kaḍaggi-dāhaṇāiṃ bhatta-pāṇa-nirohaṇāiṃ, dogaccāiṃ dobhattāiṃ domaṇassāiṃ bhāu-maraṇāiṃ bhaiṇi-m. putta-m. dhūya-m. bhajja-m. aṇṇāṇi ya sayaṇa-mitta-bandhu-vagga-m. tesiṃ ca ṇaṃ dog. dobh. dom. appiya saṃvāsāiṃ piya-vippaogāiṃ hīlaṇāiṃ khiṃsaṇāiṃ garahaṇāiṃ pavvahaṇāiṃ paribhavaṇāiṃ āgaḍḍhaṇāiṃ aṇṇayarāiṃ ca dukkha-domaṇassāiṃ paccaṇubbhavamāṇe aṇāiyaṃ aṇavadaggaṃ dīha-m-addhaṃ cāuranta-saṃsāra-sāgaraṃ aṇupariyaṭṭati. kammuṇā pahīṇeṇaṃ khalu bho jīvo no āgacchihiti hattha-ccheyaṇāṇi *tāiṃ c' eva bhāṇiyavvāiṃ jāva* saṃsāra-kantāraṃ vīīvaittā sivam ayalam aruyam avakkhayam avvābāham apuṇar-āvattaṃ sāsayaṃ ṭhāṇam abbhuvagae ciṭṭhati.

kamma-mūlam anivvāṇaṃ saṃsāre savva-dehiṇaṃ
kamma-mūlāiṃ dukkhāiṃ kamma-mūlaṃ ca jammaṇaṁ (1)

saṃsāra-saṃtaī-mūlaṃ puṇṇaṃ pāvaṃ pure-kaḍaṃ
puṇṇa-pāva-nirohāya sammaṃ saṃparivvae (2)

puṇṇa-pāvassa āyāṇe paribhoge yâvi dehiṇaṃ
saṃtaī-bhoga-pāoggaṃ puṇṇaṃ pāvaṃ sayaṃ kaḍaṃ (3)

saṃvaro nijjarā c' eva puṇṇa-pāva-viṇāsaṇaṃ
saṃvaraṃ nījjaraṃ c' eva savvahā sammam āyare (4)

micchattaṃ aniyattī ya pamāo yâvi ṇegahā
kasāyā c' eva jogā ya kamm'ādāṇassa kāraṇaṃ (5)

jahā aṇḍe jahā bīe tahā kammaṃ sarīriṇaṃ
saṃtāṇe c' eva bhoge ya nāṇā-vaṇṇattam acchai (6)

nivvattī vīriyaṃ c' eva saṃkappe ya aṇegahā
nāṇā-vaṇṇa-viyakkassa dāram eyaṃ hi kammuṇo (7)

esa eva vivaṇṇ'āso saṃvuḍo saṃvuḍo puṇo
kamaso saṃvaro neo desa-savva-vikappio (8)

sopāyāṇā nirādāṇā vipākêyara-saṃjuyā
uvakkameṇa tavasā nijjarā jāyae sayā (9)

saṃtataṃ bandhae kammaṃ nijjarei ya saṃtataṃ
saṃsāra-goyaro jīvo, viseso u tavo mao (10)

ankurā khandhakhandhīyo jahā bhavai vīruho
kammaṃ tahā tu jīvāṇaṃ sārā sārataraṃ ṭhitaṃ (11)

---

9 ulaṃ° ullam° H 10 pīlu° H. 11 domaṇasāiṃ H. 13 sāyaṇa H. tesiṃ ca ṇaṃ missing H. 15 āgaṭṭa° H D. 16° sāī H. °māṇā H D. 18°ṭṭaṃti D. 19 vīva° H. avakha° D. 21 °gayā ciṭṭhaṃti H D (according to Samavāya 1b). (1). dihi° H. (2) saṃpuri° H. (4) nijjara (2) H. (6) bīe tahā missing H. °riri° H. vanna° H D (7) viri H. (9) siyā H D (11) °dhīyā H D. sāraṃta H.
1 f.=15 1 f.

युप्पाडणाइं दसणुप्पाडणाइं उल्लम्बणाइं ओलम्बणाइं घंसणाइं घोलणाइं पीलणाइं सीहपुच्छणाइं कडग्गिदाहणाइं भत्तपाणनिरोहणाइं, दोगच्चाइं दोभत्ताइं दोमणस्साइं भाउमरणाइं भइणिमरणाइं पुत्तमरणाइं धूयमरणाइं भज्जमरणाइं अण्णाणि य सयण-मित्तबंधुवग्गमरणाइं तेसिं च णं दोगच्चाइं दोभत्ताइं दोमणस्साइं अप्पियसंवासाइं पियविप्पओगाइं हीलणाइं खिंसणाइं गरहणाइं पव्वहणाइं परिभवणाइं आगड्-ढणाइं अण्णयराइं च दुक्खदोमणस्साइं पच्चणुभवमाणे अणाइयं अणवदग्गं दीह-मद्धं चाउरंतसंसारसागरं अणुपरियट्टति । कम्मुणा पहीणेणं खलु भो जीवो नो आगच्छिहिति हत्थच्छेयणाणि ताइं चेव भाणियव्वाइं जाव संसारकंतारं वीईव-इत्ता सिवमयलमरुयमक्खयमव्वाबाहमपुणरावत्तं सासयं ठाणमब्भुवगए चिट्ठति ।

कम्ममूलमनिव्वाणं संसारे सव्वदेहिणं ।
कम्ममूलाइं दुक्खाइं कम्ममूलं च जम्मणं ।।१।।
संसारसंतईमूलं पुण्णं पावं पुरेकडं ।
पुण्णपावनिरोहाय सम्मं संपरिव्वए ।।२।।
पुण्णपावस्स आयाणे परिभोगे यावि देहिणं ।
संतईभोगपाओग्गं पुण्णं पावं सयं कडं ।।३।।
संवरो निज्जरा चेव पुण्णपावविणासणं ।
संवरं निज्जरं चेव सव्वहा सम्ममायरे ।।४।।
मिच्छत्तं अनियत्ती य पमाओ यावि णेगहा ।
कसाया चेव जोगा य कम्मादाणस्स कारणं ।।५।।
जहा अंडे जहा बीए तहा कम्मं सरीरिणं ।
संताणे चेव भोगे य नाणावण्णत्तमच्छइ ।।६।।
निव्वत्ती वीरियं चेव संकप्पे य अणेगहा ।
नाणावण्णवियक्कस्स दारमेयं हि कम्मुणो ।।७।।
एस एव विवण्णासो संवुडो संवुडो पुणो ।
कमसो संवरो नेओ देससव्वविकप्पिओ ।।८।।
सोपायाणा निरादाणा विपाकेयरसंजुया ।
उवक्कमेण तवसा निज्जरा जायए सया ।।९।।
संततं बंधए कम्मं निज्जरेइ य संततं ।
संसारगोयरो जीवो विसेसो उ तवो मओ ।।१०।।
अंकुरा खंधखंधीयो जहा भवइ वीरुहो ।
कम्मं तहा तु जीवाणं सारा सारतरं ठितं ।।११।।

uvakkamo ya ukkero saṃchobho khavaṇaṃ tathā
baddha-puṭṭha-nidhattāṇaṃ, veyaṇā tu ṇikāyite (12)

ukkaḍḍhantaṃ jadhā toyaṃ sārijjantaṃ jadhā jalaṃ
saṃkhavijjā, ṇidāṇe vā pāvaṃ kammaṃ udīratı (13)

appā ṭhitı sarīrāṇaṃ bahuṃ pāvaṃ ca dukkaḍaṃ
puvvaṃ bajjhijjate pāvaṃ, teṇa dukkhaṃ tavo mayaṃ (14)

khijjante pāva-kammāṇi jutta-jogassa dhīmato
desa-kamma-kkhaya-bbhūtā jāyante riddhiyo bahū (15)

vijjôsahi-ṇivāṇesu vatthu-sikkhâgatısu ya
tava-saṃjama-payutte ya vimadde hoti paccao (16)

dukkhaṃ khaveti jutt'appā pāvaṃ mīse vi bandhaṇe
jadhā mīse vi gāhammi visa-pupphāṇa chaḍḍaṇaṃ (17)
sammattaṃ ca dayaṃ c' eva sammam āsajja dullahaṃ
ṇa ppamāejja medhāvī mamma-gāhaṃ jahârio (18)
ṇeha-vatti-kkhae dīvo jahā cayati saṃtatiṃ
āyāṇa-bandha-rohammi taha 'ppā bhava-saṃtaiṃ (19)

dos'ādāṇe ṇiruddhammi sammaṃ satthâṇusāriṇā
puvv'āutte ya vijjāe khayaṃ vāhı ṇiyacchatı (20)

majjaṃ dosā visaṃ vaṇhı gah'āveso aṇaṃ arī
dhaṇaṃ dhannaṃ ca jīvāṇaṃ viṇṇeyaṃ dhuvam eva taṃ (21)

kamm'āyāṇe 'varuddhammi sammaṃ maggāṇusāriṇā
puvv'āutte ya ṇijjiṇṇe khayaṃ dukkhaṃ ṇiyacchatı (22)

puriso raham ārūḍho joggāe satta-saṃjuto
vipakkhaṃ ṇihaṇaṃ ṇei, sammad-diṭṭhı tahā aṇaṃ (23)

vahni-māruya-saṃyogā jahā hemaṃ visujjhatı
sammatta-nāṇa-saṃjutte tahā pāvaṃ visujjhatı (24)

jahā ātava-saṃtattaṃ vatthaṃ sujjhai vāriṇā
sammatta-saṃjuto appā tahā jhāṇeṇa sujjhatı (25)

kancaṇassa jahā dhāū-jogeṇaṃ muccae malaṃ
aṇāīe vi saṃtāṇe tavāo kamma-saṃkaraṃ (26)

vatth'ādiesu sujjhesu saṃtāṇe gahaṇe tahā
diṭṭhantaṃ desa-dhammittaṃ, sammam eyaṃ vibhāvae (27)

āvajjatı samugghāto jogāṇaṃ ca ṇirumbhaṇaṃ
aniyaṭṭı eva selesı siddhī kamma-kkhao tahā (28)

---

(12) saṃchā° H. tadhā H. (13) °jjāṇa [ṇi]dī° D. vyā H. udāratī H. (15) sijja° H, si[khi]jja° D. kammaṃmi H. jogiṇassa H. (16) vijāssa° H. vabu H. °ccayo D, (17) chaṭṭuṇaṃ H. (18) mama H. (19) saṃtati (1) H. (20) vijjhāe H D. (21) jjīṃṇhī instead of vaṇhī H. dhammaṃ H. (22) °ṇe ṇiru° H. samma H. puvvātatte H. (25) vattha H. (26) tavao H. saṃkara H. (27) °ṭṭhaṃ te H. (28) joggaṇaṁ H.

उवक्कमो य उक्केरो संछोभो खवणं तथा ।
बद्धपुट्ठनिधत्ताणं वेयणा तु णिकायिते ॥१२॥
उक्कड्ढंतं जधा तोयं सारिज्जंतं जधा जलं ।
संखविज्जा, णिदाणे वा पावं कम्मं उदीरती ॥१३॥
अप्पा ठिती सरीराणं बहुं पावं च दुक्कडं ।
पुव्वं बज्झिज्जते पावं तेण दुक्खं तवो मयं ॥१४॥
खिज्जंते पावकम्माणि जुत्तजोगस्स धीमतो ।
देसकम्मक्खयब्भूता जायन्ते रिद्धियो बहू ॥१५॥
विज्जोसहिणिवाणेसु वत्थु-सिक्खागतीसु य ।
तवसंजमपयुत्ते य विमद्दे होति पच्चओ ॥१६॥
दुक्खं खवेति जुत्तप्पा पावं मीसे वि बंधणे ।
जधा मीसे वि गाहम्मि विसपुप्फाण छड्डणं ॥१७॥
सम्मत्तं च दयं चेव सम्ममासज्ज दुल्लहं ।
ण प्पमाएज्ज मेधावी मम्मगाहं जहारिओ ॥१८॥
णेहवत्तिक्खए दीवो जहा चयति संततिं ।
आयाणबंधरोहम्मि तहऽप्पा भवसंतइं ॥१९॥
दोसादाणे णिरुद्धम्मि सम्मं सत्थाणुसारिणा ।
पुव्वाउत्ते य विज्जाए खयं वाही णियच्छती ॥२०॥
मज्जं दोसा विसं वण्ही गहावेसो अणं अरी ।
धणं धन्नं च जीवाणं विण्णेयं धुवमेव तं ॥२१॥
कम्मायाणेऽवरुद्धम्मि सम्मं मग्गाणुसारिणा ।
पुव्वाउत्ते य णिज्जिण्णे खयं दुक्खं णियच्छती ॥२२॥
पुरिसो रहमारूढो जोग्गाए सत्तसंजुतो ।
विपक्खं णिहणं णेइ सम्मदिट्ठी तहा अणं ॥२३॥
वह्निमारुयसंयोगा जहा हेमं विसुज्झती ।
सम्मत्तनाणसंजुत्ते तहा पावं विसुज्झती ॥२४॥
जहा आतवसंतत्तं वत्थं सुज्झइ वारिणा ।
सम्मत्तसंजुतो अप्पा तहा झाणेण सुज्झती ॥२५॥
कंचणस्स जहा धाऊजोगेणं मुच्चए मलं ।
अणाईए वि संताणे तवाओ कम्मसंकरं ॥२६॥
वत्थादिएसु सुज्झेसु संताणे गहणे तहा ।
दिट्ठंतं देसधम्मित्तं, सम्ममेयं विभावए ॥२७॥
आवज्जती समुग्घातो जोगाणं च णिरुम्भणं ।
अनियट्टी एव सेलेसी सिद्धी कम्मक्खओ तहा ॥२८॥

ṇāvā va vāri-majjhammi khīṇa-levo aṇāulo
rogī vā roga-ṇimmukko siddho bhavti ṇīrao (29)

puvva-jogā asaṃgattā kāū vāyā maṇo i vā
egato āgatī c' eva kammâbhāvā ṇa vijjatī (30)

paraṃ ṇav'aggahâbhāvā suhī āvaraṇa-kkhayā
atthi lakkhaṇa-sabbhāvā nicco so paramo dhuvaṃ (31)

davvato khittato c' eva kālato bhāvato tahā
ṇiccâṇiccaṃ tu vinneyaṃ saṃsāre savva-dehiṇaṃ (32)

gambhīraṃ savvaobhaddaṃ savva-bhāva-vibhāvaṇaṃ
dhaṇṇā jiṇ'āhitaṃ maggaṃ sammaṃ vedenti bhāvao (33)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

navamaṃ Mahākāsav'ajjhayaṇaṃ.

10.

ko kaṃ ṭhāvei ṇ' aṇṇattha sagāiṃ kammāiṃ imāiṃ ? saddheyaṃ khalu bho samaṇā vadantī, saddheyaṃ khalu māhaṇā, aham ego 'saddheyaṃ vadissāmi. T e t a l i p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

saparijaṇaṃ pi ṇāma mamaṃ aparijaṇo tti ko me taṃ saddahissati ? saputtaṃ pi ṇāma mamaṃ aputte tti k. m. t. s. ? *evaṃ* samittaṃ pi ṇāma mamaṃ savittaṃ pi ṇāma mamaṃ, sapariggahaṃ pi ṇāma mamaṃ. dāṇa-māṇa-sakkārôvayāra-saṃgahite Tetaliputte sasayaṇa-parijaṇe virāgaṃ gate, ko me taṃ saddahissatī ? jāti-kula-rūva-vìṇaôvayāra-sāliṇī Poṭṭilā Mūsikāra-dhūtā micchaṃ vippaḍivannā, ko me taṁ saddahissati ? kāla-kkama-nīti-visārade Tetaliputte visādaṃ gate tti k. m. t. s. ? Teta-liputteṇa amacceṇaṃ gihaṃ pavisittā tālapuḍake vise khātite tti se vi ya paḍihate tti k. m. t. s. ? Tetaliputteṇa amacceṇaṃ mahati-mahālayaṃ rukkhaṃ duruhittā pāse chiṇṇe, tahā 'vi ṇa mae, k. m. t. s. ? Tetaliputteṇa mahati-mahālayaṃ pāsāṇaṃ gīvāe

---

(29) va missing H D. raregī instead of rogī H. ṇimu° H. (30) jogī H. kāu H. ekato H. °tāvā H. ṇu H. (31) ṇāva° H D. nivo H. (32) khittau H. °ttao D. (33) savvau° H. °hitam ma° H. co(vo ?)denti H. Colophon missing H.

10. Tetalisute. saddhey(a). 1. ko haṃ H, ko'haṃ (kaṃ) D. (i) māiṃ D. sā° H. 2 saddha° H. māhāṇa° D. 'savve° H. 5 °jaṇaṃ ji H, °jaṇo tti D. aparijejaṇo H. 6 saddi° H. mama a° D. 7 °ssatī H. ppi H. pi (2) missing H. 8 ṇā instead of dāṇa H. mānā H. sakā° H. 9 °putta ssasa° H D. 10 °ssaṃti H. yolā instead of Po° H. 12 °da H. °ssatī H. 13 °cceṇa D. °ḍāke H. khatie H, khatite D. 15 °hitā H. chiṇe H. ta°—mae missing H. ga(ma ?)vāe H.

33a=45, 30a.

णावा व वारिमज्झंमि खीणलेवो अणाउलो ।
रोगी वा रोगणिम्मुक्को सिद्धो भवति णीरओ ॥२९॥

पुव्वजोगा असंगत्ता काऊ वाया मणो इ वा ।
एगतो आगती चेव कम्माभावा ण विज्जती ॥३०॥

परं णवग्गहाभावा सुही आवरणक्खया ।
अत्थि लक्खणसब्भावा निच्चो सो परमो धुवं ॥३१॥

दव्वतो खित्ततो चेव कालतो भावतो तहा ।
णिच्चाणिच्चं तु विन्नेयं संसारे सव्वदेहिणं ॥३२॥

गंभीरं सव्वओभद्दं सव्वभावविभावणं ।
धण्णा जिणाहितं मग्गं, सम्मं वेदेंति भावओ ॥३३॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
नवमं महाकासवज्झयणं ।

१०.

को कं ठावेइ णण्णत्थ सगाइं कंमाइं इमाइं ? सद्धेयं खलु भो समणा वदन्ती, सद्धेयं खलु माहणा, अहमेगोऽसद्धेयं वदिस्सामि । ते त लि पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइयं ।

सपरिजणं पि णाम मर्म अपरिजणो त्ति को मे तं सद्दहिस्सति ? सपुत्तं पि णाम ममं अपुत्ते त्ति को मे तं सद्दहिस्सति ? एवं समित्तं पि णाम ममं, सवित्तं पि णाम ममं, सपरिग्गहं पि णाम ममं दाणमाणसक्कारोवयारसंगहिते तेतलिपुत्ते सयणपरिजणे विरागं गते, को मे तं सद्दहिस्सती ? जाति-कुल-रूव-विणओवयार-सालिणी पोट्टिला मूसिकारधूता मिच्छं विप्पडिवन्ना, को मे तं सद्दहिस्सति ? कालक्कमनीतिविसारदे तेतलिपुत्ते विसादं गते त्ति को मे तं सद्दहिस्सति ? तेतलिपुत्तेण अमच्चेण गिहं पविसित्ता तालपुडके विसे खातिते त्ति से वि य से पडिहते त्ति को मे तं सद्दहिस्सति ? तेतलिपुत्तेण अमच्चेणं महतिमहालयं रुक्खं दुरुहित्ता पासे छिण्णे, तहावि ण मए, को मे तं सद्दहिस्सति ? तेतलिपुत्तेण महतिमहालयं पासाणं गीवाए

bandhittā atthāhāe pukkhariṇie appā pakkhitte, tatth' avi ya ṇam thāhe laddhe, k. m. t. s.? Tetaliputteṇa mahati–mahāliyaṃ kaṭṭha-rāsiṃ palivettā appā pakkhitte, se vi ya se agaṇikāe vijjhāe, k. m. t. s.?

tae ṇaṃ sā Poṭṭilā Mūsiyāradhūtā panca-vaṇṇāiṃ sakhinkhiṇitāiṃ pavara-vatthāiṃ parihittā antalikkha-paḍivannā evaṃ vayāsi: „āuso Tetaliputtā, ehi tā āyāṇāhi: purao vitthiṇṇe giri-sihara-kandara-ppavāte, piṭṭhao kampemāṇe vva meiṇi-talaṃ, sākaḍḍhante vva pāyave, ṇipphoḍemāṇe vva ambara-talaṃ. savva-tamo-rāsī vva piṇḍite, paccakkham iva sayaṃ Katante bhīma-ravaṃ karente mahā-vāraṇe samuṭṭhie, ubhao-pāsaṃ cakkhu-ṇivāe supayaṇḍa-dhaṇu-janta-vippamukkā puṃkha-mettâvasesā dharaṇi-ppavesiṇo sarā ṇipatanti, huyavaha-jālā-sahassa-saṃkulaṃ samantato palittaṃ dhagadhageti savvâraṇṇaṃ, acireṇa ya bāla-sūra-gunjaddha-punja-nikara-pakāsaṃ jhiyāi ingāla-bhūtaṃ gihaṃ. āuso Tetaliputtā, katto vayāmo?"

tate ṇaṃ se Tetaliputte amacce Poṭṭilaṃ Mūsiyāradhūyaṃ evaṃ vayāsi: Poṭṭile, eḥi tā āyāṇāhi: bhīyassa khalu bho pavvajjā, abhiuttassa [...] sa-vahaṇa-kiccaṃ, mātissa rahassa-k., ukkaṇṭhiyassa desa-gamaṇa-k., chuhiyassa bhoyaṇa-k., pivāsiyassa pāṇa-k., paraṃ abhiunjiukāmassa sattha-kiccaṃ. khantassa dantassa guttassa jitindiyassa etto ekkam avi ṇa bhavai.

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Tetaliputta-nām' ajjhayaṇaṃ.

11.

siṭṭhayaṇe vva āṇaccā amuṇi. saṃkhāe ya ṇaccā ese tātite. M a ṃ k h a l i p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buiyaṃ.

se ejati veyati khubbhati ghaṭṭati phandati calati udīreti, taṃ taṃ bhāvaṃ pariṇamati, ṇa se tāti. se ṇo ejati ṇo khubbhati ṇo veyati ṇo ghaṭṭati ṇo phandati ṇo calati ṇo udīreti, ṇo taṃ taṃ

18 cchāhe H. 20 vijjāe H. 21 tate H. yaṃca H. 22 vathāiṃ pavara parihitā H D. 23 to H. vicchi° H D. 24 °ṭṭhau H. 25 °ṭṭhaṃte H. pāyakāṇe vippho° H. 27 varāṇe H. °ṭṭhie vāsaṃ ca° H. D. 23 sueya° H. puṃkkha H D, 29 °visesā H. 31 jjhi° H D. 33 °la H. 35 kiṃccaṃ (2) H. 36 chu° ... hinter pi° ... D. kiṃccaṃ (1) H. 37 khaṃttassa daṃtassa H. 38 etto te e° D. ekam H. bhavaī H. Colophon missing H.

11. Maṃkhali aṇavve ya (11) 1 siddhi āṇavva mu° H, saṭṭhiaṇe vva āṇacca mu° D, °āe a H D. ṇavvā H. ttātite H. 2 puitaṃ H. 3 vedeti H, vedati D. ṣaṭṭati H. 4 ṇo ve(°) H D.

11, L. 3f. see Viyāhapannati 3, 3 (182b).

बन्धित्ता अत्थाहाए पुक्खरिणीए अप्पा पक्खित्ते, तत्थ अवि य णं थाहे लद्धे को मे तं सद्दहिस्सति ? तेतलिपुत्तेण महतिमहालियं कट्ठरासीं पलीवेत्ता अप्पा पक्खित्ते, से वि य से अगणिकाए विज्झाए, को मे तं सद्दहिस्सति ?

तए णं सा पुट्टिला मूसियारधूता पंचवण्णाइं सखिंखिणिताइं पवर-वत्थाइं परिहित्ता अन्तलिक्खपडिवण्णा एवं वयासी : आउसो ! तेतलिपुत्ता ! एहि ता आयाणाहि : पुरओ वित्थिण्णे गिरिसिहरकंदरप्पवाते, पिट्ठओ कम्पेमाणे व्व मेइणितलं, साकड्ढन्ते व्व पायवे, णिप्फोडेमाणे व्व अम्बरतलं, सव्वतमोरासि व्व पिण्डिते, पच्चक्खमिव सयं कतन्ते भीमरवं करेन्ते महावारणे समुट्ठिए, उभओपासं चक्खुणिवाए सुपयण्डधणुजन्तविप्पमुक्का पुंखमेत्तावसेसा धरणिप्पवेसिणो सरा णितन्ति, पहुयवहजालासहस्ससंकुलं समन्ततो पलित्तं धगधगेति सव्वारण्णं, अचिरेण य बालसूरगुंजद्धपुंजणिकरपकासं झियाइ इंगालभूतं गिहं । आउसो ! तेतलिपुत्ता ! कत्तो वयामो ?"

तते णं से तेतलिपुत्ते अमच्चे पोट्टिलं मूसियारधूयं एवं वयासि : पोट्टिले ! एहि ता आयाणाहि : भीयस्स खलु भो पव्वज्जा, अभिउत्तस्स [...] सवहणकिच्चं, मातिस्स रहस्सकिच्चं, उक्कंठियस्स देसगमणकिच्चं, छुहियस्स भोयणकिच्चं, पिवासियस्स पाणकिच्चं, परं अभिउंजिउकामस्स सत्थकिच्चं, खन्तस्स दन्तस्स गुत्तस्स जितिन्दियस्स एत्तो ते एक्कमवि ण भवइ ।

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

तेतलिपुत्तनामज्झयणं ।

११.

सिट्ठयणे व्व आणच्चा अमुणी । संखाए य णच्चा एसे तातिते । मं ख लि-पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइयं ।

से एजति वेयति खुब्भति घट्टति फन्दति चलति उदीरेति, तं तं भावं परिणमति, ण से ताती । से णो एजति णो खुब्भति नो वेयति णो घट्टति णो फन्दति णो चलति णो उदीरेति, णो तं तं

bhāvaṃ pariṇamati, se tāti. tātīṇaṃ ca khalu ṇ' atthi ejaṇā vedaṇā khobhaṇā ghaṭṭaṇā phandaṇā calaṇā udīraṇā taṃ taṃ bhāvaṃ pariṇāme. tāti khalu appāṇaṃ ca paraṃ ca cāurantāo saṃsāra-kantārāo tātîti tāī

asaṃmūḍho u jo ṇetā magga-dosa-parakkamo
gamaṇijjaṃ gatiṃ ṇāuṃ jaṇam pāveti gāmiṇaṃ (1)

siṭṭha-kammo tu jo vejjo sattha-kamme ya kovio
moyaṇijjāto so vīro rogā moteti rogiṇaṃ (2)

saṃjoe jo vihāṇaṃ tu davvāṇaṃ guṇa-lāghave
so u saṃjoga-ṇipphaṇṇaṃ savvaṃ kuṇai kāriyaṃ (3)

vijjo'payāra-viṇṇātā jo dhīmaṃ satta-saṃjuto
so vijjaṃ sāhaittāṇaṃ kajjaṃ kuṇaī tak-khaṇaṃ (4)

ṇivattiṃ mokkhạ-maggassa sammaṃ jo tu vijāṇati
rāga-dose ṇirākiccā se u siddhiṃ gamissati (5)

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Maṃkhaliputta-nām' ajjhayaṇaṃ.

12.

jāva tāva lo'esaṇā tāva tāva vitt'esaṇā, jāva tāva vitt'esaṇā tāva tāva lo'esaṇā. se lo'esaṇaṃ ca vitt'esaṇaṃ ca parinnāe go-paheṇaṃ gacchejjā, ṇo mahāpaheṇaṃ gacchejjā. Jaṇṇavakkeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

taṃ-jahā : jahā kavotā ya kavinjalā ya
gāo carantī iha pātarāsaṃ
evaṃ muṇī goyariya-ppaviṭṭhe
ṇo ālave ṇo vi ya saṃjalejjā (1)

panca-vaṇīmaka-suddhaṃ jo bhikkhaṃ esaṇāe esejjā
tassa suladdhā lābhā haṇaṇāe vippamukka-dosassa (2)

panthāṇaṃ rūva-saṃbaddhaṃ phal'āvattiṃ ca cintae
koh'ātīṇaṃ vivākaṃ ca appaṇo ya parassa ya (3)

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Jaṇṇavakkīya-nām' ajjhayaṇaṃ

6 tāṇa H, tātiṇaṃ D. ca missing H, va D. 7 vedaṇā... pariṇāme missing H D. 8 °āu 2 times H. 9 °ti tā H D. (1) jjo H. (2) siddha H D. vejje H. °viu H. (3) so (u) saṃ° D. (4) vijjoyapa° H.

1 Jaṇṇa. loge(ke H)saṇā. 1 āṇaccā H, ā(a)ṇaccā D before jāva. tāva tāva vi° (2) H. 2 tāva (2) missing, H loe sa lo°H. 3 paheṇṇaṃ H. ṇā H, pehe° H, (2) tikkhaṃ H. (3) cittae H. vipākaṃ D. Colophon missing H.

12, 1. 2=41. 16. 15.

भावं परिणमति, से ताती। तातीणं च खलु णत्थि एजणा वेदणा खोभणा घट्टणा फन्दणा चलणा उदीरणा तं तं भावं परिणामे। ताती खलु अप्पाणं च परं च चाउरन्ताओ संसारकन्ताराओ तातीति ताई।

असंमूढो उ जो णेता मग्गदोसपरक्कमो।
गमणिज्जं गतिं णाउं जणं पावेति गामिणं ॥१॥
सिद्धकम्मो तु जो वेज्जो सत्थकम्मे य कोविओ।
मोयणिज्जातो सो वीरो रोगा मोतेति रोगिणं ॥२॥
संजोए जो विहाणं तु दव्वाणं गुणलाघवे।
सो उ संजोगणिप्फण्णं सव्वं कुणइ कारियं ॥३॥
विज्जोपयारविण्णाता जो धीमं सत्तसंजुतो।
सो विज्जं साहइत्ताणं कज्जं कुणइ तक्खणं ॥४॥
णिवत्तिं मोक्खमग्गस्स सम्मं जो तु विजाणति।
रागदोसे णिराकिच्चा से उ सिद्धिं गमिस्सति ॥५॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।

मंखलिपुत्तनामज्झयणं।

१२.

जाव ताव लोएसणा ताव ताव वित्तेसणा, जाव ताव वित्तेसणा ताव ताव लोएसणा। से लोएसणं च वित्तेसणं च परिन्नाए गोपहेणं गच्छेज्जा, णो महापहेणं गच्छेज्जा ज ण्ण व क्के ण अरहता इसिणा बुइतं।

तंजहा- जहा कवोता य कविंजला य
गाओ चरन्ती इह पातरासं।
एवं मुणी गोयरियप्पविट्ठे।
णो आलवे णो वि य संजलेज्जा ॥१॥
पंचवणीमकसुद्धं जो भिक्खं एसणाए एसेज्जा।
तस्स सुलद्धा लाभा हणणाए विप्पमुक्कदोसस्स ॥२॥
पंथाणं रूवसंबद्धं फलावत्तिं च चिन्तए।
कोहातीणं विवाकं च अप्पणो य परस्स य ॥३॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।

जण्णवक्कीयनामज्झयणं।

13.

kim-atthaṃ ṇ'atthi lāvaṇṇatāe? Metejjeṇa Bhayāliṇā arahatā isiṇā buitaṃ.

ṇo 'haṃ khalu ho appaṇo vimoyaṇ'aṭṭhatāe paraṃ abhibhavissāmi, mā ṇaṃ mā ṇaṃ se pare abhibhūyamāṇe mamaṃ c' eva ahitāe bhavissati.

ātāṇāe u savvesiṃ gihi-būhaṇatā-rae
saṃsāra-vāsa-santāṇaṃ, kahaṃ me hantum icchasi? (1)
santassa karaṇaṃ ṇ' atthi, ṇāsato karaṇaṃ bhave
bahudhā diṭṭhaṃ imaṃ suṭṭhu: ṇāsato bhava-saṃkaro (2)
santam etaṃ imaṃ kammaṃ dāreṇ' eteṇ' uvaṭṭhiyaṃ
ṇimitta-mettaṃ paro ettha, majjha me tu pure kaḍaṃ (3)
mūla-seke phal'uppatti, mūla-ghāte hataṃ phalaṃ
phal'athi sincati mūlaṃ, phala-ghāti ṇa sincati (4)
luppati jassa jaṃ atthi, ṇâsantaṃ kiṃci luppati
santāto luppati kiṃci, ṇâsantaṃ kiṃci luppati (5)
'atthi me', teṇa deti; 'n'atthi me' teṇa dei me
jai se hojja, ṇa me dejjā; ṇ'athi se' teṇa dei me (6)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Bhayāli-nām' ajjhayaṇaṃ.

14.

juttaṃ ajutta-jogaṃ ṇa pamāṇam iti Bāhukeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

appaṇiyā khalu bho appāṇaṃ samukkasiya ṇa bhavati baddha-cindhe ṇaravati, appaṇiyā khalu bho ya appāṇaṃ samukkasiya samukkasiya ṇa bhavati baddha-cindhe seṭṭhi. evaṃ c' eva aṇuyoye jāṇaha khalu bho samaṇā māhaṇā : gāme adu vā raṇṇe adu vā gāme ṇo vi raṇṇe

abhiṇissae imaṃ logaṃ, para-logaṃ paṇissae,

duhao vi loke apatiṭṭhite. akāmae Bāhue mate ti akāmae carae tavaṃ ak. kāla-gae ṇarakaṃ patte, ak. pavvaie, akāmate carate akāmae kāla-gae, siddhiṃ patte akāmae. [tavaṃ,

13. Bhayālī (°ṇī H). kim-atthaṃ 1 kim ahaṃ H, kim ahaṃ(tthaṃ) D. lāvaṇaṃ H. D. tāe Me° 2 mal D.

14. Bāhuya. juttaṃ. 3 °siyā D. 5. °siya na missing D. seṭṭhā H. 7 vā raṇṇa raṇṇe H. 9. Pāhue H D. 10. ee in stead of gae H. ṇa° H. evvaie H. 11 siddhi H D. After akāmae repeated sakāla-ee ṇā° pa° a° evvaie a°te ca° ta° a°...siddhi pa° a° H.

14, L. compare Āyāra 33. 20f.

१३.

किमत्थं णत्थि लावण्णताए ? मे ते ज्जे ण भ या लि णा अरहता इसिणा बुइतं ।

णो हं खलु हो अप्पणो विमोयणट्ठताए परं अभिभविस्सामि, मा णं मा णं से परे अभिभूयमाणे ममं चेव अहिताए भविस्सति ।

आताणाए उ सव्वेसिं गिहिबूहणतारए ।
संसारवाससन्ताणं, कहं मे हंतुमिच्छसि? ॥१॥
सन्तस्स करणं णत्थि णासतो करणं भवे ।
बहुधा दिट्ठं इमं सुट्ठु : णासतो भवसंकरो ॥२॥
सन्तमेतं इमं कम्मं दारेणेतेणुवट्ठियं ।
णिमित्तमेत्तं परो एत्थ मज्झ मे तु पुरे कडं ॥३॥
मूलसेके फलुप्पत्ती, मूलघाते हतं फलं ।
फलत्थी सिंचती मूलं फलघाति ण सिंचती ॥४॥
लुप्पती जस्स जं अत्थि णासन्तं किंचि लुप्पती ।
सन्तातो लुप्पती किंचि, णासन्तं किंचि लुप्पती ॥५॥
'अत्थि मे', तेण देति;'नत्थि मे' तेण देइ मे ।
जइ से होज्ज, ण मे देज्जा; णत्थि से, तेण देइ मे ॥६॥
एवं से सिद्धे बुद्धे ...णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

भयालिनामज्झयणं ।

१४.

जुत्तं अजुत्तजोगं ण पमाणमिति बा हु के ण अरहता इसिणा बुइतं ।

अप्पणिया खलु भो अप्पाणं समुक्कसिय ण भवति बद्धचिन्धे णरवती, अप्पणिया खलु भो य अप्पाणं समुक्कसिय समुक्कसिय ण भवति बद्धचिन्धे सेट्ठी । एवं चेव अणुयोये जाणह खलु भो समणा माहणा : गामे अदु वा रण्णे अदु वा गामे णो वि रण्णे

अभिणिस्सए इमं लोगं परलोगं पणिस्सए,

दुहओ वि लोके अपतिट्ठिते । अकामए बा हु ए मते ति अकामए चरए तवं अकामए कालगए णरकं पत्ते, अकामए पव्वइए, अकामते चरते तवं,

अकामए कालगए, सिद्धिं पत्ते अकामए ।

sakāmae pavvaie, sak. carate tavaṃ, sak. kāla-gate ṇarage patte, sak. carate tavaṃ sak. kāla-gate—siddhiṃ patte sakāmae ! evam se siddhe buddhe.. ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Bāhuka-ṇām' ajjhayaṇaṃ

15.

[1.] sāyā-dukkheṇa abhibhūte dukkhı dukkhaṃ udıreti, asātā-d. a. d. d. u. ? sātā-d. a. d. d. u., ṇo asātā-d. a. d. d. u. [2.] sātā-dukkheṇa adhibhūtassa dukkhiṇo dukkhaṃ udıreti, asātā-d. abhibhūyassa, d. d. u. ? sātā-d. abhibhūtassa d. d udıreti. *pucchā ya vāgaraṇaṃ ca.* [3] santaṃ dukkhı dukkhaṃ udıreti, asantaṃ d. d. u. ? santaṃ d. d. u. sātā-dukkheṇa abhibhūtassa udıreti, ṇo asantaṃ dukkhı d. u. Madhurāyaṇeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

dukkheṇa khalu bho appahıṇeṇaṃ jıe āgacchanti hattha-ccheyaṇāiṃ pāda-ccheyaṇāiṃ *evaṃ ṇavam'ajjhataṇa-gamaeṇaṃ ṇeyavvaṃ jāva* sāsataṃ nivvāṇam abbhuvagatā ciṭṭhanti, *ṇa-varaṃ* dukkhâ*bhilāvo.*

pāva-mūlam aṇivvāṇaṃ saṃsāre savva-dehıṇaṃ
pāva-mūlaṇi dukkhāṇi pāva-mūlaṃ ca jammaṇam (1)

saṃsāre dukkha-mūlaṃ tu pāvaṃ kammaṃ pure-kaḍaṃ
pāva-kammā-ṇirodhāya sammaṃ bhikhū parivvae (2)

sabhāve sati kandassa dhuvaṃ vallıya rohaṇaṃ
bıe saṃvujjhamāṇammi ankurass' eva saṃpadā (3)

sabhāve sati pāvassa dhuvaṃ dukhaṃ pasūyate
ṇâsato maṭṭiyā-piṇḍe ṇivvattı tu ghaḍ'ādiṇaṃ (4)

sabhāve sati kandassa jahā vallıya rohaṇaṃ
bıyāto ankuro c' eva, dhuvaṃ vallıya ankurā (5)

pāva-ghāte hataṃ dukkhuṃ puppha-ghāe jahā phalaṃ
viddhāe mudha-sūıe kato tālassa saṃbhave ? (6)

mūlu-seke phal'uppattı, mūla-ghāte hataṃ phalaṃ
phal'atthı sincae mūlaṃ, phala-ghātı na sincati (7)

---

12 °ge va(ga)te D. sae in stead of sakāmae (1) H. colophon missing H

15. Mahu. sātā. 2 abhibhūte jā(va missing H) ṇo asā° H D. dukkhā in stead of dukkhī (2) H, 3 dukkhīṇo (2) H. 4. dukkhiṇo H. santa H D. ureti H. 6 asanta D. udīresi H. udīrei (2) H. 11 d. h. dukkheṇa in stead of kammuṇā. (4) vāsato D. ṇivattī H D. (5) dukkhaṃ in stead of dhuvaṃ H D. va° a° missing H. (6) chiṃdāe in stead of vi° H. °vo D.

15, 6 compare 25, 1.

सकामए पव्वइए, सकामए चरते तवं, सकामए कालगते णरगे पत्ते, सकामए चरते तवं, सकामए कालगते—सिद्धिं पत्ते सकामए !

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

बाहुकणामज्झयणं ।

१५.

[१.] सायादुक्खेण अभिभूते दुक्खी दुक्खं उदीरेति, असातादुक्खेण अभिभूते दुक्खी दुक्खं उदीरेति ? सातादुक्खेण अभिभूते दुक्खो दुक्खं उदीरेति, णो असातादुक्खेण अभिभूते दुक्खी दुक्खं उदीरति । [२.] सातादुक्खेण अभिभूतस्य दुक्खिणो दुक्खं उदीरेति, असातादुक्खेण अभिभूयस्स दुक्खिणो दुक्खं उदीरेति ? सातादुक्खेण अभिभूतस्स दुक्खिणो दुक्खं उदीरेति । पुच्छा य वागरणं च । [३.] सन्तं दुक्खी दुक्खं उदीरेति, असन्तं दुक्खी दुक्खं उदीरेति ? सन्तं दुक्खी दुक्खं उदीरेति, सातादुक्खेण अभिभूतस्स उदीरेति, णो असन्तं दुक्खी दुक्खं उदीरेति, मधुरायणेण अरहता इसिणा बुइतं ।

दुक्खेण खलु भो अप्पहीणेणं जोए आगच्छन्ति हत्थच्छेयणाइं पादच्छेयणाइं एवं णवमज्झतणगमएणं णेयव्वं जाव सासतं निव्वाणमब्भुवगता चिट्ठन्ति, णवरं दुक्खाभिलावो ।

पावमूलमणिव्वाणं संसारे सव्वदेहिणं ।
पावमूलाणि दुक्खाणि पावमूलं च जम्मणं ॥१॥
संसारे दुक्खमूलं तु पावं कम्मं पुरेकडं ।
पावकम्मणिरोधाय सम्मं भिक्खु परिव्वए ॥२॥
सभावे सति कन्दस्स धुवं वल्लीय रोहणं ।
बीए संबुज्झमाणम्मि अंकुरस्सेव संपदा ॥३॥
सभावे सति पावस्स धुवं दुक्खं पसूयते ।
णासतो मट्टियापिण्डे णिव्वत्ती तु घडादिणं ॥४॥
सभावे सति कन्दस्स जहा वल्लीय रोहणं ।
बीयातो अंकुरो चेव, धुवं वल्लीय अंकुरा ॥५॥
पावघाते हतं दुक्खं पुप्फघाए जहा फलं ।
विद्धाए मुद्धसूईए कतो तालस्स संभवे ? ॥६॥
मूलसेके फलुप्पत्ती, मूलघाते हतं फलं ।
फलत्थी सिंचए मूलं, फलघाती न सिंचति ॥७॥

dukkhito dukkha-ghātāya dukkhāvettā sarırịṇo
paḍiyāreṇa dukkhassa dukkham aṇṇaṃ ṇibandhaı (8)
dukkha-mūlaṃ purā kiccā dukkkam āsajja soyatı
gahitammi aṇe puvviṃ adaittā ṇa muccai (9)
āhār'atthı jahā bālo vaṇhim sappaṃ ca geṇhatı
tahā mūḍho suh'atthı tu pāvam aṇṇaṃ pakuvvatı (10)

pāvaṃ parassa kuvvanto hasatı moha-mohito
maccho galaṃ gasanto vā viṇighātaṃ ṇa passatı (11)
paccuppaṇṇa-rase giddho moha-malla-paṇollito
dittaṃ pāvati ukkaṇṭhaṃ vāri-majjhe va vāraṇā (12)

parôvaghāta-talliccho dappa-moha-mal'uddhuro
sıho jaro dupāṇe vā guṇa-dosaṃ ṇa vindatı (13)
sa-vaso pāvaṃ puro-kiccā dukkhaṃ vedeti dummatı
āsatta-kaṇṭha-pāso vā mukka-dhāro duh'aṭṭio (14)
pāvaṃ je u pakuvvanti jivā sātâṇugāmiṇo
vaḍḍhatı pāvakaṃ tesiṃ aṇaggāhissa vā aṇaṃ (15)
aṇubaddham apassantā paccuppaṇṇa-gavesakā
te pacchā dukkham acchanti gal'ucchinnā jhasā jahā (16)

ātā-kaḍāṇe kammāṇaṃ ātā bhunjati jaṃ phalaṃ
tamhā ātassa aṭṭhāe pāvam ādāya vajjae (17)
sante jamme pasūyanti vāhi-soga-jar'ādao
nâsante ḍahate vaṇhı taru-cchettā ṇa chindati (18)
dukkhaṃ jarā ya maccū ya sogo māṇâvamāṇaṇā
jamma-ghāte hatā hontı pupphaghāte jahā phalaṃ (19)

patthareṇ' āhato kıvo khippaṃ ḍasai pattharaṃ
migāri ūsaraṃ pappa sar'uppattiṃ va maggati (20)
tahā bālo duhī vatthuṃ bāhiraṃ nindatı bhisaṃ
dukkh'uppatti-viṇāsaṃ tu migāri vva ṇa pappati (21)

vaṇaṃ vaṇhiṃ kasāe ya aṇaṃ jaṃ vā vi duṭṭhitaṃ
āmagaṃ ca uvvahantā dukkhaṃ pāvanti pıvaraṃ (22)
vaṇhı aṇassa kammassa āmakassa vaṇassa ya
nissesaṃ ghāiṇaṃ seyo, chiṇṇo vi ruhatı dumo (23)

(8) dukkhato H. °tāyaṃ H. °ṇā H. °riṇa H. °dhai D. (9) āsejja H, mo° H. °ccai D. (10) vaṇahī H, vaṇhi D, va in stead of ca H. geṇahatī H. aṇaṃ H, (12) ukkaṃthaṃ H D. (13) maladdhu° H, maludhdhuro D. videti D, (14) vasaṃso pā° H D. pāvo H D. °ṭṭhio H. (15) vaṭṭatī H. vā ṇaṃ H. (18) saṃti H D. pasūryaṃti H. cchi° H. (19) ghāto H. hato hotī H D. (20) °habho H. vi H D. (21) tāhā H. dukkhaṃpati H. pattītī H, pappati (ghattiti) D. (22) vaṇhī H D. aṇṇaṃ D. āgamaṃ H. (23) ghāyi° D. rahattī H.

11—17=45, 4—10. 11—14=24, 27. 29. 28. 30. 12=41, 4 c. d. 5 a. b. 13=45, 6. 16a—c=Sūyag. 1, 3, 4. 20=Surasundaricariya 6, 207 Pāin-Sadda-Mahaṇṇavo sub voce Patthara).

दुक्खितो दुक्खघाताय दुक्खावेत्ता सरीरिणो ।
पडियारेण दुक्खस्स दुक्खमण्णं णिबन्धई ॥८॥

दुक्खमूलं पुरा किच्चा दुक्खमासज्ज सोयती ।
गहितम्मि अणे पुव्विं अदइत्ता ण मुच्चइ ॥९॥

आहारत्थी जहा बालो वण्हिं सप्पं च गेण्हती ।
तहा मूढो सुहत्थी तु पावमण्णं पकुव्वती ॥१०॥

पावं परस्स कुव्वन्तो हसती मोहमोहितो ।
मच्छो गलं गसन्तो वा विणिघातं ण पस्सती ॥११॥

पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो मोहमल्लपणोल्लितो ।
दित्तं पावति उक्कण्ठं वारिमज्झे व वारणा ॥१२॥

परोवघाततल्लिच्छो दप्पमोहमलुद्धुरो ।
सीहो जरो दुपाणे वा गुणदोसं ण विन्दती ॥१३॥

सवसो पावं पुरोकिच्चा दुक्खं वेदेति दुम्मती ।
आसत्तकण्ठपासो वा मुक्कधारो दुहट्टिओ ॥१४॥

पावं जे उ पकुव्वन्ति जीवा साताणुगामिणो ।
वड्ढती पावकं तेसिं अणग्गाहिस्स वा अणं ॥१५॥

अणुबद्धमपस्सन्ता पच्चुप्पण्णगवेसका ।
ते पच्छा दुक्खमच्छन्ति गलुच्छिन्ना झसा जहा ॥१६॥

आता-कडाण कम्माणं आता भुंजति जं फलं ।
तम्हा आतस्स अट्ठाए पावमादाय वज्जए ॥१७॥

सन्ते जम्मे पसूयन्ति वाहिसोगजरादओ ।
नासन्ते डहते वण्ही तरुच्छेत्ता ण छिन्दति ॥१८॥

दुक्खं जरा य मच्चू य सोगो माणावमाणणा ।
जम्मघाते हता होन्ती पुप्फघाते जहा फलं ॥१९॥

पत्थरेणाहतो कीवो खिप्पं डसइ पत्थरं ।
मिगारि ऊसरं पप्प सरुप्पत्तिं व मग्गति ॥२०॥

तहा बालो दुही वत्थुं वाहिरं णिन्दती भिसं ।
दुक्खुप्पत्तिविणासं तु मिगारि व्व ण पप्पति ॥२१॥

वणं वण्हिं कसाए य अणं जं वावि दुट्ठितं ।
आमगं च उव्वहन्ता दुक्खं पावंति पीवरं ॥२२॥

वण्ही अणस्स कम्मस्स आमकस्स वणस्स य ।
णिस्सेसं घाइणं सेयो, छिण्णोऽवि रुहती दुमो ॥२३॥

bhāsa-cchaṇṇo jahā vaṇhī, gūḍha-koho jahā ripū
pāva-kammaṃ tahā līṇaṃ dukkha-saṃtāṇa-saṃkaḍaṃ (24)

patt'indhaṇassa vaṇhissa uddāmassa visassa ya
micchatte yâvi kammassa dittā vuḍḍhī duh'āvahā (25)

dhūma-hīṇo ya jo vaṇhī chiṇṇ'ādāṇaṃ ca jaṃ aṇaṃ
mant'āhataṃ visaṃ jaṃ, ti dhuvaṃ taṃ khayaṃ icchatī (26)

chiṇṇ'ādāṇaṃ dhuvaṃ kammaṃ jhijjate taṃ tah' āhataṁ
ādittа-rassi-tattaṃ va chiṇṇ'ādāṇaṃ jalaṃ (27)

tamhā u savva-dukkhāṇaṃ kujjā mūla-viṇāsaṇaṃ
vālaggāhi vva sappassa visa-dose-viṇāsaṇaṃ (28)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-āvi havvam āgacchati tti bemi.

Madhurāyaṇijja-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

16.

jassa khalu bho visay'āyārā ṇa parissavanti indiyā vā davehiṃ, se khalu uttame purise tti S o r i y ā y a ṇ e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ. taṃ kaham iti ? maṇuṇṇesu saddesu soya-visaya-pattesu ṇo sajjejjā ṇo rajjejjā ṇo gijjhejjā ṇo mujjhejjā ṇo viṇighāyam āvajjejjā. maṇuṇṇesu saddesu sotta-visaya-pattesu sajjamāṇe rajjamāṇe gijjhamāṇe mujjhamāṇe āsevamāṇe vippavahato pāva-kammassa ādāṇāe bhavati. tamhā maṇuṇṇâmaṇuṇṇesu saddesu soya-v. p. ṇo s. ṇo r. ṇo g. ṇo mujjhejjā ṇo āsevamāṇe vi[ppavahato... bhavejjā]. evaṃ rūvesu gandhesu rasesu phāsesu. evaṃ vivariesu ṇo dūsejjā.

duddantā indiyā panca saṃsārāe sarīriṇaṃ
te cc' eva ṇiyamiyā santā ṇejjāṇāe bhavanti hi (1)

duddante indie panca rāga-dosa-paraṃgame
kummo viva sa-angāiṃ sae dehammi sāhare (2)

vaṇhī sarīram āhāraṃ jahā joeṇa, junjatī
indiyāṇi ya joe ya tahā joge viyāṇasu (3)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo icc-atthaṃ puṇar-avi havvam āgacchati tti bemi.

Soriyāyaṇa-ṇāṃ' ajjhayaṇaṃ

(24) chaṇo H. (25) dikṣā vaṭṭī H. (27) jjhi° H. ādicca° H. cchi° H. (28) vola° H. gāhi D. colophon missing H.

16. Soriyāṇa (°yāyā H), visaye. 1 ṇa ya dari° H D. °vatti H. °ya H. 3 saddesu missing H. ṇa ra° H, ṇo mu° missing H. 6 sumaṇo D for mu° asova° H. 7 ṇo gi° ṇo su ṇo aṇo vi (for āse vi°) H. ṇo gi° ṇe aṇṇe vi D. (8) pajoe ya tahā jogo H. jahā D. colophon missing H.

भासच्छण्णो जहा वण्ही, गूढकोहो जहा रिपू ।
पावकम्मं तहा लीणं दुक्खसंताणसंकडं ॥२४॥
पत्तिन्धणस्स वण्हिस्स उद्दामस्स विसस्स य ।
मिच्छत्ते यावि कम्मस्स दित्ता वुड्ढी दुहावहा ॥२५॥
धूमहीणो य जो वण्ही छिण्णादाणं च जं अणं ।
मन्ताहतं विसं जं, ति धुवं तं खयमिच्छती ॥२६॥
छिण्णादाणं धुवं कम्मं झिज्जते तं तहाहतं ।
आदित्तरस्सितत्तं व छिण्णादाणं जहा जलं ॥२७॥
तम्हा उ सव्वदुक्खाणं कुज्जा मूलविणासणं ।
वालग्गाहि व्व सप्पस्स विसदोसविणासणं ॥२८॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि हव्वमागच्छति त्ति बेमि

मधुरायणिज्जणामज्झयणं ।

१६.

जस्स खलु भो विसयायारा ण परिस्सवन्ति इन्दिया वा दवेहिं, से खलु उत्तमे पुरिसे त्ति सोरियायणेण अरहता इसिणा बुइतं । तं कहमिति ? मणुण्णेसु सद्देसु सोयविसयपत्तेसु णो सज्जेज्जा णो रज्जेज्जा णो गिज्झेज्जा णो मुज्झेज्जा णो विणिघायमावज्जेज्जा । मणुण्णेसु सद्देसु सोत्तविसयपत्तेसु सज्जमाणे रज्जमाणे गिज्झमाणे मुज्झमाणे आसेवमाणे विप्पवहतो पावकम्मस्स आदाणाए भवति । तम्हा मणुण्णामणुण्णेसु सद्देसु सोयविसयपत्तेसु णो सज्जेज्जा णो रजेज्जा णो गिज्झेज्जा णो मुज्झेज्झा णो आसेवमाणे वि[प्पवहतो....भवेज्जा] । एवं रूवेसु गंधेसु रसेसु फासेसु । एवं विवरीएसु णो दूसेज्जा ।

दुद्दन्ता इन्दिया पंच संसाराए सरीरिणं ।
ते च्चेव णियमिया सन्ता णेज्जाणाए भवन्ति हि ॥१॥
दुद्दन्ते इन्दिए पंच रागदोसपरंगमे ।
कुम्मो विव सअंगाइं सए देहम्मि साहरे ॥२॥
वण्ही सरीरमाहारं जहा जोएण जुंजती ।
इन्दियाणि य जोए य तहा जोगे वियाणसु ॥३॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो इच्चत्थं पुणरवि हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

सोरियायणणामज्झयणं ।

17.

imā vijjā mahā-vijjā savva-vijjāṇa uttamā
jaṃ vijjaṃ sāhaittāṇaṃ savva-dukkhāṇa muccatī (1)

jeṇa bandhaṃ ca mokkhaṃ ca jīvāṇaṃ gati r-āgatiṃ
āyā-bhāvaṃ ca jāṇāti sā vijjā dukkha-moyaṇī (2)

Viduṇā arahatā isiṇā buitaṃ.

sammaṃ roga-pariṇṇāṇaṃ, tato tassa viṇicchitaṃ
rog'osaha-pariṇṇāṇaṃ jogo roga-tigicchitaṃ (3)

sammaṃ kamma-pariṇṇāṇaṃ tato tassa vimokkhaṇaṃ
kamma-mokkha-pariṇṇāṇaṃ karaṇaṃ ca vimokkhaṇaṃ (4)

mammaṃ sasalla-jīvaṃ ca purisaṃ vā moha-ghātiṇaṃ
sall'uddharaṇa-jogaṃ ca jo jāṇai sa sallahā (5)

bandhaṇaṃ moyaṇaṃ c' eva tahā phala-paraṃparaṃ
jīvāṇa jo vijāṇāti kammāṇaṃ tu sa kammahā (6

sāvajja-jogaṃ ṇihilaṃ viditṭā
taṃ c' eva sammaṃ parijāṇiūṇaṃ
tītassa ṇindāe samuṭṭhit'appā
sāvajja-vuttiṃ tu ṇa saddahejjā (7)

sajjhāya-jhāṇovagato jit'appā
saṃsāra-vāsaṃ bahudhā viditta
sāvajja-vutti-karaṇe 'ṭhit'appā
niravajja-vittī u samāharejjā (8)

parakīya-savva-sāvajjaṃ jogaṃ iha ajja duccariyaṃ ṇ' āyare apariseṣaṃ. ṇiravajje ṭhitassa ṇo kappati puṇar-avi sāvajjaṃ sevittae.

evaṃ se siddhe buddhe......ṇo puṇar-avi icc-attaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Vidu-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

18.

ayate khalu bho jīve vajjaṃ samādiyati. se kaham etaṃ? pāṇâtivāeṇaṃ *jāva* pariggaheṇaṃ, arati- *jāva* micchā-daṃsaṇa-salleṇaṃ vajjaṃ samāittā hattha-cchеyaṇāiṃ pāya-cchеyaṇāiṃ *jāva* aṇupariyaṭṭanti *navam'uddesa-gameṇaṃ*. je khalu bho jīve ṇo vajjaṃ samādiyati, se kaham etaṃ? Varisavakaṇheṇa

17. Vidū (behind it : Viṃpū D). vijjā. (2) jāvāṇaṃ H. (3) semmaṃ H. (vi)nicchi° D. yogo ya ti° H. (4) °kṣaṇaṃ (1) H. pariṇā° (2) D. (6) a missing H. (8). jjhā° H D. °ṇe 'kitappā D. 2 pakkhīya sava sivajjaṃ H. ajjha H, ajjhaṃ D. 3 ṭṭhita° H. Colophon missing H.

18. Varise Kaṇhe. vaije. 1 °diti H, 3 °lleṇa D. pāyaṇāiṃ H.

१७.

इमा विज्जा महाविज्जा सव्वविज्जाण उत्तमा ।
जं विज्जं साहइत्ताणं सव्वदुक्खाण मुच्चती ॥१॥
जेण बन्धं च मोक्खं च जीवाणं गतिरागतिं ।
आयाभावं च जाणाति सा विज्जा दुक्खमोयणी ॥२॥

वि दु णा अरहता इसिणा बुइतं ।

सम्मं रोगपरिण्णाणं, ततो तस्स विणिच्छितं ।
रोगोसहपरिण्णाणं जोगो रोगतिगिच्छितं ॥३॥
सम्मं कम्मपरिण्णाणं, ततो तस्स विमोक्खणं ।
कम्ममोक्खपरिण्णाणं करणं च विमोक्खणं ॥४॥
मम्मं ससल्लजीवं च पुरिसं वा मोहघातिणं ।
सल्लुद्धरणजोगं च जो जाणइ स सल्लहा ॥५॥
बन्धणं मोयणं चेव तहा फलपरंपरं ।
जीवाण जो विजाणाति कम्माणं तु स कम्महा ॥६॥
सावज्जजोगं णिहिलं विदित्ता
तं चेव सम्मं परिजाणिऊणं ।
तीतस्स णिन्दाए समुट्ठितप्पा
सावज्जवुत्तिं तु ण सद्दहेज्जा ॥७॥
सज्झायज्झाणोवगतो जितप्पा
संसारवासं बहुधा विदित्ता ।
सावज्जवुत्तीकरणेऽठितप्पा
निरवज्जवित्ती उ समाहरेज्जा ॥८॥

परकीयसव्वसावज्जं जोगं इह अज्ज दुच्चरियं णायरे अपरिसेसं । णिरवज्जे ठितस्स णो कप्पति पुणरवि सावज्जं सेवित्तए ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

विदुणामज्झयणं ।

१८.

अयते खलु भो जीवे वज्जं समादियति । से कहमेतं ? पाणातिवाएणं जाव परिग्गहेणं, अरति- जाव मिच्छादंसणसल्लेणं वज्जं समाइत्ता हत्थच्छेयणाइं पायच्छेयणाइं जाव अणुपरियट्टन्ति णवमुद्देसगमेणं । जे खलु भो जीवे णो वज्जं समादियति, से कहमेतं ? व रि स व कण्हे ण

arahatā isiṇā buitaṃ. pāṇâtivāta-veramaṇeṇaṃ *jāva* micchā-daṃsaṇa-salla-veramaṇeṇaṃ soindiya 5-ṇiggaheṇaṃ ṇo vajjaṃ samajjiṇittā hattha-ccheyaṇāiṃ pāya-ccheyaṇāiṃ *jāva* domaṇassāiṃ vitivatittā sîva-m-acala- *jāva* ciṭṭhanti.

sakuṇi sanku-ppaghātaṃ ca varattaṃ rajjugaṃ tahā
vāri-pattadharo cc' eva vibhāgammi vihāvae (1)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Varisava-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

19.

savvam iṇaṃ purâriyam āsi. Āriyāyaṇeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

vajjejj' aṇāriyaṃ bhāvaṃ kammaṃ c' eva aṇāriyaṃ
aṇāriyāṇi ya mittāṇi āriyattam uvaṭṭhie (1)

je jaṇā 'ṇārie ṇiccaṃ kammaṃ kuvvant' aṇāriyā
aṇāriehi ya mittehi, sîdanti bhava-sāgare (2)

saṃdhijjā āriyaṃ maggaṃ kammaṃ jaṃ vā vi āriyaṃ
āriyāṇi ya mittāṇi āriyattam uvaṭṭhie (3)

je jaṇā āriyā ṇiccaṃ kammaṃ kuvvanti āriyaṃ
ariehi ya mittehi, muccanti bhava-sāgarā (4)

āriyaṃ ṇāṇaṃ sāhū, āriyaṃ sāhu daṃsaṇaṃ
āriyaṃ caraṇaṃ sāhū, tamhā sevaya āriyaṃ (5)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo icc-atthaṃ puṇar-avi havvam āgacchati tti bemi.

Āriyāyaṇ'ajjhayaṇaṃ.

20.

panca ukkalā pannattā, taṃ-jahā : [1.] daṇḍ'ukkale [2.] rajj'ukkale [3.] taṇ'ukkale [4.] des'ukkale [5.] suvv'ukkale.

[1.] se kiṃ taṃ 'daṇḍ'ukkale'? daṇḍ'ukkale nāmaṃ je ṇaṃ daṇḍa-diṭṭhanteṇaṃ ādilla-majjh'avasāṇāṇaṃ paṇṇavaṇāe 'samudaya-mettā'bhidhāṇāiṃ "ṇ'atthi sarîrāto paraṃ jîvo" tti bhavagati-voccheyaṃ vadati. se taṃ daṇḍ'ukkale.

---

6 buittaṃ H. 7 soindiya tā ṇi HD 8 °sāiṃ H. (1) sanku(cancu)ppa° D. ppathātaṃ H. veratta(m D) H D. rajja° HD. Colophon missing H. For the solution of the jāva compare 9.

19 Āriya. āriya. 1 Āyari° H D. (3) saṃdhijjo H. °ṭṭhite H. (4) je yaṃṇā H. mujjhanti H. Colophon missing H. Āyari° D.

20. ukkalavāda (by Weber II 949 partly °vādi). ukkala. 4 ā°—°ṇāṇaṃ (ādilla-majjhâvasāṇa) pa° D. °vaṇā, esa° D °ṇāi H. 5 rāto—7 je ṇaṃ missing H. bhagavati D.

अरहता इसिणा बुइतं। पाणाइवातवेरमणेणं जाव मिच्छादंसणसल्लवेरमणेणं सोइन्दिय ५-णिग्गहेणं णो वज्जं समज्जिणित्ता हत्थच्छेयणाइं पायच्छेयणाइं जाव दोमणस्साइं वीतिवतित्ता सिवमचल- जाव चिट्ठन्ति ।

सकुणी संकुप्पघातं च वरत्तं रज्जुगं तहा ।
वारिपत्तधरो च्चेव विभागम्मि विहावए ॥१॥

एवं से सिद्धे बुद्धे... णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

वरिसवणामज्झयणं ।

१९.

सव्वमिणं पुराऽऽरियमासि। आ रि या य णे णं अरहता इसिणा बुइतं।

वज्जेज्जऽणारियं भावं कम्मं चेव अणारियं ।
अणारियाणि य मित्ताणि आरियत्तमुवट्ठिए ॥१॥
जे जणाऽणारिए णिच्चं कम्मं कुव्वन्तऽणारिया ।
अणारिएहि य मित्तेहिं, सीदन्ति भवसागरे ॥२॥
संधिज्जा आरियं मग्गं कम्मं जं वा वि आरियं ।
आरियाणि य मित्ताणि आरियत्तमुवट्ठिए ॥३॥
जे जणा आरिया णिच्चं कम्मं कुव्वंति आरियं ।
आरिएहि य मित्तेहि, मुच्चन्ति भवसागरा ॥४॥
आरियं णाणं साहू, आरियं साहु दंसणं ।
आरियं चरणं साहू, तम्हा सेवय आरियं ॥५॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

आरियायणज्झयणं ।

२०.

पंच उक्कला पन्नत्ता, तंजहा : दण्डुक्कले १ रज्जुक्कले २ तेणुक्कले ३ देसुक्कले ४ सव्वुक्कले ५ ।

[१.] से किं तं 'दण्डुक्कले' ? दण्डुक्कले नामं जे णं दण्डदिट्ठन्तेणं आदिल्ल-मज्झवसाणाणं पण्णवणाए 'समुदयमेत्ता'भिधाणाइं "णत्थि सरीरातो परं जीवो" त्ति भवगतिवोच्छेयं वदति । से तं दण्डुक्कले ।

[2.] se **kiṃ taṃ** 'rajju'kkale'? **rajj'ukkale** ṇāmaṃ je ṇaṃ rajju-diṭṭhanteṇaṃ samudaya-metta-pannavaṇāe 'panca-mahabbhūta-khandha-mettâ'bhidhāṇāiṃ saṃsāra-saṃsati-vocchéyāṃ vadati. se taṃ rajju'kkale.

[3.] se kiṃ taṃ 'teṇ'ukkale'? teṇ'ukkale ṇāmaṃ je ṇaṃ anna-sattha-diṭṭhanta-gāhehiṃ sa pakkh'ubbhāvaṇā-ṇirae "mama n'etam" iti para-karuṇa-cchedaṃ vadati. se taṃ teṇ'ukkale.

[4] se kiṃ taṃ 'des'ukkale' ? des'ukkale ṇāmaṃ je ṇaṃ "atthi nn esa" iti siddhe jivassa akatt'ādiehiṃ gāhehiṃ des'uccheyaṃ vadati. se taṃ des'ukkale.

[5] se kiṃ taṃ 'savv'ukkale ? savv'ukkale ṇāmaṃ je ṇaṃ "savvato savva-saṃbhavâbhāvā ṇo taççaṃ, savvato savvahā savva-kālaṃ ca ṇ' atthi" tti savva-cchedaṃ vadati. se taṃ savv'ukkale.

uḍḍhaṃ pāya-talā ahe kes'agga-matthakā, esa ātā-pajjave kasiṇe taya-pariyante jīve, esa jīve jīvati, etaṃ taṃ jīviaṃ bhavati. se jahā ṇāmate daḍḍhesu bīesu ṇa puṇo ankur'uppattī bhavati, evām eva daḍḍhe sarīre ṇa puṇo sarīr'uppattī bhavatī. tamhā iṇam eva jīvitaṃ, ṇ' atthi para-loe, ṇ' atthi sukaḍa-dukkaḍāṇaṃ kammāṇaṃ phala-vitti-visese, ṇo paccāyanti jīvā, ṇo phusanti puṇṇa-pāvā, aphale kallāṇa-pāvae. tamhā etaṃ sammaṃ ti bemi : uḍḍhaṃ pāya-talā ahe kes'agga-matthakā esa āyā-pa[jjave] ka[siṇe] taya-paritante esa jīve. esa maḍe, ṇo etaṃ taṃ [jīvitaṃ bhavati]. se jahā ṇāmate daḍḍhesu bīesu [. . .]. evām evā daḍḍhe sarīre [. .]. tamhā puṇṇa-pāv'aggahaṇā suha-dukkha-saṃbhavâbhāvā sarīra-dāhe pāva-kammâbhāvā sarīraṃ ḍahettā ṇo puṇo sarīr'uppattī bhavati.

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ukkal'ajjhayaṇaṃ.

21.

ṇâhaṃ purā kiṃci jāṇāmi savva-lokaṃsī. Gāhāvatiputteṇa taruṇeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

---

8 °teṇa H. °vaṇā, e° panca D. 9 °satī H D. °daṃti D. 11 jeṇa H. ekkh'u° H. 13 teta H D. karaṇa H. ta H. 15 tt esa HD. °ehi gā° H D. 17 jeṇa H D. 18 ṇe ? ṇa ? H. 19 va instead of ca H D. 21 °ḍḍha H D. adhi H. e ātā H. e pajja° H D. 22 jivati H. jīnaṃ H. 25 sukkaḍa-du° H D. 28 pāta H. āyā eya taya H D. esā D. ṇā H D. 30 jī° bha° missing H D.

20 L. 21f. = Sūyagaḍa II 1, 15 (276a).

21. Taruṇe. nâhaṃ ti jāṇāmi.

[२.] से किं तं 'रज्जुक्कले'? रज्जुक्कले णामं जे णं रज्जुदिट्ठन्तेणं समुदयमेत्तपन्नवणाए 'पंचमहब्भूतखन्धमेत्ता'भिधाणाइं संसारसंसतिवोच्छेयं वदति। से तं रज्जुक्कले।

[३.] से किं तं 'तेणुक्कले'? तेणुक्कले णामं जे णं अण्णसत्थदिट्ठन्तगाहेहिं सपक्खुब्भावणाणिरए "मम नेतं" इति परकरुणच्छेदं वदति। से तं तेणुक्कले।

[४.] से किं तं 'देसुक्कले'? देसुक्कले णामं जे णं "अत्थि न्नेस" इति सिद्धे जीवस्स अकत्तादिएहिं गाहेहिं देसुच्छेयं वदति। से तं देसुक्कले।

[५.] से किं तं 'सव्वुक्कले'? सव्वुक्कले णामं जे णं "सव्वतो सव्वसंभवाभावा णो तच्चं, सव्वतो सव्वहा सव्वकालं च णत्थि" त्ति सव्वच्छेदं वदति। से तं सव्वुक्कले।

उड्ढं पायतला अहे केसग्गमत्थका, एस आतापज्जवे कसिणे तयपरियन्ते जीवे, एस जीवे जीवति, एतं तं जीवितं भवति। से जहा णामते दड्ढेसु बीएसु ण पुणो अंकुरुप्पत्ती भवति, एवामेव दड्ढे सरीरे ण पुणो सरीरुप्पत्ती भवति। तम्हा इणमेव जीवितं, णत्थि परलोए, णत्थि सुकडदुक्कडाणं कम्माणं फलवित्तिविसेसे। णो पच्चायन्ति जीवा, णो फुसन्ति पुण्णपावा, अफले कल्लाणपावए। तम्हा एतं सम्मं ति बेमि : उड्ढं पायतला अहे केसग्गमत्थका एस आयाप[ज्जवे] क[सिणे] तयपरितन्ते एस जीवे। एस मडे, णो एतं तं [जीवितं भवति]। से जहा णामते दड्ढेसु बीएसु [....] एवामेव दड्ढे सरीरे [....]। तम्हा पुण्णपावऽग्गहणा सुहदुक्खसंभवाभावा सरीरदाहे पावकम्माभावा सरीरं डहेत्ता णो पुणो सरीरुप्पत्ती भवति॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।
उक्कलज्झयणं।

२१.

णाहं पुरा किंचि जाणामि, सव्वलोकंसि। गा हा व ति पु त्ते ण तरुणेण अरहता इसिणा बुइतं।

aṇṇāṇa-mūlakaṃ khalu bho puvvaṃ na jāṇāmi na pāsāmi no 'bhisamāvemi no 'bhisaṃbujjhāmi, nāṇa-mūlakaṃ khalu bho iyāṇiṃ jāṇāmi pāsāmi abhisamāvemi abhisaṃbujjhāmi. aṇṇāṇa-mūlayaṃ khalu mama kāmehiṃ kiccaṃ karaṇijjaṃ, ṇāṇa-mūlayaṃ khalu mama kāmehiṃ akiccaṃ akaraṇijjaṃ, aṇṇāṇa-mūlayaṃ jīvā cāurantaṃ saṃsāraṃ *jāva* pariyaṭṭanti, ṇāṇa-mūlayaṃ jīvā cāurantaṃ; *jāva* vīyīvayanti. tamhā aṇṇāṇaṃ parivajja ṇāṇa-mūlakaṃ savva-dukkhāṇaṃ antaṃ karissāmi, savva-dukkhāṇaṃ antaṃ kiccā sivam acala- *jāva* sāsataṃ abbhuvagate ciṭṭhissāmi.

aṇṇāṇaṃ paramaṃ dukkhaṃ, aṇṇāṇā jāyate bhayaṃ
aṇṇāṇa-mūlo saṃsāro viviho savva-dehiṇaṃ (1)

migā bajjhanti pāsehiṃ vihaṃgā matta-vāraṇā
macchā galehi sāsanti, aṇṇāṇaṃ sumahab-bhayaṃ (2)

jammaṃ jarā ya maccū ya soko māṇo 'vamāṇaṇā
aṇṇāṇa-mūlaṃ jīvāṇaṃ saṃsārassa ya saṃtatī (3)

aṇṇāṇeṇa ahaṃ puvvaṃ dīhaṃ saṃsāra-sāgaraṃ
jamma-joṇi-bhay'āvattaṃ saranto dukkha-jālakaṃ (4)

dīve pāto payangassa, kosiyārissa bandhaṇaṃ
kiṃpāka-bhakkhaṇaṃ c' eva aṇṇāṇassa ṇidaṃsaṇaṃ (5)

bitiyaṃ jaro dupāṇatthaṃ diṭṭho aṇṇāṇa-mohito
sambhagga gāta-laṭṭhī u migārī ṇidhaṇaṃ gao (6)

migārī ya bhuyango ya aṇṇāṇeṇa vimohitā
gāhā-daṃsa-ṇivāteṇaṃ viṇāsaṃ do vi te gatā (7)

suppiyaṃ taṇayaṃ Bhaddā aṇṇāṇeṇa vimohitā
mātā tass' eva sogeṇa kuddhā taṃ c' eva khādati (8)

viṇṇāso osahīṇaṃ tu saṃjogāṇaṃ va joyaṇaṃ
sāhaṇaṃ vā vi vijjāṇaṃ aṇṇāṇeṇa ṇa sijjhati (9)

viṇṇāso osahīṇaṃ tu saṃjogāṇaṃ va joyaṇaṃ
sāhaṇaṃ vā vi vijjāṇaṃ ṇāṇa-jogeṇa sijjhati (10)

evaṃ se siddhe buddhe . . . ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Gāhāvaijjaṃ nām' ajjhayaṇaṃ.

---

3 lakaṃ missing D. 4. bhesamā° H. 5 pāsāmi H. abhigamāmemi H, a..i..māmemi D. ahisasu° H. 6 kiṃccaṃ H. 8 saṃsāraṃ missing H. 9 °ti H. aṇā° H 10 °kkhīṇaṃ (1) H. karisyāmi H. 11 abbhu° missing H D. (1) aṇāṇā H. (2) °him D. aṇā° H. (3) rāya missing H. °ṇaṇo H. aṇā° H. saṃtītaṃ H. (4) saritto H D. jātasaṃ H, jātasaṃ (layaṃ) D. (5) °rassa H D. (6) aṇāṇa H. (7) °hito D. gāhā H, gāhā (ḍāḍhā) da° D. (8) se su° H D. aṇā° H. (9) usa° H. °haṇa D. aṇā H (10) viṇṇā° H, viṇṇaso D. usa° H. sijjhajjatī H. Colophon, missing H.

अण्णाणमूलकं खलु भो पुव्वं न जाणामि न पासामि नोऽभिसमावेमि नोऽभिसंबुज्झामि, नाणमूलाकं खलु भो इयाणिं जाणामि पासामि अभिसमावेमि अभिसंबुज्झामि। अण्णाणमूलयं खलु मम कामेहिं किच्चं करणिज्जं, णाणमूलयं खलु मम कामेहिं अकिच्चं अकरणिज्जं। अण्णाणमूलयं जीवा चाउरन्तं संसारं जाव परियट्टयन्ति, णाणमूलयं जीवा चाउरन्तं जाव वीयीवयन्ति। तम्हा अण्णाणं परिवज्ज णाणमूलकं सव्वदुक्खाणं अन्तं करिस्सामि, सव्वदुक्खाणं अन्तं किच्चा सिवमचल-जाव सासतं अब्भुवगते चिट्ठिस्सामि।

अण्णाणं परमं दुक्खं, अण्णाणा जायते भयं।
अण्णाणमूलो संसारो विविहो सव्वदेहिणं ॥१॥
मिगा बज्झन्ति पासेहिं विहंगा मत्तवारणा।
मच्छा गलेहि सासन्ति, अण्णाणं सुमहब्भयं ॥२॥
जम्मं जरा य मच्चू य सोको माणोऽवमाणणा।
अण्णाणमूलं जीवाणं संसारस्स य संतती ॥३॥
अण्णाणेण अहं पुव्वं दीहं संसारसागरं।
जम्मजोणिभयावत्तं सरन्तो दुक्खजालकं ॥४॥
दोवे पातो पयंगस्स, कोसियारिस्स बन्धणं।
किंपाकभक्खणं चेव अण्णाणस्स णिदंसणं ॥५॥
बितियं जरो दुपाणत्थं दिट्ठो अण्णाणमोहितो।
सम्भग्गगातलट्ठी उ मिगारी णिधणं गओ ॥६॥
मिगारी य भुयंगो य अण्णाणेण विमोहिता।
गाहादंसणिवातेणं विणासं दो वि ते गता ॥७॥
सुप्पियं तणयं भद्दा अण्णाणेण विमोहिता।
माता तस्सेव सोगेण कुद्धा तं चेव खादति ॥८॥
विण्णासो ओसहीणं तु संजोगाणं व जोयणं।
साहणं वा वि विज्जाणं अण्णाणेण ण सिज्झति ॥९॥
विण्णासो ओसहीणं तु संजोगाणं व जोयणं।
साहणं वा वि विज्जाणं णाणजोगेण सिज्झति ॥१०॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।

गाहावइज्जं नामज्झयणं।

22.

parisādı kamme, aparisādiṇo buddhā, tamhā khalu aparisādiṇo buddhā ṇôvalippanti raeṇaṃ pukkhara-pattaṃ va vāriṇā. **D a g a - b h ā l e ṇ a** arahatā isiṇā buitaṃ.

puris'ādıyā dhammā purisa-pavarā purisa-jeṭṭhā purisa-kappiyā purisa-pajjovitā purisa-samannāgatā purisam eva abhiunjiyāṇaṃ ciṭṭhanti. se jahā nāmaṭe aratı siyā sarıraṃsi jātā sarıraṃsi vaḍḍhiyā sarıra-samannāgatā sarıraṃsi e' eva abhiunjiyāṇa ciṭṭhati, evām eva dhammā vi puris'ādıya *jāva* ciṭṭhanti. *evaṃ* gaṇḍe vammıke thūbhe rukkhe vaṇasaṇḍe pukkhariṇı *ṇavaraṃ* puḍhavıya jātā *bhāṇiyavvā, udaga* pukkhale udagaṃ *ṇetavvaṃ.* se jahā ṇāmaṭe agaṇi-kāe siyā araṇıya jāte *jāva* araṇiṃ c' eva abhibhūya ciṭṭhati, evām eva dhammā vi puris'ādıyā *taṃ c eva.*

dhit tesiṃ gāma-ṇagarāṇaṃ jesiṃ mahilā paṇāyikā
te yâvi dhik-kiyā purisā je itthıṇaṃ vasaṃ gatā (1)

gāh'ākulā sudivvā va bhāvakā madhurôdakā
phullā va pauminı rammā vāl'akkantā va mālavı (2)

hemā guhā sasıhā vā mālā vā vajjha-kappitā
savisā gandha-juttı vā anto-duṭṭhā va vāhiṇı (3)

gar'antā madirā vā vi joga-kaṇṇā va sāliṇı
ṇārı logammi viṇṇeyā jā hojjā sa-guṇôdayā (4)

ucchāyaṇaṃ kulāṇaṃ tu, davva-hıṇāṇa lāghavo
patiṭṭhā savva-dukkāṇaṃ, ṇiṭṭhāṇaṃ ajjiyāṇa ya (5)

gehaṃ verāṇa gambhıraṃ, viggho sad-dhammacāriṇaṃ
duṭṭhâso akhalıṇaṃ va loke sutā kimangaṇā (6)

itthı u balavaṃ jattha gāmesu ṇagaresu vā
aṇassayassa hesaṃ taṃ apavvesu ya muṇḍaṇaṃ (7)

dhit tesiṃ gāma-ṇagarāṇaṃ *silogo* (8)

ḍāho bhayaṃ hutāsāto, visāto maraṇaṃ bhayaṃ
chedo bhayaṃ ca satthāto, vālāto dasaṇaṃ bhayaṃ (9)

sankaṇıyaṃ ca jaṃ vatthuṃ appaḍikāram eva ya
taṃ vatthuṃ suṭṭhu jāṇejjā jujjante je 'ṇujoitā (10)

---

22. Gaddabha. padisāḍi(°sāri H). 1 °ḍiṇā bu° H. tamhā u H. °lu pari° H D. 3 Dagabhāle(Gaddabhe)ṇa D. 5 pajja° H. 6 ṭṭhaṃli H. aratī H. ara D. sayā H, 7 °reṇa va° D. abhio° H. evā dha° H. 9 gaḍe D. °saṃṭṭhe H. 10 udaga H D. °thāṇi H. °vvāṇi D 11 °ṇī c'eva H. (1) vit H. °vikā H. (2) °tivvā H. âvakā H. mālagī H D. (4) gārattā H D. vijneyā H. samaṇo D. (5) dava H. aviyāṇa H. (6) viggho yamma H. puṭṭhā° H. galīṇaṃ H. sūtā H D. sumangaṇā (kimangaṇā ?) D. (7) pala° D. maṇḍalaṃ H. (8) °ṇaṃsiṃ gāma-ṇagarāṇāṃ H. (9) daṃsa° H. (10) vatthu 2 mal H. jusaṃte H.

२२.

परिसाडी कम्मे अपरिसाडिणो बुद्धा, तम्हा खलु अपरिसाडिणो बुद्धा णोवलिप्पन्ति रएणं पुक्खरपत्तं व वारिणा । द ग भा ले ण अरहता इसिणा बुइतं ।

पुरिसादीया धम्मा पुरिसपवरा पुरिसजेट्ठा पुरिसकप्पिया पुरिसपज्जोविता पुरिससमन्नागता पुरिसमेव अभिउंजियाणं चिट्ठन्ति । से जहा नामते अरती सिया सरीरंसि जाता सरीरंसि वड्ढिया सरीरसमन्नागता सरीरं चेव अभिउंजियाण चिट्ठति, एवामेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव चिट्ठन्ति । एवं गण्डे वम्मीके थूभे रुक्खे वणसण्डे पुक्खरिणी णवरं पुढवीय जाता भाणियव्वा, उदग पुक्खले उदगं णेतव्वं । से जहा णामते अगणिकाए सिया अरणीय जाते जाव अरणीं चेव अभिभूय चिट्ठति, एवामेव धम्मा वि पुरिसादीया तं चेव ।

धित् तेसिं गामणगराणं जेसिं महिला पणायिका ।
ते यावि धिक्किया पुरिसा जे इत्थीणं वसं गता ॥१॥
गाहाकुला सुदिव्वा व भावका मधुरोदका ।
फुल्ला व पउमिणी रम्मा वालक्कन्ता व मालवी ॥२॥
हेमा गुहा ससीहा वा माला वा वज्झकप्पिता ।
सविसा गन्धजुत्ती वा अन्तोदुट्ठा व वाहिणी ॥३॥
गरन्ता मदिरा वा वि जोगकण्णा व सालिणी ।
णारी लोगम्मि विण्णेया जा होज्जा सगुणोदया ॥४॥
उच्छायणं कुलाणं तु, दव्वहीणाण लाघवो ।
पतिट्ठा सव्वदुक्खाणं, णिट्ठाणं अज्जियाण य ॥५॥
गेहं वेराण गंभीरं, विग्घो सद्धम्मचारिणं ।
दुट्ठासो अखलीणं व लोके सुता किमंगणा ? ॥६॥
इत्थी उ बलवं जत्थ गामेसु णगरेसु वा ।
अणस्सयस्स हेसं तं अपव्वेसु य मुण्डणं ॥७॥
धित् तेसिं गामणगराणं सिलोगो ॥८॥
डाहो भयं हुतासातो, विसातो मरणं भयं ।
छेदो भयं च सत्थातो, वालातो दसणं भयं ॥९॥
संकणीयं च जं वत्थुं अप्पडीकारमेव य ।
तं वत्थुं सुट्ठु जाणेज्जा जुज्जन्ते जेऽणुजोइता ॥१०॥

jatth' atthı je samārambhā·je vā je sāṇubandhiṇo
te vatthu suṭṭhu jāṇejjā.ṇ' eva savva-viṇicchaye (11)

jesiṃ jahiṃ suh'uppattı je vā je sāṇugāmiṇo
viṇāsı aviṇāsı vā jāṇejjā kāla-veyavı (12)

sısa-cchede dhuvo maccū, mūla-cchede hato dumo
mūlaṃ phalaṃ ca savvaṃ ca jāṇejjā savva-vatthusu (13)

sısaṃ jahā sarırassa, jahā mūlaṃ dumassa ya
savvassa sādhu-dhammassa tahā jhāṇaṃ vidhıyate (14)

evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Gaddabhıya-nām' ajjhayaṇaṃ.

23.

duve maraṇā assiṃ loe evam āhijjanti, taṃ·jahā : suha-mataṃ c' eva duha-mataṃ c' eva. R ā m a p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ. etthaṃ viṇṇattiṃ bemi imassa khalu mamāissa asamāhiya-lesassa gaṇḍa-palighāiyassa gaṇḍa-bandhaṇa-paliyassa gaṇḍa-bandhaṇa-paḍighātaṃ karessāmi. alaṃ pure-maeṇaṃ. tamhā gaṇḍa-bandhaṇa-paḍighātaṃ karettā ṇāṇa-daṃsaṇa-carittāiṃ paḍisevissāmi. ṇāṇeṇaṃ jāṇiya daṃsaṇeṇaṃ pāsittā saṃjameṇaṃ saṃjamiya taveṇa aṭṭhaviha-kamma-raya-malaṃ vidhuṇita visohiya aṇādıyaṃ aṇavadaggaṃ dıha-m-addhaṃ cāuranta-saṃsāra-kantāraṃ vıtivatittā sivam ayalam aruyam akkhayam avvābāham apuṇar-āvattiyaṃ siddhi-gati-ṇāmadhijjaṃ ṭhāṇaṃ saṃpatte aṇāgat'addhaṃ sāsataṃ kālaṃ ciṭṭhissāmi tti.
evaṃ se siddhe buddhe...ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Rāmaputtıy'ajjhayaṇaṃ.

24.

savvam iṇaṃ purā bhavvaṃ, idāṇiṃ/puṇa abhavvaṃ. H a r i-g i r i ṇ ā arahatā isiṇā buitaṃ.
cayanti khalu bho ya ṇeraiyā ṇeratiyattā tirikkhā tirikkhattā

(11) suhu H. (12) sah'u° H. ya instead of vā (2) H. (13) savva H. jāṇejā D. (14) jjha° H. Colophon missing H. Daga(bhāli) Gadda° D.

23. Rāme. maraṇe. 3 ettha(ṃ missing H) vittiṃ viṇṇatti bemi H D. °haya H. 5 maeṇa D, 6 ṇāṇeṇa H D. 7 °meṇa H D. 8 vijhu° D. 9 °taggaṃ D. 10 °ttittā D 11 ṭṭhā° H. 12 aṇātaga° °ta H. Colophon °tti D. Colophon missing H.

24. Ha(Hi H)rigiri. savvaṃ (2 mal H). 1 sasvam H, saccam D. ivā° H. 2 buiṃ° H. 3 tiriyā H.

जत्थत्थी जे समारम्भा जे वा जे साणुबन्धिणो ।
ते वत्थु सुट्ठु जाणेज्जा णेव सव्वविणिच्छये ॥११॥

जेसिं जहिं सुहुप्पत्ती जे वा जे साणुगामिणो ।
विणासी अविणासी वा जाणेज्जा कालवेयवी ॥१२॥

सीसच्छेदे धुवो मच्चू, मूलच्छेदे हतो दुमो ।
मूलं फलं च सव्वं च जाणेज्जा सव्ववत्थुसु ॥१३॥

सीसं जहा सरीरस्स, जहा मूलं दुमस्स य ।
सव्वस्स साधुधम्मस्स तहा झाणं विधीयते ॥१४॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
गद्दभीयनामज्झयणं ।

२३.

दुवे मरणा अस्सिं लोए एवमाहिज्जन्ति, तंजहा : सुहमतं चेव दुहमतं चेव । रा म पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइतं । एत्थं विण्णत्ति बेमि इमस्स खलु ममाइस्स असमाहियलेसस्स गण्डपलिघाइयस्स । गण्डबन्धणपलियस्स गण्डबन्धण-पडिघातं करेस्सामि । अलं पुरेमएणं । तम्हा गण्डबन्धणपडिघातं करेत्ता णाणदंसणचरित्ताइं पडिसेविस्सामि । णाणेणं जाणिय दंसणेणं पासित्ता संजमेणं संजमिय तवेण अट्ठविहकम्मरयमलं विधुणित विसोहिय अणादीयं अणवदग्गं दीहमद्धं चाउरन्तसंसारकन्तारं वीतिवतित्ता सिवमयलमरुयमक्खयमव्वाबाहमपुणरा-वत्तियं सिद्धिगतिणामधिज्जं ठाणं संपत्ते अणागतद्धं सासतं कालं चिट्ठिस्सामि त्ति ।

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
रामपुत्तियज्झयणं ।

२४.

सव्वमिणं पुरा भव्वं, इदाणिं पुण अभव्वं । ह रि गि रि णा अरहता इसिणा बुइतं ।

चयन्ति खलु भो य णेरइया णेरतियत्ता तिरिक्खा तिरिक्खत्ता

maṇussā maṇussattā devā devattā, aṇupariyaṭṭanti jīvā cāurantaṃ saṃsāra-kantāraṃ kammânugāmiṇo. tadhā vi me jīve idha-loke suh'uppāyake, para-loke duh'uppādae aṇie adhuve aṇitie aṇicce asāsate sajjati rajjati gijjhati mujjhati ajjhovavajjati viṇighātam āvajjati. imaṃ ca ṇaṃ puṇo saḍaṇa-paḍaṇa-vikiraṇa-viddhaṃsaṇa-dhammam aṇega-joga-kkhema-samāyuttaṃ jīvass' atārelu-kiṃ saṃsāra-ṇivvedhiṃ kareti, saṃsāra-ṇivvedhiṃ karettā aṇāiyaṃ anavadaggaṃ dīha-m-addhaṃ cāuranta-saṃsāra-sāgaraṃ aṇupariyaṭṭai. tamhā 'dhuvaṃ asāsatam iṇaṃ saṃsāre savva-jīvāṇaṃ saṃsatī-kāraṇam iti ṇaccā ṇāṇa-daṃsaṇa-carittāṇi sevissāmi, ṇāṇa-daṃsaṇa-carittāṇi sevittā aṇādiyaṃ *jāva* kantāraṃ vītivatittā sivam acala *jāva* ṭhāṇaṃ abbhuvagate ciṭṭhissāmi.

kantāre vāri-majjhe vā ditte vā aggi-saṃbhame
tamaṃsi vā jadhā ṇetā tadhā dhammo jiṇ'āhito (1)

dhāraṇī susahā c' eva gurū bhesajjam eva vā
sad-dhammo savva-jīvāṇaṃ ṇiccaṃ loe hitaṃkaro (2)

siggha-vaṭṭi-samāuttā radha-cakke jahā arā
phaḍantā valli-ccheyā vā suha-dukkhe sarīriṇo (3)

saṃsāre savva-jīvāṇaṃ gehī saṃpariyattate
udumbaka-tarūṇaṃ vā vasaṇ'ussava-kāraṇaṃ (4)

vaṇhiṃ raviṃ sasankaṃ vā sāgaraṃ sariyaṃ tahā
indajjhayaṃ aṇīyaṃ ca sajjaṃ mehaṃ va cintae (5)

jovvaṇaṃ rūva-saṃpattiṃ sobhāgaṃ dhaṇa-saṃpadaṃ
jīvitaṃ vā vi jīvāṇaṃ jala-bubbuya saṃṇibhaṃ (6)

dev'indā sumahiḍḍhīyā dāṇav'indā ya vissutā
ṇarindā je ya vikkantā saṃkhayaṃ vivasā gatā (7)

savvattha ṇiraṇukkosā ṇivvisesa-ppahāriṇo
sutta-matta-pamattāṇaṃ ekā jagati 'ṇiccatā (8)

dev'indā dāṇav'indā ya ṇarindā je ya vissutā
puṇṇa-kammôdaya-bbhūtaṃ pītiṃ pāvanti pīvaraṃ (9)

āū dhaṇaṃ balaṃ rūvaṃ sobhāgaṃ saralattaṇaṃ
ṇirāmayaṃ ca kantaṃ ca dissate vivihaṃ jage (10)

---

5 tavā H. para-loka D. 7 °satte H. sa missing H. gijja° H. 10 °luke H D. karoti D. °ttā sivam acala jāva ciṭṭhissāmi ttit a° H D. 12 karaṇaṃ H D. °tāṇī H. 14 viti° H D. ṭṭhā H. (1) ḍadhā H D. sadhā H, sayā D, (2) bhe missing H. sadha° H. (3) vāyi H D. °tte H D. °taṃ H D. cchā° H, dureka H. (4) gehā H D. yattāta H. uduvakka H D. (5) ca D. (6) sobhaggaṃ H. saṃni° D. (7) °do H. sama° H D. °ḍḍhiyā D. (8) jaggati H. (9) puṇa H. (10) āuṃ ca ṇaṃ ba° H sobhaggaṃ H. ṇīrā° H D.

7a. b~9a. b=45, 21 a. b.

मणुस्सा मणुस्सत्ता देवा देवत्ता, अणुपरियट्टन्ति जीवा चाउरन्तं संसारकन्तारं कम्माणुगामिणो। तधा वि मे जीवे इधलोके सुहुप्पायके, परलोके दुहुप्पादए अणिए अधुवे अणितिए अणिच्चे असासते सज्जति रज्जति गिज्झति मुज्झति अज्झोववज्जति विणिघातमावज्जति। इमं च णं पुणो सडण-पडण-विकिरण-विद्धंसणधम्मं अणेगजोग-क्खेमसमायुत्तं जीवस्सऽतारेलुकिं संसारणिव्वेढिं करोति, संसारणिव्वेढिं करेत्ता अणाइयं अनवदग्गं दीहमद्धं चाउरन्तसंसारसागरं अणुपरियट्टइ। तम्हाऽधुवं असासतमिणं संसारे सव्वजीवाणं संसतीकारणमिति णच्चा णाणदंसणचरित्ताणि सेविस्सामि, णाणदंसणचरित्ताणि सेवित्ता अणादीयं जाव कन्तारं वीतिवतित्ता सिवमचल जाव ठाणं अब्भुवगते चिट्ठिस्सामि।

कन्तारे वारिमिज्झे वा दित्ते वा अग्गिसंभमे।
तमंसि वा जधा णेता तधा धम्मो जिणाहितो ॥१॥
धारणी सुसहा चेव गुरू भेसज्जमेव वा।
सद्धम्मो सव्वजीवाणं णिच्चं लोए हितंकरो ॥२॥
सिग्घवट्टिसमाउत्ता रधचक्के जहा अरा।
फडन्ता वल्लिच्छेया वा सुहदुक्खे सरीरिणो ॥३॥
संसारे सव्वजीवाणं गेही संपरियत्तते।
उदुम्बकतरूणं वा वसणुस्सवकारणं ॥४॥
वण्हिं रविं ससंकं वा सागरं सरियं तहा।
इन्दज्झयं अणीयं च सज्जं मेहं व चिन्तए ॥५॥
जोव्वणं रूवसंपत्तिं सोभागं धणसंपदं।
जीवितं वा वि जीवाणं जलबुब्बुयसंणिभं ॥६॥
देविन्दा सुमहिड्ढीया दाणविन्दा य विस्सुता।
णरिन्दा जे य विक्कन्ता संखयं विवसा गता ॥७॥
सव्वत्थ णिरणुक्कोसा णिव्विसेसप्पहारिणो।
सुत्तमत्तपमत्ताणं एका जगतिऽणिच्चता ॥८॥
देविन्दा दाणविन्दा य णरिन्दा जे य विस्सुता।
पुण्णकम्मोदयब्भूतं पीतिं पावन्ति पीवरं ॥९॥
आऊ धणं बलं रूवं सोभागं सरलत्तणं।
णिरामयं च कन्तं च दिस्सते विविहं जगे ॥१०॥

sadevôraga-gandhavve satirikkhe samāṇuse
ṇibbhayā ṇivvisesā ya jage vattey aṇiccatā (11)
dāṇa-māṇôvayārehiṃ sāma-bheya-kkiyāhi ya
ṇa sakkā saṃṇivāreuṃ telokkeṇâvi 'ṇiccatā (12)
uccaṃ vā jati vā ṇıyaṃ dehiṇaṃ vā ṇamassitaṃ
jāgarantaṃ pamattaṃ vā savva-tthāṇā 'bhiluppati (13)
"evam etaṃ karissāmi, tato evaṃ bhavissati"
saṃkappo dehiṇaṃ jo ya ṇa taṃ Kālo paḍicchati (14)
jā jayā sahajā jā vā savv'atth' evâṇugāmiṇī
chāya vva dehiṇo gūḍhā savvam anneti 'ṇiccatā (15)
kamma-bhāve 'ṇuvattanti dısanti ya tadhā tadhā
dehiṇaṃ pakatiṃ c' eva lıṇā vattey aṇiccatā (16)
jaṃ kaḍaṃ dehiṇā jeṇaṃ ṇāṇā-vaṇṇaṃ subhâsuhaṃ
ṇāṇa'vatthantarôvetaṃ, savvam aṇṇeti taṃ tahā (17)
kanti jā vā vayovatthā jujjante jeṇa kammuṇā
ṇivvattı tārisī tıse vāyāe va paḍiṃsukā (18)
tāhaṃ kaḍôday'ubbhūyā ṇāṇā-goya-vikappiyā
bhangôday' aṇuvattante saṃsāre savva-dehiṇaṃ (19)
kamma-mūlā jahā vallı, vallı-mūlaṃ jahā phalaṃ
moha-mūlaṃ tahā kammaṃ, kamma-mūlā aṇiccayā (20)
bujjhae bujjhae c' eva heu-juttaṃ subhâsubhaṃ
kanda-saṃdāṇa-saṃbaddhaṃ vallıṇaṃ va phalāphalaṃ (21)
chiṇṇ'ādāṇaṃ sayaṃ kammaṃ bhujjae taṃ na vajjae
chinna-mūlaṃ va vallıṇaṃ puvv'uppaṇṇaṃ phalâphalaṃ (22)
chinna-mūlā jahā vallı sukka-mūlo jahā dumo
naṭṭha-mohaṃ tahā kammaṃ siṇṇaṃ vā haya-ṇāyakaṃ (23)
appārohı jahā bīyaṃ dhūma-hıṇo jahā 'nalo
chinna-mūlaṃ tahā kammaṃ naṭṭha-saṇṇo va desao (24)
jujjae kammuṇā jeṇaṃ vesaṃ dhārei tārisaṃ
vitta-kanti-samattho vā ranga-majjhe jahā naḍo (25)
saṃsāra-saṃtaī cittā dehiṇaṃ vivıhôdayā
savve dum'ālayā c' eva savva-puppha-phalôdayā (26)

(11) ya missing D. °vvaṁ, °kkhaṃ, °saṃ H D. (12) ki° H. yā D. (13) jāti H. vāmaṇa° H. °tī H. (14) ete H. (15) jo jatā sahatā jā H D. °miṇo D. °tāṃ D, (16) tathā tathā D. vettayaṇi° H D. (17) dehiṇaṃ H D. ṇā-va° H. °tthaṃnaro° D. aṇeti H. (18) jā vayo° H. jāva vaye° D. juja° H. kassuṇā H. (19) dhika° H. (20) °lā jahā H D. (21) vajjhaṃte vvu° H, bujjhaṃta bu° D. caijjuttaṃ H. °śubhaṃ H. (22) °vvupaṇaṃ H. (24) apā° H. (25) °tthā D. (26) °vvo H, °vvo (vvā) D. duyā° H. duyā (mā°) D.

11 a. b=28, 17 a. b=45, 47a . b.

सदेवोरगगन्धव्वे, सतिरिक्खे समाणुसे ।
णिब्भया णिव्विसेसा य जगे वत्तेयऽणिच्चता ॥११॥
दाणमाणोवयारेहिं सामभेयक्कियाहि य ।
ण सक्का संणिवारेउं तेलोक्केणाविऽणिच्चता। ।१२॥
उच्चं वा जति वा णीयं देहिणं वा णमस्सितं ।
जागरन्तं पमत्तं वा सव्वत्थानाऽभिलुप्पति ॥१३॥
"एवमेतं करिस्सामि, ततो एवं भविस्सति ।"
संकप्पो देहिणं जो य ण तं कालो पडिच्छती ॥१४॥
जा जया सहजा जा वा सव्वत्थेवाणुगामिणी ।
छाय व्व देहिणो गूढा सव्वमन्नेतिऽणिच्चता ॥१५॥
कम्मभावेऽणुवत्तन्ती दीसन्ती य तधा तधा ।
देहिणं पकतिं चेव लीणा वत्तेयऽणिच्चता ॥१६॥
जं कडं देहिणा जेणं णाणावण्णं सुहासुहं ।
णाणऽवत्थन्तरोवेतं सव्वमण्णेति तं तहा ॥१७॥
कन्ती जा वा वयोवत्था जुज्जन्ते जेण कम्मुणा ।
णिव्वत्ती तारिसी तीसे वायाए व पडिंसुका ॥१८॥
ताहं कडोदयुब्भूया णाणागोयविकप्पिया ।
भंगोदयऽणुवत्तन्ते संसारे सव्वदेहिणं ॥१९॥
कम्ममूला जहा वल्ली, वल्लीमूलं जहा फलं ।
मोहमूलं तहा कम्मं, कम्ममूला अणिच्चया ॥२०॥
बुज्झए बुज्झए चेव हेउजुत्तं सुभासुभं ।
कन्दसंदाणसंबद्धं वल्लीणं व फलाफलं ॥२१॥
छिण्णादाणं सयं कम्मं भुज्जए तं न वज्जए ।
छिन्नमूलं व वल्लीणं पुव्वुप्पण्णं फलाफलं ॥२२॥
छिन्नमूला जहा वल्ली सुक्कमूलो जहा दुमो ।
नट्ठमोहं तहा कम्मं सिण्णं वा हयणायकं ॥२३॥
अप्पारोही जहा बीयं धूमहीणो जहाऽनलो ।
छिन्नमूलं तहा कम्मं नट्ठसण्णो व देसओ ॥२४॥
जुज्जए कम्मुणा जेणं वेसं धारेइ तारिसं ।
वित्तकन्तिसमत्थो वा रंगमज्झे जहा नडो ॥२५॥
संसारसंतई चित्ता देहिणं विविहोदया ।
सव्वे दुमालया चेव सव्वपुप्फफलोदया ॥२६॥

pāvaṃ parassa kuvvanto hasae moha-mohio
maccho galaṃ gasanto vā viṇigghāyaṃ na passaı (27)
parôvaghāya-tallicchо dappa-moha-bal'uddhuro
sıho jaro dupāṇe vā guṇa-dosaṃ na vindaı (28)
paccuppaṇṇa-rase giddho moha-malla-paṇollio
dittaṃ pāvai ukkaṇṭhaṃ vari-majjhe va vāraṇo (29)
sa-vaso pāvaṃ purā kiccā dukkhaṃ veeī dummaı
āsatta-kaṇṭha-pāso vā mukka-ghāo duh'aṭṭio (30)
cancalaṃ suham ādāya sattā mohammi māṇavā
āicca-rassi-tattā vā macchā jhijjanta-pāṇiyā (31)
adhuvaṃ saṃsiyā rajjaṃ avasā pāvanti saṃkhayaṃ
chijjaṃ va tarum ārūḍhā phal'atthı va jahā narā (32)
mohôdaye sayaṃ jantū mohantaṃ c'eva khiṃsaı
chiṇṇa-kaṇṇo jahā koı hasijja chinna-nāsiyaṃ (33)
mohôdaı sayaṃ jantū manda-mohṃ tu khiṃsaı
hema-bhūsaṇa-dhāri vvā jahā 'lakkha-vibhūsaṇaṃ (34)
mohı mohıṇa majjhammi kīlae moha-mohio
gahıṇaṃ va gahı majjhe jah'atthaṃ gaha-mohio (35)
bandhantā nijjarantā ya kammaṃ n' aṇṇaṃ ti dehiṇo
vāri-ggāha ghaḍıu vva ghaḍijjanta-nibandhaṇā (36)
bujjhae muccae c' eva jıvo citteṇa kammuṇā
baddho vā rajju-pāsehiṃ ıriyanto paogaso (37)
kammassa saṃtaiṃ cittaṃ sammaṃ naccā ji'indie
kamma-saṃtāṇa-mokkhāya samāhim abhisaṃdhae (38)
davvao khettao c' eva kālao bhāvao tahā
niccâniccaṃ tu viṇṇāya saṃsāre savva-dehiṇaṃ (39)
niccalaṃ kaya-m-āroggaṃ thāṇaṃ telokka-sakkayaṃ
savvaṇṇu-maggâṇugayā jıvā pāvanti uttamaṃ (40)

evaṃ siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avı iç-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Harigiri-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

---

(28) baddharo H. °dai H. (29) °ṇolio H. °ṇe H D. (30) soso H. sukka H. dhāho H. °haddao H. (31) taṃttaṃ H. tattaṃ D. jjhi° H, ji° D. °yaṃ H D. (33) vesaī H D. kaṇo H. (34) vā D. (36) kammaṃ naṇaṃti H, kammaṃ na 'ṇṇaṃtī D. °ḍīu gha H. (37) iriyatto H. pau° H. (39) °au (1. 2) H. (40) savvaṇu H. Colophon missing H.

27—30=15, 11. 13. 12. 14=45, 4. 6. 5. 7. 31 b see. Āyār. 27, 29=Sūy. 1 1, 1, 1, 6. 31 c see. 15, 27 c. 32 b=41, 6 b.

पावं परस्स कुव्वन्तो हसए मोहमोहिओ ।
मच्छो गलं गसन्तो वा विणिग्घायं न पस्सई ॥२७॥
परोवघायतल्लिच्छो दप्पमोहबलुद्धुरो ।
सीहो जरो दुपाणे वा गुणदोसं न विन्दई ॥२८॥
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो मोहमल्लपणोल्लिओ ।
दित्तं पावइ उक्कण्ठं वारिमज्झे व वारणो ॥२९॥
स-वसो पावं पुरा किच्चा दुक्खं वेएइ दुम्मई ।
आसत्तकण्ठपासो वा मुक्कघाओ दुहट्टिओ ॥३०॥
चंचलं सुहमादाय सत्ता मोहम्मि माणवा ।
आइच्चरस्सितत्ता वा मच्छा झिज्जन्तपाणिया ॥३१॥
अधुवं संसिया रज्जं अवसा पावन्ति संखयं ।
छिज्जं व तरुमारूढा फलत्थी व जहा नरा ॥३२॥
मोहोदये सयं जन्तू मोहन्तं चेव खिंसई ।
छिण्णकण्णो जहा कोई हसिज्ज छिन्ननासियं ॥३३॥
मोहोदई सयं जन्तू मन्दमोहं तु खिंसई ।
हेमभूसणधारि व्वा जहाऽलक्खविभूसणं ॥३४॥
मोही मोहीणं मज्झम्मि कीलए मोहमोहिओ ।
गहीणं व गही मज्झे जहत्थं गहमोहिओ ॥३५॥
बन्धन्ता निज्जरन्ता य कम्मं नऽण्णं ति देहिणो ।
वारिग्गाह घडीउ व्व घडिज्जन्तनिबन्धणा ॥३६॥
बज्झए मुच्चए चेव जीवो चित्तेण कम्मुणा ।
बद्धो वा रज्जुपासेहिं ईरियन्तो पओगसो ॥३७॥
कम्मस्स संतइं चित्तं सम्मं नच्चा जिइंदिए ।
कम्मसंताणमोक्खाय समाहिमभिसंधए ॥३८॥
दव्वओ खेत्तओ चेव कालओ भावओ तहा ।
निच्चानिच्चं तु विण्णाय संसारे सव्वदेहिणं ॥३९॥
निच्चलं कयमारोग्ग थाणं तेलोक्कसक्कयं ।
सव्वण्णुमग्गाणुगया जीवा पावन्ति उत्तमं ॥४०॥

ऐवं सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

हरिगिरिणामज्झयणं ।

25.

[1.] tae ṇaṃ Ambaḍe parivvāyae Jogaṃdharāyaṇaṃ evaṃ vayāsī:„ maṇe me viraī, bho devāṇuppio, gabbh-vāsāhi, kahaṃ na tumaṃ bambhayārī?" tae ṇaṃ Jogaṃdharāyaṇe Ambaḍaṃ parivvāyagaṃ evaṃ vayāsī: „āriyā ehi yā ehi tā āyāṇāhi. je khalu hāritā pāvehiṃ kammehiṃ, avippamukkā te khalu, gabbha-vāsāhi sajjanti. te sayam eve pāṇe ativātenti aṇṇe vi pāṇe ativātāventi aṇṇe vi pāṇe ativātāvente vā sātijjanti samaṇujāṇanti; te sayam eva musaṃ bhāsanti ... sātijjanti samaṇujāṇanti; aviratā appaḍihatâpaccakkhāta-pāva-kammā maṇujā adattaṃ ādiyanti ... sātijjanti samaṇujāṇanti; te sayam eva abbambha-parīggahaṃ giṇhanti *mīsiyaṃ bhaṇiyavvaṃ jāva* samaṇujāṇanti. evām eva te assaṃjatā aviratā appaḍihatâpaccakkhāta-pāva-kammā sakiriyā asaṃvutā ekanta-daṇḍā ekanta-bālā bahuṃ pāvaṃ kammaṃ kali-kalusaṃ samajjiṇittā ito cutā duggati-gāmiṇo bhavanti. ehi hāritā āyāṇāhiṃ.

[2.] je khalu, āriyā, pāvehiṃ kammehiṃ vippamukkā te khalu gabbha-vāsāhi ṇo sajjanti. te ṇo sayam eva pāṇe ativātinti *evaṃ tadheva viparītaṃ jāva* akiriyā saṃvuḍā ekanta-paṇḍitā vavagata-rāga-dosā tigutti-guttā tidaṇḍôvaratā ṇīsallā āya-rakkhī
vavagaya-cauk-kasāyā

cau-vikaha-vivajjitā panca-mahavvayā ti-guttā pancindiya-saṃvuḍā

chaj-jīva-ṇikāya-suṭṭhu-niratā
satta-bhaya-vippamukkā
aṭṭha-maya-ṭṭhāṇa-jaḍhā
ṇava-bambhacera-juttā

dasa-samāhi-ṭṭhāṇa-saṃpayuttā bahuṃ pavaṃ kammaṃ kali-kalusaṃ khavaittā ito cuyā soggati-gāmiṇo bhavanti.

[3.] te ṇaṃ, bhagavaṃ, sutta-maggāṇusārī khīṇa-kasāyā dantêndiyā

---

25. Ambaḍa. vaṃse (z. 1. : baṃbhe). 1 Amvade H. Aṃmaḍe D. 2 maṇo H. (sa)maṇe D. viraiṃ H. 3 °cārī H. 4 bhāri° H D. t...āyā° D. 5 °vehi H D. 6 rajja° H D. °teti H D. aṇṇehi H D. 8 bhāsanti (°ti° D) sāti° H D. 9 samaṇu°—jāva missing H. sa° instead of samaṇu° D. °hatapa° D. pāva–ka° missing HD (in its stead D). 10 adattaṃ° annaṃ° sāti° *jāva* sāyam D. 12 jāṇaṃ]ti—°vutā missing H. °hatapa° H D. 14 vālā H. 17 sejja° H. °titti H. 18 tatheva D. °rīta H D. °puḍā H. 19 duttā D. agāravā in stead of ā°–ra° H. 20 °sāmā H. 21 paṃ[ca (1) missing H. vvayaṃ H, °ya D. suvuḍā D. 23 °kāe suhu H. 27 saṃ missing D. pāva H D. 30 se H D. suta D. khāṇa H. °sāe H. °die H.

२५.

[१.] तए णं अम्बडे परिव्वायए जोगंधरायणं एवं वयासी : "मणे मे विरई भो देवाणुप्पिओ, गब्भवासाहि, कहं न तुमं बम्भयारि ?" तए णं जोगंधरायणे अम्बडं परिव्वायगं ऐवं वयासी : आरिया एहि या एहि ता आयाणाहि। जे खलु हारिता पावेहिं कम्मेहिं, अविप्पमुक्का ते खलु, गब्भवासाहि सज्जन्ति । ते सयमेव पाणे अतिवातेन्ति अण्णे वि पाणे अतिवातावेन्ति अण्णे वि पाणे अतिवातावेन्ते वा सातिज्जन्ति समणुजाणन्ति; ते सयमेव मुसं भासन्ति....सातिज्जन्ति समणुजाणन्ति; अविरता अप्पडिहतापच्चक्खातपावकम्मा मणुजा अदत्तं आदियन्ति....सातिज्जन्ति समणुजाणन्ति; ते सयमेव अब्बम्भपरिग्गहं गिण्हन्ति **मीसियं भणियव्वं जाव** समणुजाणन्ति । एवामेव ते अस्संजता अविरता अप्पडिहतापच्चक्खातपावकम्मा सकिरिया असंवुता एकन्तदण्डा एकन्तबाला बहुं पावं कम्मं कलिकलुसं समज्जिणित्ता इतो चुता दुग्गतिगामिणो भवन्ति । एहि हारिता आयाणाहिं ।

[२.] जे खलु, आरिया, पावेहिं कम्मेहिं विप्पमुक्का ते खलु गब्भवासाहि णो सज्जन्ति । ते णो सयमेव पाणे अतिवातिन्ति **एवं तधेव विपरीतं जाव** अकिरिया संवुडा एकन्तपण्डिता ववगतरागदोसा तिगुत्तिगुत्ता तिदण्डोवरता णीसल्ला आयरक्खी

ववगयचउक्कसाया
चउविकहविवज्जिता पंचमहव्वया तिगुत्ता पंचिंदियसंवुडा
छज्जीवणिकायसुट्ठुणिरता
सत्तभयविप्पमुक्का
अट्ठमयट्ठाणजढा
णवबम्भचेरजुत्ता

दससमाहिट्ठाणसंपयुत्ता बहुं पावं कम्मं कलिकलुसं खवइत्ता इतो चुया सोग्गतिगामिणो भवन्ति ।

[३.] ते णं, भगवं, सुत्तमग्गाणुसारी खीणकसाया दन्तेन्दिया

sarıra-sādhāraṇ'aṭṭhā joga-saṃdhāṇatāe ṇava-koḍı-parisuddhaṃ dasa-dosa-vippamukkaṃ uggam'uppāyaṇā-suddhaṃ itarā-itarehiṃ kulehiṃ para-kaḍaṃ para-ṇiṭṭhitaṃ vigat'ingālaṃ vigata-dhūmaṃ piṇḍaṃ sejjaṃ uvadhiṃ ca gavesamāṇā saṃgata-viṇa-yôvagāra-sāliṇıo kala-madhura-ribhita-bhāsiṇıo saṃgāta-gata-hasita-bhaṇita-sundara-thaṇa-jahaṇa-paḍirūvāo itthiyāo pāsittā ṇo maṇasā vi pāubbhāvaṃ gacchanti."

[4.] se kadham etaṃ? vigatarāgatā sarāgass' avi ya ṇaṃ avikkha-hata-mohassa. tattha tattha itarā-itaresu kulesu para-kaḍaṃ *jāva* paḍirūvāo pāsittā ṇo maṇasā vi pādubbhāvo bhavati.

[5.] taṃ kaham iti?

mūla-ghāte hato rukkho, puppha-ghāte hataṃ phalaṃ
chiṇṇāe muddha-sūıe kato tālassa rohaṇaṃ? (1)

[6.] se kadham etaṃ? hatthi-mahārukkha-ṇidarisaṇaṃ tellā-pāu-dhammaṃ kiṃpāga-phala-ṇidarisaṇaṃ. se jadhā ṇama*t*e sākaḍie akkhaṁ makkhejjā 'esa me ṇo bhajissati bhāaraṃ ca me vahissati', evām evôvamāe samaṇe ṇigganthe chahiṃ ṭhāṇehiṃ āhāraṃ āhāremāṇe ṇo atikkameti: vedaṇā veyāvacce *taṃ c' eva.* se jadhā ṇama*t*e jatukārae ingālesu agaṇi-kāyaṃ ṇisirejjā 'esa me agaṇi-kāe ṇo vijjhāhiti jatuṃ ca tāvessāmi', evām evôvamāe samaṇe ṇigganthe chahiṃ ṭhāṇehiṃ āhāraṃ āhāremāṇe ṇo atikkameti: vedaṇā veyāvacce *taṃ c' eva.* se jadhā ṇāma*t*e usu-kārae tusehiṃ agaṇi-kāyaṃ ṇisirejjā 'esa me agaṇi-kāe ṇo vijjhā-hiti usuṃ ca tāvessāmi', evām evôvamāe samaṇe ṇigganthe *sesaṃ taṃ c' eva.*

evaṃ se siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avi ice-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Ambaḍ'ajjhayaṇaṃ.

26.

katare dhamme paṇṇatte? savv' āuso suṇedha me
kiṇā bambhaṇa-vaṇṇ'ābhā yuddhaṃ śikkhanti māhaṇā (1)

---

31 ṭṭhā—tāe ṇa mīssing H. saṃdhaṇatā D. 33 kaḍa H D. iṃggā° H. 34 esamāṇā H. 35 °ṇīu H. bhiribhi° H. tasi° H. 36 °yāu H. 37 pāhu° H. 38 katham D. °rāggattā H. 39 hite H. tattha (2) missing H. °rātaresu H. 40 kaḍa jāva rūvāiṃ H D. 43 chiṇāe H. sūyie H. 45 katham H. maha rukkhe H D. ṇida missing D. 46 dhamaṃ H. jathā H. 47 °ssadi H D. 48 chahi H. ṭṭhā° H. °ṇehl D. 49 raṃ āhāre missing H. °māṇe vā ṇo H D. eve H. 50 iṅgā° H. 51 vijjā° H. tāvi° D. evôvā° H. 52 chahi H. ṭṭhā° H. 53 se ja ṇā° D. 54 tusihi H. ṃirejjā vijjhātissati H D. evôvā° H.

26. Mayanga. dhamme. (1) mavvāuso H, savvā (mahā) uso D. kiṇṇā H D.

26, 1 a~Sūy. 1, 9, 1; 11, 1.

सरीरसाधारणऽट्ठा जोगसंधाणताए णवकोडीपरिसुद्धं दसदोसविप्पमुक्कं उग्गमुप्पायणासुद्धं इतराइतरेहिं कुलेहिं परकडं परणिट्ठितं विगतिंगालं विगतधूमं पिण्डं सेज्जं उवधिं च गवेसमाणा संगतविणयोवगारसालिणीओ कलमधुररिभितभासिणीओ संगतगतहसितभणितसुंदरथणजहणपडिरूवाओ इत्थियाओ पासित्ता णो मणसा वि पाउब्भावं गच्छन्ति"

[४.] से कधमेतं ? विगतरागता सरागस्स वि य णं अविक्खहतमोहस्स। तत्थ तत्थ इतराइतरेसु कुलेसु परकडं जाव पडिरूवाइं पासित्ता णो मणसा वि पादुब्भावो भवति ।

[५.] तं कहमिति ?

मूलघाते हतो रुक्खो, पुप्फघाते हतं फलं ।
छिण्णाए मुद्धसूईए कतो तालस्स रोहणं ? ॥१॥

[६.] से कधमेतं ? हत्थिमहारुक्खणिदरिसणं तेल्लापाउधम्मं किंपागफलणिदरिसणं । से जधा णामते साकडिए अक्खं मक्खेज्जा 'एस मे णो भजिस्सति भारं च मे वहिस्सति', एवामेवोवमाए समणे णिग्गन्थे छहिं ठाणेहिं आहारं आहारेमाणे णो अतिक्कमेति : वेदणा वेयावच्चे तं चेव। से जधा णामते जतुकारए इंगालेसु अगणिकायं णिसिरेज्जा 'एस मे अगणिकाए णो विज्झाहिति जतुं च तावेस्सामि', एवामेवोवमाए समणे णिग्गन्थे छहिं ठाणेहिं आहारं आहारेमाणे णो अतिक्कमेति : वेदणा वेयावच्चे तं चेव।से जधा णामते उसुकारए तुसेहिं अगणिकायं णिसिरेज्जा 'एस मे अगणिकाए णो विज्झाहिति उसुं च तावेस्सामि', एवामेवोवमाए समणे णिग्गन्थे सेसं तं चेव ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
अंबडज्झयणं ।

२६.

कतरे धम्मे पण्णत्ते ? सव्वाउसो सुणेध मे ।
किणा बम्भणवण्णाभा युद्धं सिक्खन्ति माहणा ॥१॥

rāyāṇo vaṇiyā ? jāge māhaṇā sattha-jīviṇo
andheṇa jugeṇ' addhe vipallatthe uttarâdhare (2)
ārūḍho rāya-rahaṃ aḍaṇīe yuddham ārabhe
sa-dhāmāiṃ piṇiddhanti viveṭā bambha-pālaṇā (3)

ṇa māhaṇe dhaṇu-rahe, sattha-pāṇī ṇa māhaṇe
ṇa māhaṇe musaṃ būyā, cojjaṃ kujjā ṇa māhaṇe (4)

mehuṇaṃ tu ṇa gacchejjā, ṇ' ~~eva geṇhe~~ pariggahaṃ
dhamm'angehiṃ ṇijuttehiṃ jhāṇ'ajjhayaṇa-parāyaṇo (5)

savv'indiehiṃ guttehiṃ sacca-ppehī sa māhaṇe
sīl'angehiṃ ṇiuttehiṃ sīla-ppehī sa māhaṇe (6)

chaj-jīva-kāya-hiṭae savva-satta-dayā-vare
sa māhaṇe tti vattavve ātā jassa visūjjhatī (7)

15 divvaṃ so kīsiṃ kisejjā, ṇ' ev' appiṇejjā. M ā t a n g e ṇ a ṃ arahatā isīṇā buitaṃ.

ātā chettaṃ, tavo bīyaṃ, saṃjamo jua-ṇangalaṃ
jhāṇaṃ phālo nisitto ya, saṃvaro ya bīyaṃ daḍhaṃ (8)

akūḍattaṃ ca kūḍesu, viṇae niyamaṇe ṭhite
titikkhā ya halīsā tu, dayā guttī ya paggahā (9)

sammattaṃ gotthaṇavo, samitī u samilā tahā
dhiti-jotta-susaṃbaddhā savvaṇṇu-vayaṇe rayā (10)

panc' eva indiyāṇi tu khantā dantā ya ṇijjitā
māhaṇesu tu te goṇā gambhīraṃ kasate kisiṃ (11)

tavo bīyam avanjhaṃ se, ahiṃsā ṇihaṇaṃ paraṃ
vavasāṭo dhaṇaṃ tassa, juttā goṇā ya saṃgaho (12)

dhitī khalaṃ vasuyikaṃ, saddhā meḍhī ya ṇiccalā
bhāvaṇā u vatī tassa, iriyā dāraṃ susaṃvuḍaṃ (13)

kasāyā malaṇaṃ tassa, kitti-vāṭo ya tak-khamā
ṇijjarā tu 'lavām' īsā iti dukkhāṇa ṇikkhati' (14)

etaṃ kisiṃ kasittāṇaṃ savva-satta-dayâvahaṃ
māhaṇe khattie vesse sudde vā 'pi visujjhatī (15)

---

(3) °ḍhā H D. rāyahaṃ H. aḍi° D, dha° H. °ṭṭhanti H. baṃmha H. pāhuṇe H D. °ṇe ya H. (4) ma° H. °raha H D. māhaṇe (2) pa H. māṇe (3) H. (5) giṇha H. ṇijju° H D. (6) silaṃ jālā ppe° H, sīla [jālā] ppe° D. (7) hitie H. 15 so siṃ ki° H. kiṁse H, ṇo dappi° H, ṇo vappi° D. (8) chetaṃ H. phalo H. ya (1) missing H. pīyaṃ H, pītaṃ D. (9) va H D. °ḍesuṃ D. vite H. °kkh ā āha° H. (10) moccha° H. samīti H. savvaṇu H. (11) °yāṇiṃ H D. pa°—°yāṇiṃ 2 mal H. dantā missing H. °tā aṇī° H D. °jjitū H D. māṃha° H. °ṇasu H D. °ti H. °to D. (12) tatto D. avajjhaṃ H D. yaṇaṃ D. (13) °suyika (hikka) D. °vaḍaṃ H. (14) °mo H D. livā° H D. (15) vaham missing H D.

8 a. b=32, 2 a. b. 15=32, 4.

रायाणो वणिया ? जागे माहणा सत्थजीविणो ।
अन्धेण जुगेणद्धे विपल्लत्थे उत्तराधरे ॥२॥
आरूढो रायरहं अडणीए युद्धमारभे ।
सधामाइं पिणिद्धन्ति विवेता बम्भपालणा ॥३॥
ण माहणे धणुरहे, सत्थपाणी ण माहणे ।
ण माहणे मुसं बूया, चोज्जं कुज्जा ण माहणे ॥४॥
मेहुणं तु ण गच्छेज्जा, णेव गेण्हे परिग्गहं ।
धम्मंगेहिं णिजुत्तेहिं झाणज्झयणपरायणो ॥५॥
सव्विदिएहिं गुत्तेहिं सच्चप्पेही स माहणे ।
सीलंगेहिं णिउत्तेहिं सीलप्पेही स माहणे ॥६॥
छज्जीवकायहितए सव्वसत्तदयावरे ।
स माहणे त्ति वत्तव्वे आता जस्स विसुज्झती ॥७॥

दिव्वं सो किसिं किसेज्जा, णेवप्पिणेज्जा । मा तं गे णं अरहता इसिणा बुइतं ।

'आता छेत्तं, तवो बीयं, संजमो जुअणंगलं ।
झाणं फालो निसित्तो य, संवरो य बीयं दढं ॥८॥
अकूडत्तं च कूडेसु, विणए णियमणे ठिते ।
तितिक्खा य हलीसा तु, दया गुत्ती य पग्गहा ॥९॥
सम्मत्तं गोत्थणवो, समिती उ समिला तहा ।
धितिजोत्तसुसंबद्धा सव्वण्णुवयणे रया ॥१०॥
पंचेव इंदियाणि तु खन्ता दन्ता य णिज्जिता ।
माहणेसु तु ते गोणा गंभीरं कसते किसिं ॥११॥
तवो बीयं अवंझं से, अहिंसा णिहणं परं ।
ववसातो धणं तस्स, जुत्ता गोणा य संगहो ॥१२॥
धिती खलं वसुयिकं, सद्धा मेढी य णिच्चला
भावणा उ वती तस्स, इरिया दारं सुसंवुडं ॥१३॥
कसाया मलणं तस्स, कित्तिवातो व तक्खमा ।
णिज्जरा तु लवामीसा इति दुक्खाण णिक्खति' ॥१४॥
एतं किसिं कसित्ताणं सव्वसत्तदयावहं ।
माहणे खत्तिए वेस्से सुद्दे वापि विसुज्झती ॥१५॥

evaṃ se siddhe buddhe......ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvaṃ āgacchati tti bemi.

Māyangijj'ajjhayaṇaṃ.

27.

sādhu-sucaritaṃ avvāhatā samaṇa-saṃpayā. Vārattaeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

na ciraṃ jaṇe saṃvase muṇī, saṃvāseṇa siṇehu vaddhatī
bhikkhussa aṇicca-cāriṇo att'aṭṭhe kammā duhāyatī (1)
payahittu siṇeha-bandhaṇaṃ jhāṇ'ajjhayaṇa-parāyaṇe muṇī
ṇiddhatteṇa sayā vi cetasā ṇevvāṇāya matiṃ tu saṃdadhe (2)
je bhikkhu sakheyam āgate vayaṇaṃ kaṇṇa-suhaṃ parassa būyā
se'ṇuppiya-bhāsae hu muddhe āt'aṭṭhe ṇiyamā tu hāyatī (3)
je lakkhaṇa-sumiṇa-paheliyāu akkhāīyai ya kutūhalāo
bhadda-dāṇāiṃ ṇare paunjae sāmaṇṇassa mah'antaraṃ khu se (4)
je celaka-uvaṇayaṇesu vā vi āvāha-vivāha-vadhū-varesu ya
junjei jujjhesu ya patthivāṇaṃ sāmaṇṇassa mah'antaraṃ khu se (5)
je jīvaṇa-hetu pūyaṇ'aṭṭhā kiṃcī iha-loka-suhaṃ paunje
aṭṭhi-visaesu payāhiṇe se sāmaṇṇassa mah'antaraṃ khu se (6)
vavagaya-kusale saṃchiṇṇa-sote pejjeṇa doseṇa ya vippamukko
piya-m-appiya-sahe akiṃcaṇe ya āt'aṭṭhaṃ ṇa jahejja dhamma-jīvī (7)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Vārattaya-nām' ajjhayaṇaṃ

28.

chiṇṇa-sote bhisaṃ savve kāme kuṇaha savvaso
kāmā rogā maṇussāṇaṃ, kāmā duggati-vaḍḍhaṇā (1)

---

27. Vārattā. sāhu. 1 athāhatā H. (1) jiṇe H. vaṭṭatī (for vaḍḍhati) H. (2) °ttū D. jjhāṇa° H. °ddhu° H, ceta D. ṇavvā° H, (3) muhaṃ D. pūyā H. 'ṇupiya H D. mūṭṭe H. addhe H. hāyabhī H. (4) °kkhāi° H D. °yāī D. bhadda (tahā ya) dā° D, bhadā dāṇṇāiṃ H. °ṇ(ṇ D)a-bhāvassa ma°H D. (5) colaka H D. vi(vī)vāha D. junjei—ya missing H. jujjei jujjesu D. sāmaṇṇa-bhāvassa ma° H D. (6) jīvāṇa D hetuṃ H D. addhi (ṭṭhi) viseɔsu D, sāmaṇa H. (7) °yakuruje saṃ° H D. chiṇa H. Colophon missing H.

28. Addae. sote.

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
मायंगिज्जज्झयणं ॥

२७.

साधु-सुचरितं अव्वाहता समणसंपया वा र त्त ए णं अरहता इसिणा बुइतं ।

न चिरं जणे संवसे मुणी, संवासेण सिणेहु वद्धती ।
भिक्खुस्स अणिच्चचारिणो अत्तट्ठे कम्मा दुहायती ॥१॥

पयहित्तु सिणेहबन्धणं झाणज्झयणपरायणे मुणी ।
णिद्धत्तेण सया वि चेतसा णेव्वाणाय मतिं तु संदधे ॥२॥

जे भिक्खु सखेयमागते वयणं कण्णसुहं परस्स बूया ।
सेऽणुप्पियभासए हु मुद्धे आतट्ठे णियमा तु हायती ॥३॥

जे लक्खणसुमिणपहेलियाउ अक्खाईयइ य कुतूहलाओ ।
भद्दाणाइं णरे पउंजए सामण्णस्स महन्तरं खु से ॥४॥

जे चेलकउवणयणेसु वा वि आवाहविवाहवधूवरेसु य ।
जुंजेइ जुज्झेसु य पत्थिवाणं सामण्णस्स महन्तरं खु से ॥५॥

जे जीवणहेतु पूयणट्ठा किंची इहलोकसुहं पउंजे ।
अट्टिविसएसु पयाहिणे से सामण्णस्स महन्तरं खु से ॥६॥

ववगयकुसले संछिण्णसोते पेज्जेण दोसेण य विपप्मुको ।
पियमप्पियसहे अकिंचणे य आतट्ठं ण जहेज्ज धम्मजीवी ॥७॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
वारत्तयनामज्झयणं ।

२८.

छिण्णसोते भिसं सव्वे कामे कुणह सव्वसो ।
कामा रोगा मणुस्साणं, कामा दुग्गतिवड्ढणा ॥१॥

ṇ' āsevejjā muṇi gehı ekantam aṇupassato
kāme kāmemāṇā akāmā janti doggatiṃ (2)

je lubbhanti kāmesu tivihaṃ havati tuccha se
ajjhovavaṇṇā kāmesu bahave jıvā kilissanti (3)

sallaṃ kāmā, visaṃ kāmā, kāmā āsıvisôvamā
bahu-sādhāraṇā kāmā, kāmā saṃsāra-vaḍḍhaṇā (4)

patthanti bhāvao kāme·je jivā ~~moha-mohiyā~~
duggame bhaya-saṃsāre te dhuvaṃ dukkha-bhāgiṇo (5)

kāma-sallam aṇuddhittā jantavo kāma-mucchiyā
jarā-maraṇa-kantāre pariyattant' avukkaṃaṃ (6)

sadeva-māṇusā kāmā mae pattā sahassaso
ṇa yâhaṃ kāma-bhogesu titta-puvvo kayāi vi (7)

tittiṃ kāmesu ṇ' āsajja patta-puvvaṃ aṇantaso
dukkhaṃ bahuvih'ākāraṃ kakkasaṃ paramâsubhaṃ (8)

kāmāṇa maggaṇaṃ dukkhaṃ, titti kāmesu dullabhā
pijj'ujjogo paraṃ dukkhaṃ, taṇha-kkhaya paraṃ suhaṃ (9)

kāma-bhogâbhibhūt'appā vitthiṇṇā vi ṇarāhivā
phıtiṃ kittiṃ imaṃ bhoccā doggatiṃ vivasā gayā (10)

kāma-mohita-citteṇaṃ vihār'āhāra-kankhiṇā
duggame bhaya-saṃsare parıtaṃ kesa-bhāgiṇā (11)

appa-kkatâvarāho 'yaṃ jıvāṇaṃ bhava-sāgaro
seo jaraggavāṇaṃ vā avasāṇammi duttaro (12)

appa-kkatâvarāhehiṃ jıvā pāvanti vedaṇaṃ
appa-kkatehi sallehiṃ sallakārı va vedaṇaṃ (13)

jıvo appôvaghātāya paḍate moha-mohito
bandha-moggara-māle vā ṇaccanto bahuvārio (14)

asabbhāvaṃ pavattenti, dıṇaṃ bhāsanti vıkavaṃ
kāma-ggahâbhibhūt'appā jıvitaṃ payahanti ya (15)

hiṃsâdāṇaṃ pavattenti kāmaso keti māṇavā
vittaṃ ṇāṇaṃ saviṇṇāṇaṃ keyı ṇenti hi saṃkhayaṃ (16)

sadevôraga-gandhavvaṃ satirikkhaṃ samāṇusaṃ
kāma-panjara.saṃbaddhaṃ kissate vivihaṃ jagaṃ (17)

---

(2) °vajjā H. gehī H D. ekaṃttaṃ H. kome H. °ti H. (3) havatti H. sa H. ajjhe° H. paha° H. kilīsaṃti H. kilisaṃti D. (5) °vau H. (6) jaṃyavo D. °ti vakkamaṃ H D. (8) tettiṃ H. tattiṃ D. °hāhāraṃ D. (9) tettī H. vijjujjoto H D. taṇaha H. (10) vicchi° H D. phātaṃ H. (12) appattāva° H D. °ṇa bha H. seu H. jajaragga° H, jaraga° D. (13) °tehiṃ D. tehi jīvā pāvanti vedaṇaṃ apakkatehi sa° H. °llehi H. (14) māvodā H, mākodā (vodā—lodā) ṇa° D. (15) °tenti H pahayanti H D. taṃ (ya) D, yaṃ H. (16) kamatā H. yittaṃ D. (17) yanjara H.

णासेवेज्जा मुणि गेही एकन्तमणुपस्सतो ।
कामे कामेमाणा अकामा जन्ति दोग्गतिं ॥२॥
जे लुब्भन्ति कामेसु तिविहं हवति तुच्छ से ।
अज्झोववण्णा कामेसु बहवे जीवा किलिस्सन्ति ॥३॥
सल्लं कामा, विसं कामा, कामा आसीविसोवमा ।
बहुसाधारणा कामा, कामा संसारवड्ढणा ॥४॥
पत्थन्ति भावओ कामे जे जीवा मोहमोहिया ।
दुग्गमे भयसंसारे ते धुवं दुक्खभागिणो ॥५॥
कामसल्लमणुद्धित्ता जन्तवो काममुच्छिया ।
जरामरणकन्तारे परियत्तन्तवुक्कमं ॥६॥
सदेवमाणुसा कामा मए पत्ता सहस्ससो ।
ण याहं कामभोगेसु तित्तपुव्वो कयाइ वि ॥७॥
तित्तिं कामेसु णासज्ज, पत्तपुव्वं अणन्तसो ।
दुक्खं बहुविहाकारं कक्कसं परमासुभं ॥८॥
कामाण मग्गणं दुक्खं, तित्ती कामेसु दुल्लभा ।
पिज्जुज्जोगो परं दुक्खं, तण्हक्खय परं सुहं ॥९॥
कामभोगाभिभूतप्पा वित्थिण्णा वि णराहिवा ।
फीतिं कित्तिं इमं भोच्चा दोग्गतिं विवसा गया ॥१०॥
काममोहितचित्तेणं विहाराहारकंखिणा ।
दुग्गमे भयसंसारे परीतं केसभागिणा ॥११॥
अप्पक्कतावराहोऽयं जीवाणं भवसागरो ।
सेओ जरग्गवाणं वा अवसाणम्मि दुत्तरो ॥१२॥
अप्पक्कतावराहेहिं जीवा पावन्ति वेदणं ।
अप्पक्कतेहि सल्लेहिं सल्लकारी व वेदणं ॥१३॥
जीवो अप्पोवघाताय पडते मोहमोहितो ।
बन्धमोग्गरमाले वा णच्चन्तो बहुवारिओ ॥१४॥
असब्भावं पवत्तेन्ति, दीणं भासन्ति वीकवं ।
कामग्गहाभिभूतप्पा जीवितं पयहन्ति य ॥१५॥
हिंसादाणं पवत्तेन्ति कामसो केति माणवा ।
वित्तं णाणं सविण्णाणं केयी णेन्ति हि संखयं ॥१६॥
सदेवोरगगन्धव्वं सतिरिक्खं समाणुसं ।
कामपंजरसंबद्धं किस्सते विविहं जगं ॥१७॥

kāma-ggaha-viṇimmukkā dhaṇṇā dhīrā jīt'indiyā
vitaranti meiṇiṃ rammaṃ suddh'appā suddha-vādiṇo (18)
je giddhe kāma-bhogesu pāvāiṃ kurute ṇare
se saṃsarati saṃsāraṃ cāurantaṃ mahab-bhayaṃ (19)
jahā nissāviṇiṃ nāvaṃ jāti-andho durūhiyā
icchate pāram āgantuṃ antare cciya sīdati (20)

A d d a e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

kāle kāle ya mehāvī paṇḍie ya khaṇe khaṇe
kālāto kancaṇassêva uddhare malam appaṇo (21)
anjaṇassa khayaṃ dissa vammīyassa ya saṃcayaṃ.
madhussa ya samāhāraṃ ujjamo saṃjame varo (22)
ucc'ādīyaṃ vikappaṃ tu bhāvaṇāe vibhāvae
ṇa hemaṃ danta-katthaṃ tu cakkavaṭṭī vi khādae (23)
khaṇa-thova-muhuttam antaraṃ, suvihita, pāūṇam appa-
kāliyaṃ [me? (24)

tass' avi vipule phal'āgame, kiṃ puṇa je siddhiṃ parakka-
evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi,

Addaijj'ajjhayaṇaṃ.

29.

savanti savvato sotā, kiṃ ṇa soto-ṇivāraṇaṃ?
puṭṭhe muṇī āikkhe : kahaṃ soto pihijjati (1)

V a d d h a m ā ṇ e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

panca jāgarao suttā, panca suttassa jāgarā
pancahiṃ rayam ādiyati, pancahiṃ ca rayaṃ ṭhae (2)
saddaṃ sotam uvādāya maṇuṇṇaṃ vā vi pāvagaṃ
maṇuṇṇammi ṇa rajjejjā, ṇa padussejjā hi pāvae (3)
maṇuṇṇammi arajjante aduṭṭhe iyarammi ya
asutte avirodhīṇaṃ evaṃ soe pihijjati (4)
rūvaṃ cakkhum uvādāya...(5) (6)
gandhaṃ ghāṇam uvādāya ...(7) (8)
rasaṃ jibbham uvādāya ...(9) (10)
phāsaṃ tayam uvādāya ...(11) (12)

(18) viṇimu° D. jji° A. (19) °raṃti D. (20) rissā° H. dū° H. °hitā D. (21) apa° H. (22) ujjato H. varaṃ H D. (23) dantu H.

29. Vaddhamāṇe. savanti. (1) savvaṃti H. soti pi° H D. (2) panca ra° (2) H. (3) maṇuṇaṃ H. maṇuṇammi H. eṭussejjā H. (4) °ddhe H. asutthe H, asute D. (5) (6) °ya maṇuṇṇaṃ° evaṃ do silogā H D. (7) (8) nothing in H. evaṃ ga° D. (9) (19) evaṃ ra° H. (11) (12) evaṃ phā° H D. tayam missing H D.

19 b=4, 19 d. 29,2 a= 38; 6 a.

कामग्गहविणिम्मुक्का धण्णा धीरा जितिन्दिया ।
वितरन्ति मेइणिं रम्मं सुद्धप्पा सुद्धवादिणो ॥१८॥
जे गिद्धे कामभोगेसु पावाइं कुरुते णरे ।
से संसरन्ति संसारं चाउरन्तं महब्भयं ॥१९॥
जहा निस्साविणिं नावं जातिअन्धो दुरूहिया ।
इच्छते पारमागन्तुं अन्तरे च्चिय सीदति ॥२०॥

अ द् ए ण अरहता इसिणा बुइतं

काले काले य मेहावी पंडिए य खणे खणे ।
कालातो कंचणस्सेव उद्धरे मलमप्पणो ॥२१॥
अंजणस्स खयं दिस्स वम्मीयस्स य संचयं ।
मधुस्स य समाहारं उज्जमो संजमे वरो ॥२२॥
उच्चादीयं विकप्पं तु भावणाए विभावए ।
ण हेमं दन्तकट्ठं तु चक्कवट्टी वि खादए ॥२३॥
खणथोवमुहुत्तमन्तरं, सुविहित, पाऊणमप्पकालियं ।
तस्स वि विपुले फलागमे, किं पुण जे सिद्धिं परक्कमे? ॥२४॥

एवं से सिद्धे बुद्धे...णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

अद्दइज्जज्झयणं ।

२९.

सवन्ति सव्वतो सोता, किं ण सोतोणिवारणं ? ।
पुट्ठे मुणी आइक्खे : कहं सोतो पिहिज्जति ? ॥१॥

व द्ध मा णे ण अरहता इसिणा बुइतं ।

पंच जागरओ सुत्ता, पंच सुत्तस्स जागरा ।
पंचहिं रयमादियति, पंचहिं च रयं ठए ॥२॥
सद्दं सोतमुवादाय मणुण्णं वा वि पावगं ।
मणुण्णम्मि ण रज्जेज्जा, ण पदुस्सेज्जा हि पावए ॥३॥
मणुण्णम्मि अरज्जन्ते अदुट्ठे इयरम्मि य ।
असुत्ते अविरोधीणं एवं सोए पिहिज्जति ॥४॥
रूवं चक्खुमुवादाय ॥५॥६॥
गन्धं घाणमुवादाय ॥७॥८॥
रसं जिब्भमुवादाय ॥९॥१०॥
फासं तयमुवादाय ॥११॥१२॥

duddantā indiyā panca saṃsārāya sarīriṇaṃ
te c' eva ṇiyamiyā sammaṃ ṇevvāṇāya bhavanti hi (13)
duddanteh' indieh' appā duppahaṃ hīrae balā
duddantehiṃ turaṃgehiṃ sārahī vā mahā-pahe (14)
indiehiṃ sudantehiṃ ṇa saṃcarati goyaraṃ
vidheyehiṃ turaṃgehiṃ sārahi vvāva saṃjue (15)
puvvaṃ maṇaṃ jiṇittāṇaṃ vāre visaya-goyaraṃ
vidheyaṃ gayam ārūḍho sūro vā gahit'āyudho (16)
jittā maṇaṃ kasāe yā jo sammaṃ kurute tavaṃ
saṃdippate sa suddh'appā aggī vā havisâhute (17)
sammatta-ṇirataṃ dhīraṃ danta-kohaṃ jitindiyaṃ
devā vi taṃ ṇamaṃsanti mokkhe c' eva parāyaṇaṃ (18)
savvattha viraye dante savva-vārīhiṃ vārie
savva-dukkha-ppahīṇe ya siddhe bhavati ṇīraye (19)

evaṃ se siddhe buddhe...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Vaddhamāṇa-nām' ajjhayaṇaṃ

30.

adhā-saccam iṇaṃ savvaṃ.
V ā y u ṇ ā sacca-saṃjutteṇaṃ arahatā isiṇā buitam.

idha jaṃ kīrate kammaṃ taṃ parato 'vabhujjai
mūla-sekesu rukkhesu phalaṃ sāhāsu dissati (1)
jārisaṃ vuppate bīyaṃ tārisaṃ bhujjae phalaṃ
ṇāṇā-saṃṭhāṇa-saṃbaddhaṃ ṇāṇā-saṇṇā'bhisaṇṇitaṃ (2)
jārisaṃ kijjate kammaṃ tārisaṃ bhujjate phalaṃ
ṇāṇā-payoga-ṇivvattaṃ dukkhaṃ vā jai vā suhaṃ (3)
kallāṇā labhati kallāṇaṃ, pāvaṃ pāvā tu pāvati
hiṃsaṃ labhati hantāraṃ jaittā ya parājayaṃ (4)
sūdaṇaṃ sūdaittāṇaṃ, ṇindittā vi ya ṇindaṇaṃ
akkosaittā akkosaṃ, ṇ'atthi kammaṃ ṇiratthakaṃ (5)
maṇṇanti bhaddakā bhaddakā i, madhuraṃ madhuraṃ ti māṇati
kaḍuyaṃ kaḍuyaṃ bhaṇiyaṃ ti, pharusaṃ pharusaṃ ti māṇati (6)

---

(13) eṃca H. (14) dīrae H. pphe H. (15) °jae D. (16) vare H. viveyaṃ H D. (19) cārī° H D.

30. Vāū. ahasavva H. 1 adhā-savam H. (1) paralo H. (2) ba(va H)-jjhae H D. °ṭṭhā° H. ṇāṇô (2) H. (5) ṇiṃdaṃtā H D. vi a H D. °ka H. (6) bhaddakāiṃ H D. ma° madhuṇaṃ H, madhuṇa D. mā° missing H D. ka° (2) missing H. °yāiṃ H D. pharusāiṃ (2) H D. ti missing D. maṇeṃti H.

18 c =39, 1 = Dasaveyāliya 1, 1 e, 19 d see to 1, 3 d.

दुद्दन्ता इंदिया पंच संसाराय सरीरिणं ।
ते चेव णियमिया सम्मं णेव्वाणाय भवन्ति हि ॥१३॥

दुद्दन्तेहिंदिएहऽप्पा दुप्पहं हीरए बला ।
दुद्दन्तेहिं तुरंगेहिं, सारही वा महापहे ॥१४॥

इन्दिएहिं सुदन्तेहिं ण संचरति गोयरं ।
विधेयेहिं तुरंगेहिं सारहिव्वाव संजए ॥१५॥

पुव्वं मणं जिणित्ताणं वारे विसयगोयरं ।
विधेयं गयमारूढो सूरो वा गहितायुधो ॥१६॥

जित्ता मणं कसाए या जो सम्मं कुरुते तवं ।
संदिप्पते स सुद्धप्पा अग्गी वा हविसाऽऽहुते ॥१७॥

सम्मत्तणिरतं धीरं दन्तकोहं जितिन्दियं ।
देवा वि तं णमंसन्ति मोक्खे चेव परायणं ॥१८॥

सव्वत्थ विरये दन्ते सव्ववारीहिं वारिए ।
सव्वदुक्खप्पहीणे य सिद्धे भवति णीरये ॥१९॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ वद्धमाणनामज्झयणं ।

३०.

अधासच्चमिणं सव्वं

वायुणा सच्चसंजुत्तेणं अरहता इसिणा बुइतं ।

इध जं कीरते कम्मं तं परतोवभुज्जइ ।
मूलसेकेसु रुक्खेसु फलं साहासु दिस्सति ॥१॥

जारिसं वुप्पते बीयं तारिसं भुज्जए फलं ।
णाणासंठाणसंबद्धं णाणासण्णाभिसण्णितं ॥२॥

जारिसं किज्जते कम्मं तारिसं भुज्जते फलं ।
णाणापयोगणिव्वत्तं दुक्खं वा जइ वा सुहं ॥३॥

कल्लाणा लभति कल्लाणं, पावं पावा तु पावति ।
हिंसं लभति हन्तारं जइत्ता य पराजयं ॥४॥

सूदणं सूदइत्ताणं, णिन्दित्ता वि य णिन्दणं ।
अक्कोसइत्ता अक्कोसं, णत्थि कम्मं णिरत्थकं ॥५॥

मण्णन्ति भद्दका भद्दका इ मधुरं मधुरं ति माणति ।
कडुयं कडुयं भणियं ति, फरुसं फरुसं ति माणति ॥६॥

kallāṇaṃ ti bhaṇantassa kallāṇā e-paḍissuyā
pāvakaṃ ti bhaṇantassa pāvayā e-paḍissuyā (7)
paḍissuyā-sarisaṃ kammaṃ ṇaccā bhikkhū subhâsubhaṃ
taṃ kammaṃ na sevejjā jeṇaṃ bhavati ṇārae (8)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Vāu-ṇāmaṃ tısaimam ajjhayaṇaṃ.

31.

[1.] ke' yaṃ :loe ? [2.] kaividhe loe ? [3.] kassa vā loe ? [4.] ke vā loya-bhāve ? [5.] keṇa vā aṭṭheṇa loe pavuccaı ? [6.] kā gatī ? [7.] kassa vā gatī ? [8.] ke vā gati-bhāve ? [9.] keṇa vā aṭṭheṇa gatı pavuccati ? P ā s e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

[1.] jıvā c' eva ajıvā c' eva. [2.] cauvvihe loe viyāhite: davvato loe, khettao loe, kālao loe, bhāvao loe. [3.] atta-bhāve loe sāmittaṃ paḍucca jıvāṇaṃ loe, nivvattiṃ paḍucca jıvāṇaṃ c' eva ajıvāṇaṃ c' eva. [4.] aṇādīe aṇihaṇe pariṇāmie loka-bhāve. [5.] lokatîti loko, [6.] jıvāṇa ya puggalāṇa ya gatı 'ti āhi*tā*. [7.] jıvāṇaṃ c' eva puggalāṇaṃ c' eva gatī davvato gatı, khettao gatı, kālao gatī, bhāvao gatī. [8.] aṇādıe aṇidhaṇe gatı-bhāve. [9.] gammatîti gatı.

[a.] uddha-gāmı jıvā, ahe-gāmī poggalā. [b.] kamma-ppabhavā jıvā, pariṇāma-ppabhavā poggalā. [c.] kammaṃ pappa phala-vivāko jıvāṇaṃ, pariṇāmaṃ pappa phala-vivāko poggalāṇaṃ. [d.] n' ev' imā payā kayāī avvābāha-suham esiyā kasaṃ kasāvaittā. [e.] jıvā duvihaṃ vedaṇaṃ vedenti pāṇâtivāta- [...] veramaṇeṇam *jāva* micchā-daṃsaṇa-veramaṇeṇaṃ. kiccā jıvā, sātaṇaṃ veyaṇaṃ vedenti. jass' aṭṭhāe biheti, samucchijjissati aṭṭhā samucciṭṭhissati. niṭṭhita-karaṇijje sante saṃsāra-maggā maḍ'āi ṇiyaṇṭhe ṇiruddha-pavance vocchiṇṇa-saṃsāre vocchiṇṇa-saṃsāra-vedaṇijje pahīṇa-saṃsāre pahıṇa-saṃsāra-veyaṇijje ṇo puṇar-avi itthattaṃ havvam āgacchati.

---

(7) °ṇa e D. pāvaā H. te H D. °suvā H. (8) °ssuā H. taṃ kaṃ]maṃ bis 31, 19 kiṃtu jī]vā missing H.

31. Pāse. loe. 1—18 jī missing H (see. 30, (8)). 2 uḍḍheṇa D. 4 aṭṭha D. 6 viādhite D. 10 c' eva missing D. 12 aṇātīe D. loka instead of gati D. 14 ahaggāmi D. 16°kā D. 17navimā D. 19. vira°D. kiṃtu H D. 20 °ṭṭhāe ṇiheti sa° H. jiheti biheti sa° D. samatitthijjissati H. samatthicchiṭṭāssati D. 21 addhā D. samutthi ṇi° H, samucchiṭṭhāssati ṇi° D. santi H D. bhaggā D. 22 °ggā aṃmaḍāi H. ama° D. ṇirū° H. pavva° H. 23 padhīṇa H D. pahāṇa H. ṇā H. 24 iccatthaṃ H D.

कल्लाणं ति भणन्तस्स कल्लाणा एपडिस्सुया ।
पावकं ति भणन्तस्स पावया एपडिस्सुया ॥७॥
पडिस्सुयासरिसं कम्मं णच्चा भिक्खू सुभासुभं ।
तं कम्मं न सेवेज्जा जेणं भवति णोरए ॥८॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ वाउणामं तीसइममज्झयणं ।

३१.

[१.] केऽयं लोए ? [२.] कइविहे लोए ? [३.] कस्स वा लोए ? [४.] के वा लोयभावे ? [५.] केण वा अट्ठेण लोए पवुच्चई ? [६.] का गती ? [७.] कस्स वा गती ? [८.] के वा गतिभावे ? [९.] केण वा अट्ठेण गती पवुच्चति ? पा से ण अरहता इसिणा वुइतं ।

[१.] जीवा चेव अजीवा चेव । [२.] चउव्विहे लोए वियाहिते : दव्वतो लोए, खेत्तओ लोए, कालओ लोए, भावओ लोए । [३.] अत्तभावे लोए सामित्तं पडुच्च जीवाणं लोए, निव्वत्तिं पडुच्च जीवाणं चेव अजीवाणं चेव । [४.] अणादीए अणिहणे पारिणामिए लोकभावे । [५.] लोकतीति लोको । [६.] जीवाण य पुग्गलाण य गतीति आहिता । [७.] जीवाणं चेव पुग्गलाणं चेव गती दव्वतो गती, खेत्तओ गती, कालओ गती, भावओ गती । [८.] अणादीए अणिधणे गतिभावे । [९.] गम्मतीति गती ।

[अ.] उद्धगामी जीवा, अहेगामी पोग्गला । [ब.] कम्मप्पभवा जीवा, परिणामप्पभवा पोग्गला । [क.] कम्मं पप्प फलविवाको जीवाणं, परिणामं पप्प फलविवाको पोग्गलाणं । [ड.] णेविमा पया कयाई अव्वाबाहसुहमेसिया कसं कसावइत्ता । [इ.] जीवा दुविहं वेदणं वेदेन्ति पाणातीवात-[....]वेरमणेणं जाव मिच्छादंसणवेरमणेणं । किच्चा जीवा, सातणं वेयणं वेदेन्ति । जस्सट्ठाए विहेति, समुच्छिज्जिस्सति अट्ठा समुच्चिट्ठिस्सति । णिट्ठितकरणिज्जे सन्ते संसारमग्गा मडाइ णियण्ठे णिरुद्धपवंचे वोच्छिण्णसंसारे वोच्छिण्णसंसारवेदणिज्जे पहीणसंसारे पहीण-संसारवेयणिज्जे णो पुणरवि इत्थत्तं हव्वमागच्छति ।

evaṃ se siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Pāsijja-nām' ajjhayaṇaṃ.

gati-*vāgaraṇa-ganthāo pabhiti jāva* sāmittaṃ *imaṃ ajjhayaṇaṃ tāva imo bīo pāḍho dissati, taṃ-jahā* :

[6.] jīvā c' eva gamaṇa-pariṇatā poggalā c' eva gamaṇa-pariṇatā. duvidhā gatī : payoga-gatī ya vīsasā-gatī ya [7.] jīvāṇaṃ c' eva poggalāṇaṃ c' eva. [8.] udaiya-pāriṇāmie gati-bhāve. [9.] gammamāṇā iti gatī.

[a.] uḍḍhaṃ-gāmī jīvā, adha-gāmī poggalā. [b. c.] pāva-kamma-kaḍe naṃ jīvāṇaṃ pariṇāme, pāva-kamma-kaḍe ṇam puggalāṇaṃ. [d.] ṇa kayā*t*i payā adukkhaṃ pakāsī' ti. [e.] atta-kaḍā jīvā, kiccā kiccā vedenti, taṃ-jahā : pāṇâtivāeṇaṃ *jāva* pariggaheṇaṃ.

esa khalu asaṃbuddhe asaṃvuḍa-kammante cāujjāme ṇiyaṇṭhe aṭṭhavihaṃ kamma-gaṇṭhiṃ pagareti, se ya cauhiṃ ṭhāṇehiṁ vivāgam āgacchati, taṃ-jahā : ṇeraiehiṃ tirikkha-joṇiehiṃ maṇussehiṃ devehiṃ. atta-kaḍā jīvā, ṇo para-kaḍā; kiccā kiccā vedinti, taṃ-jahā : pāṇâtivāta–veramaṇeṇaṃ *jāva* pariggaha-veramaṇeṇaṃ. esa khalu saṃbuddhe saṃvuḍa-kammante cāujjāme ṇiyaṇṭhe aṭṭhavihaṃ kamma-gaṇṭhiṃ ṇo pakareti, se ya cauhiṃ ṭhāṇehiṃ ṇo vipākam āgacchati, taṃ-jahā : ṇeraiehiṃ tirikkha-joṇiehiṃ maṇussehiṃ devehiṃ. loe ṇa ka*t*āi ṇ' āsī ṇa ka*t*āi ṇa bhavati ṇa ka*t*āi ṇa bhavissati, bhuviṃ ca bhavati ya bhavissati ya, dhuve ṇitie sāsae akkhae avvae avaṭṭhie nicce. se jahā nāma*t*e panca atthikāyā ṇa kayā*t*i ṇ' āsī *jāva* ṇiccā evām eva loke vi ṇa kayā*t*i ṇ' āsī *jāva* ṇicce.

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

---

26 °cchaṃti H. Colophon missing H. 28 ebhiti H. samāṇitaṃ H D. 29 bīu H. 32 °iyā D. pari° H. gatiṃ-bhāve H. gammanāmāṇā H. 33 ivi D. 37 veditaṃ H. jahā missig H D. 38 °ḍe H D. (a)ka° (a)cāu° (a)ṇi° D. °ṭṭhe H. 39 °ṭhi H. °remti D. ṭṭhā° H. 40 taṃjahā missing H D. 42 °pāta D. 43 saṃbuddhe missing H D. saṃvuḍe saṃvuḍa H. °jjāmo H D. 44 °rati H, °reṃti D.

31, l. 22—24 see Viyāhapannatti 2. 1, 2 (110b): maḍ'āī naṃ ṇiyaṇṭhe niruddha-bhave niruddha-bhava-pavance pahīṇa-saṃsārae pahīṇa-saṃsāra-veyaṇijje vocchiṇṇa-saṃsāre vocchiṇṇa-saṃsāra-veyaṇijje niṭṭhiy'aṭṭhe niṭṭhiy'aṭṭha-karaṇijje ṇo puṇar-avi itthattaṃ havvam āgacchati.

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

पासिज्जनामज्झयणं ।

गतिवागरणगंथाओ पभिति जाव सामित्तं **इमं अज्झयणं ताव इमो बीओ पाढो दिस्सति, तंजहा :**

[६.] जीवा चेव गमणपरिणता पोग्गला चेव गमणपरिणता । दुविधा गती : पयोगगती य वीससागती य [७.] जीवाणं चेव पोग्गलाणं चेव । [८.] उदइय-पारिणामिए गतिभावे । [९.] गम्ममाणा इति गती ।

[अ.] उड्ढंगामी जीवा, अधगामी पोग्गला । [ब.क.] पावकम्मकडे णं जीवाणं परिणामे, पावकम्मकडे णं पुग्गलाणं । [ड.] ण कयाति पया अदुक्खं पका-सीति । [इ.] अत्तकडा जीवा, किच्चा किच्चा वेदेन्ति, तंजहा : पाणातिवाएणं जाव परिग्गहेणं ।

एस खलु असंबुद्धे असंवुडकम्मन्ते चाउज्जामे णियण्ठे अट्ठविहं कम्मगण्ठिं पगरेति, से य चउहिं ठाणेहिं विवागमागच्छति, तंजहा : णेरइएहिं तिरिक्खजोणिएहिं मणुस्सेहिं देवेहिं । अत्तकडा जीवा, णो परकडा, किच्चा किच्चा वेदिन्ति, तंजहा : पाणातिवातवेरमणेणं जाव परिग्गहवेरमणेणं । एस खलु संबुद्धे संवुड-कम्मन्ते चाउज्जामे णियण्ठे अट्ठविहं कम्मगण्ठिं णो पकरेति, से य चउहिं ठाणेहिं णो विपाकमागच्छति, तंजहा : णेरइएहिं तिरिक्खजोणिएहिं मणुस्सेहिं देवेहिं । लोए ण कताइ णासी ण कताइ ण भवति ण कताइ ण भविस्सति, भुविं च भवति य भविस्सति य, धुवे णितिए सासए अक्खए अव्वए अवट्ठिए निच्चे । से जहा नामते पंच अत्थिकाया ण कयाति णासी जाव णिच्चा एवामेव लोकेऽवि ण कयाति णासी जाव णिच्चे ।

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

32.

divvaṃ bho kisiṃ kisejjā, ṇo appiṇejjā. Piṅgeṇa māhana-parivvāyaeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

kato chettaṃ, kato bıyaṃ, kato te juga-ṇangalaṃ ?
goṇā vi te ṇa passāmi, ajjo, kā ṇāma te kisı ? (1)
ātā chettaṃ, tavo bıyaṃ saṃjamo juga-ṇangalaṃ
ahiṃsā samitı jojjā, esā dhamm'antarā kisı (2)
esā kisı sobhatarā aluddhassa viyāhitā
esā bahu-saı hoi para.loka-suh'āvahā (3)
eyaṃ kisiṃ kasittāṇaṃ savva-satta-dayâvahaṃ
māhaṇe khattie vesse sudde vā vi ya sijjhatī (4)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Ping'ajjhayaṇaṃ.

33.

dohiṃ ṭhāṇehiṃ bālaṃ jāṇejjā, dohiṃ thāṇehiṃ paṇḍitaṃ jāṇejjā :
sammā-micchā-paoteṇaṃ kammuṇā bhāsaṇeṇa ya.
dubhāsiyāe bhāsāe dukkaḍeṇa ya kammuṇā
bālam etaṃ viyāṇejjā kajjâkajja-viṇicchae (1)
subhāsiyāe bhāsāe sukaḍeṇa ya kammuṇā
paṇḍitaṃ taṃ viyāṇejjā dhammâdhamma-viṇicchae (2)
dubhāsiyāe bhāsāe dukkaḍeṇa ya kammuṇā
joga-kkhemaṃ vahantaṃ tu usu-vāyo va sincati (3)
subhāsiyāe bhāsāe sukaḍeṇa ya kammuṇā
Pajjaṇṇe kāla-vāsı vā jasaṃ tu abhigacchati (4)
ṇ' eva bālehi saṃsaggiṃ ṇ' eva bālehi saṃthavaṃ
dhammâdhammaṃ ca bālehiṃ ṇ' eva kujjā kadāyi vi (5)
ih' evâkitti pāvehiṃ, peccā gacchei dogatiṃ
tamhā bālehi saṃsaggiṃ n' eva kujjā kadāyi vi (6)
sāhūhiṃ saṃgamaṃ kujjā sāhūhiṃ c' eva saṃthavaṃ
dhammâdhammaṃ ca sāhūhiṃ sadā kuvvejja paṇḍie (7)

32. Pinge. kisi. (1) °la H. (3) sobha(suddha)tarā D. hāi H. Colophon missing H.

33. Aruṇe, bāle, 1 dohi H. 2 sammā-paoeṇaṃ D micchā ya pa° D. (1) bālom H. eta H. °ṇojjā H. (2) °yāṇa H. °sae H. (3) bhā° missing H. (bhāsāe) D. jova H. kkheva maṃha° H. vāyā H D. (5) °lehiṃ (1) H D. °lehiṃ (2) H D. °dhamaṃ H. pāle° H. (6) °vehi H. paccā H. °lehi H. dro° D. (7) sāyū° (2) H, sādhu° D. kuvvi° D.

३२.

दिव्वं भो किसिं किसेज्जा, णो अप्पिणेज्जा। पिंगेण माहणपरिव्वायएणं अरहता इसिणा बुइतं।

कतो छेत्तं, कतो बीयं, कतो ते जुगणंगलं?
गोणा वि ते ण पस्सामि, अज्जो, का णाम ते किसी ॥ १ ॥
आता छेत्तं, तवो बीयं, संजमो जुगणंगलं।
अहिंसा समिती जोज्जा, एसा धम्मन्तरा किसी ॥ २ ॥
एसा किसी सोभतरा अलुद्धस्स वियाहिता।
एसा बहुसई होइ परलोकसुहावहा ॥ ३ ॥
एयं किसिं कसित्ताणं सव्वसत्तदयावहं।
माहणे खत्तिए वेस्से सुद्दे वावि य सिज्झती ॥ ४ ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि।

पिंगज्झयणं।

३३.

दोहिं ठाणेहिं बालं जाणेज्जा, दोहिं ठाणेहिं पण्डितं जाणेज्जा :

सम्मामिच्छापओतेणं कम्मुणा भासणेण य।
दुभासियाए भासाए दुक्कडेण य कम्मुणा।
बालमेतं वियाणेज्जा कज्जाकज्जविणिच्छए ॥ १ ॥
सुभासियाए भासाए सुकडेण य कम्मुणा।
पण्डितं तं वियाणेज्जा धम्माधम्मविणिच्छये ॥ २ ॥
दुभासियाए भासाए दुक्कडेण य कम्मुणा।
जोगक्खेमं वहन्तं तु उसुवायो व सिंचति ॥ ३ ॥
सुभासियाए भासाये सुकडेण य कम्मुणा।
पज्जण्णे कालवासी वा जसं तु अभिगच्छति ॥ ४ ॥
णेव बालेहि संसग्गिं णेव बालेहि संथवं।
धम्माधम्मं च बालेहिं णेव कुज्जा कदायि वि ॥ ५ ॥
इहेवाकित्ति पावेहिं, पेच्चा गच्छेइ दोगतिं।
तम्हा बालेहि संसग्गिं णेव कुज्जा कदायि वि ॥ ६ ॥
साहूहिं संगमं कुज्जा साहूहिं चेव संथवं।
धम्माधम्मं च साहूहिं सदा कुव्वेज्ज पण्डिए ॥ ७ ॥

ih' eva kittiṃ pāuṇati, peccā gacchai sogatiṃ
tamhā sādhūhi saṃsaggiṃ sadā kuvvejja paṇḍie (8)
khaiṇaṃ pamāṇaṃ vattaṃ ca dejjā ajjati jo dhaṇaṃ
sad-dhamma-vakka-dāṇaṃ tu akkhayaṃ amataṃ mataṃ (9)
puṇṇaṃ tittham uvāgamma peccā bhojjāhi taṃ phalaṃ
sad-dhamma-vāri-dāṇeṇaṃ khippaṃ sujjhati māṇasaṃ (10)
sab-bhāva-vakka-vivasaṃ sāvajj'ārambha-kārakaṃ
dummittaṃ taṃ vijāṇejjā ubhayo loga-viṇāsaṇaṃ (11)
sammatta-ṇirayaṃ dhīraṃ sāvajj'ārambha-vajjakaṃ
taṃ mittaṃ suṭṭhu sevejjā ubhao loka-suh'āvahaṃ (12)
saṃsaggito pasūyanti dosā vā jai vā guṇā
vātato mārutassêva te te gandhā suh'āvahā (13)
saṃpuṇṇa-vāhiṇīo vi āvannā Lavaṇôdadhiṃ
pappā khippaṃ tu savvā vi pāvanti lavaṇattaṇaṃ (14)
samassitā giriṃ Meruṃ ṇāṇā-vaṇṇā vi pakkhiṇo
savve hema-ppabhā honti, tassa selassa so guṇo (15)
kallāṇa-mitta-saṃsaggiṃ S a ṃ j a o Mihilâhivo
phītaṃ mahi-talaṃ bhoccā taṃ-mūlākaṃ divaṃ gato (16)

A r u ṇ e ṇ a M a h ā s ā l a p u t t e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

sammattaṃ ca ahiṃsaṃ ca sammaṃ ṇaccā jitindie
kallāṇa-mitta-saṃsaggiṃ sadā kuvvejja paṇḍie (17)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Aruṇijja-nāmam ajjhayaṇaṃ tettīsaimaṃ.

34.

pancahiṃ ṭhāṇehiṃ paṇḍite bāleṇaṃ parīsahôvasagge udīrijjamāṇe sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā adhiyāsejjā: [1.] bāle khalu paṇḍitaṃ parokkhaṃ pharusaṃ vadejjā taṃ paṇḍite bahu maṇṇejjā: 'diṭṭhā me esa bāle parokkhaṃ pharusaṃ vadati, ṇo paccakkhaṃ. mukkha-sabhāvā hi bālā, ṇa kiṃci bālehiṃto ṇa vijjati.' taṃ paṇḍite sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā adhiyāsejjā.

---

(8) paccā H. sogā° H. °hiṃ H D. kuvvi° D. °ḍito H. (9) cakka H D. vataṃ H D. accāti yo dha° H D. (10) punnaṃ H D. °hiṃ H, jaṃ H D. (11) dumi° D. (12) ṇiragaṃbhīraṃ D. ta H. suhu H. muhu D. ubhato H. (15) samasi° H, pi D. (16) metta H. °jayo H. 4 pui° H. (17) ṇiccā H. kuvvi° D, Colophon missing H.

34. Isigiri. paṇḍita-sahaṇā. 2 kha° missing H. 3 vadejjā—4 pharusam missing D. 4 maṇe° H. diṭṭhe H. ęsa mẹ H. 5 yalo H. yāle° H. 7 tiṭi° a° missing H.

इहेव किर्त्ति पाउणति, पेच्चा गच्छइ सोगतिं ।
तम्हा साधूहि संसग्गिं सदा कुव्विज्ज पण्डिए ॥ ८ ॥
खइणं पमाणं वत्तं च देज्जा अज्जति जो धणं ।
सद्धम्मवक्कदाणं तु अक्खयं अमतं मतं ॥ ९ ॥
पुण्णं तित्थमुवागम्म पेच्चा भोज्जाहि तं फलं ।
सद्धम्मवारिदाणेणं खिप्पं सुज्झति माणसं ॥ १० ॥
सब्भाववक्कविवसं सावज्जारम्भकारकं ।
दुम्मित्तं तं विजाणेज्जा उभयो लोगविणासणं ॥ ११ ॥
सम्मत्तणिरयं धीरं सावज्जारम्भवज्जकं ।
तं मित्तं सुट्ठु सेवेज्जा उभओ लोकसुहावहं ॥ १२ ॥
संसग्गितो पसूयन्ति दोसा वा जइ वा गुणा ।
वाततो मारुतस्सेव ते ते गन्धा सुहावहा ॥ १३ ॥
संपुण्णवाहिणीओ वि आवन्ना लवणोदधिं ।
पप्पा खिप्पं तु सव्वा वि पावन्ति लवणत्तणं ॥ १४ ॥
समस्सिता गिरिं मेरुं णाणावण्णा वि पक्खिणो ।
सव्वे हेमप्पभा होन्ति, तस्स सेलस्स सो गुणो ॥ १५ ॥
कल्लाणमित्तसंसग्गिं संजओ मिहिलाहिवो ।
फीतं महितलं भोच्चा तंमूलाकं दिवं गतो ॥ १६ ॥

अ रु णे ण म हा सा ल पु त्ते ण अरहता इसिणा बुइतं ।

सम्मत्तं च अहिंसं च सम्मं णच्चा जितिन्दिए ।
कल्लाणमित्तसंसग्गिं सदा कुव्वेज्ज पण्डिए ॥ १७ ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

अरुणिज्जनाममज्झयणं तेत्तीसइमं ।

३४.

पंचहिं ठाणेहिं पण्डिते बालेणं परीसहोवसग्गे उदीरिज्जमाणे सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तितिक्खेज्जा अधियासेज्जा : [१.] बाले खलु पण्डितं परोक्खं फरुसं वदेज्जा । तं पण्डिते बहु मण्णेज्जा : 'दिट्ठा मे एस बाले परोक्खं फरुसं वदति, णो पच्चक्खं । मुक्खसभावा हि बाला, ण किंचि बालेहिन्तो ण विज्जति ।' तं पण्डिते सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तितिक्खेज्जा अधियासेज्जा ।

[2.] bāle khalu paṇḍitaṃ paccakkham eva pharusaṃ vadejjā. taṃ paṇḍie bahu maṇṇejjā : 'diṭṭhā me esa bāle paccakkhaṃ pharusaṃ vadati, ṇo daṇḍeṇa vā laṭṭhiṇā vā leṭṭhuṇā vā muṭṭhiṇā vā bāle kavāleṇa vā abhihaṇati tajjeti tāleti paritāleti paritāveti uddaveti. mukkha-sabhāvā hu bālā, ṇa kiṃci bālehiṃto ṇa vijjati.' taṃ paṇḍite sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā ahiyāsejjā.

[3.] bāle ya paṇḍitaṃ daṇḍena vā laṭṭhiṇā vā leṭṭhuṇā vā muṭṭhiṇā vā kavāleṇa vā 'abhihaṇejjā ... uddavejjā, taṃ paṇḍie bahu maṇṇejjā : diṭṭhā me esa bāle daṇḍeṇa vā laṭṭhiṇā vā leṭṭhuṇā vā muṭṭhiṇā vā kavāleṇa vā abhihaṇati tajjeti tāleti paritāleti paritāveti uddaveti, ṇo aṇṇatareṇaṃ sattha-jāteṇaṃ aṇṇayaraṃ sarīra-jāyaṃ acchindai vā vicchindai vā. mukkha-sabhāvā hi bālā, ṇa kiṃci bālehiṃto ṇa vijjati.' taṃ paṇḍie sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā ahiyāsejja.

[4.] bāle ya paṇḍiyaṃ aṇṇatareṇaṃ sattha-jāteṇaṃ aṇṇatarṃ sarīra-jāyaṃ acchindejja vā vicchindejja vā, taṃ paṇḍie bahu maṇṇejjā : 'diṭṭhā me esa bāle aṇṇatareṇaṃ sattha-jāteṇaṃ acchindati vā vicchindati vā, ṇo jīvitāto vavaroveti. mukkha-sabhāvā hi bālā, ṇa kiṃci bālehiṃto ṇa vijjati.' taṃ paṇḍie sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā ahiyāsejjā.

[5.] bāle ya paṇḍitaṃ jīviyāo vavarovejjā. taṃ paṇḍite bahu maṇṇejjā : 'diṭṭhā me esa bāle jīvitāo vavaroveti, ṇo dhammāo bhaṃseti. mukkha-sabhāvā hi bālā, ṇa kiṃci bālehiṃto ṇa vijjati.' taṃ paṇḍite sammaṃ sahejjā khamejjā titikkhejjā ahiyāsejjā. I s i g i r i ṇ ā māhaṇa-parivvāyaeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

jeṇa keṇai uvāeṇaṃ paṇḍio moijja appakaṃ
bāleṇ' udīritā dosā, taṃ pi tassa hitaṃ bhave (1)
apaḍinna-bhāvāo uttaraṃ tu ṇa vijjatī
saiṃ kuvvai vese ṇo, apaḍiṇṇe iha māhaṇe (2)

8 °ḍite pa° H. pacca khalu paṇḍitam/pa° H. 9 mattijjā H, manni° D. diṭṭhe H D. daṇḍe D. 10 le° vā missing H, (le° vā) D. 11 tālehi D. [pari-itāleti] D. 12 hu H D. 13 titi° a° missing H, in its stead : ke. 14 yaṃ H. 15 vā *evaṃ tṛtaṃ* (missing D) *c' eva ṇāvaraṃ ṇo* (missing D) H D. aṇa° H. 20 vi° vā missing H. ṇa—vijjati missing H D. sahai without kha°—ahi° H D. 23 abāle H. jāeṇaṃ D. aṇṇa° sa° jāyam missing H D. 24 °dati 2 mal H D. paṇḍiyam padu maṃ H. 25 diṭṭhe H D. jāyeṇa D. °tareṇaṃ satthā aṇaṃtaraṃsi sa acchi vicehi H. 26 bhāvā hi bā° missing H D. 27 bālāo H D. paṃ H D, 28 sahi kha titi ahi H D. 29 bāle ya missing H, lisgiriṇā mā° instead of bāle ya D. °yāu H. pahu H. 30 diṭṭhe H D. o vava° missing H D. °māu H, °māto D. 31 bhāvā hi bā° missing H D. ṇa kiṃci] vā (bā°) taṃ H D. sahe kha titi ahi H D. 33 isiṇā missing H D. (1) paḍio H. hitā H D, (2) ṇī a° H. i(ya) mā° D.

[२.] बाले खलु पण्डितं पच्चक्खमेव फरुसं वदेज्जा । तं पण्डिए बहु मण्णेज्जा : 'दिट्ठा मे एस बाले पच्चक्खं फरुसं वदति, णो दण्डेण वा लट्ठिणा वा लेट्टुणा वा मुट्ठिणा वा बाले कवालेण वा अभिहणति तज्जेति तालेति परितालेति परितावेति उद्दवेति । मुक्खसभावा हु बाला, ण किंचि बालेहिंतो ण विज्जति ।' तं पण्डिते सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तितिक्खेज्जा अहियासेज्जा ।

[३.] बाले य पण्डितं दण्डेण वा लट्ठिणा वा लेट्टुणा वा मुट्ठिणा वा कवालेण वा अभिहणेज्जा....उद्दवेज्जा, तं पण्डिए बहु मण्णेज्जा : 'दिट्ठा मे एस बाले दण्डेण वा लट्ठिणा वा लेट्टुणा वा मुट्ठिणा वा कवालेण वा अभिहणति तज्जेति तालेति परितालेति परितावेति उद्दवेति, णो अण्णतरेणं सत्थजातेणं अण्णयरं सरीरजायं अच्छिन्दइ वा विच्छिन्दइ वा । मुक्खसभावा हि बाला, ण किंचि बाले-हिंतो ण विज्जति ।' तं पण्डिए सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तितिक्खेज्जा अहियासेज्जा ।

[४.] बाले य पण्डियं अण्णतरेणं सत्थजातेणं अण्णतरं सरीरजायं अच्छिन्देज्ज वा विच्छिन्देज्ज वा, तं पण्डिए बहु मण्णेज्जा—'दिट्ठा मे एस बाले अण्णतरेणं सत्थजातेणं अच्छिन्दति वा विच्छिन्दति वा, णो जीवितातो ववरोवेति । मुक्खसभावा हि बाला, ण किंचि बालेहिंतो ण विज्जति ।' तं पण्डिए सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तितिक्खेज्जा अहियासेज्जा ।

[५.] बाले य पण्डितं जीवियाओ ववरोवेज्जा, तं पण्डिते बहु मण्णेज्जा : 'दिट्ठा मे एस बाले जीविताओ ववरोवेति, णो धम्माओ भंसेति । मुक्खसभावा हि बाला, ण किंचि बालेहिंतो ण विज्जति' । तं पण्डिते सम्मं सहेज्जा खमेज्जा तिति-क्खेज्जा अहियासेज्जा ।

इ सि गि रि णा माहणपरिव्वायएणं अरहता बुइतं ।

जेण केणइ उवाएणं पण्डिओ मोइज्ज अप्पकं ।
बालेणुदीरिता दोसा, तं पि तस्स हितं भवे ॥ १ ॥

अपडिन्नभावाओ उत्तरं तु ण विज्जती ।
सइं कुव्वइ वेसे णो, अपडिण्णे इह माहणे ॥ २ ॥

kiṃ kajjate u dīṇassa ṇ'aṇṇattha deha-kankhaṇaṃ
kālassa kankhaṇaṃ vā vi ṇaṇṇattaṃ vā vi hāyatī (3)
ṇaccāṇa āturaṃ lokaṃ lokaṃ ṇāṇā-vāhihi pīlitaṃ
ṇimmame ṇirahaṃkāre bhave bhikkhū jitindie (4)
panca-mahavvaya-jutte akasāe jitindie
se hu dante suhaṃ suyatī ṇiruvasagge ya jīvati (5)
je ṇa lubbhati kāmehiṃ chiṇṇa-~~sote aṇāsave~~
savva-dukkha-pahīṇo u siddhe bhavati ṇīrae (6)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Isigiri-ṇām' ajjhayaṇaṃ cautīsaimaṃ.

35.

cauhiṃ ṭhāṇehiṃ khalu bho jīvā kuppantā majjantā gūhantā lubbhantā vajjaṃ samādiyanti, vajjaṃ samādiittā cāuranta-saṃsāra-kantāre puṇo puṇo attāṇaṃ parividdhaṃsanti, taṃ-jahā: koheṇaṃ māṇeṇaṃ māyāe lobheṇaṃ. tesiṃ ca ṇaṃ ahaṃ parighāta-heuṃ akuppante amajjante agūhante alubbhante ti-gutte tidaṇḍa-virate ṇissalle agārave cau-vikaha-vivajjie panca-samite pancêndiya-saṃvuḍe sarīra-sādhāraṇ'aṭṭhā joga-saṃdhaṇ'aṭṭhā ṇava-koḍī-parisuddhaṃ dasa-dosa-vippamukkaṃ uggam'uppāyaṇā-suddhaṃ tattha tattha itarā-itara-kulehiṃ para-kaḍaṃ para-ṇiṭṭhitaṃ vigat'ingālaṃ vigata-dhūmaṃ satthâtītaṃ sattha-pariṇataṃ piṇḍaṃ sejjaṃ uvahiṃ ca ese bhāvemi tti A d d ā l a e ṇ a ṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

aṇṇāṇa-vippamūḍh'appā paccuppaṇṇâbhidhārae
kovaṃ kiccā mahā-bāṇaṃ appā vindhai appakaṃ (1)
maṇṇe bāṇeṇa viddhe tu bhavam ekkaṃ viṇijjati
kodha-bāṇeṇa viddhe tu ṇijjatī bhava-saṃtatiṃ (2)
aṇṇāṇa-...
māṇaṃ... (3)
maṇṇe...
māṇa-... (4)
evaṃ māyāe *vi* lobhe *vi* do *silokā* (5)—(8)

---

(3) udīraṇaṇṇa° H. °ṇṇattā H D. kakkha° H. (4) pāli° H. °kkhā H. (5) gutte H. me hu H. haṃ su missing H. ṇirū° H. (6) °hi H D. aṇassave H. Colophon missing H.

35. Aṭṭālae. kuppaṇā. 1 mejja° H. 2 °diyayaṃti D. 3 puṇo 2 a° D. jahā missing H D. 6 °jjae H. 9 itarā H. °ra D. °heṃ H. kaḍa H. 10 vitiṃgga° H. (1) mahā-ppāṇaṃ H. (2) mavve H. koddha H. pā° H. °ṇe paviṭṭhe (°ṭṭhe D) H D. °tati H. (3) mahā-pā° H. (4) mavve H. māṇa-pāṇāṇi H.

34, 4c=Sūy. 1, 9, 6.

किं कज्जते उ दीणस्स णऽण्णत्थ देहकंखणं ।
कालस्स कंखणं वा वि णऽण्णत्तं वा वि हायती ॥ ३ ॥
णच्चाण आतुरं लोकं णाणावाहीहि पीलितं ।
णिम्ममे णिरहंकारे भवे भिक्खू जितिन्दिए ॥ ४ ॥
पंचमहव्वयजुत्ते अकसाए जितिन्दिए ।
से हु दन्ते सुहं सुयती णिरुवसग्गे य जीवति ॥ ५ ॥
जे ण लुब्भति कामेहिं छिण्णसोते अणासवे ।
सव्वदुक्खपहीणो उ सिद्धे भवति णीरए ॥ ६ ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इसिगिरिणामज्झयणं चउतीसइमं ।

३५.

चउहिं ठाणेहिं खलु भो जीवा कुप्पन्ता मज्जन्ता गूहन्ता लुब्भन्ता वज्जं समादियन्ति, वज्जं समादिइत्ता चाउरन्तसंसारकन्तारे पुणो पुणो अत्ताणं परिविद्धंसन्ति, तंजहा : कोहेणं माणेणं मायाए लोभेणं । तेसिं च णं अहं परिघातहेउं अकुप्पन्ते अमज्जन्ते अगूहन्ते अलुब्भन्ते तिगुत्ते तिदण्डविरते णिस्सल्ले अगारवे चउविकहविवज्जिए पंचसमिते पंचेन्दियसंवुडे सरीरसाधारणट्ठा जोगसंधणट्ठा णवकोडीपरिसुद्धं दसदोसविप्पमुक्कं उग्गमुप्पायणासुद्धं तत्थ तत्थ इतराइतरकुलेहिं परकडं परणिट्ठितं विगतिंगालं विगतधूमं सत्थातीतं सत्थपरिणतं पिण्डं सेज्जं उवहिं च एसे भावेमि त्ति अ द्दा ल ए णं अरहता इसिणा बुइतं ।

अण्णाणविप्पमूढप्पा पच्चुप्पण्णाभिधारए ।
कोवं किच्चा महाबाणं अप्पा विन्धइ अप्पकं ॥ १ ॥
मण्णे बाणेण विद्धे तु भवमेक्कं विणिज्जति ।
कोधबाणेण विद्धे तु णिज्जती भवसंततिं ॥ २ ॥
अण्णाण ....
माणं .... ॥ ३ ॥
मण्णे ....
माण .... ॥ ४ ॥

एवं मायाए वि लोभे वि दो सिलोका ॥ ५-८ ॥

tamhā tesiṃ viṇāsāya sammam āgamma saṃmatiṃ
appaṃ paraṃ ca jāṇittā care 'visaya-goyaraṃ (9)
jesu jāyante kodh'ātī kamma-bandhā mahā-bhayā
te vatthū savva-bhāveṇaṃ savvahā parivajjae (10)
satthaṃ sallaṃ visaṃ jantaṃ majjam vālaṃ dubhāsaṇaṃ
vajjento taṃ-ṇimittеṇaṃ doseṇaṃ ṇa vi luppati (11)
ātaṃ paraṃ ca jāṇejjā savva-bhāveṇa savvadhā
āy'aṭṭhaṃ ca par'aṭṭhaṃ ca piyaṃ jāṇe tahêva ya (12)
sae gehe palittammi kiṃ dhāvasi parāṭakaṃ ?
sayaṃ gehaṃ ṇirittāṇaṃ tato gacche parāṭakaṃ (13)
āt'aṭṭhe jāgaro hohi, mā par'aṭṭhâhidhārae
āt'aṭṭho hāvae tassa jo par'aṭṭhâhidhārae (14)

jai paro paḍisevejja pāviyaṃ paḍisevaṇaṃ
tujjha moṇaṃ karentassa ke aṭṭhe parihāyati ? (15)

att'aṭṭho ṇijjarāyanto, par'aṭṭho kamma-bandhaṇaṃ
attā samāhi-karaṇaṃ appaṇo ya parassa ya (16)

aṇṇātayammi aṭṭālakammi kiṃ jaggieṇa vīrassa ?
ṇiyagammi jaggiyavvaṃ, imo hu bahu-corato gāmo (17)

jaggāhi, mā suvāhī, mā te dhamma-caraṇe pamattassa
kāhinti bahuṃ corā saṃjama-joge, hiḍā-kammaṃ (18)

panc' indiyāi saṇṇā daṇḍā sallāi gāravā tiṇṇi
bāvīsaṃ ca parīsaha corā cattāri ya kasāyā (19)

jāgaraha ṇarā niccaṃ, mā bhe dhamma-caraṇe pamattāṇaṃ
kāhinti bahū corā doggati-gamaṇe hiḍā-kammaṃ (20)

aṇṇāyakammi aṭṭālakammi jagganta soyaṇijjo si
ṇāhisi vaṇito santo osaha-mullaṃ avindanto (21)

jāgaraha ṇarā ṇiccaṃ, jāgaramāṇassa jāgarati suttaṃ
je suvati ṇa se suhite, jāgaramāṇe suhī hoti (22)

jāgarantaṃ muṇiṃ vīraṃ dosā vajjenti dūrao
jalantaṃ jātaveyaṃ vā cakkhusā dāha-bhīruṇo (23)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Addālaijj'ajjhayaṇaṃ.

---

(9) samatiṃ H. care vi° H D. (12) savvathā D. (13) geha H. settaṃ ge° H. ṇirittā H. gacehati H. (14) hāyare H. °âbhi° (2) D. (16) atā H. (18) jaggāhī H D. mā hu te H D. hiṃḍākammaṃ (°joge hiṭṭhā° pra°) D. (19) °yāiṃ D. daṇḍa H D. sallāiṃ D. °sahā H D. cārā H. (20) dogati D. hiṭṭhā H. (21) aṇā° H. °laṇammi H. santo missing H. (23) °teyaṃ H D. Colophon missing H.

तम्हा तेसिं विणासाय सम्ममागम्म संमतिं ।
अप्पं परं च जाणित्ता चरेऽविसयगोयरं ॥ ९ ॥
जेसु जायन्ते कोधाती, कम्मबन्धा महाभया ।
ते वत्थू सव्वभावेणं, सव्वधा परिवज्जए ॥ १० ॥
सत्थं सल्लं विसं जन्तं मज्जं वालं दुभासणं ।
वज्जेन्तो तंणिमेत्तेणं, दोसेणं ण वि लुप्पति ॥ ११ ॥
आतं परं च जाणेज्जा सव्वभावेण सव्वधा ।
आयट्ठं च परट्ठं च पियं जाणे तहेव य ॥ १२ ॥
सए गेहे पलित्तम्मि किं धावसि परातकं ? ।
सयं गेहं णिरित्ताणं ततो गच्छे परातकं ॥ १३ ॥
आतट्ठे जागरो होहि, मा परट्ठाहिधारए ।
आतट्ठो हावए तस्स जो परट्ठाहिधारए ॥ १४ ॥
जइ परो पडिसेवेज्ज पावियं पडिसेवणं ।
तुज्झ मोणं करेन्तस्स के अट्ठे परिहायति ? ॥ १५ ॥
आतट्ठो णिज्जरायन्तो, परट्ठो कम्मबन्धणं ।
अत्ता समाहिकरणं अप्पणो य परस्स य ॥ १६ ॥
अण्णातयम्मि अट्टालकम्मि किं जग्गिएण वीरस्स ? ।
णियगम्मि जग्गियव्वं, इमो हु बहुचोरतो गामो ॥ १७ ॥
जग्गाही, मा सुवाही, मा ते धम्मचरणे पमत्तस्स ।
काहिन्ति बहुं चोरा संजमजोगे हिडाकम्मं ॥ १८ ॥
पंचिन्दियाइं सण्णा दण्डा सल्लाइं गारवा तिण्णि ।
बावीसं च परीसह चोरा चत्तारि य कसाया ॥ १९ ॥
जागरह णरा निच्चं, मा भे धम्मचरणे पमत्ताणं ।
काहिन्ति बहू चोरा दोग्गतिगमणे हिडाकम्मं ॥ २० ॥
अण्णायकम्मि अट्टालकम्मि जग्गन्त सोयणिज्जो सि ।
णाहिसि वणितो सन्तो ओसहमुल्लं अविन्दन्तो ॥ २१ ॥
जागरह णरा णिच्चं, जागरमाणस्स जागरति सुत्तं ।
जे सुवति ण से सुहिते, जागरमाणे सुही होति ॥ २२ ॥
जागरन्तं मुणिं वीरं दोसा वज्जेन्ति दूरओ ।
जलन्तं जातवेयं वा चक्खुसा दाहभीरुणो ॥ २३ ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्छत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ॥

अद्दालइज्जज्झयणं ॥

36.

uppatatā uppatatā uppayantaṃ piṭeṇa vocchāmi. kiṃ santaṃ vocchāmi? ṇa santaṃ vocchāmi: 'kukkusayā!' vitteṇa Tārā-yaṇeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

pattassa mama ya annesiṃ mukko kovo duh'āvaho
tambhā khalu uppatantaṃ sahasā kovaṃ niginhitavvaṃ

kovo aggı tamo maccū visaṃ vādhī arı rayo
jarā hāṇı bhayaṃ sogo mohaṃ sallaṃ parājayo (1)
vaṇhiṇo ṇo balaṃ chittaṃ, koh'aggissa paraṃ balaṃ
appā gatı tu vaṇhissa, kov'aggiss' amitā gatī (2)
sakkā vaṇhı ṇivāretuṃ vāriṇā jalito bahi
savvôdahi-jaleṇâvi kov'aggī duṇṇivārao (3)
ekaṃ bhavaṃ dahe vaṇhī, daḍḍhass' avi suhaṃ bhave
imaṃ param ca kov'aggı ṇissankaṃ dahate bhavaṃ (4)
aggiṇā tu ihaṃ daḍḍhā santim icchanti māṇavā
koh'aggiṇā tu daḍḍhāṇaṃ dukkhaṃ santī puṇo vi hi (5)
sakkā tamo ṇivāretuṃ maṇiṇā jotiṇā vi vā
kova-tamo tu dujjeyo saṃsāre savva-dehiṇaṃ (6)
sattaṃ buddhī matī medhā gambhıraṃ saralattaṇaṃ
koha-ggah' abhibhūyassa savvaṃ bhavati ṇippabhaṃ (7)
gambhıra-Meru-sāre vi puvvaṃ hoūṇa saṃjame
kov'uggama-rayo-dhūte asārattam aticchati (8)
mahā-vise v' ahi ditte care' datt'ankurôdaye
ciṭṭhe ciṭṭhe sa rūsante ṇivvisattam upāgate (9)
evaṃ tavo-balatthe vi ṇiccaṃ koha-parāyaṇe
aciren' avi kāleṇaṃ tavo-rittattam icchati (10)
gambhıro vi tavo-rāsī jıvāṇaṃ dukkha-saṃcito
akkheviṇaṃ dav'aggı vā kov'aggı dahate khaṇā (11)
koheṇa appaṃ ḍahatī paraṃ ca
atthaṃ ca dhammaṃ ca tahêva kāmaṃ
tivvaṃ ca veraṃ pi karenti kodhā
adharaṃ gatiṃ vā vi uvinti kohā (12)
koh'āviddhā ṇa yāṇanti mātaraṃ pitaraṃ guruṃ
adhikkhivanti sādhū ya rāyāṇo devayāṇi ya (13)

---

36. Vitte. uppata 1 tato uppa° D. oppayantaṃ H. °mī (2) H. 2 ṇeyaṃtaṃ vo° H. kuku° H. 4 yaṃ H. ko du° H, ko (vo) du° D. 5°vantaṃ H. (2) vahi H. (5) aṃggi° H. santi D. va H. (6) kovaṃ D, (8) yamaṃ instead of pu° H. hotū H. tasā° H, ta(a)sā° D. (9) bahī D. °re da° H D. ru° H. ṇivva° H D. (10) °leṇa H. (11) dakheve° H. (12) vairaṃ H. adhara D.

36, 13=40,2.

३६.

उप्पतता उप्पतता उप्पयन्तं पितेण वोच्छामि । किं सन्तं वोच्छामि ? ण सन्तं वोच्छामि 'कुक्कुसया !' वित्तेण तारायणेण अरहता इसिणा बुइतं ।

पत्तस्स मम य अन्नेसिं, मुक्को कोवो दुहावहो ।
तम्हा खलु उप्पतन्तं सहसा कोवं निगिण्हितव्वं ।

कोवो अग्गी तमो मच्चू विसं वाधी अरी रयो ।
जरा हाणी भयं सोगो मोहं सल्लं पराजयो ॥ १ ॥

वण्हिणो णो बलं छित्तं, कोहग्गिस्स परं बलं ।
अप्पा गती तु वण्हिस्स; कोवग्गिस्सऽमिता गती ॥ २ ॥

सक्का वण्ही णिवारेतुं, वारिणा जलितो बहिं ।
सव्वोदहिजलेणावि कोवग्गी दुण्णिवारओ ॥ ३ ॥

एकं भवं दहे वण्ही, दड्ढस्सऽवि सुहं भवे ।
इमं परं च कोवग्गी णिस्सन्कं दहते भवं ॥ ४ ॥

अग्गिणा तु इहं दड्ढा, सन्तिमिच्छन्ति माणवा ।
कोहग्गिणा तु दड्ढाणं दुक्खं सन्ति पुणो वि हिं ॥ ५ ॥

सक्का तमो णिवारेतुं मणिणा जोतिणा वि वा ।
कोवतमो तु दुज्जेयो संसारे सव्वदेहिणं ॥ ६ ॥

सत्तं बुद्धी मती मेधा गम्भीरं सरलत्तणं ।
कोहग्गहऽभिभूयस्स सव्वं भवति णिप्पभं ॥ ७ ॥

गंभीरमेरुसारे वि, पुव्वं होऊण संजमे ।
कोवुग्गमरयोधूते असारत्तमतिच्छति ॥ ८ ॥

महाविसे वऽही दित्ते चेरेऽदत्तंकुरोदये ।
चिट्ठे चिट्ठे स रूसन्ते णिव्विसत्तमुपागते ॥ ९ ॥

एवं तवोबलत्थे वि णिच्चं कोहपरायणे ।
अचिरेणऽवि कालेणं तवोरित्तत्तमिच्छति ॥ १० ॥

गम्भीरोवि तवोरासी जीवाणं दुक्खसंचितो ।
अक्खेविणं दवग्गी वा कोवग्गी दहते खणा ॥ ११ ॥

कोहेण अप्पं डहती परं च
अत्थं च धम्मं च तहेव कामं ।
तिव्वं च वेरं पि करेन्ति कोधा
अधरं गति वा वि उविन्ति कोहा ॥ १२ ॥

कोहाविद्धा ण याणन्ति मातरं पितरं गुरुं ।
अधिक्खिवन्ति साधू य, रायाणो देवयाणि य ॥ १३ ॥

kova-mūlaṃ ṇiyacchanti dhaṇa-hāṇiṃ bandhaṇāṇi ya
piya-vippaoge ya bahū jammāiṃ maraṇāṇi ya (14)

jeṇâbhibhūto jahatī tu dhammaṃ
viddhaṃsatī jeṇa kataṃ ca puṇṇaṃ
sa tivva-jotī parama-ppamādo
kodho, mahārāja, ṇirujjhiyavvo (15)

haṭṭhaṃ karetîha ṇirujjhamāṇo
bhāsaṃ karetîha vimuccamāṇo
haṭṭhaṃ ca bhāsaṃ ca samikkha paṇṇe
kovaṃ ṇirumbhejja sadā jit'appā (16)

evaṃ se siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

iti Tārāyaṇijjam ajjhayaṇaṃ.

37.

[1.] savvam iṇaṃ purā udagam āsi tti S i r i g i r i ṇ ā māhaṇa-parivvāyageṇa arahatā isiṇā buiyaṃ.

ettha aṇḍe saṃtatte, ettha loe saṃbhūte, etthaṃ sāsāse, iyaṃ ṇe Varuṇa-vihāṇe. [2.] ubhayo-kālaṃ ubhayo-saṃjhaṃ khīraṃ ṇavaṇīyaṃ madhu samidhā-samāhāraṃ khāraṃ sankhaṃ ca piṇḍettā aggihotta-kuṇḍaṃ paḍijāgaremāṇe viharissāmîti tamhā eyaṃ savvaṃ ti bemi. [3.] ṇavi māyā, ṇa kadāti ṇ'āsi ṇa kadāti ṇa bhavati ṇa kadāti ṇa bhavissati ya.

paḍuppaṇṇam iṇaṃ soccā
sūra-sahagato gacche: jatth' eva sūriye-atthamejjā khettaṃsi vā ṇiṇṇaṃsi vā tatth' eva ṇaṃ pādu-ppabhāyāe rayaṇīye *jāva* tejasā jalante evaṃ khalu me kappati. pātīṇaṃ vā paḍīṇaṃ vā dāhiṇaṃ vā udīṇaṃ vā purato juga-mettaṃ pehamāṇe ahārīyam eva rīittae.

(14) vahū H. (15) dhamma H. puṇaṃ H. °do va jotî parama-ppamādo ko° H. ṇo mucciyavvo H. (16) karemtîha 2 mal H D, °jjhamāraṇā H. Colophon missing H.

37. Sirigiri. udaya (udae H). 1 puro H. āsī tti D. 3 saṃcūte H, saṃvūte D. sāsese H. 4 Varaṇa-vihāṇā H D. saṃjjhaṃ H. khāraṃ H. 5 svāraṃ st. khā° H. khīraṃ D. va H D. 6 paṃḍitā D. 11 e khalu H. paḍiṇaṃ H D. Colophon missing H.

37, Z. 11 *jāva* see. Uvavāiya (Aupapâtika Sûtra ed. Lunmann) § 22: kallaṃ pāu-ppabhāyāe rayaṇīe
phull'uppala-kamala-komal'ummīliyammi aha paṇḍure pahāe
rattāsoga-ppagāsa-kiṃsuya-suyaṃuha-gunj'addha-rāga-sarise
kamal'āyara-saṇḍa-bohae uṭṭhiyammi sūre
sahassa-rassimmi diṇayare teyasā jalante,

कोवमूलं णियच्छन्ति धणहाणिं बन्धणाणि य ।
पियविप्पओगे य बहू, जम्माइं मरणाणि य ॥ १४॥

जेणाभिभूतो जहती तु धम्मं
विद्धंसती जेण कतं च पुण्णं
स तिव्वजोती परमप्पमादो,
कोधो, महाराज, णिरुज्झियव्वो ॥ १५ ॥

हट्ठं करेतीह णिरुज्झमाणो
भासं करेतीह विमुचमाणो ।
हट्ठं च भासं च समिक्ख पण्णे
कोवं णिरुम्भेज्ज सदा जितप्पा ॥ १६ ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।
इति तारायणिज्जमज्झयणं ।

३७.

[१.] सव्वमिणं पुरा उदगमासि त्ति सिरिगिरिणा माहणपरिव्वायगेण अरहता इसिणा बुइयं ।

एत्थ अण्डे संतत्ते, एत्थ लोए संभूते, एत्थं सासासे, इयं णे वरुण-विहाणे । [२.] उभयो-कालं उभयो-संझं खीरं णवणीयं मधु समिधासमाहारं खारं संखं च पिण्डेत्ता अग्गिहोत्तकुण्डं पडिजागरेमाणे विहरिस्सामीति तम्हा एयं सव्वंति बेमि, [३.] णवि माया, ण कदाति णासि ण कदाति ण भवति ण कदाति ण भविस्सति य ।

पडुप्पण्णमिणं सोच्चा

सूरसहगतो गच्छे : जत्थेव सूरिये ।

अत्थमेज्जा खेत्तंसि वा णिण्णंसि वा तत्थेव णं पादुप्पभायाए रयणीये जाव तेजसा जलन्ते एवं खलु मे कप्पति पातीणं वा पडीणं वा दाहिणं वा उदीणं वा पुरतो जुगमेत्तं पेहमाणे अहारीयमेव रीतित्तए ।

evaṃ se siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Sirigirijja-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

38.

jaṃ suheṇa suhaṃ laddhaṃ accanta-sukhaṃ eva taṃ
jaṃ sukheṇa duhaṃ laddhaṃ, mā me teṇa samāgamo (1)
S ā *t i* p u t t e ṇ a buddheṇa arahatā isiṇā buitaṃ.
maṇuṇṇaṃ bhoyaṇaṃ bhoccā maṇuṇṇaṃ sayaṇ'āsaṇaṃ
maṇuṇṇaṃsi agāraṃsi jhāti bhikkhū samāhie (2)
amaṇuṇṇaṃ bhoyaṇaṃ bhoccā amaṇuṇṇaṃ sayaṇ'āsaṇaṃ
amaṇuṇṇaṃsi gehaṃsi dukkhaṃ bhikkhū jhiyāyatī (3)
evaṃ aṇega-vaṇṇāgaṃ taṃ pariccajja paṇḍite
ṇ' aṇṇattha lubbhaī paṇṇe, eyaṃ buddhāṇa sāsaṇaṃ (4)
ṇāṇā-vaṇṇesu saddesu soya-pattesu buddhimaṃ
gehiṃ vāya-padosaṃ vā sammaṃ vajjejja paṇḍie (5)
evaṃ rūvesu gandhesu rasesu phāsesu *app'appaṇā'bhilāveṇaṃ.*
panca jāgarao suttā appa-dukkhassa kāraṇā
tass' eva tu viṇāsāya paṇṇe vaṭṭijja saṃtayaṃ (6)
vāhi-kkhayāya dukkhaṃ vā suhaṃ vā ṇāṇa-desiyaṃ
moha-kkhayāya em eva duhaṃ vā jai vā suhaṃ (7)
ṇa dukkhaṃ ṇa suhaṃ vā vi jahā-hetu tigicchati
tigicchie sujuttassa dukkhaṃ vā jai vā suhaṃ (8)
moha-kkhae u juttassa dukkhaṃ vā jai vā suhaṃ
moha-kkhae jahā-heū na dukkhaṃ na vi vā suhaṃ (9)
tucche jaṇammi saṃvego, nivvedo uttame jaṇe
atthi tā dīṇa-bhāvāṇaṃ viseso uvadesaṇaṃ (10)
sāmaṇṇe gīta-ṇīmāṇā, visese mamma-vedhiṇī
savvaṇṇu-bhāsiyā vāṇī ṇāṇā'vattho'day'antare (11)
savva-satta-dayo veso ṇārambho ṇa pariggaho
sattaṃ tavaṃ dayaṃ c' eva bhāsanti jiṇa-sattamā (12)
dant'indiyassa vīrassa kiṃ raṇṇeṇ' assameṇa vā ?
jattha jatth' eva modejjā taṃ raṇṇaṃ so ya assamo (13)

38, Sātiyaputta. suvvā (subhe H). (1) jaṃ sukheṇa du° H. 3 isiṇā missing D. (2) jjhāti H. (3) jjhi° H D. (4) rūvaṃ a° H. 12 appaṇābhi° D. (6) °rau H. appa missing H. pa° va° saṃ° missing H, (vor pa° D. (7) kha° H, °yā-va H D. dukkha haṃ vā ṇā° H. em evā H D. (9) suhaṃ (2) dukkhaṃ vā jai vā suhaṃ H. (10) °vvego H D. ttā H. D. uvase° H D. (11) sāmaṇe H. mama H. °viṇī H D. (12) °ggahe H D. °sati H. (13) daṃteṃdi° D. modeṃjjete taṃ H, mohaṃte D.

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

सिरिगिरिज्जणामज्झयणं ।

३८:

जं सुहेण सुहं लद्धं अच्चन्तसुखमेव तं
जं सुखेण दुहं लद्धं, मा मे तेण समागमो ॥ १ ॥

सातिपुत्तेण बुद्धेण अरहता बुइतं ।

मणुण्णं भोयणं भोच्चा मणुण्णं सयणासणं ।
मणुण्णंसि अगारंसि, झाति भिक्खू समाहिए ॥ २ ॥
अमणुण्णं भोयणं भोच्चा अमणुण्णं सयणासणं
अमणुण्णंसि गेहंसि दुक्खं भिक्खू झियायती ॥ ३ ॥
एवं अणेगवण्णागं, तं परिच्चज्ज पण्डिते ।
णण्णत्थ लुब्भई पण्णे एयं बुद्धाण सासणं ॥ ४ ॥
णाणावण्णेसु सद्देसु सोयपत्तेसु बुद्धिमं
गेहिं वायपदोसं वा सम्मं वज्जेज्ज पण्डिए ॥ ५ ॥

एवं रूवेसु गन्धेसु रसेसु फासेसु अप्पप्पणाभिलावेणं

पंच जागरओ सुत्ता अप्पदुक्खस्स कारणा ।
तस्सेव तु विणासाय पण्णे वट्टिज्ज संतयं ॥ ६ ॥
वाहिक्खयाय दुक्खं वा सुहं वा णाणदेसियं ।
मोहक्खयाय एमेव दुहं वा जइ वा सुहं ॥ ७ ॥
ण दुक्खं ण सुहं वा वि जहा-हेतु तिगिच्छति ।
तिगिच्छिए सुजुत्तस्स दुक्खं वा जइ वा सुहं ॥ ८ ॥
मोहक्खए उ जुत्तस्स दुक्खं वा जइ वा सुहं ।
मोहक्खए जहा-हेऊ न दुक्खं न वि वा सुहं ॥ ९ ॥
तुच्छे जणम्मि संवेगो, निव्वेदो उत्तमे जणे ।
अत्थितादीणभावाणं विसेसो उवदेसणं ॥ १० ॥
सामण्णे गीतणीमाणा, विसेसे मम्मवेधिणी ।
सव्वण्णुभासिया वाणी णाणावत्थोदयन्तरे ॥ ११ ॥
सव्वसत्तदयो वेसो णारम्भो ण परिग्गहो ।
सत्तं तवं दयं चेव भासन्ति जिणसत्तमा ॥ १२ ॥
दन्तिन्दियस्स वीरस्स किं रण्णेणऽस्समेण वा ? ।
जत्थ जत्थेव मोदेज्जा तं रण्णं सो य अस्समो ॥ १३ ॥

kim u dantassa raṇṇeṇaṃ dantassa vā kim assame ?
ṇâtikkantassa bhesajjaṃ ṇa vā satthass' abhejjatā (14)
subhāva-bhāvit'appāṇo suṇṇaṃ raṇṇaṃ vaṇaṃ pi vā
savvam etaṃ hi jhāṇāya salla-citte va salliṇo (15)
duha-rūvā durantassa ṇāṇā'vatthā vasuṃdharā
kamm'ādāṇāya savvaṃ pi kāma-citte va kāmiṇo (16)
sammattaṃ ca dayaṃ c' eva ṇiṇṇidāṇo ya jo damo
tavo jogo ya savvo vi savva-kamma-kkhayaṃkaro (17)
satthakaṃ vā vi ārambhaṃ jāṇejjā ya ṇiratthakaṃ
paḍihatthiṃ sa joento taḍaṃ ghāteti vāraṇo (18)
jassa kajjassa jo jogo sāhetuṃ-je ṇa paccalo
kajjaṃ vajjeti taṃ savvaṃ kāmī vā ṇagga-muṇḍaṇaṃ (19)
jāṇejjā saraṇaṃ dhīro, ṇa koḍiṃ eti-duggato
ṇa sīhaṃ dappiyaṃ cheyaṃ ṇêbhaṃ bhojjāhi jambuo (20)
vesa-pacchāṇa-saṃbaddhe 'saṃbaddhaṃ vārae sadā
ṇāṇā-arati-pāyoggaṃ ṇâlaṃ dhāretu buddhimaṃ (21)
bambhacārī jati kuddho vajjejja moha-dīvaṇaṃ
ṇa mūḍhassa tu vāhassa mige appeti sāyakaṃ (22)
pacchāṇaṃ c' eva rūvaṃ ca ṇicchayammi vibhāvae
kim atthaṃ gāyate vāho tuṇhikkā vā vi pakkhitā ? (23)
kajja-ṇivvatti-pāoggaṃ ādeyaṃ kajja-kāraṇaṃ
mokkha-ṇivvatti-pāoggaṃ viṇṇeyaṃ tu visesao (24)
parivāre c' eva vese ya bhāvitaṃ tu vibhāvae
parivāre vi gambhīre ṇa rāyā ṇīla-jambuo (25)
atth'ādāiṃ jaṇaṃ jāṇe ṇāṇā-cittâṇubhāsakaṃ
atth'ādāiṇa vīsango pāsantass' attha-saṃtatī (26)
ḍambha-kappaṃ katti-samaṃ ṇicchayammi vibhāvae
ṇikhil'āmosa kārittu uvacārammi paricchatī (27)
sabbhāve dubbalaṃ jāṇe ṇāṇā-vaṇṇâṇubhāsakaṃ
pupph'ādāṇe Suṇandā vā pavakāra-gharaṃ gatā (28)
davve khette ya kāle ya savva-bhāve ya savvadhā
savvesiṃ linga-jīvāṇaṃ bhāvaṇaṃ tu vihāvae (29)

(14) kimada° H D. raṇe° H. va H D. ṇātika° H. °tī H D. (15) jjhā° H. ya sa° H. (16) vasudha° H. (17) tato jo° H D. (18) sāttha° H D. °bha H. tthissa jo°H. joeto D °titi H D. (19) jogā H. kajjā H D. (20) deti H D. ṇabhaṃ H. tejjā H. (21) patthāṇa H D. °baddhaṃ H. savvaddhaṃ H, sabba° D. ṇāṇī H D. ṇīlaṃ H. buddhama D. (22) mohu H. sāya missing D. patthāṇaṃ H D. (23) °kko H D. pakkhidā H. (24) pāyo° (1) H. pāogaṃ (2) H. (25) bhāvetaṃ H, bhāvitaṃ (Looks like bhaktiṃ) D. °būo D. (26) jā missing D. °keṃ H. dāeṃtatthassa H, dāsaṃ° D. (27) ṇakai° H D. °musa H, °musu D. lāri° H. °cchatto H. (28) duppale H D. pa l da° = pāda ? H. pada° D. (29) bhāva H D. °thā D. bhāvāṇaṃ H D. Colophon missing H.

किमु दन्तस्स रण्णेणं दन्तस्स वा किमस्समे ? ।
णातिक्कन्तस्स भेसज्जं ण वा सत्थस्सऽभेज्जता ॥ १४ ॥

सुभावभावितप्पाणो, सुण्णं रण्णं वणंपि वा ।
सव्वमेतं हि झाणाय, सल्लचित्ते व सल्लिणो ॥ १५ ॥

दुहरूवा दुरन्तस्स णाणावत्था वसुंधरा ।
कम्मादाणाय सव्वंपि कामचित्ते व कामिणो ॥ १६ ॥

सम्मत्तं च दयं चेव णिण्णिदाणो य जो दमो ।
तवो जोगो य सव्वो वि सव्वकम्मक्खयंकरो ॥ १७ ॥

सत्थकं वा वि आरम्भं जाणेज्जा य णिरत्थकं ।
पडिहत्थिं स जोएन्तो तडं घातेति वारणो ॥ १८ ॥

जस्स कज्जस्स जो जोगो साहेतुंजे ण पच्चलो ।
कज्जं वज्जेति तं सव्वं कामी वा णग्गमुण्डणं ॥ १९ ॥

जाणेज्जा सरणं धीरो, ण कोडिं एति दुग्गतो ।
ण सीहं दप्पियं छेयं णेभं भोज्जाहि जम्बुओ ॥ २० ॥

वेसपच्चाणसंबद्धे संबद्धं वारए सदा ।
णाणा–अरति–पायोग्गं णालं धारेतु बुद्धिमं ॥ २१ ॥

बम्भचारी जति कुद्धो वज्जेज्ज मोहदीवणं ।
ण मूढस्स तु वाहस्स, मिगे अप्पेति सायकं ॥ २२ ॥

पच्चाणं चेव रूवं च णिच्छयम्मि विभावए ।
किमत्थं गायते वाहो तुण्हिक्का वावि पक्खिता ॥ २३ ॥

कज्जणिव्वत्तिपाओग्गं आदेयं कज्जकारणं ।
मोक्खनिव्वत्तिपाओग्गं, विण्णेयं तं विसेसओ ॥ २४ ॥

परिवारे चेव वेसे य भावितं तु विभावए ।
परिवारेऽवि गम्भीरे ण राया णीलजम्बूओ ॥ २५ ॥

अत्थादाइं जणं जाणे णाणाचित्ताणुभासकं ।
अत्थादाईण वीसंगो पासन्तस्सऽत्थसंतती ॥२६॥

डम्भकप्पं कत्तिसमं णिच्छयम्मि विभावए ।
णिखिलामोस कारित्तु, उवचारम्मि परिच्छती ॥२७॥

सब्भावे दुब्बलं जाणे णाणावण्णाणुभासकं ।
पुप्फादाणे सुणंदा वा पवकारघरं गता ॥२८॥

दव्वे खेत्ते य काले य सव्वभावे य सव्वधा ।
सव्वेसिं लिंगजीवाणं भावाणं तु विहावए ॥२९॥

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Sāiputtijjaṃ ṇām' ajjhayaṇaṃ.

39.

je imaṃ pāvakaṃ kammaṃ ṇ' eva kujjā ṇa kārave
devā vi taṃ ṇamaṃsanti dhitimaṃ ditta-tejasaṃ (1)

je ṇare kuvvatı pāvaṃ andhakāraṃ mahaṃ kare
aṇavajjaṃ paṇḍite kiccā ādicce va pabhāsatı (2)

siyā pāvaṃ saiṃ kujjā, taṃ ṇa kujjā puṇo puṇo
ṇāṇi kammaṃ ca ṇaṃ kujjā sādhu kammaṃ viyāṇiyā (3)

siyā [............] kujjā taṃ tu puṇo puṇo
se nikāyaṃ ca ṇaṃ kujjā, sāhu bhojjo vi jāyati (4)

rahasse khalu bho pāvaṃ kammaṃ samajjiṇittā davvao khettao kālao bhāvao kammao ajjhavasāyao sammaṃ apaliuncamāṇe jah'atthaṃ āloejjā. S a ṃ j a e ṇ a ṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

ṇavi atthi rasehiṃ bhaddaehim saṃvāseṇa ya bhaddaeṇa ya
jattha mie kāṇaṇôsite uvaṇāmeti vahāe S a n j a e (5)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

Saṃjaijjaṃ ṇām' ajjhayaṇaṃ.

40.

iccham aṇicchaṃ purā karejjā. D ī v ā y a ṇ e ṇ a arahatā isiṇā buitaṃ.

icchā bahuvidhā loe jāe baddho kilissati
tamhā iccham aṇicchāe jiṇittā suham edhatı (1)

icchā'bhibhūyā ṇa jāṇanti mātaraṃ pitaraṃ guruṃ
adhikkhivanti sādhū ya rāyāṇo devayāṇi ya (2)

icchā-mūlaṃ niyacchanti dhaṇa-hāṇiṃ bandhaṇāṇi ya
piya-vippaoge ya bahū jammāiṃ maraṇāṇi ya (3)

icchanteṇ' icchate icchā, aṇicchaṃ taṃ pi icchati
tamhā iccham aṇicchāe jiṇittā suham ehatı (4)

---

39. Saṃjaya. pāve. (1) dumaṃ H. du(i)maṃ D. (3) sivā ṇavaṃ H. (4) siyā kujjā H D. saṃ ti kā° H. ṇa D. 9f. °au 6 mal H. 10 ajjhava-vau H. apaliyaṃca° H D.

40. Dīvāyaṇe. icch'aṇicchā. (1) jāva H, jae D. (2) guruṃ H. ya rā missing H. (3) baṃṇāṇi H. bahuṃ D.

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

साइपुत्तिज्जं णामज्झयणं ॥

३९.

जे इमं पावकं कम्मं नेव कुज्जा ण कारवे ।
देवावि तं णमंसन्ति धितिमं दित्ततेजसं ॥१॥
जे णरे कुव्वती पावं अन्धकारं महं करे ।
अणवज्जं पण्डिते किच्चा आदिच्चेव पभासती ॥२॥
सिया पावं सइं कुज्जा तं ण कुज्जा पुणो पुणो ।
णाणि कम्मं च णं कुज्जा साधु कम्मं वियाणिया ॥३॥
सिया [...........] कुज्जा तं तु पुणो पुणो
से निकायं च णं कुज्जा साहु भोज्जो वि जायति ॥४॥

रहस्से खलु भो पावं कम्मं समज्जिणित्ता दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ कम्मओ अज्झवसायओ सम्मं अपलिउंचमाणे जहत्थं आलोएज्जा । संजएणं अरहता इसिणा बुइतं ।

णवि अत्थि रसेहिं भद्दएहिं संवासेण य भद्दएण य ।
जत्थ मिए काणणोसिते उवणामेति वहाए संजए ॥१॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

संजइज्जं नामज्झयणं ॥

४०.

इच्छमणिच्छं पुरा करेज्जा । दीवा य णे ण अरहता इसिणा बुइतं ।

इच्छा बहुविधा लोए जाए बद्धो किलिस्सति ।
तम्हा इच्छमणिच्छाए जिणित्ता सुहमेधती ॥१॥
इच्छाभिभूया न जाणन्ति मातरं पितरं गुरुं ।
अधिक्खिवन्ति साधू य रायाणो देवयाणि य ॥२॥
इच्छामूलं नियच्छन्ति धणहाणिं बन्धणाणि य ।
पियविप्पओगे य बहू जम्माइं मरणाणि य ॥३॥
इच्छन्तेणिच्छते इच्छा अणिच्छं तं पि इच्छति ।
तम्हा इच्छं अणिच्छाए जिणित्ता सुहमेहती ॥४॥

davvao khettao kālao bhāvao jahā-thāmaṃ jahā-balaṃ jadhā-viriyaṃ anigūhanto āloejjāsi tti.

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Dīvāyaṇijjam ajjhayaṇaṃ.

41.

jesiṃ ājīvato appā ṇarāṇaṃ bala-daṃsaṇaṃ
tavaṃ te āmisaṃ kiccā jaṇā saṃṇicate jaṇaṃ (1)
vikītaṃ tesi sukaḍaṃ tu taṃ ca ṇissāe jīviyaṃ
kamma-ceṭṭhā ajātā vā jāṇijjā mamakā sadhā (2)
gal'ucchinnā asote vā macchā pāvanti veyaṇaṃ
aṇāgatam apassantā pacchā soyanti dummatī (3)
macchā va jhīṇa-pāṇīyā kankāṇaṃ ghāsam āgatā
paccuppaṇṇa-rase giddhā moha-malla-paṇolliyā (4)

dittaṃ pāvanti ukkaṇṭhaṃ vāri-majjhe va vāraṇā
āhāra-metta-saṃbaddhā kajjākajja-ṇimillitā (5)

pakkhiṇo ghata-kumbhe vā avasā pāventi saṃkhayaṃ
madhu pāsyati durbuddhī, pavātaṃ se ṇa passati (6)

āmis'atthī jhaso c' eva maggate appaṇā galaṃ
āmis'atthī carittaṃ tu jīve hiṃsati dummatī (7)

aṇaggheyaṃ maṇiṃ mottuṃ sutta-mattā 'bhinandatī
savvann'u-sāsaṇaṃ mottuṃ moh'ādiehiṃ hiṃsatī
soa-matteṇa visaṃ gejjhaṃ jāṇaṃ tatth' eva junjatī (8)

ājīv'atthaṃ tavo mottuṃ tappate vivihaṃ bahuṃ
tava-nissāe jīvanto tav'ājīvaṃ tu jīvatī (9)

ṇāṇam evôvajīvanto carittaṃ karaṇaṃ tahā
lingaṃ ca jīvaṇ'aṭṭhāe avisudhaṃ ti jīvatī (10)

vijjā-mantôpadesehiṃ dūtī-saṃpesaṇehiṃ vā
bhāvī-bhavôvadesehiṃ avisuddhaṃ ti jīvati (11)

mūla-kouya-kammehiṃ bhāsā-paṇaiehi yā
akkhāiôvadesehiṃ avisuddhaṃ tu jīvati (12)

---

10 4 mal °au H. cchāmaṃ H.

14. Indaṇāge (°me H). ājīvao. (1) chala H. (2) kammāvaṭṭbā H. (3) °ttā H D. āsāve H, āsāte D. pacchā pā° H D. soyantī D. (4) jjhī° H. ppa° H. (5) dinnaṃ D. ukkaṭṭhaṃ H D. vāreṇā H, vāriṇā D. (6) ṇikkhi° H D. kubhe H. pāvayanti H. pāveti D. durbu° H D. ṇa missing H, se (na) pa° D. (8) sotu and jotu st. mottuṃ (1) and (2) H. matthābhiṇindatī H, °sati H. mateṇa H. jāṇa H. jujatī ājīvattha va jujatī H. (11) tavo° H D. (12) eṇai° H. | (13) pu H. b missing H D.

दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ जहाथामं जहाबलं जधाविरियं अनिगूहन्तो आलोएज्जासि त्ति ॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ दीवायणिज्जमज्झयणं ॥

४१.

जेसिं आजीवतो अप्पा णराणं बलदंसणं ।
तवं ते आमिसं किच्चा जणा संणिचते जणं ॥१॥
विकीतं तेसि सुकडं तु तं च णिस्साए जीवियं ।
कम्मचेट्ठा अजाता वा जाणिज्जा ममका सढा ॥२॥
गलुच्छिन्ना असोते वा मच्छा पावन्ति वेयणं ।
अणागतमपस्सन्ता पच्छा सोयन्ति दुम्मती ॥३॥
मच्छा व झीणपाणीया कंकाणं घासमागता ।
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धा मोहमल्लपणोल्लिया ॥४॥
दित्तं पावन्ति उक्कण्ठं वारिमज्झे व वारणा ।
आहारमेत्तसंबद्धा कज्जाकज्जणिमिल्लिता ॥५॥
पक्खिणो घतकुम्भे वा अवसा पावेन्ति संखयं ।
मधु पास्यति दुर्बुद्धी पवातं से ण पस्सति ॥६॥
आमिसत्थी झसो चेव मग्गते अप्पणा गलं ।
आमिसत्थी चरित्तं तु जीवे हिंसति दुम्मती ॥७॥
अणग्घेयं मणिं मोत्तुं सुत्तमत्ताभिनन्दती ।
सव्वण्णुसासणं मोत्तुं मोहादीएहिं हिंसती ।
सोअ-मत्तेण विसं गेज्झं जाणं तत्थेव जुंजती ॥८॥
आजीवत्थं तवो मोत्तुं तप्पते विविहं बहुं ।
तवनिस्साए जीवन्तो तवाजीवं तु जीवती ॥९॥
णाणमेवोवजीवन्तो, चरित्तं करणं तहा ।
लिंगं च जीवणट्ठाए अविसुद्धं ति जीवती ॥१०॥
विज्जामन्तोपदेसेहिं दूतीसंपेसणेहिं वा ।
भावीभवोवदेसेहिं अविसुद्धं ति जीवति ॥११॥
मूलकोउयकम्मेहिं भासापणइएहि या ।
अक्खाइओवदेसेहिं अविसुद्धं तु जीवति ॥१२॥

27 Indaṇāgeṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

māse māse ya jo bālo kus'aggeṇa āhārae
ṇa se sukkhāya-dhammassa agghatī satimaṃ kalaṃ (13)
mā mamaṃ jāṇaū koyī mā 'haṃ jāṇāmi kaṃci vi
aṇṇāteṇ' attha aṇṇātaṃ carejjā samudāṇiyaṃ (14)
panca-vaṇīmaga-suddhaṃ jo bhikkhaṃ esaṇāe esejjā
tassa suladdhā lābhā haṇaṇ'ādī-vippamukka-dosassa (15)
jahā kavotā ya kavinjalā ya
gāvo carantī iha pātaḍāo
evaṃ muṇī goyariyaṃ carejjā,
ṇo vīlave ṇo vi ya saṃjalejjā (16)

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Indaṇāgijj'ajjhayaṇaṃ.

42.

appeṇa bahum esejjā jeṭṭha-majjhima-kaṇṇasaṃ.
ṇiravajje ṭhitassa tu ṇo kappati puṇar-avi sāvajjaṃ sevittae.
Someṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Somijjaṃ ṇām' ajjhayaṇaṃ.

43.

lābhammi je ṇa sumaṇo alābhe ṇ' eva dummaṇo
se hu seṭṭhe maṇussāṇaṃ devāṇaṃ va Sayakkaū (1)
Jameṇa arahatā isiṇā buitaṃ.

evaṃ se siddhe buddhe ... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Jama-ṇāṃ' ajjhayaṇaṃ.

44.

dohiṃ angehiṃ uppīlantehiṃ ātā jassa ṇa uppīlati
rāg'ange ya vidose ya se hu sammaṃ ṇiyacchatī.
Varuṇeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

27 ṇāmeṇa H. (15) kīṃcī H D. °teṇa tu a°H. teṇa 'ttha D. (17) jadhā H. jathā D. colophon missing H.

42. Soma-. appā jeṇa ya esitavva bahuyaṃ tu. colophan missing H.

43.-Yame. lābhe. (1) °kaūṃ H. Colophon missing H.

44. Varuṇe. do ṭhāṇehi. 1 oppīlati D. 2 °ge ye H. va do° HD.

41, 13 ~ Dhammapada 70.

इ न्द ना गे ण अरहता इसिणा बुइतं ।

मासे मासे य जो बालो कुसग्गेण आहारए ।
ण से सुक्खायधम्मस्स अग्घती सतिमं कलं ॥१३॥
मा ममं जाणऊ कोयी माहं जाणामि किंचि वि ।
अण्णातेणऽत्थ अण्णातं चरेज्जा समुदाणियं ॥१४॥
पंचवणीमगसुद्धं जो भिक्खं एसणाए एसेज्जा ।
तस्स सुलद्धा लाभा हणणादोविप्पमुक्कदोसस्स ॥१५॥
जहा कवोता य कविंजला य
गावो चरन्ती इह पातडाओ ।
एवं मुणी गोयरियं चरेज्जा
णो वीलवे णो वि य संजलेज्जा ॥१६॥

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ इन्दनागिज्जज्झयणं ॥

४२.

अप्पेण बहुमेसेज्जा जेट्ठमज्झिमकण्णसं ।
णिरवज्जे ठितस्स तु णो कप्पति पुणरवि सावज्जं सेवित्तए ।

सो मे ण अरहता इसिणा बुइतं ।

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ सोमिज्जं णामज्झयणं ॥

४३.

लाभम्मि जे ण सुमणो अलाभे णेव दुम्मणो ।
से हु सेट्ठे मणुस्साणं देवाणं व सयक्कऊ ॥१॥

ज मे ण अरहता इसिणा बुइतं ।

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ।

इइ जम-णामज्झयणं ॥

४४.

दोहिं अंगेहिं उप्पीलन्तेहिं आता जस्स ण उप्पीलति ।
रागंगे य विदोसे य से हु सम्मं णियच्छती ।

व रु णे णं अरहता इसिणा बुइतं ॥

evaṃ se siddhe buddhe ...... ṇo puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati tti bemi.

ii Varuṇa-ṇām' ajjhayaṇaṃ.

45.

appaṃ ca āuṃ iha māṇavāṇaṃ
suciraṃ ca kālaṃ naraesu vāso
savve ya kāmā ṇirayāṇa mūlaṃ
ko ṇāma kāmesu buho ramejjā ? (1)

pāvaṃ ṇa kujjā, ṇa haṇejja pāṇe
atırase, ṇ' eva rame kadāyı
uccāvaehiṃ sayaṇ'āsaṇehiṃ
vāyu vva jālaṃ samatikkamejjā (2)

Vesamaṇeṇaṃ arahatā isiṇā buitaṃ.

je pumaṃ kurute pāvaṃ ṇa tass' appā dhuvaṃ pio
appaṇā hi kaḍaṃ kammaṃ appaṇā c' eva bhujjatı (3)

pāvaṃ parassa kuvvanto hasate moha-mohito
maccho galaṃ gasanto vā viṇighāyaṃ ṇa passati (4)

paccuppaṇṇa-rase giddho moha-malla-paṇollito
dittaṃ pāvati ukkaṇṭhaṃ vāri-majjhe va vāraṇo (5)
parôvaghāta-tallicchо dappa-moha-bal'uddhuro
sıho jaro dupāṇe vā guṇa-dosaṃ ṇa vindatı (6)
savaso pāvaṃ purā kiccā dukkhaṃ vedeti dummatı
āsatta-kaṇṭha-pāso vā mukka-dhāro duh'aṭṭio (7)
pāvaṃ je u pakuvvanti jīvā sotâṇugāmiṇo
vaḍḍhate pāvakaṃ tesiṃ aṇaggāhissa vā aṇaṃ (8)
aṇubaddham apassantā paccuppaṇṇa-gavesakā
te pacchā dukkham acchanti gal'ucchittā jadhā jhasā (9)

āta-kaḍāṇa kammāṇaṃ ātā bhunjati jaṃ phalaṃ
tamhā āyassa aṭṭhāe pāvam ādāya vajjae (10)

je hutāsaṃ vivajjeti jaṃ-visaṃ vā ṇa bhunjati
jaṃ ṇaṃ geṇhatı vā vālaṃ ṇūṇam atthi tato 'bhayaṃ (11)

Colophon missing H D.

45. Vesamaṇe. appaṃ pāṇāṇa (°pāṇa D) hiṃsâyu. (1) vāṃso H. mūla kā H. (2) atīramā ṇovarame H D. (4) viṇipāyaṃ H, °rāyaṃ D. (5) eccu° H. ppaṇo° H. °ṭha H. °ṇe H. (6) ja(ṇa)ro D. uddharo H D. (7) pura H. °ṭṭhio H. (8) °ḍḍhaṃte H D. (9) aya° H. dumama° H. (10) bhujjati H. māvam H, mogham D, (11) ṭhāṇa bhu° H, jaṃ vi saṃvāṇa (jehiṃ saddhiṃ ca) bhu° D. ṇa H. jaṇ ṇa H, jaṇ ṇaṃ D. gehati vā cā° H D. lūṇam H.

45, 1 a = Āyār. 6, 19.

एवं से सिद्धे बुद्धे....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ॥

इइ वरुण-णामज्झयणं ।

४५.

अप्पं च आउं इह माणवाणं ।
सुचिरं च कालं णरएसु वासो ।
सव्वे य कामा णिरयाण मूलं
को णाम कामेसु बुहो रमेज्जा ? ॥१॥
पावं ण कुज्जा, ण हणेज्ज पाणे ।
अतीरसे णेव रमे कदायी ।
उच्चावएहिं सयणासणेहिं
वायु व्व जालं समतिक्कमेज्जा ॥२॥

वे स म णे णं अरहता इसिणा बुइतं ।

जे पुमं कुरुते पावं ण तस्सऽप्पा धुवं पिओ ।
अप्पणा हि कडं कम्मं अप्पणा चेव भुज्जती ॥३॥
पावं परस्स कुव्वन्तो हसते मोहमोहितो ।
मच्छो गलं गसन्तो वा विणिघायं ण पस्सति ॥४॥
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो मोहमल्लपणोल्लितो ।
दित्तं पावति उक्कण्ठं वारिमज्झे व वारणो ॥५॥
परोवघाततल्लिच्छो दप्पमोहबलुद्धुरो ।
सीहो जरो दुपाणे वा गुणदोसं ण विन्दती ॥६॥
सवसो पावं पुरा किच्चा दुक्खं वेदेति दुम्मती ।
आसत्तकण्ठपासो वा मुक्कधारो दुहट्टिओ ॥७॥
पावं जे उ पकुव्वन्ति जीवा सोताणुगामिणो ।
वड्ढते पावकं तेसिं अणग्गाहिस्स वा अणं ॥८॥
अणुबद्धमपस्सन्ता पच्चुप्पण्णगवेसका ।
ते पच्छा दुक्खमच्छन्ति गलुच्छित्ता जधा झसा ॥९॥
आताकडाण कम्माणं आता भुंजति जं फलं ।
तम्हा आयस्स अट्ठाए पावमादाय वज्जए ॥१०॥
जे हुतासं विवज्जेति जं विसं वा ण भुंजति ।
जं णं गेण्हति वा वालं णूणमत्थि ततोऽभयं ॥११॥

dhāvantaṃ sarasaṃ nīraṃ sacchaṃ dāḍhiṃ singiṇaṃ
dosa-bhīrū vivajjenti, pāvam evaṃ vivajjae (12)

pāva-kammôdayaṃ pappa dukkhato dukkha-bhāyaṇaṃ
dosā dosôdaī c' eva pāva-kajjā pasūyati (13)
uvvi-vārā jal'oh'antā teṭaṇie matoṭṭhitaṃ
jīvitaṃ vā vi jīvāṇaṃ, jīvaṃ ti phala-mandiraṃ (14)

dejjāhi jo marantassa sāgar'antaṃ vasuṃdharaṃ
jīviyaṃ vā vi jo dejjā, jīvitaṃ tu sa icchatī (15)

putta-dāraṃ dhaṇaṃ rajjaṃ vijjā sippaṃ kalā guṇā
jīvite sati jīvāṇaṃ jīvitāya ratī ayaṃ (16)

āhār'ādī tu jīvāṇaṃ loe jīvāṇa dijjatī
pāṇa-saṃdhāraṇ'aṭṭhāya dukkha-ṇiggahaṇā tahā (17)

sattheṇa vaṇhiṇā vā vi khate daḍḍhe va vedaṇā
sae dehe jahā hoti evaṃ savvesi dehiṇaṃ (18)

pāṇī ya pāṇi-ghātaṃ ca pāṇiṇaṃ ca piyā dayā
savvam etaṃ vijāṇittā pāṇi-ghātaṃ vivajjae (19)

ahiṃsā savva-sattāṇaṃ sadā ṇivveyakārikā
ahiṃsā savva-sattesu paraṃ bambham aṇindiyaṃ (20)

dev'indā dāṇav'indā ya ṇar'indā je vi vissutā
savva-satta-dayo'vetaṃ muṇ'īsaṃ paṇamanti te (21)

tamhā pāṇa-day'aṭṭhāe tella-patta-dharo jadhā
egaggayamaṇībhūto day'atthī vihare muṇī (22)

āṇaṃ jiṇ'inda-bhaṇitaṃ savva-sattâṇugāmiṇiṃ
sama-cittā 'bhiṇandittā muccantī savva-bandhaṇā (23)

vīta-mohassa dantassa dhīmantassa bhāsitaṃ jae
je ṇarā ṇâbhiṇandanti te dhuvaṃ dukkha-bhāyiṇo (24)

je 'bhiṇandanti bhāveṇa jiṇ'āṇaṃ, tesi savvadhā
kallāṇāiṃ suhāiṃ ca riddhīo ya ṇa dullahā (25)

maṇaṃ tadhā rammamāṇaṃ ṇāṇā-bhāva-guṇôdayaṃ
phullaṃ va pauminī-saṇḍaṃ sutitthaṃ gāha-vajjitaṃ (26)

rammaṃ mantaṃ jiṇ'indāṇaṃ ṇāṇā-bhāva-guṇôdayaṃ
kass' eyaṃ ṇa ppiyaṃ hojjā icchiyaṃ va rasāyaṇaṃ? (27)

---

(12) °vataṃ H. sarisaṃ tāraṃ H D. °ḍhiṃ (ca) si° D. m evaṃ vi (13) pāva missing H. pappā H. dosī H. pāve H D. kujjhā H, kujjā D. (14) °ṭṭhittā H, °ṭṭhitā D. (15) jjo H. (16) puttaṃ D. (17) ādiṃ H D. jahā H D. (18) vaṇhitā H. dāḍḍha H. (20) sadā 'ṇi° H D. (21) visu° H, muṇissaṃ H D. (22) jathā D. virahe (hare) D. (23) savva-savvāṇu-gāmiṇāṃ H. (24) dhī(i)mantassa bhā° ohne jae D. (25) savvathā H. °ṇāi H. riddhio D. (26) jadhā H, jathā D. māṇaṃ missing H. bhuti° H.

धावन्तं सरसं नीरं सच्छं दाढि सिंगिणं ।
दोसभीरू विवज्जेन्ती, पावमेवं विवज्जए ॥१२॥
पावकम्मोदयं पप्प दुक्खतो दुक्खभायणं ।
दोसा दोसोदई चेव पावकज्जा पसूयति ॥१३॥
उव्विवारा जलोहन्ता तेतणीए मतोद्विंतं ।
जीवितं वा वि जीवाणं जीवन्ति फलमन्दिरं ॥१४॥
देज्जाहि जो मरन्तस्स सागरन्तं वसुंधरं ।
जीवियं वा वि जो देज्जा, जीवितं तु स इच्छती ॥१५॥
पुत्तदारं धणं रज्जं विज्जा सिप्पं कला गुणा ।
जीविते सति जीवाणं जोविताय रती अयं ॥१६॥
आहारादि तु जीवाणं लोए जीवाण दिज्जती ।
पाणसंधारणट्ठाय दुक्खणिग्गहणा तहा ॥१७॥
सत्थेण वण्हिणा वा वि खते दड्ढे व वेदणा ।
सए देहे जहा होति एवं सव्वेसि देहिणं ॥१८॥
पाणी य पाणिघातं च पाणिणं च पिया दया ।
सव्वमेतं विजाणित्ता पाणिघातं विवज्जए ॥१९॥
अहिंसा सव्वसत्ताणं सदा णिव्वेयकारिका ।
अहिंसा सव्वसत्तेसु परं बम्भमणिन्दियं ॥२०॥
देविंदा दाणविंदा य णरिंदा जे वि विस्सुता ।
सव्वसत्तदयोवेतं मुणीसं पणमन्ति ते ॥२१॥
तम्हा पाणदयट्ठाए तेल्लपत्तधरो जधा ।
एगग्गयमणीभूतो दयत्थी विहरे मुणी ॥२२॥
आणं जिणिन्दभणितं सव्वसत्ताणुगामिणिं ।
समचित्ताऽभिणन्दित्ता मुच्चन्ती सव्वबन्धणा ॥२३॥
वीतमोहस्स दन्तस्स धीमन्तस्स भासितं जए ।
जे णरा णाभिणन्दन्ति ते धुवं दुक्खभायिणो ॥२४॥
जेऽभिणन्दन्ति भावेण जिणाणं तेसि सव्वधा ।
कल्लाणाइं सुह च रिद्धीओ य ण दुल्लहा ॥२५॥
मणं तधा रम्ममाणं णाणाभावगुणोदयं ।
फुल्लं व पउमिणीसण्डं सुतित्थं गाहवज्जितं ॥२६॥
रम्मं मन्तं जिणिन्दाणं णाणाभावगुणोदयं ।
कस्सेयं ण प्पियं होज्जा इच्छियं व रसायणं ? ॥२७॥

naṇhāto va saraṃ rammaṃ vāhito vā ruyāharaṃ
chuhito va jahâhāraṃ raṇe mūḍho va bandiyaṃ (28)

vaṇhiṃ sit'āhato vā vi ṇivāyaṃ vā 'ṇil'āhato
tātāraṃ va bha'uvviggo aṇ'atto vā dhaṇ'āgamaṃ (29)

gambhıraṃ savvatobhaddaṃ hetu-bhanga-ṇay'ujjalaṃ
saraṇaṃ payato maṇṇe jiṇ' inda-vayaṇaṃ tahā (30)

sāradaṃ va jalaṃ suddhaṃ puṇṇaṃ vā sasi-maṇḍalaṃ
jacca-maṇiṃ aghaṭṭaṃ vā thiraṃ vā meṭiṇı-talaṃ (31)

sābhāviya-guṇôvetaṃ bhāsate jiṇa-sāsaṇaṃ
sasi-tārā-paḍicchaṇṇaṃ sāradaṃ vā ṇabh'aṅgaṇaṃ (32)

savvaṇṇu-sāsaṇaṃ pappa viṇṇāṇaṃ paviyambhate
Himavantaṃ giriṃ pappā tarūṇaṃ cāru v' āgamo (33)

sattaṃ buddhı matı medhā gambhırattaṃ ca vaḍḍhatı
osadhaṃ vā su-y-akkantaṃ jujjae bala-vıriyaṃ (34)

payaṇḍassa ṇarindassa kantāre desiyassa ya
ārogga-kāraṇo c'eva āṇā-koho duh'āvaho (35)

sāsaṇaṃ jaṃ ṇarindāo kantāre je ya desagā
rog'ugghāto ya vejjāto savvam etaṁ hie hiyaṃ (36)

āṇā-kovo jiṇ'indassa saraṇṇassajutı mato
saṃsāre dukkha-saṃbāhe duttāro savva-dehiṇaṃ (37)

telokka-sāra-garuyaṃ dhımato bhāsitaṃ imaṃ
sammaṃ kāeṇa phāsettā puṇo ṇa virame tato (38)

baddha-cindho jadhā jodho vamm'ārūḍho thir'āyudho
sıha-ṇāyaṃ vimucittā palāyanto ṇa sobhatı (39)

agandhaṇe kule jāto jadhā ṇāgo mahā-viso
muncittā sa-visaṃ bhūto piyanto jāti lāghavaṃ (40)

jadhā ruppi-kul'ubbhūto ramaṇijjaṃ pi bhoyaṇaṃ
vantaṃ puṇo sa bhunjanto dhid-dhi-kārassa bhāyaṇaṃ (41)

evaṃ jiṇ'inda-āṇāe sall'uddharaṇam eva yā
ṇiggamo ya palittāo suhio, suham eva taṃ (42)

---

(28) taṇhā° H D. °tā H. ya sa° D. vāruṇāgha(tha ? H)raṃ H D. vā. ja° H. vandi° H. (29) va in stead of vā (4) H.D. (30) ṇapujja° H. (31) javva-mā° H D. ṇiṃ a missing H. (32) bhāvate H. D. °gaṇa H. (33) pappā (1) H. °ru cāgamaṃ H. cāmagaṃ D. (34) settaṃ H. usa° H. suiṃka° H D. pala H. (35) cc' eva H. (36) deseyā H. rogughāto H. rogo ghāto D. (37) saraṃ-nassa H, sauṇṇassa D. saṃvāhe H, saṃgāhe D. (38) guruaṃ H. puṇo ta vi° H. (39) jathā D. vimunci° H. °ttā [vi] pa° D. (40) nāgau H. muci° H. (42) eva ya in stead of evaṃ H D. ji°—ā° missing H. ya (2) missing H. °ttāu H. mahi H.

णण्हातो व सरं रम्मं वाहितो वा रुयाहरं ।
छुहितो व जहाऽऽहारं रणे मूढो व बन्दियं ॥२८॥
वण्हिं सीताहतो वा वि, णिवायं वाऽणिलाहतो ।
तातारं वा भउव्विग्गो अणत्तो वा धणागमं ॥२९॥
गम्भीरं सव्वतोभद्दं हेतुभंगणयुज्जलं ।
सरणं पयतो मण्णे जिणिन्दवयणं तहा ॥३०॥
सारदं व जलं सुद्धं पुण्णं वा ससिमण्डलं ।
जच्चमणिं अघट्टं वा थिरं वा मेतिणीतलं ॥३१॥
साभावियगुणोवेतं भासते जिणसासणं ।
ससीतारापडिच्छण्णं सारदं वा णभंगणं ॥३२॥
सव्वण्णुसासणं पप्प विण्णाणं पवियम्भते ।
हिमवन्तं गिरिं पप्पा तरूणं चारु वागमो ॥३३॥
सत्तं बुद्धी मती मेधा गंभीरत्तं च वड्ढती ।
ओसधं वा सुयक्कन्तं जुञ्जए बलवीरियं ॥३४॥
पयंडस्स णरिंदस्स कन्तारे देसियस्स य ।
आरोग्गकारणो चेव आणाकोहो दुहावहो ॥३५॥
सासणं जं णरिन्दाओ कन्तारे जे य देसगा ।
रोगुग्घातो य वेज्जातो सव्वमेतं हिए हियं ॥३६॥
आणाकोवो जिणिन्दस्स सरण्णस्स जुतीमतो ।
संसारे दुक्खसंबाहे दुत्तारो सव्वदेहिणं ॥३७॥
तेलोक्कसारगरुयं धीमतो भासितं इमं ।
सम्मं काएण फासेत्ता पुणो ण विरमे ततो ॥३८॥
बद्धचिन्धो जधा जोधो वम्मारूढो थिरायुधो ।
सीहणायं विमुचित्ता पलायन्तो ण सोभती ॥३९॥
अगन्धणे कुले जातो जधा णागो महाविसो ।
मुंचित्ता सविसं भूतो पियन्तो जाती लाघवं ॥४०॥
जधा रुप्पिकुलुब्भूतो रमणिज्जं पि भोयणं ।
वन्तं पुणो स भुंजन्तो धिद्धिक्कारस्स भायणं ॥४१॥
एवं जिणिन्दआणाए सल्लुद्धरणमेव य ।
णिग्गमो य पलित्ताओ सुहिओ सुहमेव तं ॥४२॥

indāsaṇı ṇa taṃ kujjā, ditto vaṇhı, aṇaṃ, arı
āsādijjanta-saṃbandho jaṃ kujjā riddhi-gāravo (43)

sagāhaṃ sara-buddhaṃ visaṃ vām' aṇujojitaṃ
sāmisaṃ vā ṇadı-soyaṁ sātā-kammaṃ duhaṃkaraṃ (44)

kosıkite vv' asi tikkho bhāsa-cchaṇṇo va pāvao
linga-vesa-palicchaṇṇo ajiy'appā tahā pumaṃ (45)

kāmā musā-muhı tikkhā, sātā-kammâṇusāriṇı
taṇhā'sātaṃ ca, sigghaṃ ca taṇhā chindati dehiṇaṃ (46)

sadevôraga-gandhavvaṃ satirikkhaṃ samāṇusaṃ
vattaṃ tehiṃ jagaṃ kicchaṃ taṇhā-pāsa-ṇibandhaṇaṃ (47)

akkhôvaṅgo, vaṇe levo, tāvaṇaṃ jaṃ jaussa ya
ṇāmaṇam usuṇo jaṃ ca juttito kajja-kāraṇaṃ (48)

āhār'ādı-padıkāro savvaṇṇu-vayaṇ'āhito
appāhu tivva-vaṇhissa saṃjam'aṭṭhāe saṃjamo (49)

hemaṃ vā āyasaṃ vā vi bandhaṇaṃ dukkha-kāraṇaṃ
maha'gghassâvi daṇḍassa ṇivāe dukkha-saṃpadā (50)

āsajjamāṇe divvammi dhımatā kajja-kāraṇaṃ
kattāre abhicārittā viṇıyaṃ deha-dhāraṇaṃ (51)

sāgareṇâvaṇi-jo*k*o, āturo vā turaṃgame
bhoyaṇaṃ bhijjaehiṃ vā jāṇejjā deha-rakkhaṇam (52)

jātaṃ jātaṃ tu viriyaṃ sammaṃ jujjejja saṃjame
pupph'ādıhi pupphāṇaṃ rakkhanto ādi-kāraṇaṃ (53)

evaṃ se siddhe buddhe ... ... no puṇar-avi icc-atthaṃ havvaṃ āgacchati tti bemi.

Vesamaṇijjaṃ nāma ajjhayaṇaṃ.
Isibhāsiyāiṃ samattāiṃ.

---

(43) sari H D, °baddho H D. (44) visagā° D. vuddhaṃ H. chūḍhaṃ D. (45) °kita H. bhāva H D. cchaṇo H. (46) musāhi H. taṇhaṃ sā° H. D. (47) cattaṃ H D. taṇhā esaṇi° D. (49) eḍi° H. ajjāhu H. (50) °raṇā H D. maharaghassâ° H. (51) dhīmaṃtā D. pūbhicā° H, viṇiyaṃ H D. (52) jjoko H. D. bhijjadihi HD. (53) vīri° H D. yu° H D. °yame H D. puppādādi H. Colophon missing H. saṃma° D, °ttāiṃ patteya-vuddha-misiyāiṃ samattāiṃ H.

इन्दासणी ण तं कुज्जा, दित्तो वण्ही, अणं अरी ।
आसादिज्जन्तसम्बन्धो जं कुज्जा रिद्धिगारवो ॥४३॥

सगाहं सरबुद्धं विसं वामणुजोजितं ।
सामिसं वा णदीसोयं साताकम्मं दुहंकरं ॥४४॥

कोसीकिते व्वऽसी तिक्खो भासच्छण्णो व पावओ ।
लिंगवेसपलिच्छण्णो अजियप्पा तहा पुमं ॥४५॥

कामा मुसामुही तिक्खा, साता कम्माणुसारिणी ।
तण्हासातं च, सिग्धं च तण्हा छिन्दति देहिणं ॥४६॥

सदेवोरगगन्धव्वं सतिरिक्खं समाणुसं ।
वत्तं तेहिं जगं किच्छं तण्हापासणिबन्धणं ॥४७॥

अक्खोवंगो, वणे लेवो, तावणं जं जउस्स य ।
णामणं उसुणो जं च जुत्तितो कज्जकारणं ॥४८॥

आहारादीपडीकारो सव्वण्णुवयणाहितो ।
अप्पाहु तिव्ववण्हिस्स संजमट्ठाए संजमो ॥४९॥

हेमं वा आयसं वा वि बन्धणं दुक्खकारणं ।
महग्घस्सावि दण्डस्स णिवाए दुक्खसंपदा ॥५०॥

आसज्जमाणे दिव्वम्मि धीमता कज्जकारणं ।
कत्तारे अभिचारित्ता विणीयं देहधारणं ॥५१॥

सागरेणावणिजोको आतुरो वा तुरंगमे ।
भोयणं भिज्जएहिं वा जाणेज्जा देहरक्खणं ॥५२॥

जातं जातं तु विरियं सम्मं जुज्जेज्ज संजमे ।
पुप्फादीहि पुप्फाणं रक्खन्तो आदिकारणं ॥५३॥

एवं से सिद्धे बुद्धे ....णो पुणरवि इच्चत्थं हव्वमागच्छति त्ति बेमि ॥

वेसमणिज्जं णाम अज्झयणं ॥

इसिभासियाइं समत्ताइं ॥

W. SCHUBRING, ISIBHĀSIYĀIṂ, COMMENTARY

1.

p. 552 With its emphatic reference to something which is "worth learning" (*śrotavya)*, this chapter has probably been placed at the beginning with intention. The homenymy of *soyavva* and *soya* (*śauca*) too is not accidental. And yet one cannot help surmising, especially since *soya* does not play any further part, that here too *soyavva* is meant: *tamhā soyavvāto paraṃ n' atthi soyavvam*. But then it must be an old mistake, since the story referred to above p. *493*, likewise speaks of *soya*.

The thing worth learning are, as the exposition explains, the main commandments, the fourth and fifth of which, however, as also 25, **1·11**)[1], are contracted into one (*bambha-pariggaha*), so that only four are counted (cp.p. 499). L. 19 f., *bambha* again stands alone, while *apariggaha* is, for unknown reasons, as little remembered as *ahiṃsā*. L. 19, *sacca* seems to be missing wrongly. These small sentences have Ślokarhythm, just as *néva kujjā na kārave* and similar, 1.7 ff., and have not been marked as such only on account of their repetitions. (*a*)*datta*, more Sanskritical than (*a*)*dinna*, also in Āyāra. *aḍayaṃ*=*aṭan* ? *uvahāṇavaṃ* is transcribed by *tapo-niṣṭapta-deha* in Sūy. 1.6, 28. *sacca*, *datta*, and *bambha* are to be combined with *uvahāṇa*: *satyam evôpadhānaṃ yasya bhavati sa satyopadhānavān*; *c'eva* disrupts the compound.

p. 553 The concluding words *no puṇar-avi icc-atthaṃ havvam āgacchati* recur 31,1.24 with *itthattaṃ*. Since the supposition implied by *icc-atthaṃ*= *ityarthaṃ* "therefore" is not present, this is probably correct, and *itthatta* is equal to **atratva* via **etthatta*; the combination of *-tya* with an indeclinable does not make any difficulty at least to Abhayadeva, who, with reference to the parallel passage Viy. 110 b, renders *itthatta* with *itthatva*, which, however, ought to be *itthaṃtva* (in his case, the word is *pāṭhāntara* for *itthatthaṃ* = *enam artham*). Dasav. 9,4. qw, we read *itthaṃthaṃ*, which Haribhadra explains *itthaṃsthaṃ* (*i. ca tyajati sarvaśaḥ*); but according to the preceding *pāda* (*jāti-maraṇān mucyate*), we are not concerned with a person, but with a thing or a condition, as is described by **atratva* which certainly forms the basis here too with *itthatta*. Haribhadra's word is found in the negative as *aṇitthaṃtha* "being not so", in Viy. 858 a, in contrast to regular geometrical forms.

---

(1) Prose passages are quoted by lines, verses by stanzas.

2.

The comparison of a person who submits to Karman with a scattered (*dīrṇa* ex conj.) army would be clearer if the even *pādas* would interchange places. While fearing suffering, man load themselves with it. The genitive *Jassa* instead of the ablative *jamhā* is in order, if one reads the ablative *bhīto* for *bhītā*. Confusion of cases also in *gabbha-vāsāhi na sajjanti* 25,1.2.6.17; on the other hand, *savvadukkhāṇa muccai* 1,1.3;17,1 is permissible.

sa-kamma-sitte (3) stands in the sense of *sikta-sva-karmaḥ*. A metrically wrong Pāda with *bīya* occurs also 26,8. It seems that c in stanza 8, regarding which 15,20 f. be compared, is not in its place.

3.

Every contamination by guilt (*leva*) is to be avoided. The adjoining passage, according to which contaminated (*levôvalitta*) souls conquer the world is completely contrary to this sentence. After *saṃsāra sāgaraṃ*, the concluding word *aṇupariyaṭṭanti* and the positive counterpart starting from the *levovaratā* has been omitted, which starts again with *vītikantā* only.

It would be out of place to draw general conclusions from *bhavidavva* in H and D, since no further softened t is found in the text. *pakkhidā* = *pakṣitā* 38, 23 only in H).

4.

The leading idea of the exposition st. 1 ff. is that some hide their true nature and are often wrongly judged. While therefore the motto, in verse and prose, seems to say "man clings to what he absorbs (*āyāṇa*) guiltily, he knows nothing beside (it)", one has to translate, on the basis of the stanzas (cp. especially st. 7), as follows: "man retains for himself what he (etc.) Another one, one does not know in the least." ...*khalu ayaṃ purise* like Āyāra 11, 2 etc.; Sūy. *codijjati* is again taken up in st.23 f. *saṃsārammīti*, a conjecture of the Indian editor, is probaly wrong, the prose demands °*ramsi*.

St. 9 f. *sapehāe* like A. ar. *sa(ṃ)pehāe*. In st. 16 f. *pasaṃsāti* and *vigarahāti* according to exigencies of the metre. *iti saṃkhāe* like Sūy. 1 2,2, 1.2.21 in the same metre, and in Āyāra.

p. 554 5.

Regarding this chapter, as also regarding 19, nothing is to be remarked.

6.

The ambiguous *tameva* of the beginning is understood as *tamasy eva* by the Saṃgahaṇī, and we shall have to follow it, though the concurrence of the e-nominatives in the text would make us expect *tamaṃsi*. *mātanga*-

śrāddha seems to denote, according to st. 2, a layman living alone like the roaming elephant. As the elephant passes away in the darkness of the thicket, he too dies, as is to be supplemented, without witness and assistance. "When (plainly) the layman has died in the manner of the elephant, who goes (part. loc.) into the darkness for departing this life (*kāya-bhedāi*= °*dāya* ?), one calls him received among the *deva* and *dāṇava* (both also 45,21). I (rather) believe that etc." This is an attempt to cope with the beginning, with its (like in 16) forced word-order.

"To be one's own friend", Āyāra 16,12 too exhorts, and the same passage as Āyāra 16,16;22,17 is recalled by the address *purisā* in st. 1. The word standing before *jaṇe* here and in 9, is apparently usable in the form *judhire* only, as which it may mean "fighting", i.e. "resorting to violence". *laddhā* (5) should be future tense. Pāda a in st. 6 is metrically wrong and not intelligible. The repetition of a Śloka is also suggested 22,8. The Ṛṣi-name appears a second time, like Bahuya in 14; The case is different in 39. *virata* before the present name is both times the result of a conjecture, though not a far-fetched one.

7.

"All suffering brings along [new] suffering, [and already] the condition of desire (*sotsukatva*) (is) suffering. "By penance, suffering is neutralized. The suffering appearing in it, must be borne. What suffering is thought of, is expressly stated in st. 1: "The talk of people should not lead the person whom it concerns (*ākṣipta*) to abandon penance and self-control" (*na tyājayet tapaḥ-saṃyamau*). The contrast to the *duṣkara-caryā* forms the *ariṣṭa-caryā*, which probably is hidden behind the transmitted *raṭṭha-cariyā*. St. 2 ff. again take up the *saūsuyattaṇa* of the motto. In st. 4 °*ejjāsi* against the metre, a hienomenon familiar from Āyāra, Sūy., Utt., and Dasav., in prose below 40,1.11.

8.

"On this side [one is fastened] by a double [rope], in the beyond only
p. 555 and alone by Guṇa". The popular pun. Regarding *āraṃ* (*ārāt*) and *pāraṃ* cp. *āraṃ pāraṃ ca* (thus against the metre Sūy. I 6,28: correct *āraṃ* and *paraṃ* Sūy. I 2,2.8). St. 1 elaborates the loss of the binding by a simile: A loosener of the best binding, the pivot (*śamyā*) at the chariot breaks in worldly life (*iha* surmised for *iya*) and drops. As from the body of the chariot (*kosā* abl.) the pivot, thus the guilt should separate [from you], just as the peg of the spockes (*ara-kīḍa*) abandons the binding, "To understand *samiyaṃ* as *samyak* is not permitted by the *vā* (=*iva*) following it, still the word does appear in this meaing in the following chapter. The final reflection in prose recalls 7, By the way, the rhythm of the stanza rings through it.

9.

"So long as birth [happens], so long karman [operates]. By karman, propagation (*prajā*) can be, and it is being accumulated and used up according to law (*samyak*)." The exposition in which the acc. pl. masc. *saṃvāsāiṃ* and *vippaogāiṃ* (1.12) are probably analogies rather than archaisms – says in prose that by retained (*aprahīṇa*) Karman which comes up (*udīrṇa*), bodily and mental pain appear, but that by Karman reduced [in the way of penance], the soul avoids the latter and attains salvation. The stanzas too deal, of course, with Karman, especially (st.4 ff.) with its prevention and annihilation. St. 8 calls the former complete or incomplete (*savveṇa* or *deseṇa*), st.9 makes the latter happen by accelerated consumption of Karman (*upakrama*, Umāsvāti 2,52) and by penances. St. 11 speaks of the intensity of Karman, and compares it to the plant developed stem-wise (*khandha-khandhīya*) from the shoot. Feeling of pain seems to be caused, according
p. 556 to st. 12 only by Karman conglomerated by *nikācana*[2]. The use of these special terms out of the doctrine of karman (cp. Lehre der Jainas § 85 end) appears in no meterical passage of the the canon. *ukkaḍḍhantaṃ* (13) means *ukkaḍḍhijjantaṃ* (*utkarṣyamāṇam*); the point of departure is the idea of the water-filled bag, which is pulled up from the well. Regarding *nidāna* cp. Jacobi, Samarāiccakahā p. XIX.XXX. If the just mentioned *ukkaḍḍhanta* has no sign of the passive voice, *bajjhijjate* (14) has one in excess. On dwindling of the Karman, which is not a complete one (*deseṇaṃ*), magic powers (*riddhi*) appear (15). In a person who practices penance and self-control (loc.) there exists, in case of a (conflict *vimarda*, again loc. !), faith in magic herbs and potions, and in application (*āgati* again loc. !) of the Pūrva Sciences, which is here suggested by *vastu* (into which the latter are divided) (16). As from a handful of flowers, one throws aside the poisonous ones, just so the *yukt'ātma* destroys, out of a binding of [good and] bad Karman, the consequences of the latter (17). *Niyacchati* st.20 and 22 = *nigacchati*. In st. 30, *asaṃgattā* seems to be equal to *asaṃgatāḥ* and the form to be explained by the same meterical consideration which also ruled in 4,16 f., or, according to Pischel, Grammar 194; cp. also *nisitta* = *niśita* 26, 8. The object of the non-unification (*joga*) stands in the abl. instead of the instr. By *kāu=kāya*, the assuption in the Āyāra-glossary gets confirmed.

---

(2) Abhayadeva writes, Vyākhyāprajñaptivṛtti 24 b regarding *nidhattiṃsu* of the text : *nidhattā kṛtavantaḥ, iha ca viśliṣṭānāṃ parasparataḥ pudgalānāṃ nicayaṃ kṛtvā dhāraṇaṃ rūḍhi-śabdatvena "nidhattam" ucyate, udvarttanâpavarttana-vyatirikta-karaṇānām aviṣayatvena karmaṇo 'vasthānam iti. "nikāiṃsu"tti nikācitavantaḥ nitarāṃ buddhavanta ity arthaḥ; nikācanaṃ c' aiṣām eva pudgalānāṃ paraspara-viśliṣṭānām ekīkaraṇam anyonyâvāgahitā agni-tapta-pratihanyamāna-śūcī-kalāpasyêva sakala-karaṇānām aviṣayatayā, karmaṇo vyavasthāpanaṃ iti yāvat.*

10.

"Who brings a man to the place (where he stands), if not his own actions? They alone determine the doing of man. The conclusion of the chapter tries to explain this, where we read; "He who has fear [in the world], must become a monk,...he who cheats (*māyin*) must practise cunning, he who is homesick, go into his country, he who is hungry, must eat, he who is thirsty, drink, he who wants to teach another, use a text-book (*śāstra*)". The second of these assertions (*abhiuttassa sa-vahaṇa-kiccaṃ*) is incomplete. Now we are in the fortunate position to be able to check chapter 10 by Nāyādhammakahāo 14 (190 b ff.), and we read there : *abhiuttassa paccaya-karaṇaṃ, addhāṇa, parisantassa vāhaṇa-gamaṇaṃ-kiccaṃ*" he who has been attacked, must have courage, he who has got tired from the road must go by a vehicle." It is characteristic of the transmission of the Isibhāsiya that such gaps can be demonstrated, to which is further added that the *sa* in *savahaṇa* no doubt has its place before *desa-gamaṇa*. For in Nāyādh. we read : *ukkaṇṭhiyassa sa-desa-gamaṇaṃ*.

Towards these facts, especially the one mentioned as the first, viz. that
p. 557 of becoming a monk, the whole specifying prose of the chapter is steering. The sections preceding them, viz. the thoughts which Minister Teyaliputta, who was deeply grieved and embarrassed by the sudden disfavour of his prince, entertained after vain attempts at suicide, and after the comforting words of his former wife Poṭṭilā Mūsiyāradhūtā have nothing to do with the moto, nor have therefore the opening words about the *saddheya*, placed near it. Teyaliputta, it is true, does speak these too, but before, as Poṭṭilā suggested to him by rhetorical question, he became a monk, shortly after he obtained *jāti-smaraṇa*. It would therefore be correct to bring *Tetaliputteṇa* upto *buiyaṃ* immediately after the motto, which reaches upto *imāiṃ*. The latter as well as the concluding words *khantassa* etc. are our author's own work, who, however, in case of the latter, overlooked that monkhood had already been recommended with *bhīyassa khalu bho pavvajjā*. The rest is a free, sometimes scantier, sometimes ampler adaptation from Nāyādh., partially translated by Huttemann, Jñāta-Erzahlungen, p. 42 f. It is inferior to the original, among others in the feature that in it the capacity of Poṭṭilā as a deity is suppressed. Only by this feature, however, the words *antalikkha-paḍivannā* (1.22) become intelligible.

11.

The wrong reading °*ṇavvă* instead of °*ṇaccă* is old, as it stands already in the Saṃgahaṇī, but that does not make it any more correct; cp. ad 1. *tātite* (= *trāyikaḥ*), which is not taken up again in this shape, possibly stands for *tāti tti*. One would take *tāī* for *tyāgin*, if the prose exposition would not derive it explicitly from *trā* just so the Çommentary to Utt. 8,4

(improble interpretation by Charpentier ibid). As the parallel passage of Viy. shows, *veyai=vyejati* (103 b) stands in the second place. Stanzas 1-4 deal with acquired knowledge, which, in st. 5, is contrasted by moral insight. In (3) *saṃyojayet* goes with the loc., and *kāriyaṃ* stands for the usual *kajjaṃ*.

12.

"So long as one seeks the world, one seeks property (*vitta*), and vice verse." This is one of the rhetorical "chiastic" figures, popular in the Bambhaceraiṃ of the Āyāra (first ibid. 3,14 ff. and p.53). While it never
p. 558 shows an addition in 15 occurrence there, it is here preceded by *ǎṇaccā*, which was already contained in the motto of 11. Probably it belongs (perhaps as a gloss) into that context, and got here wrongly only, for " knowledge " has no place here. The sentence can be understood morally, as rendered above, in connexion with *no logass' esaṇaṃ care* (*no ya log' esaṇaṃ care*) Āyāra 17,26. But with greater probabality one can understand it materially:" If one looks for people (*lokāḥ*), one looks for maintenance (*vṛtti*) ". For this speaks *vitti-ccheya* in Āyāra 44,12, in connection with the human and animal guests, who are not to be put to loss. They appear in st. 2 as the "five demanding ones" : they are according to Ṭhāṇa 341 b guest (*atihi*), beggar (*kiviṇa*), brahmanical itinerant monk (*māhaṇa)*, dog (*sāṇa*), and Nirgrantha (*samaṇa*). The stanzas are introduced by *taṃ-jahā*, which is perhaps intended to charactarise them as a quotation (*jahā* alone would be better), or something may have been omitted before.

13.

The short motto becomes somewhat more intelligible by the exposition in prose and in st. 1 f. One who is proud of his laymanship (*gṛhī-bṛṃhaṇa-rataḥ*, cp. *paḍivūhaṇayā* Āyāra 11. 15), wants to bring possible all who still stand in worldly life, to an acceptance of the true doctrine (*ādāna*), and in doing so, does not mind even an action of impulse (1). He is guided by the wish to come closer to his own salvation (*ātmano vimocanārthaṃ*, cp. above p.495), by the merit of converting that person. "This is not the action of one who attained piece (*śāntasya*), but of a corrupter (*nāśayataḥ* cp. Pischel § 553) (2 a)." From this starting-point, the motto might be translated thus : "Why does no friendliness happen from your side ?" *tae* (*tvayā*, more natural would be *tatto=tvattaḥ*) instead of the transmitted *tāe* recommends itself, because the specifying stanza 1 addresses some one.

Harming activity results in many forms of existence for the doer (2b). But the harmed person must ascribe his misfortune to his own action in former time, that violent one only gives the impulse to the Karman, till then

dormant (*śānta*), to take its course (3). This is confirmed by st. 4, a quotation from 2,6, just as the prose sentence too, looking ahead, specifies it.

The first of the stanzas 5 f. continues the Karman idea, while the second seems to be dealing with material property. Both are connected by
p. 559 their laconism. Whatever [of Karman] one possessess, vanishes [by its consumption] ; nothing that is not there *(na asat)* gets lost; of that which exists (*sattaḥ*), some vanishes (according to the way in which the existing one manifests itself]; dormant (*śāntam*) [Karman] does not get lost [prior to its manifestation) (5). "The alteration of the second *ṇāsantaṃ* into *ṇa santaṃ* appears unavoidable. "The one gives because he has something; another gives because he does not acknowledge possession of his own; were he to do so, he would not give to me; [but] he does not do so, therefore he gives to me."

14.

"What [is] correct [in itself], is not valid on wrong application." "To extol himself (*appaṇiyā=ātmanā*, Hem.3,57,3)" this the *ayukta-yoga-* "does not befit a prince (and) a merchant"- to the position of both of whom it is in itself appropriate, *yukta*. *baddha-cihna*-the expression also Uvavāiya 49 IX - *yodha* 45,39 a warrior in uniform. "Whether a person, within the community, or away from it, or exclusively in it" - this the *yukta* - " inclines toward this world [or] pays homage to the world beyond" - this the *ayukta-yoga* - "in both cases the world (which he aspires to is) without duration", a subsequent existence leads him on from there. With Bāhuka, who was familiar to the non-Jainas addressed, it was different. "Bāhuka died (or: is considered as, *mata*) free from desire", this means that he passed through his last but one, and his last monk-existences free from desire (*akāmaka*). His resolution and its application were in harmony. The representation of the hypothetical counterpart (*sakāmaka*) can only end in the rhetorical question *siddhiṃ prāptaḥ sakāmakaḥ*? or with the supplimentation of an apostrophe of [a]*siddhiṃ*. Questions without distinguishing particle in the next chapter too.

15.

Under the supposition that *sāyā-dukkha* (*śāta-duḥkha*) denotes the suffering arisen as a consequence of sensual pleasantness, three assertions follow from the long motto. We must here manage without an interrogation-particle as already remarked with regard to the preceding chapter, yet we can refer to the sentence following the second assertion: "Here, question and answer [are before us]".

1. It is indifferent whether the psychic or the bodily displeasure which one outwardly works off (cp. st. 8), is a consequence of pleasantness or

unpleasantness. 2. He whom that reaction hits, has only and alone been
p. 560 overcome by a suffering originating from sensual pleasantness. 3. This suffering – we might also say : effect of Karman, since the prose treats the word *dukkha* alike with *kamma* in chaptar 9 – is a "dormant" one (*śānta*). For, Karman which is not in the condition of rest (*aśānta*), is already turning into effect, and one can therefore no longer awaken it to the latter (*udīrei*).

The word *dupāṇa*, which occurs four times, is according to 21,6=*udapāna*. *kīva* (20) a bird, cp. Sen, Paṇhāvāgaraṇāiṃ 31,24. *vahner...niḥśeṣam ghātinām śreyo bhavati*; *icchati* (26) = *ṛcchati*.

16.

yasyêndriyāṇi dravair iva naparisravanti viṣay'ācārāḥ, sa etc. The word-order of the text is strangely forced, as in 8. The suggested comparison, derived from *āsrava*, re-appears in *vippavahato pāva-kammassa*: he who yields to pleasant impressions [disposed] for the absorption of bad Karman, which carries [him] away [into new existences].

In the motto, *indiyā* is obviously acc. neut., as in st. 4, in st. 1 and 2 the masc. obtains. In (3), one expects *sārīraṃ*

17.

The word *imā* in st. 1 points to something preceding, which can only be st.2. Should we have the motto before us in the prose at the end, and in st. 3 ff. its exposition ? In the latter the words *joga, sāvajja, niravajja*, would have been resumed as usual.

18.

To *taṃ kaham iti*, which introduces the discussion in 16, corresponds here 1·1 and 5, *se kaham etaṃ*, and the name of the Ṛṣi can scarcely follow it, but must precede it and conclude the motto *ayate...vajjaṃ samādiyati*. "The soul, which does not control itself, uses strong means (*vajra*) (for its purposes)", i. e. such as the ordinary circumstances offer it. Thus, the bird uses (st. 1) its beak, and the water carrier thong and rope.

19.

The chapter completely stands off already by the fact that it classifies instead of bringing the name of a Ṛṣi. Moreover, as we saw already, the materialistic doctrines given here, are incompatible with the basic character of the work without their refutation. Ṭhāṇa 343a registers only the beginning, and the commentator Malayagiri is, owing to the dificiency of the tradition, so little familiar with its meaning that he renders *ukkala* by *utkalati, vṛddhiṃ yāti*, and *rajju* by *rājya*. Doubtlessly, we have here *utkaṭa* before us, people who have a high opinion of their power of conviction.

In the choice of this word lies the only criticism of the contents of what they proclaim. The first of them is "he who, under the example of a staff, by showing its beginning, middle and end speaks of "mere concretum" (*samudaya*), moreover asserts that the soul does not live longer than its body, and thus represents the negation (*vyavaccheda*) of the migration through the forms of existence" (*vadati*, to be sure, has to be mentally added to *abhidhānāni*, just so 1,9). The second is "he who, under the example of a rope, by demonstrating that this is only a concretum, speaks of a "mere aggregate of the five elements", and thus represents the negation of the course through the profusion of existences". *saṃsāra* and *saṃsṛti* are synonymous; perhaps *saṃtati* is to be read instead of *saṃsati*, cp. 21,3. The third *utkaṭa* is a "borrower" (*stena*). Thus it called "he who, with the help of examples which he picks out (*grāhaiḥ*) from other texts of instruction, is fond of extolling his own point of view, and, insisting on it, represents the negation (*cheda*) of tolerance". Fourthly, an *utkaṭa* is named from the fact that "after the existence of a soul (independent of the body) (*asti nv eṣa*) has been proved to him he denies it [at least] partially (*deśa*), by far-fetched (arguments) (*grāhaiḥ*), according to which e.g. it does not act (*akartṛ*). In the fifth place finally stands the absolute disavower, who denies every possibility (*saṃbhava*) that a soul exists. The "third" (*tacca*), which does not come in question, seems to be the partial affirmation, lying between positive and negative, which is contained in 4,

As elsewhere the motto, thus here the assertion is provided with an expostion (1.21 ff.). If already the nom. *jīvo* 1.5, and the five elements 1.8 recalled the Sūyagaḍa (*anno jīvo annaṃ sarīraṃ* Suy. II 1.15, *pance-mahabbhūiya* ibid.20), literal reminsences of the former passage follow here. From the preceding (1.17) comes *saṃbhavābhāvā* (1.32), but the application is a different one. The meaningless *eya* (1.29 can perhaps be interpreted as a misunderstanding of the abbreviation-syllables *pa* and *ka*. In case of the former, this has no difficulty.

21.

purā and *puvvaṃ* are combined with the pres. tense in conformity with the syntax of Sanskrit, and this present-tense finite verb is represented by the pres. part. in st. 4 according to a conjecture lying near at hand. *annāṇa-mūlakaṃ* (once °*lākaṃ* like *vannāgaṃ* 38,4) is an adverb ("on the basis of ignorance"), cp. 40,3. *diṭṭho* (6) = *dṛṣṭavān*: for the lion in the well cp. Pancatantra 1,8, Hitopadeśa 2, 11. Bhaddā (8) recalls the mother or Sukosala, cp. v. Kamptz, Sterbefasten p. 37.

22.

The prese exposition 1.4 ff. stresses by means of a number of comparisons that the *dhammā=gāmadhammā*, Āyāra 135, 18, obtain for man exclu-

sively. It is in conformity therewith if st. 1-8 express disregard for woman. (In st. 5 *lāghavo* instead of °*vaṃ*) The contents of st. 9-12 however can be summed up as the advice to think over the consequences of acting; for they are not at all connected with the former. They can however be joined to the motto, which says: "hurting is the Karman, free from what is hurting are the awakened one's etc. (cp. *aparisāḍiya* Utt, 1,35 = Dasav. 5,1,96; *aparisāḍi* Viy.293a.) It is thus a middle piece 22, 1.4-(8), inserted between two parts belonging together. If we search for a reason of the linking up with the motto, only the phonological similarity of *parisādi* with *puriśādīyā* offers itself. The identical observation in Āyāra be called to mind, cp. "Worte Mahavīras", p.73, Note 4;p.81, Note 2. and in Nisīha (Vavahāra and Nisīha-Sutta, p.9, Note 4).

The comparison of the *dharmāḥ* pertaining to man with a wart at the body (or the like, *aratiyā* Āyāra II 13,14 = Nis.3,33), explicable from the nature of things, is continued by suggestion with a number of further protuberances, In the usual order earth-water-fire, *udaga* before *pukkhale* seems superfluous: (*se jahā nāmae*) *pukkhale* (*siyā*) *udae jāte etc.*

23.

One speaks, on earth, of two ways of dying: the peaceful one and the one that is painful (by sticking to the world). The ambiguousness of *mata* = *mṛta* and *mata* may be intended. *pura-maeṇaṃ* is however certainly = *puro-matena* and means the conception of dying as a misfortune. For, a speaker announces that he-the gen. *imassa* etc. reger to the subject contained in *karessāmi-* wants to save himself from the entanglements and bindings in the soul. Probably, the second *gaṇḍa* (cp. *gaṇḍu*, Comment. to Utt. 70,28 = *granthi)* is to be deleted, and *paliya* (for which the meanings given by Leumann, ZII 7, 159 and in the Āyāra. are not suitable) is to be supplemented to *palighāiya* "surrounded". He who keeps to the programme given further on, will find happiness in death.

24.

bhavva (*bhavya)* does not mean here, as so often, "predestined for the salvation", but "pointing into the future". This was the world (*savvam iṇaṃ)* previously, when I was not yet familiar with its transitory nature (*aṇiccatā* st. 8 and others); now however, it is no longer so [for me]. In spite of (*tadhā vi*) knowing about the Saṃsāra, my soul clings to the life here, which affords amenities, and to the life to come which will bring the reverse, or whose happiness is not enduring. The world (*imaṃ*) with its disadvantages and advantages prepares for the soul a bondless display of the Saṁsāra,

So far the range of thoughts in the expositionary prose. This "display" (if we correctly understand the *atīryā *nirveṣṭi-* or **nirvayaṣṭi?-*) and the entering into salvation (*siva*) surely do not go together in any way, and we are led to the assumption that the letter has been wrongly anticipated from 1.14, where it stands likewise after an absolutive (*vītivatittā—vyatipatya*) and has displaced a description of the manner of 9,1.16 f. Cp. the omission 3,1.3. Re *atāreluka* 1.9, cp. Pischel 395 end. ~~The~~ *~~aniccatā~~* is further dealt with in st. 1-20, while the later ones discuss Karman. For *tamaṁsi* (1), one should expect *tamammi* in the verse. *vāṭadhāna* is up till now recorded as a proper name only (references in Charpentier, Paccekabuddhageschichten, p. 161), and Jacobi has corrected himself accordingly in the glossary of his Ausgewaehlte Erzaeheungen. But in our passage, only a general conception is suitable at the side of *kantāra, vāri, aggi, and tamo.* As such, *vaṭadhāna* offers itself in the sense of "borough", literally "place of 'fences', just as loc. cit. p.37,17 *vāḍahāṇaga hariesā* cannot possibly mean the Candalas of the place *Vātadhāna*, which would certainly not be mentioned, but only the inhabitants of the "borough" concerned. For the combination with *kantāra* cp. the frequent juxta-position of *(a)raṇṇa* and *gāma*, among others above 14,1.6f. For *sayā*, one would expect *savvattha* with these designations of place. *udumbaka* (4) instead of *°bara.* Correct vice *jatā* (15) = *yadā* would be *sadā. pakatī* (16) like *ṅikkhati* 26, 14, *kata* 28,12;36,15, *mata* 45,14, perhaps also 14,8; *kita* 45,45.

25.

Like the 20th chapter, the 25th too is not an original product, but a loan. Its character as a fragment stands out even more boldly, as the removal from a greater, unknown context becomes clear by the beginning *tae ṇam* (cp. OLZ 1932,145). *Ambaḍa* (or *Ammaḍa*) is canonically known from the Uvavāiya (389-116), but is not introduced there as a *parivrājaka*. His partner Jogaṃdharāyaṇa, after whom, properly speaking, the chapter ought to be named, is if identical with Udayana's Minister Yaugaṁdharāyaṇa, likewise a Brahmin, but he speaks as a Jaina here. According to Abhidhānarājendra, he appears in a story of the Āvassaya-Cuṇṇi. Ambaḍa now questions him [1.] why he does not live as a *brahmacārin*, just as he himself has renounced sexual desire (*gabhha-vāsāhi* instr. probably= *garbha-varṣebhyaḥ* and 1.50 *°ṣeṣu*), Yaugamdharāyaṇa replies that men are carried away (*hārita)* by all sorts of "appropriations" *(ādāṇa)*' i. e. evil actions (*pāpa karman)*, and out of this bondage then follows sexual activity. He thus means to make Ambaḍa undarstand that renunciation alone, of which the latter bosts, is not enough. He who, however, [2] lives according to monastic ethics (1.16ff; *ti-guttā* 1.21 is out of place), for him [3] women with their allurements (1.34f.) do not even enter the spiritual horizon,

This representative of a motto is followed, from 1.38 onward, likewise as in 20, by an exposition. It states in the beginning (4.) that "freedom from desire (*rāga*) exists in a person who does harbour desire (*sarāga*), but in a certain direction (*apekṣya*) is no longer subject to infatuation (*moha*)". This is, it is true, the contrary of what was taught in the beginning, where sexuality was considered as a particular case of submission to Karman and vanished with the latter. Here, however, we are told to our amazement, that the particular condition of a *hata-mohā* is equivalent with freedom from desire right away. A second section [5] of the exposition illustrates, by a Śloka, already known, the metaphysical consequences of monastic life, a third one [6] (1,45ff.) starts from the alms (*piṇḍa*) conforming with prescriptions mentioned 1.34, and states that the taking of nourishment is allowed to happen for a definite purpose only, as the allegories of the cartwright, the painter in lacquer, and the arrow-smith intend to illustrate. The *nyāya* of the elephant and the forest-tree etc. previously suggested, are not intelli-
p. 565 gible, however. *pāu* = *pātra*, cp. *kāu* = *kāya* 9.30 and p.556. The partaking of a *kiṃpāga* 21,6 an example of foolishness. One is allowed to eat in order to appease one's hunger, to be able to serve one's superiors, to fulfil the prescribed observances, and to meditate on the Dharma, as well as in order to preserve one's life. These 6 reasons stand in Ṭhāṇa 359a in the Gāhā:

veyaṇa veyāvacce iriy'aṭṭhāe ya saṃjam'aṭṭhāe
taha pāṇa-vattiyāe, chaṭṭhaṃ puṇa dhamma-cintāe.

The stanza is probably to be inserted here too, though the length in *veyaṇā* might suggest an enumeration in prose. In 1.53, *taṁ c 'eva* is correct as a reference, in 1.49 wrong for *icc-āi* or similar.

26.

An allegory executed in st. 8-15 in detail, but in a rather motley manner, calls the soul a field, which is to be prepared by morality. The allegory recalls Suttanipāta 1,4 (st. 177) = Saṃyutta-Nikāya 1,7,2,1. Many details are unclear. Besides *akūḍattam* "honesty" (9), we require a second nom. for the comparison. In *kūḍesuṃ* is contained *kūṭa(ka)* as part of the plough. *gocchaṇavo* (10) of unknown meaning. In 11, *kasate* represents the plural. *ṇihaṇaṃ* "end" in 12 looks doubtful. *nisitta* (8) =*niśita*, *halīsa* (9) = *haleṣā*. Instead of (*a*)*valamba* in 13, one may also suppose *vilamba*, but then the three next syllables would not satisfy. The annihilation (*nirjarā*) in 15 is identified with "removal (*niṣkṛti*) of the evils", where *īsā* ("carriage-shaft") should be acc.

With these stanzas, the motto is specified, which designates that moral event as "divine agriculture" (*divyāṃ kṛṣiṃ kṛṣati*). It recurs in 32 with part

of the verse-lines. In *appiṇai* (*arpayati*), a giving back or passing on must be implied.

The stanzas preceding the motto are of different contents, but can be considered as outwardly connected with st. 15 of the discussed complex, by st. 2a. b and 7c.d. Does the beginning with its address- *savv'* = *savvaṃ*- point backward to the description of a situation which is missing ? The true *māhaṇa* (also in st. 11) is contrasted with the Brahmin who, just like the Kṣatriya and Vaiśya, engages in gory ritual (*yāge śastra-jīvin*). "They shut their capacities off from the discernment of good and evil (*viveka*) (and) from pure life". Here, 3c.d is compulsorily taken in advance and
p. 566 linked with 2a. b, for both lines have the plural. *aḍaṇī* Deś. 1,16 = *mārga*.

Metrically, chapter 26 is remarkable by the fact that almost all deviations from the normal Śloka which our text shows, such as Vipulas and Padas with too few or too many syllables, are found together here. 26,2 also contains the only example of a weak caesura (within the word). Of nine-syllable metres, only 3,2 *giṇ(h)ate*, 3,6 *vīr(i)yattaṃ* , 9,14 *dukk(a)raṃ*,29,2 *ādiyati* be mentioned. Seven-syllable metres appear 15 times, 26,3 and 10 together with the bha-Vipulā (Syllables 5-7 a dactyl). The latter has the caesura instead of after the 5th syllable, after the 4th one, in 32,3 and after the 6th, in 5,2. After the 4th, the na-Vipula stands (syllables 5-7 are 3 short syllables), in 26,4. The ma-Vipulā (3 long syllables) shows, in 33,8 *pāuṇati*, break-up of the last long syllable. In 3,1 and 45,26, the ra-Vipulā (amphimacer) appears; in the former place *va* ought to stand instead of *vā*. Wrong, like this Pada, are also, mostly by simultaneous shortness of the 2nd and 3rd syllables, or by length of the 7th in even place, the following padas; 2,4;6,6;26,8;28,3;30,1;36,6;45,31.

27.

To the motto "The good conduct of the pious man (consists) in the undisturbed society of the Śramaṇas "corresponds the exposition following it. It deals with the avoidance of worldy company. *nidhatta* (2) = *nihita*, *sakheya* (3) =*sakhya* via *sakhiya*. *āvāha-vivāha* (5) cp. Asoka, Girnar IX, 2. The metre demands *āvā-vivāha*, cp. Leumann ZII 7,p.161, 1.6ff. *saṃchinna-sota* (7) is taken up again in 28, 1; metrically similar to *sāchinna* is *sapehāe* 4,9f., as well as *pejjeṇaṃ* and *sahē* like *jaṇē* st. 1

28.

The subject of st. 1-20 is the *kāma*. "For those who are covetous in desires, even the three worlds (*trividham* se. *jagat*) are not enough (*tucchaṃ*) (3). "*aṇupassato* (2) = *anupaśyan* shows a nom, with supression

of the nasal. The conjecture (6) *avakkamaṃ* would be *apagato vyutkramo yathā bhavati tathā* "without interruption" *seya* (12) =*kardama* Sūy. 2,1,2, end, = *panka* Nāyādh. 63b (68b). After 20, we learn, it is true, the originator of the motto, but not the latter itself, for the preceding stanzas cannot be considered as such. The 4 concluding stanzas speak of resignation.

29.

p. 567 In the motto, we are concerned with the damming up of the *srotas*, external influences. *sota* in st. 3 is however *śrotra*, as the corresponding stanzas 5.7.9.11 prove, and (4) unquestionably refers to the stanza of the motto. *vā va* (15) and *yā* (17) are abnormal, the latter is not even metrically necessary, like Dasav. 12,10, *vārī* probably expresses "segregation" in general, of which the well-known meaning "place for taming etc. of elephants" is only a narrowing-down.

30.

Once more some thoughts regarding the topic: as the seed, so the harvest; as the deed, so the reward. Already from here, the motto: "the world (subject to Karman) or: all happening on earth) is according to the state of affairs (effected by Karman)" is comprehensible. As (st. 6ff.) the judgement repeats the property of matter, just so the Karman is the echo (*evaṃ-pratiśrut*) of the action which produces it. *hiṃsaṃ* (4) = *hiṃsan*. *māṇati* (6f.) =*mānayati* in the sense of *manute*.

31.

In the "dictum of Pārśva", mere questions appear; obviously, they could form the motto in combination with their answers only. The 6th question sums up, with regard to *gati*, the points which were separated in the 1st and 2nd one. The 6th reply has changed places with the 7th.

The lines 11 ff. form the exposition. After the "World" depending on conditions (*pariṇāma*) had become clear in the answers 1-5 as dualism of souls and non-animated matter, which assert themselves each in their way, a dualism to be dealt with according to the dialectics frequent in the canon-, the exposition starts from the "step of existence" in the primary meaning of "going". This literal meaning still forms the foundation of the sentence a, by expressing the substantial upward drift of the soul to the uppermost region of the redeemed ones in the world *ūrdhva-gāmin*. The substances, on the other hand, do not possess it, for which reason they are called *adho-gāmin*. The gradation (*gati*) of the beings as men, gods, etc. has the further details in vidual. [d] "Never can a being on earth (*iyaṃprajā*) attain to
p. 568 unperturbed (*avyābādha*) happiness, if it has let the whip play (cp, *kasaṃ*

kāsaitthā Āyār. 42,16, i.e. has perpetrated damage)". The variant, however, which is likewise transmitted and ungrammatically intorduced, says that no man could ever produce anything but suffering (*prākārṣīt*).

For section e, we have initially a certain control in the variant 1.36 ff. The "double perception" (of which the variant knows nothing) is probably that in the moment of acting and that at the appearance of the metaphysical effect. The soul, thus the variant states, has effected the perception by its own doing, not by that of some one else (*ātmanā kṛtā jīvā, na pareṇa kṛtāḥ*). After *pāṇātivāta* 1. 42, there is a lacuna, similar to the one which was to be stated in 3; the word *veramaṇa* is certainly not correct in direct continuation. The contrast between guilty action and its abstention appears in the variant 1.36 ff. With such a contrast lost in the text, the antithesis "but the creatures feel hurting (*śātana*) pain" is perhaps connected. The following poses several puzzles. If the conjectured verbal forms (*samucchetsyati* and *samutthāsyati*) are correct, the reading is; "What a person fears [that] (*taṃ* is missing) he will remove, i.e. (*arthāt*) : he will rise (to morality)". We should like to combine with this the abl. *saṃsāra-mārgāt*, but the Viyāhapannatti shows that *niṭṭhita-karaṇijje* must not be separated from *maḍ'āi*. *maḍ'āi* is, according to the commentary of that text, *mṛt'ādin*, "he who eats [only] dead matter" (i.e. nothing that has lost its life for his sake), and designates, part pro toto, one who behaves ritually. Why we find in its place *a(ṃ)maḍāi*, cannot be explained; *Ammaḍa* (*Ambaḍa*) is scarcely to be thought of.

The end of the variant : *loe* does not seem to fit in, it looks like another answer to question 4.

32.

Regarding this chapter, which mostly agrees with 26, nothing is to be remarked.

33.

Motto : "From correct and wrong acting and talk respectively one recognizes the wise man and the fool". The author of this wisdom has been deferred nearly up-to the end of specifying stanzas for unknown reasons. From (5) onward, the association (*saṃsarga*) with the former comes to the front therein. King Saṃjaya of Mithilā is not further known to us. *bhojjā* (10), also 38,20) might be = *bhu(n)jyāt*. mūlākam as final part of an adv. compound cp. 21,1.3ff.

34.

p. 569 Here too, as in 33 and later on in 35, a statement of numerically defined cases, which is, for the matter of that, without parallels in Ṭhāṇa

which is named therefrom. Not the beginning but progress confronts the wise man, i.e. the believer, with the fool, as it also happened in 33. St. 1 of the exposition exhaustively sums up how the former frees himself, by benevolent consideration, from the damage (*dosā*, abl.) which the latter does to him, and how all iniquity serves only for his benefit. For he is (st.2) free (*apaḍinna*), frequent in Āyāra, cp. "Worte Mahāvīras", p. 117, note 10) from all bondage, and causes no future forms of manifestation (*veṣa*) by retaliationg actions. The ordinary person (*dīṇa*, gen. instead of instr.), however (st. 3) thinks only of the preservation of his body, while the longing for death and the knowlege of the identity of the self with the world of the living (*nānyatva*) plays no part (*hāyati*).

35.

Four cases (*ṭhāṇa*), manifest in the cardinal faults, lead to the disregard of other being and result in wandering about in the Saṃsāra. Conduct according to the precept, causes cessation of those fundamental evils. The exposition particularly stresses that everybody should mind his own business and be wakeful in his house, lest outward influences rob him of his moral assets (st. 18ff.) In st. 10 te *vatthū* = *tāni vastūni*. *hiḍā* (st.18,22) may be =*hiṭṭhā*, like *aḍa* =*aṭṭha*- ("eight") and an *adhastāt-karman* may be equivalent to a *nīcaiḥ-karman*, as base action. *ṇāhisi* (21) is a counterpart to *ṇajjai* of the Paumacariya (Jacobi, Bhavisatta Kahā 60). Obviously the pres. pass. extant in *jñāyate*, can alternate with the fut. act. in the meaning of "as". Just so *ṇāhisi āraṃ kao paraṃ* Sūy. 12,1,8 is to be understood : "why [should] life yonder [be] as the life here ?" (deviating Jacobi SBE 45,259 according to Śīlāṅka). On account of the caesura of the Aryas beginning in st. 17, *aṭṭālaka* is considered as a compound here and in 21.

36.

This chapter is linked up with the preceding one by the subject of *krodha*. The latter emarges clearly enough from the stanzas of the exposition. In the motto, it is pre-supposed by *utpatat*, which seems to play the same part here
p. 570 as the *saṃjvalana krodha* in the theory of the *kaṣāya*. Cp. also Dhammapada 222. "To one who goes up in violently blazing-up [anger], I will speak with a friendly [word]. What [however] shall I say to a peaceful one ? (In any case) not : "you empty-headed fellow" (literally : "You empty husk"). "The half-Śloka now following states : "The anger of myself and others which is let loose on an object (*pātra*) brings harm", where, it is true, instead of the three hard genitives, one locative and two instrumentals were to be expected. The adjoing prose sentence too has an unfortunate construction, for, *kovaṃ* is possible as an acc. masc. only, e.g. with *nigiṇhissāmi* or *nigiṇhāmi*. Only after *ṇigiṇhitavvaṃ*, the motto seems to be completed. [*a*]*datt'a*-

nkurodae (9) =*ankurāyâpy udayo na datto yena saḥ*; instead of *ciṭṭhe* one should like to see *viddhe* or, still better *daṭṭhe* (10c.abs.) St. 15f. comes, to judge from the address *mahārāja,* from some other context, a fact which may also hold good for the remaining non-Ślokas of this chapter.

37.

In the missing of a metrical exposition, this chapter does not stand alone, cp.10,14,31. "Once upon a time, the world was water", thus runs the motto, which, for the first time in this work, is a heterodox one - a second of this type is contained in the next chapter. The exposition, which then starts, elucidates the sentence as follows: "then the egg was glowing, then the world originated, then it breathed (*sāśvāsa*)". The mentioning of Varuṇa instead of Brahman may belong here, in view of his traditional connection with the waters : "the world is Varuṇa's creation to us." A second non-Jinistic cosmogonical theory (*ubhao-kālaṃ* etc.) apparently makes the world originate from the sacrifice, under significant absence of any mythical or mystical suggestion. Opposite these two brahmanical ideas, but without expressing an antithesis, only the third one (*na vi māyā* etc.) leads us on Jaina ground, it asserts the reality and eternity of the world,

What then follows, has quite a new contents, viz. the coinciding of the (monastic) daily course with the course of the sun, regarding which Kappa 5, 6-8=Nisiha 10, 31-34 compared[3], also Dasaveyāliya 8,28. A bridge leading back to cosmogony, can, with good intention, be seen in the words
p. 571 *paḍuppannam iṇaṃ soccā* (a Śloka-Pāda?) "as he has learned that the world (after all) does exist". But it is also possible that something has been omitted, as had to be stated repeatedly already. Also the sentence "in the place or in the lowland[4] where the sun sets (for him), there", requires the supplement: "he shall remain till"- viz. till, after its re-rising, he is allowed to move on with the prescribed caution. In the Vedhas, known from Uvavāiya, which begin after *pāu-ppabhāyāe*[5] *rayaṇie*, the word-order as demanded by the meaning, has been sacrificed to the metre, as happens not rarely, it would run : *phulla'uppala-ummīliya-komala-kamalammi aha paṇḍura-ppabhāe* (thus ad 1.1, **prabhāke*). sc. *sūre*. It must remain undecided whether, in the end, also before *evaṃ khalu,* which seems to introduce a new sentance, something is missing. Regarding the precept, cp. Āyāra II 83, 1, re the final words ibid. 86,33.36.

---

(3) The translation (also Ind. Ant. 39 (1910), 266) is to be corrected not only on the basis of this passage - : "A monk who regulates his way of life according to the rise [of the sun], and puts his intentions in action before it sets" etc.

(4) Cp. *thalesu tahêva ninnesu ya* Uttarajjhāyā 12, 12 "on high ground or on low ground" (Jacobi).

(5) In Leumann's Glossary erroneously °*bhūyāe*.

38.

Just like 37, this chapter too shows a heterodox motto. It speaks, in a most worldly way, of enjoyment and pleasure and happiness and of the turning away from suffering and unhappiness, and is attributed to the Buddhist Ṛṣī in metrical form (st. 1). T. 2, with which the exposition begins, we know almost literally through Jacobi (SBE 45,269,3) from Śīlāṅka's Ṭīkā to Sūyagaḍa 1,3,4,6, who seems to have taken it from our text, and also states that it is directed against the Buddhists. The *buddhas* in st.4 however are the Jainas.

The further metrical exposition falls, after st. 6,9,12,17,19,25, into smaller sactions, whose spiritual link is the reflection on the relationship between action and purpose. (*vannāga* st. 4 =*varṇaka*) The use of pleasant or unpleasant remedies against corporal disease or spiritual confusion is prescribed, this to be meant in st. 7-9, by the knowledge, not by the respective cause, viewed from outside. *ṇīmāṇa* st. 11 =*nirmāṇa* Like *ṇārambho ṇapariggaho* (12) also *naṇhāto* 45,28. He who got over (the disease) (*atikrānta*), 14), requires the medicine as little as the (sharp) the knife capacity to cut (*bhedyatā*!). *appāṇo* (15) seems to be gen. counterpart is (*durantassa* (16) In st. 15f, one might think of *cinte'va* (=*cintā iva*). *paccala* (19) =*samartha*
p. 572 (Des. 6.69). *bhojjā* (20) cp. already 33,10. By way of conjecture *pacchāṇa* (21.23)=*pracchādana*, since *patthāṇa*=*prasthāna* does not suit. Together with *veṣa*, it is to characterize the appearance of the monk. *Jati*(?22) can be taken, like *ṇāni* 39,3 as pure stem. *alam* is adj., as in Nisīha 14,8f. The blue jackal in st. 25 we know from Pañcatantra I 10. *katti* (27), referring to this, might be =*kṛtti* "the [natural] skin". The story to which st. 28 alludes, cannot be traced, but *pavakāra* "ship-builder" has perhaps been constituted correctly.

39.

As in 26, thus here too, the motto stands only after a number of stanzas. In it, *rahasse* and *apaliuncamāṇe*, by which latter we are reminded of Vavahāra 1, 1ff. are contrasts: guilt committed secretly, is to be openly confessed. St. 5, which follows after the motto, has nothing to do with this idea, cp. remarks regarding the next chapter. The centre of gravity of the stanzas standing before the motto (which, by *imaṃ*, if this has been correctly conjectured—, are linked up with something preceding which is not there), lies in the idea that also a knowing person can go wrong and attract Karma with the result of re-incarnation (*bhojjo*=*bhūyas*) (3f.).

40.

"First of all (purā), one is to transform the wish into its contrary (*anicchā*)." If *anicchaṃ* is acc. here, then it is *anicchan* in st. 4, where *icchate* must be=*icchyate* for *iṣyate*.

The prose exhortation, openly to confess wrong-doings, does not belong into this context. It fits however excellently behind the motto in 39, while st. 5 of that passage speaks of the world of desire of our chapter. It may have obtained its place on account of the identity of the name of the great hunter adduced as an example from Utt. 18, with the Ṛṣi, at which juncture the similarity between *rasehiṃ* and *rahasse* possibly recommended itself likewise the stems of which scarcely differ in pronunciation.

41.

A motto of the usual kind is missing; we have either a parallel case of 28 before us, where 20 stanzas precede the mere name of the Ṛṣi, or the motto is entangled in the loss which cost st. 13., its second half. The
p. 573 series of stanzas, through suitable metaphors,—then the *pakṣin* conjectured in st. 6 are winged insects–, deals with those who exhibit their asceticism, and by selling it for *āmisa*, consider it a means of livelihood. Perhaps an instance of polemics against the Ājīvakas, named from such practice. The 4 concluding stanzas (among them two self-citations) describe, under inclusion of a verse closely related with Dhammapada the alms-goer, who takes success or failure without expectations. With st. 14 cp. *satimaṃ pi kalaṃ na agghai*, Nāyādhammakahāo 214a. Opposite *prātarāśa* in 12,1, we find here, in st. 17, *prākṛtāḥ* (*gāvaḥ*) as an inferior varient.

42–44

The first of these three very short chapters, which lack in an exposition, visualizes, in its half-Śloka, the gain of something great by monastic penury. The counterpiece Sūy. 1,4,4.7: *mā ... appeṇam lumpahā bahuṃ.* As for the three-gradation, one may think of a class of gods, especially also of the three ranks of the Graiveyaka (Gevejja). Possibly a second half of the Śloka gave the context. The *dve ange* in 44 *rāga* and *dveṣa* surely must be identical with the *do antā* of Āyāra 14,6:15;28. Here, *ud* is added to *ā*, *pra*, and *niḥ*, which are found in Āyāra 19,20, without any essential change of meaning. *vidosa*=*vidveṣa*, is unsupported, but nevertheless possible, as cannot be said re *ya va* (or *va...ya* H).

45.

In this last and longest chapter, in which several unsolved puzzles remain, the specifying stanzas 3ff. start from the word *pāva*, which is dealt with up to st. 13. Further subjects are up-to 22: *jīviya* and *ahiṃsā*; up-to 42; *āṇā jiṇ'indassa*; up-to 47: *kāma* and *taṇhā*; up-to 53: activity and abstention therefrom (*kajja-kāraṇa* and *saṃjama*). *tallicchha*(6)=Des. 5,3 *atpara*. St. 14 : "From the end of the earth, from the edge of the sea,

or out of the fire, the life of the creatures has arisen again after death, [as it contains the requital for the actions, it is], so to say, a living fruit-store." The softening in the composition (*vāra=pāra*) is otherwise not in the manner of this text, which writes 10, 1, 13 *tālapuḍake*; 25, 1.50.53 *jātukārae, usukārae.* Also *teyaṇī* (written *tetaṇī*)=*tejanī* in the meaning of "fire", which seems to be indispansable here, is striking. Should we write *aṭṭhāya,* corresponding to *niggahaṇā'* (17) for *Ohanae* ? Caution with a cruse of oil (*taila-pātra*,22) we also find in the Nidāna-
p.574 kathā, Jātaka I 50, 4. In st. 24, read *dhīmato,* as in 38. Side-pieces to *naṇhāto*(28) vide 38,12. In 28b, an attempt to make something out of what is given in HD. (*a*)*ṇila* (29) with Dasav. 10,3, better (*a*)*nila* according to Hem. 1,228, and correspondingly *anala* 24, 24; *aṭṭa* instead of *atta* also Utt. 9, 10. *āgamo* (33), constituted from *āgamaṃ*, means, unless something entirely different is at the root, the "acquaintance" (with the trees) and corresponds to the preceding *vinnāṇa.* The Dvandva *āṇā-koha* (35, *-kova* 37) is in sing. instead of pl. The first word refers to *ṇar'inda* and *jiṇ'inda*, the second to *desiya* and *saraṇṇa*. Re 38a cp. Dasā 7 *evaṃ khalu* (*...bhikkhu-paḍimaṃ*) *ahāsuyaṃ...sammaṃ kāeṇaṃ phāsittā pālittā ...bhavai.* There, bodily achievement in wider sense is referred to, here the *kāya-sparśa* is absorption through the ear. St. 39–41 are, examples for 38.c.d. In 40, we have a reminiscence of Dasav. 2,8. But where as there, the *agan-dhaṇa* snakes as the nobler species do not suck up again their poison from the wound caused by their bite, as the *gandhaṇa*[6] do this despicable action is here wrongly asserted just with regard to them. The *ruppi* = *rukmin* (41) of the records was surely permitted to be changed to *sappa. palittāo* (42) sc. *gehāo* like 35,13. Whereas in 9,15f., we see the possession of magical powers (*riddhi*) mentioned positively or at least indifferently, their appreciation (*gārava)* and enjoyment (*āsvāda*) is called pernicious in st. 43. A pleasure-accentuated action (*sātā-kamma*) has trouble as its consequence, just as a lover in the end receives poison from woman's hand. Thus under the supposition that 44b is correctly emended. In a and c, the subject of the action and the latter itself have in like manner mentally to be added, viz. in c the fish, which, as it plays about in the water, gets at the bait (*āmisa*), whereas the manifold interpretations which may have, shall not be discussed ~~here~~. That *g*(*r*)*āha* (so also 9,17; 24,36) appears as neutre, is scarcely correct. (*tehiṃ* 47) sc. *taṇhāe sāteṇa ya* ; *tābhyāṃ kāraṇābhyāṃ*

(6) Dasaveyāliyacuṇṇi (Jinadasa : Daśavaikālikacūrṇi, Indaur 1933) p. 87 : *nāgāṇaṃ do jātīyo : gandhaṇā ya agandhaṇā ya. tattha gandhaṇā ṇāma je ḍasiūṇa gayā mantehiṃ āgacchiyā tam eva visaṃ vaṇa-muha-ṭṭhiyā puṇo āviyanti te ; agandhaṇā ṇāma maraṇaṃ vavasanti ṇa ya vantayaṃ āviyanti.* Very similar Haribhadra's question in his Daśavaikālikaṭīkā (Daśavaikālikasūtra, Devcand Lālbhāi Pustakoddhāra 47, Bombay 1918) 95b (*ākaḍḍhiyā* better than *āgacchiyā*).

kṛcchraṃ vṛttaṃ jagat. In *appā* (49), the nom. stands instead of the gen. St. 51 makes the wise man be "a match for the celestial creator". Whereas the latter (allegedly) creates the body, the former arrests activity, and thus
p.575 removes corporeablity, which (52) is absurd for him. Here *tittaehiṃ* = **tṛptakaiḥ* is to be conjectured for *bhijjaehiṃ* on the basis of the frequent cases of confusion of bh with t. St. 53 contains the exhortion that one should set (*yuñjiyāt*) one's energy from case to case in a thoughtful way on *saṃyama*, [which would thereby progressively increase] : by flowers and fruit (*ādi*) one preserves the primary cause, [the seed] for [new] blossoms. Therewith the chapter concludes. This attempt of an explanation of the Isibhāsiyāim be however concluded with the request to promote, by emendations of this attempt at an edition and interpretation, the understanding of the unique work, which embodies a special tradition.

agandhaṇa 45
anga 44
aṭṭālaka 35
aḍaṇī 26
aḍayaṃ 1
aṇupassato 27
atāreluka 24
atta 45
adatt'ankurôdaya 36
addha=andha ? 26
anala 45
apaḍinna 34
aparisāḍi 22
apaliuncamāṇa 39
appaṇiyā 14
abbambha-pariggaha 1
ara-kīḍa 8
arati(yā) 22
alaṃ Adj. 88
-āiṃ Acc. Pl. masc. 9
āṇaccā 11
āṇākova (*-koha*) 45
-āti instead of *-ati* 4
āmisa 41.45
āyāṇa 4
āraṃ pǎraṃ 8
āvāha-vivāha 27
icchati=ṛcchati 15
iti saṃkhāe 4
itthatta 1
īsā 26
ukkala 20
udumbaka 24
uppayanta 24
uppīlai 44
e 5
-ejjāsi 7
esiyā=aiṣyat 31
kata, kati and similar 24
katti 38
kasaṃ kasāvaittā 31
kāu 9
kāriya=kārya 11
kisi 26
khandhakhandhīya 9
khalu ayaṃ purise 4
gaṇḍa 23
gabbha-vāsā 2
gāha 45
gocchaṇava 26

citthe 36
judhire 6
tae nam 25
talliccha 45
tāi 11
tuccha 27 f.
teyaṇī 45
tella-patta 45
dupāṇa 15
dhammā 22
-na 38
nāya 25
nāhisi 35
nikāiya 9
nidarisaṇa 25
nidhatta 9.27
niyacchati=niga° 9
nivveḍhi 24
nisitta 9
nimāṇa 38
paccala 38
pacchāṇa 38
parisāḍi 22
palighāiya 23
paliya 23
pavakāra 38
poṭṭilā (*Pu°*) *Mūsiyāradhūtā* 10
baddha-cindha 14
bitiyaṃ 21
būhaṇatā 13
Bhaddā 21
bhijjaehiṃ 45
bhejjatā 38
bhojjā 33
bhojjo 39
maḍ'āī 31
māṇati 30
mātanga 6
mūlǎka 21
yā 29
riddhi 9.45
ruyāhara 45
lāghavo 22
leva 3
vatta 45
vannāga 21
vāḍadhāṇa 24
vārī 29
vidosa 44
veyai=vyejati 11
vesa 34.38
sakheya 27
sachinna 27
sapehāe 4
sātā-kamma 45
sāyā-dukkha 15
hīḍā 35
active voice instead of passive voice 9
chiastic figure 12
double passive voice 9
Dvandva in the singular number 45
interchange of cases 2
joining (connecting) by sound 22
metric haplology 27
passive voice instead of active voice 21
pure stem 501
Sanskritisms 500
metrics of the Śloka 26

ISIBHĀSIYĀIṂ

By Walther Schubring

II nd (Final) Part

Submitted by E. Waldschmidt at the Session on 7-12-1951.

The text of the *Isibhāsiyāiṃ*, together with Introduction and a short Commentary, was printed in these "Nachrichten" for 1942, pp. 489-576. A translation was reserved for the future, vide p. 500. The following pages bring what appeared to the purpose in this respect. The "Sayings of the Wise" have not been translated into German, but paraphrased in Sanskrit, because leaving aside other reasons, they thereby come closer to Indian readers, who already know the text, then they would in German shape. They have been abbreviated in so far as such stanzas, whose wording and contents offer no difficulties, are represented by their numbers only, according to Indian example. The prose however is complete, only the standing introduction of the Ṛṣi has been replaced by a hyphen, since the name of the supposed speaker anyhow appears in the colophon. The formula preceeding the latter, is likewise rendered the first time only.

It is clear that the Sanskritizing required explanatory additions. They may please be received with forbearance. In their way, they serve the supplementation on the just mentioned commentary, which is greatly limited in bulk (cp.p.501). The pages 552-575, which contain it, have thus in no way become redundend, though some items had to be corrected (vide below). Just as little dispensible is, of course, the Sanskrit text. This already on account of the stanzas left out here, and then since a true image of the original, intelligible by itself, can never be created even by a paraphrase glossed upon (printed in italics).

The translation, long ready, was detained because it was hoped that among the MSS. which Alsdorf photographed, in spring 1951, in Indian Bhaṇḍārs, there might be found such as would bring clearness into obscure passages This hope was not fulfiled. The Pāṭan MSS[1], "30" (=I). "*ḍā(bḍo)* 28" (?) (=II), "*ḍā 9*", (=III), and "*ḍā* 41 *naṃ(bar)* 752" (=IV; here further "*grantha* 815"), all on paper, are very similar to one another in manner of writing, and I-III are probably of about the same

---

1. Other 12 Mss. are enumerated in the Jinaratnakoṣa from various collections.

age as IV, which is dated *saṃvat 1495 māghe vadi 12 bhūma*[2]. They closely agree with our H and D (like the latter, III likewise has the *Saṃgahaṇī*). As one example for numberous ones, the first chapter right away will serve. There I, II and III read, in line 2, *padavati*, III and P *edavati*, which comes to the same (and has therefore already been corrected on p, 501), H *padavati*, while *vadati* in D is apparently a correction of the editor. In line 10, I, III, and IV have *tati*, II *tatiya* with deleted *ya*, in line 12, I and III *ca/tattha*, IV and H *tattha* instead of *cauttham*. In the colophon stands everywhere, also in P, a wrong 12 instead of the correct 1 (which is missing in H); before *Ṇārada* (to be written this way); our *paḍhamam* is thus, so far, based on the print alone[3]. The *Ṛṣi* of 8 is in I-IV (and also of course in D) Tetaliputta, as in 10. Ketali, it is true, stands in H only, but, on the other hand, in the *Saṃgahaṇī* (which D and III have), and may be correct merely on account of the differentiation.

II here and there goes its own way, in spite of regular agreement with H and D, I, III, and IV :

(1) In 3,1 is mentioned the guilt effected by Prāṇâtipāta in 2 that effected by *parigraha*, i.e. violations of the 1st and 5th vows. The intervening 2nd till 4th vows are treated as follows in II :

---

2. An entry from a later hand at the end of II (16b) reads :
Naṃduravāra-nivāsī Bhīmaḥ saṃghâdhipo 'bhavad bhavikaḥ
śrī-jina-dharm'ādhāras, tat-tanayo Ḍuṃgaras sukṛtī (1)
tad-vaṃś'aika-vilāsī Prāgvāṭaḥ prakaṭa-jina-matâbhyāsī
Śrīguṇa-rājye guṇavān pada-pratiṣṭhâdi-kārayitā (2)
śrī-Śatruṃjaya-Raivata-Jīrāpally-Arbud'ādi-yātrāsu
vitta-vyaya-saphalīkṛta-janmā, tad-daṃ ca Laṣamāī (3)
tanayas tayoḥ suvinayo Kālū nāmâkṛtânukṛta-sukṛtī
taj-jāyā Jasamāī, Lalatādevī ca Vīrāī (4)
śrī-jina-bhavana-jinârcā-pustaka-saṃgh'ādike sadā kṣetre
vitta-vyayasya karttā dānârthi-janânusamuddharttā (5) *yugmaṃ*
śrīmat-Kālū-nāmnā nija-kara-kamalârjitena vittena
citkośe siddhāntaḥ sasūtrakā vṛtti-saṃyuktāḥ (6)
śrīmad-vācak-nāyaka-Mahīsamudrâbhidhāna-mukha-kamalāt
labdhvā varôpadeśaṃ nandantu ca lekhitāḥ suciraṃ(7)
Mahopādhyāya-śrī-Mahīsamudra-gaṇi-śiṣya-paṃ Kanakajaya-gaṇi-likhāpitā saṃvat 1551 varṣe.

For the *saṃghâdhipa* Bhīma (s. 1327) see also Weber II 1009, line 5 from bottom, a Kālū, a Jasamādevi, and two Lalatādevī, but apparently other persons, are mentioned in my Berlin List (1944) No 207, in a Digambara Mss. Śrīguṇa-Sūri, s. 1125, cp. Preface of Merutuṅga's Prabandhacintāmaṇī p. 10b, cannot be meant (st. 2). In st. 3, *dām* is obviously abstracted from *dampati* and is to mean "wife".

3. The later colophones are missing, and therewith the *Ṛṣiś* too. The *Ṛṣi* of 18 called Varisakaṇha in I-IV which brings him still closer to the Vārṣagaṇya conjectured on p. 493.

jo musaṃ bhāsae kiṃci appaṃ vā jai vā bahuṃ
appaṇ'aṭṭhā parassa vā lippae pāva-kammaṇā (2)
adinnaṃ geṇhai jo u...( )... [3]
mehuṇaṃ sevai jo u tericchaṃ divvaṃ māṇusaṃ
rāga-dos' abhibhūy 'appā lippae pāva-kammaṇā (4)

In the course of the text, no more numbers of stanzas. These stanzas are wrongly inserted between 3.2a and b. Though they are in themselves logical, it is nevertheless doubtful whether the supplementation was justified since in 1.1,19 ff. too, the 2nd and 5th *mahāvratas* are missing for unknown reasons. The metrically wrong pādas 2c, and afterwards 3c as well as 4b and *kammaṇā* instead of *kammuṇā* do not make the impression of an old text.

(2) Among the mis-carried attempts at suicide of Teyaliputta, 10,1. 12ff-, the one standing in the 2nd place in *Nāyādh.* 190b, is missing. II has it in the correct place 10,1.14, in the following form (whose spelling mistakes are corrected here).

Tetaliputteṇaṃ amaccenaṃ
ṇīluppala-gavala-guliya-ayasi-kusuma-ppagāse
asī khura-dhāre khandhaṃsi ṇipātite, se vi ya se asī uccalei, ko me taṃ sadda-hissati ?

Regarding the *Veḍha nīluppala* etc. cp. *Uvav.* 33.II continues : *T.a. mahati-mahālayaṃ rukkhaṃ duruhittā pāse kahaṃsi (kandharaṃsi?) ṇibaddhe, se vi yase pāse cchiṇṇe ko me t. s.* ?

The happening, it is true, is told somewhat more completely than in the printed text, yet it is still defective, cp. *Nāyādh.* 190b–*rukkhaṃ durūhati 2ttā pāsaṃ rukkhe bandhati 2ttā appāṇaṃ muyati, tatth'avi ya se rajjū chinnā.*

(3) In 16.1.4.5.7, we find after the verb *gijjhai*, the abbreviations *ajjho[vavajjejjā]*, *ajjhova[vajja]māṇe*, *ajjho[vajjejjā]*. According to 24,1.7. they were to be expected to stand for *ajjhovavajjati*, but also correspond to *Āyāra* II 1, 5, 5.

(4) In 20, 1. 22, after *esa jīva jīvati*, and before *etaṃ taṃ jīvitaṃ* is added *esa mae no—jīvai*. This addition does not make much sense between the two statements as to what life consists in.

(5) Again, in the wrong place, like I., namely in 21,1,3, between *annāṇa–mulakaṃ khalu bho puvvaṃ* and *na jānāmi*, stands the following, which also belongs to 20,1.30.

di(da?)yāṇavi...ṇa(?) daṃsaṇā iti Ukhalavāiṇā arah[ay]ā isiṇā buiyam. uḍḍhaṃ pā[ya]-talā ahi kese (d.i. ahe kesagga–matthakā) esa āyā taya–pari [yante]. esa maḍe, etaṃ taṃ. se jahā ṇāmae adaḍḍhesu bīesu [a]nnā ankur'

uppatī bhavai, evām eva adaḍḍhe sarīre annā sarīr'uppatti bhavai. tamhā tava-samjamebhi mūle sarīram [dahettā ṇo puṇo sarīr'upatti bhavai].

The biginning of this insertion (Śloka ?) is so much the less intelligible as behind *vi*, 1 *Akṣara* was not legible to the copyist. The carried through comparison, and what follows, shows, however, the attitude of the author, which we missed, p. 499, and, moreover, it is propably to be read accordingly in 20, 1. 30 f. '*daḍḍhesu* and *bīesu evām ev' adaḍḍhe sarīre.* In the conslusion, which I have supplemented according to the sense, there appears *saṃjhamebhi*, a highly archaic form, which, however, does not seem to go very well with the remaining impression of II. The position of the formula with the *Ṛṣi* (who also appears in the *Saṃghaṇī* and is fictitious) makes me see in 20, I. 1-20 a kind of motto (p. 491), and, in 1.21 ff; its exposition.

(6) According to my expectation (p. 565), the stanza in 25, 1. 49 is given in full.

iriy'aṭṭhāe ya saṃjam'aṭṭhāe
taha pāṇa-vattīyāe chaṭṭhaṃ puṇa dhammacintāe.

But then *vedaṇā veyāvacce taṃ c'eva* ought not to have preceded in the first word, the metre demands *vedaṇa*, and *taṃ c'eva* is only justified is a reference in 1.53. In this error, all the MSS. and the print agree, which means that the supplementation in II is interpolated, as in 4., and probably also in 1.

(7) For 31, 1. 18 too, I already noted an omission. In fact, we read in II:

pāṇātivāeṇaṃ musāvāeṇa(ṃ?) adinn'ādāṇeṇaṃ evaṃ jāva micchā-salleṇaṃ kiccā jīvā asāyaṇaṃ veyaṇaṃ veyanti. pāṇātivāya-veramaṇeṇaṃ jāva micchā-daṃsaṇa-salla-veramaṇeṇaṃ kiccā jīvā sātaṇaṃ vetaṇaṃ vedenti jass'aṭṭhāe...

Accordingly, *kiccā* has to be put down instead of *kiṃ tu* in the printed text, all the more so since it is confirmed by *kiccā kiccā*, 1.41. The *vedaṇā* moreover can be *aśātanā* "non-hurting" with the *viramaṇa* only, *śātanā* with the offence only. Thus, II ought to have first *sāyaṇaṃ veyaṇaṃ* afterwards *asāyaṇaṃ v.*, but shares the second mistake with all the MSS. and the print. The paraphrase takes this into account.

An unknown admirer has prepared an epitome of the *Isibhāsiyāiṃ* the so-called *Ṛṣibhāṣitoddhāra* (Pāṭaṇ 9, 29), likewise brought along by Alsdorf. It contains, on 3 leaves, almost exactly one third of the original text (147 out of 452 stanzas), at which occasion we notice, not without gratification, that, besides liking and incontestability, also intelligibility has been decisive for the selection, for the stanzas which were less lucid to us too, and the often so obscure motti are missing. The prose stands back on

the whole among the 12 entirely omitted chapters (out of 45), viz., 12. 16. 18. 20. 23. 25, 32. 34. 37. 39. 42 (quite short). 44 (ditto), it plays the main part in 20. 23. 25. 37. only. Out of the remaining ones, mostly the verses are taken, all *ślokas* except 27, 1.2.4 and 45,1. The prose motto is only found in 8. 22.33, the metrical one in 29.38.43, partially however abbreviated. Four of these chapters accordingly do give the Ṛṣi-formula, in such a way that the *buiya* of Ketaliputta (8), who is called Tetaliputta here too, Dagabhāla (22), Vaddhamāṇa (29), and Sāiputta (38), is introduced in the standing four words. Without motto, this happens also in the case of Vārattaya (27) and Addaga (28), who, in a certain conformity with my remark p. 491, has been placed quite in the beginning, i.e. before 28,1. The conclusion *evaṃ se*...and the colophon are missing everywhere, only after 1, we read *prathama-Ṛṣibhāṣite.* Contrary to the published text, the spelling is throughout normal, of the tenues only *kiṃpāka* 24, 5; *ākāra* 28,8 and *sukha* 38, 1 have remained standing; new is *kopaṃ* 35, 1. The concordance is as follows :

Isibhās.	Uddhāra				
	k. V. = stanzas	33	42	1	60
	not numbered	10, line 34–38	k.v.	3	61
		11, line, 3–9	k.v.	6	62
1,1.2	1.2	1	k.v.	9.10	63–64
2,1.2	3.4	12	–	12	65
4–6	5–7	13, 2.3	43.44	14	66
3,8	8	5,6	45.46	23	–
10	9	14, line 10 f.	47	24, line 3–13	k.v.
4,1–5	10–14	12 f	48	6–8	67–69
12–17	15–20	15, line 1 f.	k.v.	12	70
20	21	line 5 f.	k.v.	14.15	71–72
18!	22	8	49	20	73
5, line 1f	23	28	k.v.	25	74
2	24	16	–	27	75
6,2–3	25–26	17,1.2	50.51	28 ab, 30 ab	76
8	27	18	–	29 ab, 31 ab	77
7,1–4	28–31	19,1	52	35	78
8, line 1f,	32	5	53	38	79
line 3f.	33	20	–	25	–
9, line 1f.	34	21,1	54	26, 2b, 3bc, 4bcd, 5ab	80
1	35	3	55		
3.4	36.37	5	56	5cd, 6ab	81
10	38	8	57	7	82
19	39	9	59 !	27. line 1, 1.2	83–84
25.26	40–41	22 line 1–12	k.v.	4	85

28,1.2	86,87	33 line 1f, 1.2	105.106	8–10	129–131
4	88	6	107	13	132
7–9	89–91	8	108	16–18	133–135
17	92	15	109	20	136
20–21	93–94	34	–	39	–
29,1–3	95–97	35.1	110	40,1	137
4	97!	9–10	111–112	4	138
5–6	99	12–16	113–117	41, 9cd. 10ab	139
7.8	Forgotten	36, 3–5	118–120	15	139
9.10	100	37	–	42	–
11.12	101	38,1, line 1	121	43	142
13	102	2.3	122–123	44	–
30,4.5	103.104	5	124 (*ruvesu*	45,1	143
31, line 14–17	k.v.		125 (*saddesu*	15–17	144–146
line 31 f	k.v.	line 2	[126-]	21	147
32	–		128		

In the text of the *Isibhāsiyāiṃ*, the following alterations have been made and the variants, accepted previously, have been put, so far as necessary, into the foot-notes.

1, line 4 *ti* 19f *adattaṃ* (*dattaṃ* HD) 3,1 vide above. 4,2 *iha (kiha* HD) 5 *sa maṇe* 18 *nindā* (*nindaṃ* HD) 6, line 1 *kāya-bhedāti.* *āyati* 7,1 *riṭṭha* 8,1 *iya* (delete below) 9, line 16 *paccaṇubhavamāṇe* (°*māṇā* HD) 20 *puvv'āuttāe* (°*utteyae* HD) 10, line 12 vide above 31 *gunjaddha* 11, line 1 *āṇaccā amuṇi. saṃkhā aṇaçcā ese* 3 *saccaṃ* (*savvaṃ* HD) 12,1 *carantī* 13,1 *gihi bū*° 5 *saṇtāto ṇa santaṃ* (*ṇāsa*° HD) 15,23 *vaṇhissa aṇa-*(*vaṇhī aṇassa* HD) 20, line 22 below half śloka 30 vide above 22, line 9 *thūbhe rukhe vaṇa*° 24,5 *mehaṃ va* (*ca* D) 18 *vayovatthā* 19 *tāhaṃ* 22 *phalāphalaṃ* 26 *savve* 40 *kaya-m-ā*° 25, line 49 vide above *balaṃ vasuh'* 27,1 *duhāyati* 6 (*jīvaṇa* D) (*jivāṇa* D) *kimcī iha-loke* 31, line 7 [3] *atta-bhāve loe. sā*° 18f. vide below 38 half śloka 43 *kammante* 32, line 1 *māhaṇa-parivvāyaeṇaṃ* 33, line 23 *sammā-micchā-pao*° (half-śloka on new line) 36, 16 *karetīh'* *aṇi*° 37, line 7 *ṇavi* 38, 8 *tigicchie suju* 14° *satthass' abhe*° 15 *salla citte* 16 *kāma citte* 18 *paḍihatthiṃ sa joento* (°*tthissa jo*° HD, *joeto* D) 20 *eti* 39,5 *ṇavi* 41,12 *bhavā*° (*tavo*° HD) 45,25 *jin' āṇaṃ* 34 *su-y-akkantaṃ* (*suiṃka*° HD) 41 *sappa ku*° 44 *sagāhaṃ saraṃ buddhaṃ vi*° (*vīsa-gā*° D) 46 *taṇhā' sātaṃ.*

ऋषिभाषितटीका

१

सोयव्वं ति श्रोतव्यं शिक्षितव्यमेव वदतीति श्रोतव्यमेव प्रवदति येन समयं यद् आदाय मुच्यते लोकः सर्वदुःखेभ्यः । –तस्माच्छ्रोतव्यात् परं न किञ्चिदस्ति श्रोतव्यम् । सोयं ति शौचमिति पुस्तकानां पाठः वृद्धलेखकानां भ्रम इति नाद्रियते । प्राणातिपातं त्रिविधं त्रिविधेन काय-वाङ्-मनोभिरेव, चरण-करण-त्रिकाभ्यामिति चेन्न, नैव कुर्यान्न कारयेदिति करणत्रिकस्य प्रथम-द्वितीयाङ्गयोरुक्तत्वात् । मृषावादोऽदत्तादानमब्रह्म-परिग्रहाविति द्वितीयादीनि श्रोतव्यानि, चतुर्थ-पञ्चमे त्वेकीभूते इति चित्रम् । (१) (२)।। अडयं ति अटमान इति मन्यामहे, उपधानं तपस्, तत् सेवमान उपधानवान् भवति (३)।। सत्यमदत्तं ब्रह्मचर्यम् चेति त्रीण्येवोपसेवते श्रद्धी, उपधानवन्ति चैतानि त्रीण्येवोक्तानि महाव्रते द्वितीय(प्रथम)पञ्चमे अनादृत्य ।

एवं स बुद्धो विरतो विगतपापो दान्तो द्रव्योऽलं ति समर्थस्त्यागी त्रायी वा न पुनरपि इच्चत्थं ति इत्यर्थं लौकिकवृत्त्यर्थं इत्थत्तं ति वाऽत्रत्वमत्रभावित्वं समागच्छति समागमिष्यतीति ब्रवीमीति सर्वेष्वप्यध्ययनेषूक्तमालापकमस्मिन् प्रथम एव लिखितुमलमिति । नारदाध्ययनम् ।

२

यस्मात् कृत्यात् पापकर्मणो भीताः पलायन्ते दीर्णेऽव वाहिनी सेना तदेवादाय जीवाः कर्मानुगामिनो भवन्तीत्यस्य श्लोकस्य द्वितीय-चतुर्थपादयोरपरिहार्यो विनिमयः (१) ।।—अप्पे त्ति आत्मनि (२)।। (३) (४) (५) (६) (७) ।। दुःखमूलं च मोहजन्मनीति सप्तमे श्लोक उक्ते अज्ञानेन संसारे समर्जितं यस्मात् तस्मात् कर्माणि मूलतो हन्यात् । मृगारिः सिंहो यथोषरं प्राप्य सरउत्पत्तिं मार्गतीति पञ्चदशाध्ययनानुसारेणाध्याहार्यम्, अस्य तु श्लोकस्य तृतीयपादोऽन्यस्मात् कस्माच्चिदन्वयादिहैव प्रविष्टो भविष्यति (४)।। वात्सीपुत्राध्ययनम् ।

३

लेपः कर्म कषायो वा । भवितव्यं खलु सर्वलेपोपरतेन । लेपोपलिप्ताः खलु भो जीवा अनमदग्रं दीर्घाध्वानं चतुरन्तं संसारसागरमनुपरिवर्तन्त इत्याद्यनेकशब्दा लुप्ताः । लेपोपरतास्तु संसारं व्यतिक्रान्ता जीवा शिवेत्यादिविशेषितं स्थानमभ्युप-

गतास्तिष्ठन्ति । स जीवः सर्वकर्मविरतो भवति न च क्वचित् सजति, तस्मात् सर्वलेपोपरतो भविष्यामीति कृत्वैवमर्हतर्षिणा भाषितम् ।। इति चिन्हितपुस्तकमनुसृत्य न केवलं हिंसा-परिग्रहाभ्यां किन्तु मृषावादाऽदत्तादान-मेहुनैर्वर्णितः कर्मलेपः, पाठस्त्वधस्ताल्लिखितः (१) ।। (२) (३) (४) (५) (६) ।। क्षीरं यथा दूषिं विषं प्राप्य विनाशमुपगच्छत्येवं रागो वा द्वेषो वा ब्रह्मचर्यविनाशनौ भवतः (७)।। यथा तु प्रधानं विशिष्टं क्षीरं मूर्च्छनया दधि जायत एवं गृद्धिदोषेण पापं कर्म प्रवर्धते (८)।। अरण्ये दवाग्निना दग्धा वनपादपाः पुना रोहन्ति, मुनेस्तु क्रोधाग्निना दग्धानां दुःखानां निवर्तनं प्रत्यागमो न भवति । कस्तु नाम दुःखानां प्रत्यागममिच्छेदित्यस्पष्टम् (९) असित-देविलाध्ययनम् ।

४

आदानं कर्मोपादानं, तद् रक्षति निगूहतीत्यादानरक्षी । आदानरक्षी भवति पुरुषो, न किञ्चिज्जानात्यपरं जनम् । असाधुकर्मकारी खल्वयं पुरुषः, पुनरपि पापैः कर्मभिश्चोद्यते नित्यं संसार इति । —यस्य पापं शीलं जानन्ति तेन संवस्तुं न शक्नुवन्ति मानवास्तस्मात् परममत्यर्थं प्रतिच्छन्ना निगूढा भवन्ति मायया दुष्टमानसाः (१)।। निजदोषान् हि निगूहन्नात्मानं चिरमपि नोपदर्शयेदिह न कोऽपि मां जानीयादिति मत्वाऽऽत्महितं स्वयं न जानाति (२)।।(३)।। सुयाणि त्ति सुयाणे त्ति स्थाने सुज्ञातं भवति चित्रं भित्त्यां काष्ठे वा निवेशितम्, इदं मनुष्यहृदयं तु गहनं दुर्विज्ञातव्यम् (४)।। अन्यथा स भवति मनसि, अन्यत् कर्मणा चेष्टितेन कुर्वन्ति, अन्यत् तु भाषन्ते, एवमन्येभ्यो मनुष्येभ्यो गहनः खलु स पुरुषः (५)।। (६) (७) (८) (९) (१०) ।। पूर्वरात्रे तथाऽपररात्रेऽतीतातीततरकाले सङ्कल्पेन चिकीर्षया बहु कृतं यत् सुकृतं वा दुष्कृतं वा कर्म तत् कर्तारमनुगच्छति तस्य जोवे सजति (११)।। सुकृतं दुष्कृतं वाऽप्यात्मनैव जानाति, न त्वन्यः कश्चिदेनं विजानाति (१२)।। (१३) (१४) (१५) (१६) (१७) (१८) (१९)।। यो यत्र विद्यते भावो यो वा यत्र न विद्यते स स्वभावेन सर्वोऽपि लोके प्रवर्तते (२०)।। विषं वाऽमृतं वाऽपि स्वभावेनोपस्थितम्, एवं चन्द्रसूर्यौ मणिर्ज्योतिस्तमोऽग्निर्द्यौः क्षितिः (२१)।। वदतु जनो यदस्येष्टम्, तृणवत् तद् गणयामि, किं नु करोम्यहं यज्जनेनात्मतः स्वभावेनोदीर्णम् ? नैवास्मि तस्य कर्तेति भावः नास्तीदृशं मम भावितमिति संख्यायाऽहं न संज्वलामि न क्रुध्ये, किंतु जनस्याक्षेपं क्षमे । इदं तु लश्रुतिगर्भं वैतालीयमन्यस्य कस्यचित् कवेः कृतिरिव दृश्यते (२२)।। (२३) (२४)।। आङ्गिरस भरद्वाजाध्ययनम् ।

५

मानात् प्रत्यवतीर्य मानं त्यक्त्वा विनय आत्मानमुपदर्शयेत् ।–(१)॥ क्रोधमानप्रहीणस्यात्मा पर्यायान् जानाति । क्रोधस्थाने शमं सेवते मानस्थाने मार्दवम् (२)॥ (३) (४) पुष्पशालपुत्राध्ययनम् ।

६

मातङ्ग इति ललितविस्तरग्रन्थतृतीयपरिवर्तानुसारेण कस्यचित् प्रत्येकबुद्धस्य नाम । अस्य त्वर्षेर्बुद्धक्षेत्रं रिञ्चतस्तेजोधातुं च समापद्योल्कैव परिनिर्वाणस्येहाध्ययनस्य गद्ये च पद्ये चानुल्लेखितत्वान् मातङ्गो गज एवेत्यपरिहार्या व्याख्या । गजो मरणार्थं गहनं वनं यातीति प्रसिद्धम् । मातङ्गवदाचरन् श्राद्धो मातङ्गश्राद्धः । गजो यथा तमसि गहन उपरतो मृतस्तथा श्राद्धोऽपि कायभेदाय मरणायैकाक्ययेव प्रायोपगमं गच्छति । आयति भविष्यत्काले तं देवदानवानुमतं प्रशस्यमित्युदाहरेदुदाहरिष्यति जनः तेनाऽयं खलु भो लोकः सनराऽमरो वशीकृत एवेति मन्ये, तमहं विरतं विरजस्कं वेति ब्रवीमि । हे पुरुष, नारीगणप्रसक्तो मा भूरात्मनश्चाबान्धवः – हे पुरुषाः, यस्मादारम्भाद् व्रजथ नरकमिति शेषः तस्माद् युद्धशीलो जनोऽपि व्रजति। स्त्रीगृद्धो हिंसकश्चोभौ पापकारिणौ कर्मफलं लप्स्येते इति भावः (१)॥ निरङ्कुश इव मातङ्गश्छिन्नरश्मिर्हयोऽपि वा भ्राम्यति, एवं ज्ञान–प्रग्रह-प्रभ्रष्टो विविधं प्लवते विनाशं गच्छति नरः (२)॥ अकर्णधारा नौरिव सागरे वायुनेरिता चञ्चला धावते नौरिति द्वितीयपदम तत-रिक्तं स्वभावादकोविदा, पुष्पमिवाऽऽकाशे मुक्तं स्थापितम् , एवं निराधारः स नरः, पुष्पमिव दृढ-शुल्ब-निबद्धं, एवं दृढसूत्रनिबद्ध इति षष्ठे श्लोकेऽभिहितमिहैवाध्याहार्यं नरो बलवन्तं तपोविधिं विहरेदिति विहरतेः सकर्मकः प्रयोगः (३.४) यथा सूत्रमात्र-गतिमेव गन्तुकाम एवं सन्मार्गं लप्स्यते स्वभावादकोविदोऽपि (५)॥ जं तु त्ति अस्य पादस्यार्थासुगमत्वादम्बर इव विहंगम इति पादं मुक्त्वा षष्ठस्य श्लोकस्यानुवादो न दीयते (६)॥ (७) (८) (९)॥ विरतो वक्तुं व्यरमद् यदि वा विरजस्क एवाभवद् ऋषिरुग्रतपः । वल्कलचीर्यध्ययनम् ।

७

सर्वं दुःखं दुःखावहं, दुःखं सोत्सुकत्वमिच्छा । दुःखी व त्तिः इवेति न, किं तु इवेति। आक्षिप्तं निन्दितं पुरुषं जनवादो न त्याजयेत् तपःसंयमौ, समाधिं च विराधयति स हिनस्ति यो रिष्टचर्याम् अपूर्णतपश्चर्यां चरति (१)॥ यः कश्चिदालस्येन कारणनोत्सुकत्वं न गच्छति तेनापि स सुखी भवति भवतु इत्यर्थः, किं तु परंतु श्रद्धी सधीर्धीमान् वा

पराक्रामेदालस्यं न गच्छेत् (२)॥(३)॥ काममकामकारी परिव्रजेद् अत्तत्ताए त्ति आत्मत्वार्थम् आत्महितार्थं सर्वं सावद्यं परिज्ञाय प्रत्याख्याय निरवद्येन चरितेन परिव्रजेत् (४)॥ कूर्मापुत्राध्ययनम् ।

८

आरं ति इहलोके द्विगुणेन द्विगुणपाशेनेव दृढतरं बध्यते जीव इति शेषः, पारं ति परलोक एकगुणेन केवलेन सम्यक्त्वेन । —हे पुरुष, जीवरथस्य शम्यामिवाणिमिव छिन्द्धि पापं कर्म, रथशम्या लुप्यमाना गच्छति नश्यति, इत्येवमुक्तो ग्रन्थच्छेदको विशिष्टो मुनिर्लोकबन्धनं जहाति त्यजति कोशाद् रथनीडाद् आकील इव । अत्र प्रथम-तृतीयपादयोर्विनिमयो द्वितीयाध्ययनवत् कार्यः (१)॥ तस्माद् य एतद् ग्रन्थजालं विविधानि लोकबन्धनानि विज्ञाय दुःखं दुःखावहं छित्वा संयमे तिष्ठति स खलु मुनिर्दुःखाद् विमुच्यते । केतलिपुत्राध्ययनम् ।

९

यावद् यावज्जन्म तावत् तावत् कर्म । कर्मणा खलु भो प्रजा स्यात्, सम्यक् चरितमनुसृत्योपनिचीयतेऽपचीयते च कर्म ।—कर्मणा खलु भो अप्रहीणेन पुनरपि हस्तादिच्छेदनानि शीर्षदण्डनान्यागच्छत्यनुभवति जीवः, उदीर्णेन तु कर्मणा कुट्टनानीत्यादि, अन्दु त्ति शृङ्खला, तया बन्धनानि, निगडबन्धनानि, सीहपुच्छणाणि त्ति श्रीअभयदेवेन औपपातिकवृत्तौ मेहनत्रोटनमिति व्याख्यातानि, कडग्गिदाहणाइं ति कटकेन वेष्टितुं प्रदीपनमिति दशाश्रुतस्कन्धचूर्णिः, शेषं कण्ठ्यम्, केवलं दुःखानि प्रत्यनुभवमानो जीवः संसारसागरमनुपरिवर्तते (१)॥(२)(३)(४)(५)(६)(७)(८)(९)(१०)(११)॥ उपक्रम उत्कर्षश्च, तथा संक्षोभः संक्षेपः क्षपणं बद्धस्पृष्टनिधत्ताणं ति निहितानां भवति कर्मप्रदेशानाम्, निकाचिते च कर्मणि वेदना पीडा (१२)॥ उत्कृष्यमाणं यथा तोयं सार्यमाणं यथा जलं कर्म संक्षपयेत्, अन्यत्र निदाने परलोकमधिकृत्य फलेप्सुः पापं कर्मशेषमुदीरयति (१३)॥ अल्पा स्थितिः शरीराणां, बहु च पापं दुष्कृतं भवति, पूर्वं बध्यते पापं, तस्मात् तपो दुष्करं मतम् (१४)॥ योगयुक्तस्य धीमतः पापकर्माणि क्षीयन्ते बह्व्य ऋद्धयश्च जायन्ते कर्मभागक्षयभूताः (१५)॥ यदि कश्चित तपः-संयमप्रयुक्तस्य विमर्दो विरोधो भवति, तदा विद्यौषधिनिपाणेषु दृष्टिवादवस्तुशिक्षागतिषु च तस्य प्रत्ययः (१६)॥ सुकृतेण च दुष्कृतेन च मिश्रेऽपि सति कर्मबन्धने युक्तात्मा साधुः पापं दुःखं क्षपयति यथा मिश्रेऽपि हिताहितमिश्रितेऽपि पुष्पाणां ग्राहे संग्रहे विषवन्ति पुष्पाणि छर्दितानि भवन्ति (१७)॥ सम्यक्त्वं च दयां चैव दुर्लभां

सम्यगासाद्य मेधावी न प्रमा`द् यथाऽऽर्यो न प्रमाद्यति मर्मग्राहमासाद्य (१८)॥ (१९)॥ पूर्वायुक्तया च विद्यया क्षणं व्याधिर्निर्गच्छति (२०)॥(२१)(२२)(२३)(२४) (२५)(२६)॥ वस्त्रादिषु शोध्येषु शुद्धिं प्रापयितव्येषु मार्गितव्येषु वा तपसश्च संताने षष्ठादिभक्तावल्यां पिण्डग्रहणे च देशधर्मित्वमपूर्णं धर्मानुष्ठानं बहुशो दृष्टं, एतत् धर्मित्वं तु सम्यङ् निःशेषं विभावयेत् प्राकाश्यं नयेत् (२७)॥ तस्य फलमुच्यते यथा आपद्यते कर्मप्रदेशानां समुद्घातः स्फोटनकल्पः, योगानां काय-वाङ्-मनःकर्मरूपाणां निरोधः, अनिवृत्तिरपुनर्भवः, शैलेशी योगनिरोधरूपावस्था, सिद्धिर्निर्वाणं तथा कर्मक्षयः (२८)॥ पूर्वयोगेनासङ्गतानि भवन्ति कायो वाङ् मन इति वा, एकान्तेन कर्माभावादिहलोकागतिर्न विद्यते (३०)॥ नवग्रहाभावाज्ज्ञानदर्शनावरणक्षयाच्च परं ति परमं सुखी भवति पुरुषः, ध्रुवमसंशयं स नित्यः परमश्चास्त्युक्तलक्षणसद्भावात् (३१)॥(३२) (३३)॥ महाकाश्यपाध्ययनम् ।

१०

कः कं स्वस्थाने नामगोत्रादिलक्षणे स्थापयति नान्यत्र स्वकीयानीमानि कर्माणि? तेतलिपुत्रार्हतर्षिणा भाषितमिति अत्रैव प्रवेशनीयं श्रद्धेयमित्यादिवाक्यानां पूर्वगतेनासम्बद्धत्वात् । श्रद्धेयं खलु भो श्रमणा वदन्ति ब्राह्मणाश्च, एकोऽहमश्रद्धेयं वदिष्यामि । सपरिजनमपि नाम मां दृष्ट्वा अपरिजनोऽहमस्मीति को मे तच्छ्रद्धास्यति न कश्चिदित्यर्थः, एवमेव सपुत्रं समित्रं सवित्तं सपरिग्रहम् । दान-मान सत्कारोपचारसंगृहीतश्च तेतलिपुत्रः सस्वजन-परिजनो विरागं गतः, जाति-कुल-रूप-विनयोपचारशालिनी पोट्टिला मूषिकारदुहिता मिथ्या विप्रतिपन्ना, काल-क्रम-नीतीविशारदस्तेतलिपुत्रो विषादं गतः, तेतलिपुत्रेणामात्येन सता गृहं प्रविश्य तालपुटं नाम विषं खादितं तत् तु प्रतिहतम् । तेनैव नीलोत्पल-गवल-गुलिकाऽतसी-कुसुमप्रकाशोऽसिः क्षुरधारः स्कन्धे निपातितः, सोऽपि च तस्यासिरुच्चलतीति ॥—पुस्तकस्य पाठः, तेनैव मयाऽतिमहान्तं वृक्षमधिरुह्य च्छिन्नः पाश इत्यपूर्णा कथा, तथाऽपि च न मृतः, तेनैव मयाऽतिमहान्तं पाषाणं ग्रीवायां बद्ध्वाऽस्ताघायां पुष्करिण्यामात्मा प्रक्षिप्तः तथाऽपि च स्थाघो लब्धः, तेनैव मयाऽतिमहान्तं काष्ठराशिं प्रदीप्याऽऽत्मा प्रक्षिप्तः सोऽपि च तस्याग्निकायो विध्यातः, सर्वमेतत् को मे श्रद्धास्यतीति ?

ततः सा पोट्टिला मूषिकारदुहिता पञ्चवर्णानि सखिङ्खिणिकानि प्रवरवस्त्राणि परिधाय देवी भूतेति ज्ञाताधर्मकथानां चतुर्दशे तेतलिज्ञातमनुसृत्याध्याहार्यमन्तरिक्ष-

प्रतिपन्नैवमवादीद् यथा "आयुष्मंस्तेतलिपुत्र एहि तावद् आजानीहि यत् पुरतो विस्तीर्णो गिरिशिखरकन्दरप्रपातः, पृष्ठतो कम्पमानमिव मेदिनीतलम्, संकृष्यमाण इव पादपः, निःस्फोटयन्निवाम्बरतलम्, सर्वतमोराशिरिव पिण्डितः, प्रत्यक्षमिव स्वयं कृतान्तः भीमरवं कुर्वन् महावारणः समुत्थितः; उभयतःपार्श्वे चक्षुर्निपाते सुप्रचण्ड-धनुर्यन्त्रविप्रमुक्ताः पुङ्खमात्रावशेषा धरणीप्रवेशिनः शरा निपतन्ति, हुतवहज्वालासहस्र-संकुलं समन्ततः प्रदीप्तं धगधग इति शब्दायते सर्वारण्यम् अचिरेण च बालसूर्यगुञ्जार्ध-पुञ्जनिकरप्रकाशं क्षायत्यङ्गारभूतं गृहम्। आयुष्मंस्तेतलिपुत्र क्व व्रजावः ? ततः स तेतलिपुत्रामात्यः पोट्टिलं मूषिकारदुहितरमेवमवादीद् यथा "पोट्टिले, एहि तावद् आजानीहि यल्लोकभीतस्य जनस्य खलु भोः प्रव्रज्या हिता, अभियुक्तस्य हितं प्रत्ययकरणम्, अध्वपरिश्रान्तस्येत्युक्तज्ञाताद् अध्याहार्यं वहनकृत्यम्, मायिनो रहस्यकृत्यम्, उत्कण्ठितस्य स्वदेशगमनकृत्यम् क्षुधितस्य भोजनकृत्यम् पिपासि-तस्य पानकृत्यम्, परं पुरुषमभियोक्तुकामस्य शास्त्रकृत्यम्। क्षान्तस्य तु दान्तस्य गुप्तस्य जितेन्द्रियस्यैषामेकमपि न भवति। तेतलिपुत्राध्ययनम्।

११

आज्ञाय लौकिकज्ञानमधिगम्य शिष्टजन इवेति वा एवेति वा भवत्यमुनिः, परं-त्वज्ञात्वालौकिकज्ञानमनधीत्याऽऽध्यात्मिकं सङ्ख्यायावधार्यैवैष स एव मुनिस्त्रायी भवति। त्रायी तु कीदृश इत्युच्यते—स पुरुष एजति व्येजति क्षुभ्यति घट्टति स्पन्दति चलति उदीरयति तं तं भावं परिणमति, न स त्रायी। स नैजति यावत् परिणमति, स त्रायो। त्रायिणां च खलु नास्त्येजनं व्येजनं क्षोभनं घट्टनं स्पन्दनं चलनं उदीरणं तं तं भावं परिणामः। त्रायी खल्वात्मानं च परं च चतुरन्तात् संसारकान्तारात् त्रातीति त्रायी। असंमूढस्तु यो नेता मार्गदोषात् कुमार्गदोषं वर्जयन् पराक्रमो यस्य स तथा, सन्मार्गेण व्रजन्नित्यर्थः। गमनीयां गतिं ज्ञात्वा गामिनं तां प्रापयति (१)॥ शिष्ट-कर्मा तु यो वैद्यः शस्त्रकर्मणश्च कोविदः स वीरः सन् रोगिणं मोचयति मोचनीयाद् रोगात् (२) यस्तु द्रव्याणां गुणलाघवे विधानं संयोजयति तृणमिव तानि गणयति, स सत्यं संयोगनिष्पन्नं कार्यं करोति (३)॥विद्योपचारविज्ञाता विद्योपचारयोः कोविदो यो धीमान् सत्त्वसंयुतो भवति स विद्यां साधयित्वा तत्क्षणं कार्यं करोति (४)॥ (५)॥ मस्करिपुत्राध्ययनम्।

१२

यावद् यावल्लोकैषणा लोकसम्बन्धस्तावत् तावद् वृत्तैषणा लोभ इति तद्विपरीतश्चालापको द्रष्टव्यः । आणच्च त्ति आज्ञायेतीहासंबद्धत्वात् पूर्वगताध्ययनस्य टिप्पणत्वाच्चानादृतम् । स मुनिर्लोकैषणां च वृत्तैषणां च परिज्ञाय त्यक्त्वा गोपथा गच्छेन्न महापथा राजमार्गेण । —तद् यथा कार्यं तदुच्यते : गावः प्रातराशं चरन्ति, इह त्ति स्थाने इव त्ति युक्ततरमिव दृश्यते, एवं मुनिर्गोचर्या-प्रविष्टः सँल्लाभे सति नाल्पेन्न मुदा लपेन्नापि चालाभे क्रोधेन संज्वलेत् (१)।। पञ्च वनीपका अतिथि-कृपण-ब्राह्मण-कुक्कुर-श्रमणास्तैः शुद्धां दोषवर्जितां भिक्षां य एषणयैषयेत् तस्य हननदोषविप्रमुक्तस्य लाभाः सुलभा भवन्ति (२)।। पथां मार्गाणां रूपसम्बद्धामनुरूपां फलापत्तिं च चिन्तयेत् क्रोध-मान-माया-लोभानां पिण्डैषणायामनुभूतानां चात्मानं परं चाधिकृत्य विपाकम् (३)।। याज्ञवल्कीयमध्ययनम् ।

१३

किमर्थं त्वया लावण्यं मैत्री नास्ति न क्रियत इति बलात् प्रतिबुबोधयिषन्तं कञ्चिच्छ्रावकं प्रति भाषितम् । — नाहं खलु भो आत्मनो विमोचनार्थाय परमभिभविष्यामि, मा भूत् स परोऽभिभूयमानो ममैवाहिताय पापकर्मविपाकायेत्युक्तप्रकारेणाक्षिप्तश्रावकस्य स्यादध्यवसायः । सर्वेषां संसारवासे शान्तानां तुष्टानां गृही श्रावको यदि वा गृहिणां श्रावकाणां बृंहणरतः प्रशंसाप्रियः कर्मोपादानाय भूत्वा तैः प्रत्युक्तः कथमिति कुतोऽर्थे मे हन्तुमिच्छसीति (१)।। सा बृंहणरतिः शान्तस्य करणं नास्ति, शान्तो नैवं करोतीत्यर्थः, किं तु नाशयतो हिंसकस्य करणं भवेत् । नाशयतस्तु भवसंकरः संसारहिण्डनं भविष्यति, तद् बहुधा सुदृष्टं गुरुभिः (२)।। हिंसितं पुरुषं त्विदं शान्तमबाधायुक्तं कर्मैतेन द्वारेण प्रकारेणोपस्थितं भवति, यथा मयैव पुरः पूर्वभवे यत् कृतं तस्य स परोऽत्र निमित्तमात्रं विपाककारयितैव भवतीति (३)।।(४)।। यस्य यदस्ति कर्म तद्विपाकेन लुप्यते, यदशान्तमुदीरितं कर्म भवति तस्य न किञ्चिल्लुप्यते उदीरणावशादेव, शान्तात् कर्मणः किञ्चिल्लुप्यते किञ्चिन्न, शान्तेरसंक्षिप्तत्वात्, विपाकात् पूर्वं तु न लुप्यते शान्तं कर्म (५)।। यत्कारणं भिक्षादिमार्गितस्य किञ्चिदस्ति तेन मम ददाति, यत्कारणं नास्यास्ति किञ्चित् तेनापि मम ददाति स्वधनस्यानङ्गीकारात्, यदि त्वस्य स्याद् यदि स्वधनमङ्गीकुर्यात् ततो मम न दद्यात्

नास्त्यस्येति नाङ्गीकरोति तस्माद् मम ददातीत्येवमनयोः श्लोकयोरर्थः सम्यग-गत इत्याशामहे (६)।। मैत्रेयभयाल्यध्ययनम् ।

१४

युक्तमयुक्तयोगं न प्रमाणम् । — आत्मना खलु भो आत्मानं समुत्कृष्योन्नमय्य न भवति बद्धचिह्नो राजलक्षणसंयुक्तो नरपतिः, आत्मानं समुत्कर्ष्टुं नावश्यं तस्य सर्वपूजितत्वात्, तद्वद् विश्वमानितस्य श्रेष्ठिनः स्ववेषविशिष्टस्य । हे श्रमणा ब्राह्मणाश्च, अनुयोगे सत्युक्तस्य हेतुं यदि पृच्छथेत्यर्थः, एवमेव जानीत खलु भो यथा ग्रामे वाऽरण्ये वा, केवले वा ग्रामे न त्वरण्ये यदि कश्चिदिमं लोकमभिनिश्रयेत सेवेत परं वा लोकं देवलोकं प्रणिश्रयेत, न तत् सारवद् उभयोर्लोकयोरप्रतिष्ठितत्वादशाश्वतत्वात् । एष युक्तोपायानामयुक्तयोगः । तदेवोदाहरति यथा अकामको बाहुको मतः स्मृतः, मुक्तकामो ह्यकामकस्तपश्चरते:चरितवान्, अकामकः कालगतः पूर्वकर्मवशान्नरकं प्राप्तः, मनुष्यलोकोपपन्नोऽकामकः प्रव्रजितस्तपश्चरितवान् कालगतः सिद्धिं प्राप्तः सर्वत्राकामकः । सकामकस्तद्वत्, केवलं किं सिद्धिं प्राप्त इति प्रश्नः, नेत्युत्तरम् ।। बाहुकाध्ययनम् ।

१५

शातं सुखं, तस्मादुत्पन्नं दुःखं शातदुःखम् । किं तेनाभिभूत उताशातदुःखेनाभिभूतो दुःखी दुःखमुदीरयतीति पृच्छा । न शातदुःखेन नाशातदुःखेनेत्युत्तरम्, उदीरणाहेतोर्निःसारत्वादित्यर्थः संभाव्यते । अपरा पृच्छा यथा किं दुःखी शातदुःखेनाभिभूतस्योताशातदुःखेनाभिभूतस्य परस्य दुःखिनो दुःखमुदीरयतीति । शाताभिभूतस्येत्युत्तरं दुःखिनोऽभिभवपूर्वं सुखीभावात् । पृच्छा च व्याकरणं चेति प्राचीनटिप्पणी । पुनः पृच्छा यथा किं शान्तं बाधारहितं दुःखं दुःख्युदीरयत्युताशान्तमिति । शान्तमेवेत्युत्तरमुदीरितस्योदीरणाया निरर्थकत्वात् । —दुःखेन खलु भो अप्रहीणेनेत्यादि नवमाध्ययनगमेन नेतव्यं कम्म त्ति स्थाने दुःखाभिलापेन (१)।। (२)।। कन्दस्यैवं सति स्वभावे ध्रुवं निःशङ्कं वल्ल्यारोहणं भवति, बीजे समुह्यमानेऽपि अङ्कुरस्यैव संपद् भविष्यति (३)।।(४)(५)।। पापघाते हतं दुःखं यथा फलं हतं पुष्पघाते कृते, कुतस्तालफलस्य संभवो विद्धायां सत्यां मूर्धसूच्यां हते, तालपादपस्य शिखरे, तालफलानि द्रुमस्याग्रे पच्यन्त इति प्रसिद्धम् (६)।।(७)।। दुःखितो दुःखघातार्थमन्यं कञ्चिच्छरीरिणं पुरुषं दुःखाकृत्वा वेदनां प्रापयित्वा एकस्य दुःखस्य प्रतीकारेणान्यद् दुःखं निबध्नातीति विरोधः (८)।।(९) (१०)।।

परस्य पापं कुर्वन् हसति मोहमोहितः, मत्स्य इव गलमिति ग्रीवादीति न, किं त्वामिषं, तद् ग्रसन् विनिघातं विनाशं न पश्यति (११)॥(१२) ॥ परोपघातपरो दर्प-मोहमलैरुद्धुर उद्धतो गुणदोषान् न विन्दति यथा वृद्धः सिंह उदपानं गतः प्राणिनो हन्ति विवेकमकृत्वा, यदि वा यथा सिंह एकविंशाध्ययनकथितः परं जिघांसते (१३) ॥(१४) (१५) (१६) (१७) (१८) (१९)॥ पाषाणेनाऽऽहतः क्लीवः पक्षिविशेषः क्षिप्रं पाषाणं दशति, मृगारिः सिंह ऊषरं प्राप्य शरउत्पत्तिमेव मार्गति, क्लीव-सिंहौ निरर्थकं कुरुत इति भावः (२०)॥ तथा तेनैव प्रकारेण बालो दुःखी दुःखपीडितो बाहिरं वस्तु भृशं निन्दति, न तु दुःखोत्पत्ति-विनाशौ प्राप्नोति सिंह इवेति द्वे पदे अतिरिक्ते (२१)॥ व्रणं वह्निं कषायान् ऋणं चाऽऽमगं ति रोगं च यद् वाऽप्यन्यद् दुःस्थितं तद् उद्वहन्तोऽनुभवन्तः पीवरं महद् दुःखं प्राप्नुवन्ति मानुषाः (२२)॥ वण्हिस्स त्ति वह्नेर्ऋणकर्मणः आमकस्स त्ति रोगस्य व्रणस्य च निःशेषं घातिनां यथासंख्यं निवारयितुर्दातुश्चिकित्सकस्य च श्रेय आनन्दो भवति गतमिति, वह्न्यादीनि तु कालेन प्रत्यागमिष्यन्ति यथा द्रुमश्छिन्नोऽपि पुना रोहति (२३)॥ यथा वह्निर्भस्मच्छन्नो वा यथा रिपुर्गूढक्रोधो वा तथा लीनं गूढं पापकर्म दुःखसन्तानसङ्कटं भवति (२४)॥(२५) (२६) (२७) (२८)॥ मधुरायणीयमध्ययनम् ।

१६

यस्य खलु भो इन्द्रियाणि विषयाचारा न परिस्रवन्ति द्रवैरिव, स खलु भवत्युत्तमः पुरुषः । — तद् परिस्रवणं कथमिति पृच्छा । मनोज्ञेषु शब्देषु रूपेषु गन्धेषु रसेषु स्पर्शेषु श्रोत्र-चक्षुर्नासा-तालु-त्वग्विषयप्राप्तेषु न सजेत न रज्येत न गृध्येत नाध्युपपद्येत न विनिघातमापद्येत । मनोज्ञेषु शब्दादिषु श्रोत्रादिविषयं प्राप्तेषु सजमानो रज्यमानो गृध्यमानोऽध्युपपद्यमानः सुमनाः सदभिप्रायवांस्तान् आसेवमानो विप्रवहतः पापकर्मणो भवति आदानाय तत् कर्माऽऽददातीत्यर्थः । तस्मात् तेषु मनोज्ञेषु प्रागुक्तेषु न सजमान इत्यादि न सुमना इत्याद्युक्तपापकर्मणा न दुष्येत् । (१)॥(२)॥ वह्निः परिणामतेजः शरीरमाहारं ति आहारेण यथा युनक्ति योगेन कारणेन तथा योगान् विजानीहीन्द्रियाणि तत्प्रयोगांश्च युञ्जतः इति श्लोकस्योत्तरार्धस्य शङ्कनीयोऽर्थः (३)॥ शौर्यायणाध्ययनम् ।

१७

यया बन्धनं च मोक्षं च जीवानां च गत्यागतावात्मभावं च जानाति सा विद्या दुःखमोचनी (२)॥ इयं विद्या महाविद्या भवति सर्वविद्यानामुत्तमा, यां विद्यां

साधयित्वा सर्वदुःखेभ्यो मुच्यते (१)।। एष त्वर्थत एव श्लोकयोरनुक्रम इति व्यक्तम् (३)।।(४)।। मर्म सशल्यजीवं च पुरुषं वा मोहघातिनं गुरुं शल्योद्धरणयोगं च यो जानाति स शल्यहा (५)।। (६) (७)।। परकीयसर्वसावद्ययोगं दुश्चरितमिहाद्य नाचरेत् अपरिशेषं सर्वथा निरवद्ये चरिते स्थितस्य न कल्पते पुनरपि सावद्यं सेवितुम् । एतानि गद्य-पदानि विदु-नामर्षेर्भाषितमिति दृश्यते, पूर्वगतास्तु तृतीयादयः श्लोकाः शेषभाषितानां कल्पेन तद्विवरणत्वाद् गद्यानुबद्धव्याः ।। विद्वध्ययनम् ।

१८

अयतो त्यक्तयत्नः खलु भो जीवः पुरुषो वज्रं हिंसां समाददाति । कथमेतत् ? प्राणातिपातेनादिनाऽरतिरतिभ्यां मृषामायया मिथ्यादर्शनशल्येन वज्रं समादाय हस्तादिच्छेदनानि प्रत्यनुभवमानाः संसारसागरमनुपरिवर्तन्ते जीवा यथोक्तं नवमाध्ययने । यः खलु भो जीवो वज्रं न समाददाति, कथमेतत् ? अस्यास्तु पृच्छाया उत्तरादवियोजनीयत्वाद् ऋषि-नाम अयत इत्यादि प्रथमवाक्यमनुसारयितव्यम् । उत्तरं तु यथा प्राणातिपातादिविरमणेन श्रोत्रादीन्द्रियनिग्रहेण वज्रमसमर्ज्य हस्तादिच्छेदनानि व्यतिपत्य शिवं स्थानमभ्युपगतास्तिष्ठन्ति । शकुनी शङ्कुप्रघातं तथा वारिपात्रधरो वरत्रं रज्जुं च विभज्य विभावयेत्ताम् (१)।। वार्षगण्याध्ययनम् ।

१९

सर्वमिदं जगत् पुराऽतीतकाल आर्यमासीत् । –(१)।।(२) (३) (४)।। किंरूपं तु तदार्यमिति आर्यं साधु ज्ञानादित्रयं, तस्माद् आर्यं सेवस्व (५)।। आर्यायणाध्ययनम् ।

२०

उत्कटाः पञ्च प्रज्ञप्ताः, तद् यथा दण्डोत्कटो रज्जूत्कटः स्तेनोत्कटो देशोत्कटः सर्वोत्कटः । दण्डोत्कटो नाम यो दण्डदृष्टान्तेन आद्यमध्यावसानानां प्रज्ञापनया समुदयमात्रं शरीरमित्येतान्यभिधानानि व्याहरन् नास्ति शरीरात् परं जीव इत्येतेन प्रवादेन च भव-गति-व्यवच्छेदं वदति । रज्जूत्कटो नाम यो रज्जुदृष्टान्तेन समुदयमात्रशरीरप्रज्ञापनया पञ्चमहाभूतस्कन्धमात्रं शरीरमित्येतान्यभिधानानि व्याहरन् संसारसंसृतिव्यवच्छेदं वदति । स्तेनोत्कटो नाम योऽन्यशास्त्रदृष्टान्तग्राहैः स्वपक्षोद्भावनानिरतो ममैतदितिव्याहरन् परकरणच्छेदं वदति । देशोत्कटो नाम योऽस्ति न्वेष जीव इति सिद्धे सति अकर्त्रादिकैर्ग्राहैर्जीवस्य देशोच्छेदं अपूर्णं छेदं वदति । सर्वोत्कटो नाम यः सर्वतो जीवस्य संभवाभावान् न तृतीयं संभवासंभवयोः परं प्रागुक्तं देशसम्भवं भवति,

किं तु सर्वतः सर्वथा सर्वकालं नास्ति जीव इति सर्वच्छेदं वदति । एतं नास्तिकवादमुदाहरति यथा ऊर्ध्वं पादतलेऽधः केशाग्रमस्तके एष आत्मपर्ययः कृत्स्नस्त्वक्पर्यन्तो जीवः एष जीवो जीवति, एतज्जीवितं भवति । यथा दग्धेषु बीजेषु न पुनरङ्कुरोत्पत्तिर्भवति एवमेव दग्धे शरीरे न पुनः शरीरोत्पत्तिर्भवति । तस्मादिदमेवजीवितं, नास्ति परलोको, नास्ति सुकृतदुष्कृतकर्मणां फलवृत्तिविशेषः । न प्रत्यायान्ति जीवा, न स्पृशन्ति पुण्य-पापे, अफलं कल्याणपापकम् । तस्मादेतत् सम्यगिति ब्रवीमि यथा ऊर्ध्वमित्यादि यावत् त्वक्पर्यन्तो जीवः । एष मृतो, नैतज्जीवितं भवति । यथा नामादग्धेषु बीजेष्वन्याङ्कुरोत्पत्तिर्भवति एवमेवादग्धे शरीरेऽन्याङ्कुरोत्पत्तिर्भवति, तस्मात् तपःसंयमाभ्यां मूले शरीरं दग्ध्वा न पुनः शरीरोत्पत्तिर्भवतीति II–चिह्नितपुस्तकानुसारेणाध्याहार्यं नास्तिकं प्रत्युक्तम् तस्मात् पुण्यपापाग्रहणात् कर्मलब्धसुखदुःखसंभवाभावाच्छरीरदाहे पापकर्माभावाच्च शरीरं दग्ध्वा न पुनः शरीरोत्पत्तिर्भवति ॥ उत्कटाध्ययनम् ।

२१

नाहं पुरा किञ्चञ्जानामि सर्वलोके । –अज्ञानमूलमज्ञानं कारणं यथा तथा खलु भो पूर्वं न जानामि न पश्यामि नाभिसमवैमि नाभिसंबोधामि, ज्ञानमूलं खलु भो इदानीं जानामि यावद् अभिसंबोधामि । अज्ञानमूलं खलु मम कामैः कृत्यं करणीयम्, ज्ञानमूलं खलु मम कामैरकृत्यमकरणीयम् । अज्ञानमूलं जीवाश्चतुरन्तं संसारं परिवर्तन्ते, ज्ञानमूलं जीवास्तं व्यतिपतन्ति । तस्मादज्ञानं परिवर्ज्य ज्ञानमूलं सर्वदुःखानामन्तं करिष्यामि कृत्वा शिवमचलं यावच्छाश्वतं स्थानं अभ्युपगतः स्थास्यामि । (१)॥ अज्ञानवशान्मृगा विहंगाः पक्षिणो मत्तवारणाश्च पाशैर्बध्यन्ते, मत्स्या आमिषेभ्यः त्रसन्ति, अज्ञानं सुमहद्भयं भवति (२)॥(३) (४) ॥ दीपे पातः पतङ्गस्य कौशिकारेः पक्षिणो बन्धनं किम्पाकफलभक्षणं च त्रीण्येतान्यज्ञानस्य निबन्धनानि भवन्ति (५)॥ अज्ञानमोहितो वृद्धः सिंहः कथाप्रसिद्धो द्वितीयं सिंहमुदपानस्थं दृष्टवान् संभग्नगात्रयष्टिर्निधनं गतो मृतः (६)॥ सिंहश्च भुजङ्गश्चाज्ञानविमोहितौ ग्राहदंशनिपातेन द्वावपि विनाशं गताविति का कथेति न ज्ञायते (७)॥ सुप्रियं तनुजं माता भद्रा नामाज्ञानविमोहिता तत्प्रतिबोधशोकेनात्मघातं कृत्वा व्याघ्रीभूता क्रुद्धा सत्यभिद्रुत्याखादीदिति सुकोशलमातृसहदेवीकथा, सा तु किमिहाधिक्रियते न वेति शङ्क्यते (८)॥ औषधानां विन्यासः संयोगानां योजनं भेषजानां मिश्रणं विधानां च साधनमज्ञानेन न सिध्यति, सिध्यति तु ज्ञानयोगेन (९,१०)॥ गृहपतिपुत्राध्ययनम् ।

२२

परिशाति हिंसकं कर्म, अपरिशातिनो बुद्धाः, तस्मात् खल्वपरिशातिनो बुद्धा नोवलिप्यन्ते रजसा पुष्करपत्रमिव वारिणा। —धर्मा इति ग्रामधर्मा मैथुनाभिलाषः। ग्रामधर्माः पुरुषादिकाः पुरुषप्रवराः पुरुषज्येष्ठाः पुरुषमेवाधिकृत्य कल्पिताः प्रद्योतिताश्च पुरुषं समन्वागता भवन्ति, पुरुषमेवाभियुज्य पुरुषमवेक्षमाणास्तिष्ठन्ति। यथा नामारतीति गण्डविशेषः स्याच्छरीरे जाता शरीरे वृद्धा शरीरं समन्वागता शरीरमेवाभियुज्य तिष्ठति, एवं गण्डः स्फोटो शरीरे जात इत्यादि, वल्मीकः स्तूपो वृक्षो वनखण्डः पृथिव्यां जातः पुष्करिणी पृथिव्यां जाता पुष्कर उदके जातोऽग्निकायोऽरण्यां जातोऽरणीमेवाभिभूय तिष्ठति, एवमेव धर्मास्तिष्ठान्ति।

धिक् तेषां ग्रामनगराणां येषां स्त्रियः प्रणायिकाः, ते चापि धिक्कृताः पुरुषा ये स्त्रीणां वशं गताः (१)॥ सुदिव्या भावका प्रेक्षणीया मधुरोदका पुष्पिता रम्येव पद्मिनो ग्राहाकुला, मालतीव व्यालाक्रान्ता, हैमगुहेव ससिंहा, मालेव वध्यकल्पिता, गन्धयुक्तिरिव सविषा, वाहिनीव नदी सेना वा अन्तर्दुष्टा, मदिरेव गरान्ता, योगकन्या श्रीरिव योगपरा शालिनी गृहिणी, एवं नारी लोके विज्ञेया भवेत् स्वगुणोदया प्रकटीकृतस्त्रीदोषा (२—४)॥ कुलानां तूत्सादनं द्रव्यहीनानां लाघवम् अनादरः सर्वदुःखानां प्रतिष्ठा निष्ठा निधनं चार्यिकाणां वैराणां गम्भीरं गुप्तं गृहं सद्धर्मचारिणां विघ्नो दुष्टाश्वः मुक्तखलिनः, एवं श्रुता लोके किमङ्गना कुस्त्री, लाघवो अस्खलीणं बलवंति पञ्चम-षष्ठश्लोकयोः पदेषु लिङ्गविपर्ययः (५ ६)॥ यत्र तु ग्रामेषु नगरेषु वा स्त्री बलवती तदनश्वस्य शुनादेर्हेषा शब्द इव पर्वरहितेषु वा दिनेषु मुण्डनमिव भवति (७. ८)॥ हुताशाद् भयं दाहो विषान्मरणं शस्त्राच्छेदो व्यालाद् दशनम् (९)॥ शङ्कनीयं च यद् वस्तु यच्चाप्रतीकारं तद् सुष्ठु व्यक्तं जानीयाद् यो युज्यमानानि युज्यमानानां वस्तूनामनुयोजयिता भवति (१०)॥ यत्र ये समारम्भा ये वैतेषां सानुबन्धा भवन्ति तानि वस्तूनि सुष्ठु जानीयात्, नैतत् सर्वविनिश्चये नैतद्धिताहिते अनादृत्य निश्चयनीयम् (११)॥ यत्र येषां समारम्भाणां सुखोत्पत्तिर्भवति ये वैतेषां सानुगामिनोऽनुगमसहिता विनाशिनो वा विपरीतं वा भवन्ति तान् जानीयात् कालवेदविद्, वेद इतीह लौकिकं ज्ञानम् (१२)॥ (१३) (१४)॥ नवमश्लोकादारभ्य परिसाडो कम्मे त्ति-आदि-ऋषिभाषितं पुष्करपत्रोपमान्तमनुबध्यते इति व्यक्तम्॥ दगभलाध्ययनं गर्धभीयेत्यपरनामकम्।

२३

द्वे मरणेऽस्मिंल्लोक एवमाख्यायेते, तद् यथा सुखमृतं चैव दुःखमृतं चैव। –अत्र विज्ञप्ति व्यख्यानं ब्रवीमि। इमस्य खलु ममीकारिणोऽसमाहितलेशस्यासमाहित-मनोवृत्तिकस्य गण्ड इति ग्रन्थ्यर्थे तेन परिघातितस्य बाधितस्य बन्धनपरिघातस्येति पाठोऽशङ्कनीय एव गण्डबन्धनप्रतिघातं करिष्यामि। अलं पुरो-मतेन दुःखं मरणमिति। तस्मात् तं पूर्वोक्तं कृत्वा ज्ञान-दर्शन-चारित्राणि प्रतिसेविष्ये। ज्ञानेन ज्ञात्वा दर्शनेन दृष्ट्वा संयमेन संयम्य तपसाऽष्टविधकर्मरजोमलं विधूय विशोध्यानादिकमनवदग्रं दीर्घाध्वानं चतुरन्तसंसारकान्तारं व्यतिपत्य शिवमित्यादिविशेषितं सिद्धिगतिनामधेयं स्थानं संप्राप्तोऽनागताध्वानं शाश्वतं कालं स्थास्यामीति प्रतिबोधितस्य कस्यचिदध्यवसायः॥ रामपुत्रीयाध्ययनम्।

२४

सर्वमिदं पुरा भव्यं भवितव्यावेक्षम्, इदानीं पुनरभव्यं भवितव्यानवेक्षं भवति। च्यवन्ते खलु भो नैरयिका नैरयिकत्वात् तिर्यग्योनस्तिर्यग्योनित्वान्मनुष्या मनुष्यत्वाद् देवा देवत्वाद्, अनुपरिवर्तन्ते जीवाश्चतुरन्तं संसारकान्तारं कर्मानुगामिनः। तथाऽपि मम जीव इहलोके सुखोत्पादकः, परलोके दुःखोत्पादकोऽनिजोऽध्रुवोऽनित्यः, अणितिए अणिच्चे त्ति पदे समव्युत्पत्ती, सजति यावन्मुह्यत्यध्युपपद्यते विनिघातमापद्यते। इमां च पुनः शटन-पतन-विकिरण-विध्वंसनधर्मामनेकयोगक्षेमसमायुक्तां जीवस्यातीर्या संसार-निर्व्यष्टिं करोति लोकप्रपञ्चं सेवते। इमां संसारनिर्व्यष्टिं कृत्वा संसारकान्तारमनुपरिवर्तते। तं त्वनुवृत्य संवेग-निर्वेदौ गत इति अर्थपूरणार्थमध्याहार्यं, परं तु शिवमित्यादि यावत् चिट्ठिस्सामि त्ति अपास्यं मिथ्येह निवेशितत्वात्। तस्मादध्रुवमशाश्वतमिदं संसारे सर्वजीवानां संसृतिकारणमिति ज्ञात्वा ज्ञान-दर्शन-चारित्राणि सेविष्ये तानि सेवित्वा संसारकान्तारं व्यतिपत्य शिवं स्थानमभ्युपगतः स्थास्यामीत्यत्र निश्चयः।

वाडधाणे त्ति पदस्यार्थो न ज्ञायते (१) (२)॥ वट्टि त्ति वृत्तिः परिवर्तः, शीघ्रया तया समायुक्ता रथचक्रे यथाऽराः स्फटन्तो वा भङ्गुरा वल्लिच्छेदास्तथा शरीरिणः पुरुषस्य सुहदुक्खे त्ति द्विवचनं संस्कृतकल्पम् (३)॥ संसारे सर्वजीवानां गृद्धिः संपरिवर्तत उदुम्बरतरूणां प्रसवदोहदो यथा व्यसनोत्सवकारणं स्त्र्यङ्गचेष्टादीनां हेतुः (४)। वह्निमित्यादि सद्यो मेघमिव चिन्तयेद् अकाण्ड आगमन-गमनशीलम् (५)॥ (६) (७) (८) (९) (१०)॥ वत्तेयणिच्चत त्ति वर्तते वर्तेत वाऽनित्यता, षोडशेऽपि

श्लोके एवमेव (११)॥ (१२) (१३) (१४) (१५) (१६) (१७) ॥ या कान्तिर्वयोऽवस्था वा येन कर्मणा युज्यते तादृशी तस्या निर्वृत्तिर्भवति वाचः प्रतिश्रुदिव (१८) ॥ ताहं तासाम्, इह सम्बन्धे तु ताभ्यां कान्ति-वयोभ्यां कृतेनोदयेनोद्भूता नानागात्रविकल्पिता अनेकगात्रेषु कृता भङ्गोदयाः संसारे सर्वदेहिनामनुवर्तन्ते ताभ्यामनित्यत्वात् (१९) ॥ (२०) ॥ अथ कर्मोच्यते। बुध्यते चैव कर्म हेतुयुक्तं शुभाशुभं यथा वल्लीनां फलाफलं पर्याप्तफलान्यपर्याप्तफलानि च बुध्यन्ते (२१)॥ स्वयमात्मप्रयत्नेन च्छिन्नादानमप्युपादानं छिन्नं यस्य तत् कर्म भुज्यते, न तद् वर्ज्यतेऽवश्यं वेदनीयं भवति, यथा वल्लीनां फलाफलमिति पूर्ववत् पूर्वोत्पन्नं छिन्नमूलमपि भुज्यते (२२) ॥ (२३) ॥ अप्ररोहि यथा बीजं धूमहीन इवानलो नष्टसंज्ञो भ्रष्टोपदेश इव देशको गुरुस्तथा कर्म च्छिन्नमूलं (२४) ॥ येन कर्मणा युज्यते पुरुषस्तादृशं वेषं धारयति नटो यथा रङ्गमध्ये वृत्तकान्तिसमर्थः (२५) ॥ चित्रा नानाप्रकारा विविधोदया च देहिनां संसारसंततिः सर्वे द्रुमालया वनानीव भवन्ति सर्वपुष्पफलोदयाः (२६) ॥ (२७- ३० यथा पञ्चदशेऽध्ययन एकादशादयः श्लोकाः) चञ्चलं सुखमादाय सक्ता मोहे मानवा भवन्त्यादित्यरश्मितप्ता इव मत्स्याः क्षीयमाणपानीयाः (३१) ॥ अध्रुवं राज्यं संश्रिता नरा अवशाः संक्षयं प्राप्नुवन्ति फलार्थिन इव च्छेद्य तरुमारूढाः (३२)॥ (३३) (३४)॥ मोहमोहितो मोहीनां मध्ये क्रीडति मोही यथा ग्रहीणां ग्रहवतां ग्रहगृहीतानां मध्ये ग्रही यथार्थे ग्रहमोहितः (३५)॥ नान्यत् कर्म नान्येषां देहिनां कर्म बध्नन्तो निर्जरयन्तश्च भवन्ति देहिनः, किं तु स्वकीयमेव, यथा वारिग्राहा घटीतो धट्यमाननिबन्धना भवन्ति, गृहीतं वारिमात्रं घटीमात्राधीनं भवतीति भावः (३६)॥ बध्यते मुच्यते चैव जीवाश्रितेण नानाप्रकारेण कर्मणा, यथा रज्जुपाशैर्बद्धः कश्चिदन्यस्य प्रयोगेनेर्यते चाल्यते (३७) ॥ (३८) (३९)॥ निश्चलं कृतारोग्यं त्रैलोक्यसंस्कृतं स्थानमुत्तमं प्राप्नुवन्ति जीवाः सर्वज्ञमार्गानुगताः (४०)॥ हरिगिर्यध्ययनम् ।

२५

ततश्चाम्बटः परिव्राजको यौगन्धरायणमेवमवादीद् यथा देवानुप्रिय, मनसि मे गर्भवर्षाभ्यो मैथुनाद् विरतिः, कथं न त्वं ब्रह्मचारी भवसीति । ततो यौगन्धरायणोऽम्बटं परिव्राजकमेवमवादीद् यथा हारिताः पुरुषा एभिरेभिश्च तावदादानैः कर्मोपादनैः । ये खलु हारिताः पापैः कर्मभिरवियुक्तास्ते खलु गर्भवर्षासु सजन्ति । ते स्वयमेव प्राणिनोऽतिपतन्त्यन्यानपि जनान् प्राणिनोऽतिपातयन्त्यन्यानपि जनान् प्राणिनोऽ-

तिपातयतोऽनुमोदयन्ति समनुजानन्ति, एवमेव मृषा भाषन्त इत्यादि करणत्रिकम् , अविरता अप्रतिहताप्रत्याख्यातपापकर्मणो मनुजा इत्यतत्क्षणात् पठितव्यत्वादिहापास्यम् , ते स्वयमेवादत्तमाददते अब्रह्म-परिग्रहौ गृह्णन्तीत्यालापकः पूर्ववत् । एवमेव तेऽसंयताऽविरता अप्रतिहताप्रत्याख्यातपापकर्मणः क्रियावन्तोऽसंवृता एकान्तदण्डा एकान्तबाला बहु पापं कर्म कलिकलुषं समर्ज्यैतश्च्युता दुर्गतिगामिनो भवन्त्येभिर्हारिता आदानैः ।

ये खलु आर्याः पापैः कर्मभिर्विप्रमुक्ता भवन्ति ते खलु गर्भवर्षासु न सजन्ति । ते न स्वयमेव प्राणिनोऽतिपतन्तीत्यादि विपरीतं पूर्वं यावदक्रियावन्तः संवृता एकान्तपण्डिता व्यपगतरागद्वेषास्त्रिगुप्तिगुप्तास्त्रिदण्डोपरता निःशल्या आत्मरक्षिणो व्यपगतचतुःकषायाश्चतुर्विकथाविवर्जिताः पञ्चमहाव्रतधराः, धर त्ति अपरित्याज्यं, पुस्तकेषु तु न दृश्यते, तिगुत्त त्ति त्रिगुप्त न यथासंख्यं, पञ्चेन्द्रियसंवृत्ताः षड्जीवनिकायसुष्ठुनिरताः सप्तभयविप्रमुक्ता अष्टमदस्थानहीना नवब्रह्मचर्ययुक्ता दशसमाधिस्थानसंप्रयुक्ता बहु पापं कर्म कलिकलुषं क्षपयित्वेतश्च्युताः सुगतिगामिनो भवन्ति ।

हे भगवन्नम्बट, ते सूत्रमार्गानुसारिणः क्षीणकषाया दान्तेन्द्रियाः शरीरसंधारणार्थं योगसंधानाय नवकोटिपरिशुद्धेत्यादिप्रसिद्धलक्षणं पिण्डं तादृशां भिक्षां शय्यां चोपधिं च गवेषमाणाः साधवः सङ्गतगतहसितभणितैः सुन्दरस्तनजघनैश्च प्रतिरूपा रूपवत्यः स्त्रियो दृष्ट्वा न तेषां मनसाऽपि प्रादुर्भावं गच्छन्ति मैथुनार्था ग्रामधर्माः । एतावदेव ऋषिभाषितमित्यम्बटस्य संबोधितत्वादनुमेयम् , शेषाणामृषिभाषितानां वाग्वृत्तिं त्वनुसृत्य हारिता इत्यादि लघुवाक्यं यौगन्धरायणभाषितमिति ।

कथमेतदिति कथं सा क्षीणकषायता दान्तेन्द्रियतेत्युच्यते । सा भवति विगतरागता सरागस्याप्यपेक्ष्येति केवले स्वविषये न तु सर्वथा हतमोहस्येत्यर्थ इव दृश्यते । तत्र तत्रेतरेतरेषु कुलेषु पिण्डं गवेषमाणा इत्यादि पञ्चदशाध्ययनवत् (१)॥ स शुद्धपिण्डः कथमिति हस्ति-महावृक्षनिदर्शनं, पाउत्ति पात्रम , तैलपात्रधर्ममप्रमादगुणवर्णनगर्भं पञ्चचत्वारिंशाध्ययनस्य द्वाविंशे श्लोके सूचितं किम्पाकफलनिदर्शनं मूढत्वप्रकाशकं च । अपरं च—यथा नामैकः शाकटिकोऽक्षं म्रक्षेदेष मम न भङ्क्ष्यति भारं च मे वहिष्यतीति चिन्तयन्, एतयोपमया श्रमणो निर्ग्रन्थः षट्सु स्थानेष्वाहारमाहारयन् नातिक्रामति, तद् यथा वेदना-वैयावृत्य-ईर्या-

संयम-प्राणवृत्ति-धर्मचिन्तेत्येतेषामर्थाय । अपरं च—यथा नामैको जतुकारकोऽङ्गारेष्वग्निकायं निसृजेदेष मेऽग्निकायो न विक्षायिष्यति जतुं च तापयिष्यामीति चिन्तयन्नेतयोपमया इत्यादि पूर्ववत् । अत्यच्च-यथा नामैको इषुकारकस्तुषेष्वग्निकायं शेषं तदेव, केवलमिषुं तापयिष्यामीति । अम्बटाध्ययनस्य यौगन्धरायणाध्ययनमिति युक्ततरं नाम भवेत् ।

२६

कतरो धर्मः प्रज्ञप्तः ? धर्मं न सम्यग् जानीथेति भावः । हे आयुष्मन्तः सर्वे धर्मं यदि वा हे सर्वे आयुष्मन्तो धर्मं मम मत्तो वा शृणुत ! केनार्थेन ब्राह्मणवर्णाभा न तु ब्राह्मणाः सन्तो माहण त्ति मा हन्तेति श्लेषाद् युद्धं शिक्षन्ते हिंसां प्रकुर्वन्ति (१) ॥ शस्त्रजीविनो हि यागे भवन्ति ब्राह्मणाः, लौकिकव्यापारेषु तु राजानः क्षत्रिया वणिजो वैश्याश्च, स्वधामानि स्वगृहाणि स्वात्मनो वा पिनिदधति निरुन्धन्ति विवेकात् ब्रह्मपालनाच्चेति तृतीयश्लोकस्योत्तरार्धं द्वितीयस्य पूर्वार्धेन सम्बन्धनीयम् (२.३) ॥ अन्धेन युगेनाचक्षुष्मता वाहयुग्मेन विपर्यस्त उत्तराधरस्मिन्नध्वनि राजरथमारुढ इव अडणीए त्ति मार्गे युद्धमारभते, न तु युद्धभूमौ, सोऽब्राह्मणो यद् यद्धिसनकर्म प्रकरोति तत् सर्वं सर्वथा हतबुद्धेरिव निरर्थकमिति भावः (२.३) ॥ यथार्थनामा ब्राह्मणो न धन्वो न रथी न शस्त्रपाणिः स्यान्न मृषा ब्रूयान्न चौर्यं कुर्यान्न मैथुनं गच्छेन्न परिग्रहं गृह्णीयात्, स्यात् तु नियुक्तानामाज्ञापितानां दशानामपि धर्माङ्गानां ध्यानाध्ययनपरायणः (४.५) ॥ गुप्तैः सर्वेन्द्रियैः सत्यप्रेक्षी स्याच्छीलप्रेक्षी च सप्तस्वपि शीलाङ्गेषु नियुक्तेषु (६) ॥ षड्जीवनिकायहितः सर्वसत्त्वदयापरः स ब्राह्मण इति वक्तव्यो यस्याऽऽत्मा विशुद्धयति (७)॥ दिव्यं स कृषिं कृषेन्नार्पयेन्न तां मुञ्चेत् ।—आत्मा क्षेत्रं तपो बीजं संयमो युगलाङ्गले ध्यानं च फालो निशितः संयमश्च दृढं बीजमिति पादः संदिग्धपाठः पौनरुक्त्याच्छन्दसोऽशुद्धत्वाच्च (८) ॥ कूटेसु वञ्चकेषु पुरुषेष्वकूटत्वं सरलत्वमङ्गीकरोति, अस्मिंस्तु पादे कृष्युपमा न दृश्यते, विनयो नियमनमिव स्थितः, तितिक्षा च हलेषा, दया-गुप्ती च प्रग्रहौ (९) ॥ सम्यक्त्वं गोच्छणवो त्ति अज्ञातार्थः । समितिस्तु शमिला, धृति-योक्त्र-सुसम्बद्धास्ते ये सर्वज्ञवचने रताः (१०)॥ पञ्चैवेन्द्रियाणि तु क्षान्तानि दान्तानि निर्जितानि च यानि ब्राह्मणेषु तानि गोरूपाणि गम्भीरं कृषिं कृषन्ति (११) ॥ तपस्तस्य निर्व्याजस्य ब्राह्मणस्यावन्ध्यं बीजं, अहिंसा परमं निधनं गोत्रं, व्यवसायस्तस्य धनं, सङ्ग्रहः संयमो युक्तौ बलिवर्दौ

(१२) ॥ धृतिर्बलं वसुधैका, श्रद्धा च निश्चला मेथिर्धुरोऽवष्टम्भः, भावना तु तस्य वृतिः, ईर्या सुसंवृतं द्वारम् (१३) ॥ कषायास्तस्य मर्दनं, कीर्तिवादश्च तत्क्षमा, निर्जरा तु ईषां लुनामि, एवं दुःखानां निष्कृतिर्भविष्यतीति तदभिप्रायः (१४)। एतां कृषिं कृष्ट्वा सर्वसत्त्वदयावहां ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वाऽपि विशुद्ध्यति (१५) ॥ मातङ्गीयमध्ययनम् ।

२७

साधु साधोः साधु वा सुचरितमव्याहताबाधिता श्रमणसम्पच्छ्रमणैः सह संवासः । न चिरं लौकिकजनेन संवसेन्मुनिः, संवासेन हि स्नेहो वर्धते । अनित्यचारिणो भिक्षोः कर्मणो हेतोरात्मार्थो दुःखायते दुःखमापद्यते (१) ॥ स्नेहबन्धनं प्रजहाय ध्यानाध्ययनपरायणो भवति । निहितेन वशीकृतेन सदापि चेतसा निर्वाणाय मतिं संदध्यात् (२) ॥ यो भिक्षुः परेण सह्यमागतस्तस्य कर्णसुखं वचनं ब्रूयात् सोऽनुप्रियभाषकश्चाटुकारः खलु मुग्ध आत्मार्थे हीयते नियमात् (३) ॥ यो लक्षण-स्वप्न-प्रहेलिकाः कुतूहलादाख्याति, तस्य नरो जनो दानानि प्रयोजयेत् , तत् तादृशं करणं श्रामण्यान्महदन्तरं भवेत् विपरीतं भवेदित्यर्थः (४) ॥ चेल त्ति चेटको दासो, यश्चेटकोपनयनेषु आवाहविवाहेषु वधूवरेषु च पार्थिवानां युद्धेषु चात्मानं योजयति तान्युपतिष्ठति, यो वा जीवनहेतोरात्मनः पूजनार्थं किञ्चिदिहलोकसुखम् इहलोकस्य मनोज्ञं प्रयुनक्ति प्रकरोत्यर्थिविषयेषु प्रदक्षिणः, उभयेषां तादृशं करणं श्रामण्यस्य विपरीतम् (५. ६) ॥ व्यपगतकुशलस्तु संछिन्नस्रोताः शोको वा प्रेम्णा द्वेषेण च विप्रमुक्तः प्रियाप्रियसहोऽकिञ्चनश्चात्मार्थं न जह्याद् धर्मजीवो (७) ॥ वारत्रकाध्ययनम् ।

२८

छिन्नस्रोतसो निरुद्धास्रवान् भृशं कुरुत सर्वान् कामान् सर्वशः । कामा मनुष्याणां रोगा भवन्ति, कामा दुर्गतिवर्धनाः (१) ॥ नासेवेत मुनिर्गृद्धिमेकान्तमनुपश्यन् । अकामाः पुनः कामान् कामयमाना दुर्गतिं यान्ति (२) ॥ ये कामेषु लुभ्यन्ति तेषां त्रिविधं जगत् तुच्छमिव भवति कामेष्वध्युपपन्ना बहवो जीवाः क्लिश्यन्ति (३) ॥ (४) (५) (६) (७) (८) (९) (१०) (११) (१२) (१३) (१४) (१५) (१६) (१७) (१८) (१९) (२०) (२१) ॥ अञ्जनस्य कज्जलस्य क्षयं वल्मीकस्य च सञ्चयं मधुनश्चाहारं चिरकालीनं दृष्ट्वा पुरुषस्य संयम उद्यमो वरः श्रेयान् भवेत् , न तु कामः (२२) ॥ उच्चावचं गोत्रमधिकृत्य विकल्पं

भावनयाऽनुप्रेक्षादिना विभावयेत् , न हैमं दन्तकाष्ठं खादेत् खादितुं कामयेत चक्रवर्त्यपि (२३) ॥ हे सुविहितपुरुष, अल्पकालकमन्तरं क्षणस्तोकमुहूर्तमात्रं प्राप्य तस्य विभावयतोऽपि विपुलः फलागमः, किं पुनस्तस्य यः सिद्धिं प्रति पराक्रामेत् ? ॥ आर्द्रकीयमध्ययनम् ।

२९

स्रवन्ति सर्वतः स्रोतांसि, किं न स्रोतोनिवारणम् ? कथं स्रोतः पिधीयत इति पृष्टो मुनिराख्यायात् (१) ॥ जाग्रतोऽप्रमत्तस्य मुनेरिन्द्रियाणि पञ्च सुप्तानि, सुप्तस्य मुनेस्तु पञ्च जाग्रति । पञ्चभिः सुप्तै रज आदीयते पञ्चभिर्जाग्रद्भी रजः स्थापयेत् (२) ॥ शब्दं श्रोत्रं, रूपं चक्षुर्गन्धं घ्राणं, रसं जिह्वा, स्पर्शं त्वगुपादाय मनोज्ञं वा पापकं वा मनोज्ञे न रज्येत् , पापके न प्रदुष्येत् मनोज्ञे अरज्यति मुनौ, इतरस्मिन्नमनोज्ञे न दुष्टे, अविरोधिषूदासीनेषु वस्तुष्वसुप्तो भवेज्जागृयात्, एवं स्रोतः पिधीयते (३–१२) ॥ (१३) (१४) (१५)....विधेयं गर्जं....(१६) (१७) (१८) (१९) ॥ वर्धमानाध्ययनम् ।

३०

यथासत्यमिदं सर्वम् । इह यत् क्रियते कर्म तत् परतः परलोकेऽवबुध्यते, मूलसिक्तेषु वृक्षेषु तेषां शाखासु फलं दृश्यते (१) ॥ (२) (३) ॥ हिंसन् हन्तारं लभते (४) ॥ (५) ॥ भद्रकानि भद्रकानीति मन्यन्ते जनाः, मधुरं मधुरं परुषं परुषमिति मनुते, कटुकं कटुकमिति भणितम् (६) ॥ कल्याणमिति भणतः कल्याणैतत्प्रतिश्रुत् , पापकमिति पापका (७) ॥ (८) ॥ वाय्वध्ययनम् ।

३१

पार्श्वीयाध्ययनस्य पृच्छा इह योज्यन्ते व्याकरणैः । कोऽयं लोकः ? जीवाश्चैवाजीवाश्चैवेति लोकः ? चतुर्विधो लोको व्याख्यातस्तद्यथा द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतो भावतः । कस्य वा लोकः ? आत्मभाव आत्मना भवति लोक इति योज्यम् । स्वाम्यमुद्दिश्य जीवानां लोको, निर्वृत्तिं निष्पत्तिमुद्दिश्य जीवानां चाजीवानां च । को वा लोकभावः ? अनादिकोऽनिधनः पारिणामिको लोकभावः । । केन वाऽर्थेन लोक इति प्रोच्यते ? लोकतीति लोकः । का गतिः ? जीवानां च पुद्गलानां च गतिर्द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतो भावतः । व्याकरणस्य तु पाठान्तरं यथा जीवश्चैव गमनपरिणताः पुद्गलाश्चैव गमनपरिणता इति । कस्य वा गतिः ? जीवानां च पुद्गलानां च गतिरित्याख्याता । केचित्तु पठन्ति यथा

द्विविधा गतिस्तद्यथा प्रयोगगतिः स्वेच्छया गतिर्विस्रसा गतिस्तद्विपरीता जीवानां च पुद्गलानां चेति । को वा गतिभावः ? अनादिकोऽनिधनो गतिभावः । पाठान्तरं तु यथा औदयिक-पारिणामिको गतिभाव इति । केन वाऽर्थेन गतिरिति प्रोच्यते ? गम्यते इति गतिः । अन्ये तु गम्यमाना इति गतिरिति पठन्ति । इमानि चत्वारि पाठान्तराण्यस्याध्ययनस्यान्ते गतिव्याकरणग्रन्थात् प्रभृति सामित्तं ति यावदयं द्वितीयः पाठो दृश्यत इति प्रवेशितानि । उत्तरगामिनामपि सूत्राणां स द्वितीयः पाठ इति वक्ष्यते । ऊर्ध्वगामिनो जीवा, अधोगामिनः पुद्गलाः। कर्मप्रभवा जीवाः, परिणामप्रभवाः पुद्गलाः; कर्म प्राप्य फलविपाको जीवानां, परिणामं प्राप्य पुद्गलानाम् । द्वितीयः पाठस्तु पापकर्मकृतो जीवानां परिणामः, स एव पुद्गलानामिति । न कदाचिदियं प्रजा मनुष्यादिकाऽव्याबाधसुखमनुपरुद्धसुखमेषेत कशां कशायित्वा हिंसां कृत्वा । द्वितीयपाठस्तु यथा न कदाचित् प्रजा प्राकार्षीद् अदुःखमिति । जीवा द्विविधां वेदनां वेदयन्त्यनुभवन्ति, तद्यथा प्राणातिपातेन यावन्मिथ्यादर्शनेन । विरमणपदं त्विह न युज्यते । अस्येह दृश्यमानत्वाद् वृद्धलेखकदोषेण विस्मृतानि कानिचित् सूत्राणीत्यनुमीयते । पूरितं त्विदं छिद्रं II-पुस्तकेन यथा एवं यावन्मिथ्यादर्शनशल्येन कृत्वा जीवाः शातनां वेदनां वेदयन्ति । प्राणातिपातविरमणेन तु यावन्मिथ्यादर्शनशल्यविरमणेन कृत्वा जीवा अशातनां वेदनां वेदयन्तीति । एतेनैव प्रकारेण द्वितीयपाठेन पूरितं छिद्रं यथा आत्मकृतो जीवा भवन्ति, कृत्वा कृत्वा यद् यद् कृतवन्तस्तत् तद् वेदयन्ति, तद् यथा प्राणातिपातेन यावत् परिग्रहेणेति । स एव द्वितीयः पाठोऽनुबध्यते यथा एष खल्वसम्बुद्धोऽसंवृतकर्मान्तश्चातुर्यामिको निर्ग्रन्थोऽष्टविधं कर्मग्रन्थिं प्रकरोति, स च चतुःषु स्थानेषु विपाकमागच्छति, तद्यथा नैरयिकेषु तिर्यक्षु मनुजेषु देवेषु । आत्मकृता जीवा न परकृताः कृत्वा कृत्वा वेदयन्ति, तद्यथा प्राणातिपातविरमणेण यावत् परिग्रहविरमणेण । एष खलु संबुद्धः संवृतकर्मान्तश्चातुर्यामिको निर्ग्रन्थोऽष्टविधं कर्मग्रन्थिं न प्रकरोति, स च प्रागुक्तेषु चतुःषु स्थानेषु न विपाकमागच्छति । आदिपाठस्तु मिथ्यादर्शनविरमणेनेतिप्रभृत्यनुबध्यते यथा किं तु जीवाः शातनां नाशनां वेदनां वेदयन्ति । यो यदर्थं यद्वस्तुनो बिभेति तत् न समुच्छेत्स्यते अर्थात् स एव समुत्थास्यति । निष्ठितकरणीयः सन् मडाइ त्ति मृतादी प्रासुकभोजी, उपलक्षणत्वादेषणीयादीति व्याख्याप्रज्ञप्तिवृत्त्यनुसारेण व्याख्येयम् । स्पर्शुकेति स्थाने तु प्राशुकेत्ययुक्तं प्रवदन्ति वृत्तिकारानुयायिनः । मृतादी निर्ग्रन्थो निरुद्धप्रपञ्चो व्यवच्छिन्नसंसारो व्यवच्छिन्नसंसारवेदनीयः प्रहीणसंसारः प्रहीणसंसारवेदनीयो संसारमार्गान् न पुनरप्यत्रत्वं समागच्छति । पार्श्वीयमध्ययनम् । द्वितीयपाठस्तु

समापद्यते यथा लोको न कदाचिन्नासीन्न कदाचिन्न भवति न कदाचिन्न भविष्यति, अभूच्च भवति च भविष्यति च, ध्रुवो नित्यः शाश्वतोऽक्षयोऽव्ययोऽवस्थितो नित्यो भवति, यथा नाम पञ्चास्तिकाया न कदाचिन्नासन्नित्यादि एवमेव लोकोऽपि । समाप्तं पाठान्तरम् ।

३२

दिव्यां भो कृषिं कृषेन्नार्पयेत् । —कुतः क्षेत्रं कुतो बीजं कुतस्तव युगलाङ्गले ? गा अपि तव न पश्यामि, हे आर्य, का नाम तव कृषिरिति प्रश्नः (१)॥ आत्मा क्षेत्रं तपो बीजं संयमो युगलाङ्गले अहिंसा समितिश्च योग्या, एषा धर्मान्तरा धर्मगर्भा कृषिः (२) । एषा कृषिः अलुब्धस्य पुरुषस्य शुभतराऽतिशुभा व्याख्याता, एषा बहुसती अतिसाध्वी परलोकसुखावहा च भवति (३)॥ एतां कृषिं कृष्ट्वा सर्वसत्त्वदयावहां ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रोऽपि वा सिद्धयति (४)॥ पिङ्गाध्ययनं षड्विंशस्य द्वितीयपाठ इव ।

३३

द्वाभ्यां स्थानाभ्यां बालं जानीयात् , द्वाभ्यां स्थानाभ्यां पण्डितं जानीयात् यथा सम्यक्प्रयोगेन च मिथ्याप्रयोगेन च कर्मणा भाषणेन चेति श्लोकार्थम् । दुर्भाषितया भाषया दुःकृतेन च कर्मणा कार्याकार्यविनिश्चये बालमेतं विजानीयात् (१)॥(२) (३)॥ सुभाषितया भाषया सुकृतेन च कर्मणा पर्जन्यः कालवर्षीव यशोऽभिगच्छति (४)॥(५)(६) ॥ साधुभिः संगमं च संस्तवं च धर्मं च कुर्यादिति स्पष्टं, कुतस्तु धर्मस्य विपरीतमधर्मं कुर्यादिति न ज्ञायते (७)॥(८)॥ क्षयि प्रमाणं वार्तां च देयाद् यो धनमर्जयति, सद्धर्मवाक्यदानं त्वक्षयममृतं च मतं भवति (९)॥ पुण्यं तीर्थमुपागम्य प्रेत्य भुञ्ज्याद्धीतं फलम् , सद्धर्मवारिदानेन क्षिप्रं तु शुध्यति मनः (१०)॥(११)(१२)(१३)(१४)(१५)॥ कल्याणमित्रसंसर्गं कृत्वा संजयो मिथिलाधिपः स्फीतं भुक्त्वा तन्मूलं भोजनं मूलं भवति यथा तथा दिवं गतः (१६)॥(१७)॥ आरुणीयाध्ययनम् ।

३४

पञ्चसु स्थानेषु पण्डितो बालेन परीषहोपसर्गानुदीर्यमाणान् सम्यक् सहेत क्षमेत तितिक्षाधिवासयेत, तद्यथा बालः खलु पण्डितं परोक्षं परुषं वदेत् , तत् पण्डितो बहु मन्येत यथा दिष्टचैष बालो मे परोक्षं परुषं वदति, न प्रत्यक्षम् ।

मूर्खस्वभावा हि बालाः, न किञ्चिद् बालेभ्यो कर्तृभ्यो न विद्यत इति । तत् पण्डितः सम्यक् सहेतेत्यादि । बालः खलु पण्डितं प्रत्यक्षमेव परुषं वदेत्, तत् पण्डित इत्यादि यावत् प्रत्यक्षं वदति, न दण्डेन वा यष्ट्या वा लेष्टुना वा मुष्ट्या वा बालः कपालेन वाऽभिहन्ति तर्जयति ताडयति परिताडयति परितापयति उद्दापयति व्यापादयति । मूर्ख इत्यादि पूर्ववत् । बालश्च त्ति संयोजने चेदर्थे वा पण्डितं दण्डेनेत्यादि यावद् उद्दापयेत्, तत् पण्डित इत्यादि यावदुद्दापयति, न केनचिच्छस्त्रजातेन किञ्चिच्छरीरजातं शरीरभागमाच्छिनत्ति वा विच्छिनत्ति वा । मूर्ख इत्यादि पूर्ववत् । बालश्च चेद् वा पण्डितं केनचिच्छस्त्रजातेनेत्यादि यावद् विच्छिन्द्यात्, तत् पण्डित इत्यादि यावद् विच्छिनत्ति वा, न जीविताद् व्यपरोपयति । मूर्ख इत्यादि पूर्ववत् । बालश्च पण्डितं जीविताद् व्यपरोपयेत्, तत् पण्डित इत्यादि यावद् व्यपरोपयति, न धर्माद् भ्रंशयति । मूर्ख इत्यादि पूर्ववत् । येन केनचिदुपायेन पण्डित आत्मानं मुञ्चेत् दोषाद् बालेनोदीरितात् । तदपि स दोष एव तस्य पण्डितस्य हितं भवेत् (१)॥ अप्रतिज्ञभावादुत्तरं न विद्यते, स्वयं पण्डितो वेषान् अनेकरूपान् भविष्यद्भवान् न ·प्रकरोति यदि वा वेसे त्ति दोसे त्ति स्थाने लेखनभ्रमात् । अप्रतिज्ञ इह लोके भवति यथार्थो ब्राह्मणः (२)॥ दीनेन सामान्येन पुरुषेण किं क्रियते देहकाङ्क्षणात् णण्णत्थ त्ति अन्यत्र, न किञ्चिदित्यर्थः । दीनस्य कालकाङ्क्षणं प्रायोपगमनादिना मृत्युप्रतिक्षणं वा लोकादनन्यत्वं वा आत्मस्वभावस्य हीयते न ज्ञायते (३)॥(४)(५)(६)॥ इसिगिर्यध्ययनम् ।

३५

चतुःषु स्थानेषु खलु भो जीवाः कुप्यन्तो माद्यन्तो गूहन्तो लुभ्यन्तो वज्रं समाददति वज्रं समादाय चतुरन्तसंसारकान्तारे पुनः पुनरात्मानं परिविध्वंसयन्ति, तद् यथा क्रोधेन मानेन मायया लोभेन । तेषां च कषायाणामहं परिघातहेतोरकुप्यन्नमाद्यन्नगूहन्नलुभ्यंस्त्रिगुप्तस्त्रिदण्डविरतो निःशल्योऽगारवः स्त्री-भक्त-देश-राज-विशेषितचतुर्विकथाविवर्जितः पञ्चसमितः पञ्चेन्द्रियसंवृतः शरीरसंधारणार्थं योग-संधारणार्थं नवदोषकोटिपरिशुद्धं दशदोषविप्रमुक्तम् उद्गमोत्पादनदोषशुद्धं तत्र तत्रेतरेतरेषु कुलेषु परार्थं कृतं परार्थं निष्ठितं विगताङ्गारं विगतसरसाहार-धनवद्दातृ-वर्णनं विगतधूमं विरसाहारकृपणदातृनिन्दनवर्जितं शस्त्रातीतं शस्त्रपरिणतं पिण्डं शय्यामुपधिं चैष भावयामीत्यर्षिणा भाषितम् ।—अज्ञानविप्रमूढात्मा प्रत्युत्पन्नाभिधा-

रकः कोपं मानं मायां लोभं कृत्वा महाबाणमात्मा विध्यत्यात्मानम् । मन्ये बाणेन विद्ध एकमेव भवं विनीयते, क्रोध—मान—माया—लोभ—बाणेन विद्धस्तु भवसन्ततिं नीयते जनः (१—८)॥(९)(१०)(११)(१२)॥ स्वस्मिन् गृहे प्रदीप्ते किं परं गृहं धावसि ? स्वमेव गृहं निरिच्य ततो गच्छेत् परं गृहम् (१३)॥ आत्मार्थे जागृहि, मा भूः परार्थाभिधारकः, तादृशस्यात्मार्थो हीयते (१४)॥(१५) (१६) (१७)॥ जागृहि, मा स्वपिहि, मा धर्मचरणे प्रमत्तस्य तव चौराः पञ्चेन्द्रियादयः कषायान्ताः संयमयोगयोर्दुर्गतिगमने वा बहु कर्म कार्षुः, हिड त्ति कर्मविशेषणं त्वज्ञातार्थम् (१८—२०)॥ अज्ञात अट्टालके जाग्रच्छोचनीयोऽसि णाहिसि त्ति यथा कश्चिद् धनहीनो व्रणितः सन्नौषधमूल्यमविन्दन् दातुं न शक्यः (२१)॥ हे नरा, जागृत नित्यम् ! जाग्रतो हि सुप्तं स्वप्नमेव जागर्ति धर्मे जाग्रतोऽप्रमत्तस्यालस्यं न विद्यते स्वप्नकल्पमित्यर्थः । यः स्वपिति न स सुखी, जाग्रत् तु सुखी भवति (२२)॥(२३)॥ औद्दालकीयमध्ययनम् ।

३६

भृशमुत्पतता क्रोधेनेति शेषः उत्पतन्तं कञ्चित् प्रियेण प्रियवचनेन वक्ष्यामि किं शान्तं पापमिति सान्त्वनं वक्ष्याम्युत ण सन्तं ति अशान्तं तं पुरुषमिति शेषो वक्ष्यामि यथा हे तुष तुषकल्प निःसारजनेति ? एतत्तु मुनेर्न युज्यत इति भावः — मम चान्येषां च कोपः पात्रं प्रति किञ्चित् पुरुषं मुक्तो दुःखावहो भवति । तस्मात् खलूत्पतन्तं सहसा कोपं निगृह्णन्तु मुनयो यदि वा उत्पतन् कोपो निगृहीतव्यः । मोहं ति मोहः (१)॥ वह्नेर्बलं न क्षिप्तं नावमन्तव्यम् , क्रोधाग्नेस्तु बलं परं परमं वह्नेरल्पा गतिः, कोपाग्नेरमिता (२) ॥ (३) (४) (५) (६) (७) ॥ पूर्वं मेरुगिरिवद् गम्भीरसारेऽपि संयमे भूत्वा स्थित्वा कोपोद्गमरजसा धूत आवृतोऽसारत्वमतिच्छेत्यभिगच्छति (८) ॥ महाविष इवाहिः : सर्पो दृप्तोऽदत्ताङ्कुरोदयोऽङ्कुरायाप्युदयो न दत्तो येन स तथा चरेत् स रुष्यंस्तिष्ठति विषं च वृथा मुक्तवान् निर्विषत्वमुपागतो भवति, एवं तपोबलस्थोऽपि नित्यं क्रोधपरायणोऽचिरेणापि कालेन तपोरिक्तत्वमृच्छति (९.१०) ॥ गम्भीरोऽपि तपोराशिर्जीवानां साधुभिः पुरुषैर्दुःखेन कृच्छ्रतः संचितः, कोपाग्निस्त्वाक्षेपिणामाकर्षतां तपःकाष्ठानि दहति क्षणात् वनकाष्ठानीव दवाग्निः (११) ॥ (१२) (१३) (१४) ॥ महाराजत्ति सम्बोधनं श्लोकस्यान्यस्मात् कस्माच्चिदन्वयादिहावतारितत्वं प्रकटीकरोति (१५) । हृष्टं करोति पुरुषमनिरुध्यमानः कोपः, विमुच्यमानस्तु भस्म करोति भस्मीकरोति,

दृष्टं च भस्म च समीक्ष्य प्राज्ञो जितात्मा सदा कोपं निरुन्ध्यात् (१६) ॥ तारायणीयमध्ययनम् ।

३७

सर्वमिदं जगत् पुरोऽदकमासीत् । — अत्राण्डं संततमत्र लोकः सम्भूतः, अत्र साश्वासो जातः, इदं नोऽस्माकं मते वरुणविधानमिति केचित् । अन्ये तूभयतःकालमुभयतःसंध्यं क्षीरं नवनीतं मधु समित्समाहारं क्षारं शङ्खं च पिण्डयित्वाऽग्निहोत्रकुण्डं प्रतिजागरयमाणो विहरिष्यामीति तस्मादेतत् सर्वमिति ब्रवीमीति । वयं तु नवि त्ति न माया नैवाद्भुतविधानं मन्तव्यं, किं तु न कदाचिन्नासीन्न कदाचिन्न भवति न कदाचिन्न भविष्यति च लोक इति वदामः । पडुप्पण्णं इणं सोच्च त्ति प्रत्युत्पन्नं वर्तमानमिदं श्रुत्वेति त्रीणि पदानि श्लोकपाद इव दृश्यन्ते न च पूर्वगतेन न नैव पश्चाद्गतेन सम्बद्धुं शक्यानि । सूर्यसहगतो निर्ग्रन्थो गच्छेदर्थाद् यत्रैव सूर्योऽस्तमियात् क्षेत्रे वा निम्ने वा तत्रैवोषित्वा प्रादुः प्रभातायां रजन्यामतीतायां रात्रावुत्थिते सूर्ये सहस्ररश्मौ दिनकरे कीदृशे ? तद् औपपातिकपाठेनोच्यते : विकसितोत्पले चोन्मीलितकमलकोमले च पण्डुरप्रभे रक्ताशोकप्रकाशे च किंशुकशुकमुखगुञ्जार्धरागसदृशे च कमलाकरषण्डबोधके तेजसा ज्वलति सति एवं तत्क्षणमेव प्राचीनां वा प्रतीचीनां वा दक्षिणां वा उदीचीनां वा दिशं पुरतो युगमात्रमेव प्रेक्षमाणो यथारीत्येतुं तस्य कल्पते निर्ग्रन्थस्य ॥ श्रीगिरीयमध्ययनम् ।

३८

यत् सुखं सुखेन लब्धं तद् अत्यन्तसुखमेव, यत् तु दुःखं दुखेन लब्धं मा मम तेन समागमो भूद् (१) ॥ इति बौद्धर्षिणा भाषितम् । — मनोज्ञं भोजनं भुक्त्वा मनोज्ञे च शयनासने मनोज्ञेऽगारे बौद्धभिक्षुः समाहितो ध्यायति (२) ॥ स एवामनोज्ञं भोजनं भुक्त्वा शयनासने चामनोज्ञे गृहेऽमनोज्ञे दुःखं ध्यायत्यार्तमपध्यानं करोतीत्यर्थः (३) ॥ तं तादृशमेवमनेकवर्णकमन्यतीर्थकं भिक्षुं नानागुणपदार्थं वा परित्यज्य पण्डितः प्राज्ञो नान्यत्र लुभ्यति, एतद् यथार्थबुद्धस्य शासनम् (४) ॥ नानावर्णेषु शब्देषु रूपेषु गन्धेषु रसेषु स्पर्शेषु श्रोत्रादिप्राप्तेषु गृद्धिं वाक्प्रदोषं वा सम्यग् वर्जयेद् बुद्धिमान् पण्डितः (५) ॥ जाग्रतोऽप्रमत्तस्य मुनेरिन्द्रियाणि पञ्च सुप्तान्यात्मदुःखस्य कारणानि हेतवः कारणाद् वा दुःखस्योत्पादयमानत्वात्,

तस्यैव तु विनाशाय संततं सदा प्राज्ञो वर्तेत (६) ॥ व्याधिक्षयाय दुःखं वा सुखं वा यद् यद् औषधं भवति तद् तद् वैद्यस्य ज्ञानेन देशितं दिष्टम् , एवमेव मोहक्षयाय दुःखं सुखं वा यो य उपायो दिष्टो गुरूणा (७) ॥ न चिकित्सति कुवैद्यो यदि वा न चिकित्स्यते कुवैद्येन दुःखं सुखं वा यथाहेतु हेतुविशेषं विभज्य, किं तु सामान्यचिकित्सिते वैद्यशास्त्रे सुयुक्तस्य कोविदस्य दुःखसुखे भवतः सुज्ञाते । एवमेव मोहक्षये अर्थाज्ज्ञानमार्गे युक्तस्योभे सुज्ञाते, न त्वयुक्तस्य हेतुविशेषेणेत्यनयोः श्लोकयोरर्थं ग्रहीतुमस्मत्प्रयत्नः (८.९) ॥ संवेगो नरकादिगत्यवलोकनात् संभीतिर्निर्वेदो विषयेष्वनभिषङ्ग इति सिद्धसेनः । तुच्छे निःसारे जने संवेग इति, उत्तमे तु निर्वेद इत्येतौ दीनानां जनानां भावौ यदि वा दीनौ च भवतो भावौ चेति दीन-भावौ, तयोर्विशेषस्तयोर्विशेषमधिकृत्य तावद् उपदेशनमुपदेशोऽस्ति, ज्ञानं लोकानामध्यात्मविद्यारूपं विना नास्त्युपदेश इति भावः (१०) ॥ नानाऽवस्थोदयान्तरे पुरुषाणां भिन्नावस्था अनुसृत्य सर्वज्ञैस्तीर्थंकरैर्भाषिता वाण्युपदेशः सामान्येन गीतनिर्माणोऽपदिष्टात्मपरिणामा भवति, विशेषे तु मर्मवेधिनी प्रत्येकपुरुषस्य छिद्रभित् (११) ॥ सर्वसत्त्वदयो वेषो लिङ्गलक्षितं मुनित्वं भवत्यनारम्भोऽपरिग्रहश्च, सत्त्वं सद्भावं तपो दानं चैव जिनसत्तमा भाषन्ते (१२) ॥ (१३) ॥ किमु दान्तस्यारण्येनाश्रमेण वा ? न किञ्चिदित्यर्थः , यथाऽतिक्रान्तस्य रोगाद् विमुक्तस्य पुरुषस्य भैषज्यं नास्ति न च शस्त्रस्याभेद्यता, तद्धि स्वभावाद् अभेद्यम् एव (१४) ॥ सुभावेन भावितात्मनः शून्यमिव दृश्यतेऽरण्यं ग्रामे वा धनं, सर्वमेतद्धि जगद् धर्मध्यानाय तस्य भवति यथा शल्यवतश्चित्ते शल्यमार्तध्यानाय (१५) ॥ दुरन्तस्य तु चित्ते नानावस्था वसुंधरा पृथिवी दुःखरूपा सर्वं च कर्मादानाय भवति यथा कामिनश्चित्ते कामः (१६) ॥ (१७) ॥ सार्थकमर्थसहितमिवारम्भं करणं निरर्थकं जानीयाद् यथा प्रतिहस्तिनं पश्यंस्तटं घातयति वारणः (१८) ॥ यो यस्य कार्यस्य योगः प्रयत्नस्तं साधयितुं योऽसमर्थः स तत् कार्यं सर्वं वर्जयति कामीव श्रमणस्य नग्नभावं मुण्डभावं च (१९) ॥ धीरः शरणं जानीयात् , न दुर्गादजेयात् कोटिं गिरिशिखरं शरणरहितमेति, दृप्तं सिंहं छेकं वेभं गजं जम्बुकः शृगालो न तेजयेत् क्रोधयेदिति, भोज्ज त्ति पाठो निरर्थकः शृगालस्य सिंहादिभोक्तृत्वासंभवात् (२०) ॥ वेषप्रच्छादनसंबद्धो रजोहरणादिलिङ्गसहितो नवतत्त्वरतोऽसंबद्धं तत्त्वविरुद्धं पुरुषं सदा वारयेत् , नालं भवति धारयितुं बुद्धिमान् नानारतिप्रयोजकं (२१) ॥ सर्वदा न क्रुध्येन्मुनिर्यदि तु केनचित् कारणेन

ब्रह्मचारी यतिः क्रुद्धः संज्वलेत् तदात्मनो मोहदीपनं वर्जयेत्, मूढस्य हि व्याधस्य सायकं मृगान् नाप्येति न विध्यति, एवं मूढो मुनिर्न भवेज्ज्ञानभाक् (२२) ॥ प्रच्छादनं वेषं रूपं लिङ्गं च निश्चयेन विभावयेत्, किमर्थं वा गायति व्याधस्तूष्णीका तु भवन्ति पक्षिणः ? गायतोऽपि व्याधस्य हननाभिप्रायं वेषाच्च लिङ्गाच्चानुमान्ति विहगा इति भावः (२३) ॥ लौकिककार्यनिर्वृत्तिप्रयोजके कार्यकारणे आदेये, ते एव मोक्षनिर्वृत्तिप्रयोजके विशेषतो विज्ञेये (२४) ॥ परिवारेण च वेषेण च यद् भावितं तद् विभावयेन्न च ताभ्यां वञ्च्येत, परिवारेणापि गम्भीरेण परिवृतो नीलजम्बुकः कथाप्रसिद्धो न राजाऽभवच्छ्वापदानामवञ्चनीयत्वात् (२५) ॥ अर्थादायिनमर्थलोभिनं जनं जानीयान्नानाचित्तानुभाषकमन्यमतानुगामिनं, तस्माद् अर्थसन्ततिं निरन्तरार्थलोभं पश्यतः श्रेयान् भवत्यर्थादायिभिर्विसङ्गो वियोगः (२६) ॥ दम्भकल्पं कृत्तिसमं कृत्या जम्बुकसमानं निश्चयेन विभावयेत् निखिलं राजप्रतापस्यामोघं कृत्वोपचारे वृत्तौ परीक्ष्यते विज्ञायते (२७)॥ स्वभावे दुर्बलं जानीयान्नानावर्णानुभाषकं विविधजात्यनुकारिणं यथा सुनन्दा पुष्पादाने प्लवकारगृहं गता, अस्य तु श्लोकार्धस्यार्थः कथाया अज्ञातत्वादस्पष्ट एव (२८) ॥ द्रव्ये क्षेत्रे च काले च सर्वभावे च सर्वथा सर्वेषां लिङ्गवतां जीवानां भावनां विभावयेत् । (२९) शारिपुत्रीयमध्ययनम् ।

३९

य इदं पापं कर्म न कुर्यान्न कारयेद्, देवा अपि तं नमस्यन्ति धृतिमन्तं दीप्ततेजसम् (१)॥ (२) (३)॥ चतुर्थस्य पूर्वार्धमपूर्णम्, उत्तरार्धं तु कर्मसञ्चयविषयं, यस्य विपाकेन साधुर्भूयोऽपि जायते (४)॥ रहस्ये खलु भो पापं कर्म समर्ज्य द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतो भावतः कर्मतोऽध्यवसायतः सम्यग् अपरिकुञ्चमानोऽनिगूहन्नालोचयेत् ।—भद्रकैः रसैर्भद्रकेन च संवासेन लौकिकजीवितेन नास्ति मे कार्यम् । कीदृशेन संवासेन ? यत्र सञ्जयो काननवासिनो मृगान् वधायोपनामयति व्यापादयति (५)॥ सञ्जयीययमध्ययनम् ।

४०

पुरा अचिरादेव प्रव्रजितः सन् साधुरिच्छां यदि वा पुरा प्रव्रज्यायाः पुरस्ताद् इच्छन्नभिलाषवाननिच्छां कुर्याद् आत्मसन्तोषमङ्गीकुर्यात् ।—इच्छा बहुविधा भवति लोके यया बद्धः क्लिश्यति, तस्मादिच्छामनिच्छया जित्वा सुखम्

एधते (१)।।(२)(३)।। इच्छतेच्छा वाञ्छेष्यते, अनिच्छन्नपि तामिच्छति, तस्मादित्यादि पूर्ववत् (४)।। हे साधो, द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतो भावतो यथास्थाम यथाबलं यथावीर्यमनिगूहन्नालोचयेरिति ब्रवीमि ।। द्वैपायनीयमध्ययनम् ।

४१

येषामात्मा रूपमाजीवाद्धेतोर्नराणां बलदर्शनं तपोबलदर्शनाय भवति, ये जीवनार्थमात्मनस्तपोबलं नरान् दर्शयन्ति, ते जनाः स्वतप आमिषं कृत्वा जनं संनिचयन्ते मेलयन्ति (१)।। तेषां सुकृतं तपो विक्रीतं भवति तच्च सुकृतमाश्रित्य जीवितं विक्रीतम् । कर्मचेष्टा व्यापारवन्तो जना अजात्या अनार्या वा मामकाः शठा भवन्ति, एतादृशांस्तान् जानीयात् (२)।। यथोच्छिन्नगला अस्रोतंसि शुष्कस्थले वा मत्स्या वेदनं प्राप्नुवन्ति, तथाऽनागतमपश्यन्तो दुर्मतयः पश्चाच्छोचन्ते (३)।। मत्स्या यथा क्षीणपानीयाः कंकानां घासमागता इति श्लोकार्धं पूर्वगतेन वा संबन्धनीयं लेखकदोषेण वा गलितमुत्तरार्धम् । प्रत्युत्पन्नरसे गृद्धा मोहमल्लप्रणुन्ना दृप्तां बलवतीमुत्कण्ठां प्राप्नुवन्ति वारिमध्ये वारणा इव (४.५)।। आहारमात्रसम्बद्धाः कार्याकार्येभ्यो निर्मीलितचक्षुषः पक्षिणो विहगा घटकुम्भ इवावशाः पाशेन संक्षयं प्राप्नुवन्ति (५.६)।। मधु प्राप्नोति दुर्बुद्धिः कथाप्रसिद्धः, प्रपातं तु न स पश्यतीति श्लोकार्धं पूर्ववत् । आमिषार्थी जीवः पुरुषो जीवे वा जीविते सम्यक्चारित्रं हिनस्ति (७)।। अनर्घ्यं मणिं मुक्त्वा सूत्रेण गुणेन केवलेनाभिनन्दति दुर्मतिः, स सर्वज्ञशासनं मुक्त्वा मोहादिकैः कषायैः स्वचरित्रं हिनस्ति (८)।। श्रोत्रमात्रेण, न तु मुखेन ग्राह्यं विषं जानन्नेव तत्रैव श्रोत्रेणैव युनक्ति गृह्णाति, आजीवार्थं तपो मुक्त्वा संत्यज्य विविधं बहुप्रकारेण तप्यति, तप आश्रित्य जीवंस्तपआजीवेन जीवति (९.१०)।। यो ज्ञानमेवोपजीवति स चरित्रं करणं च लिङ्गं च जीवनार्थम् उपजीवन्नविशुद्धमिति जीवति (१०.११)।। विद्यामन्त्रोपदेशैर्दूतीसंप्रेषणैर्वा भाविभवोपदेशैश्चाविशुद्धमिति जीवति (११.१२)।। मूलकर्मभिः कौतुककर्मभिः भाषया प्रणयिमिश्राख्यायिकोपदेशैरविशुद्धमिति जीवति (१२.१३)।। यो बाल आजीवको मासे मासे कुशाग्रेणैवाहारमाहरति स स्वाख्यातधर्मस्य न शततमां कलामर्हति (१४)।। परंतु मा मां कश्चिज्जानातु मा चाहं कञ्चिज्जानामीत्यज्ञातेनाज्ञातमर्थं समुदानिकं भिक्षालब्धं चरेत् (१५)।। (१६)(१७)।। इन्द्रनागीयमध्ययनम् ।

४२–४४

अल्पेनाकिञ्चन्येन बहु देवत्वं ज्येष्ठमुपरिभवं मध्यमं कनीयसमधस्तनं, यदि वा बहु बहूनि कुलानि माननीयानि धनवन्ति वा मध्यमानि कनीयांसि दरिद्राण्येषयेत् । निरवद्ये स्थितस्य न कल्पते पुनरपि सावद्यं सेवितुम् ।—सोमीयमध्ययनम् । लाभे यो न सुमना अतिहृष्टोऽलाभे यो नैव दुर्मनाः असन्तुष्टः, स खलु मनुष्याणां श्रेष्ठो देवानामिव शतक्रतुः ।—जमाध्ययनम् । यस्यात्मा द्वाभ्यामङ्गाभ्यां रागद्वेषाभ्यामुत्पीडयद्भ्यां नैवोत्पीड्यते स रागाङ्गे च विद्वेषाङ्गे च सम्यगात्मानं नियच्छति ।—वरुणाध्ययनम् ।

४५

अल्पं चायुरिह मानवानां सुचिरं च कालं यावन्नरकेषु वासः, सर्वे च कामा नरकाणां मूलम्, को नाम बुधः कामेषु रमेत् ? (१)।। पापं च कुर्यान्न प्राणिनो हन्याद् अतिगतरसः, न कदाचिद् उच्चावचेषु शयनासनेषु रमेत, किं तु तान् समतिक्रामेद् वायुरिव जलम् (२)–(३)।।(४)(५)(६)(७)(८)(९)(१०)।। यं हन्ताऽभियोक्ता विवर्जयति यद्विषं नरो न भुनक्ति यं वा व्यालं गृह्णाति नास्ति ततो भयम् (११)।। सरसं नीरं स्वच्छं प्रतिधावन्तं दंष्ट्रिणं शृङ्गिणं श्वापदं दोषभीरुणो विवर्जयन्ति, एवं पापं विवर्जयेत् (१२)।। पापकर्मोदयं प्राप्य दुःखेन दुःखभाजनं दोषेण च दोषोदयी पापकार्याणि प्रसूते (१३)।। उर्वीपाराज् जलौघान्तात् तेजन्या वा दग्धात् तृणगुच्छान् मृतोत्थितम् उक्तस्थानेभ्यो मृत्वा प्रत्यागतमनश्वरं जीवानां जीवितं, जीवदेव भवति फलमन्दिरं धान्यागारं कर्मफलभाजनमिति श्लेषः (१४)।। यदि यो म्रियमाणस्य वसुंधरां पृथिवीं सागरन्तां दद्याजीवितं वाऽनयोरेकतरं वरयस्वेति, ततः स मरणभीरुर्जीवितमिच्छति (१५)।।(१६)(१७)(१८)।। ये प्राणिनस्तांश्च घातं च प्राणिनां च या प्रिया दया, सर्वमेतद् विज्ञाय प्राणिघातं विवर्जयेत् (१९)।।(२०)(२१)।। तस्मात् प्राणिदयार्थमेकाग्रमना भूत्वा दयार्थी मुनिरप्रमत्तो विहरेद् यथा कश्चित् तैलपात्रधरः (२२)।।(२३)(२४)।। ये भावेनाभिनन्दन्ति जिनाज्ञां तेषां कल्याणानि सुखान्यृद्धयश्च सर्वथा न दुर्लभा भवन्ति (२५)।।(२६)(२७)।। अस्नातो वा यथा रम्यं सरो, व्याधितो वा रोगहरं वैद्यं, क्षुधितो वाऽऽहारं, रणे युद्धे मूढो व्याकूलो वा बन्दीं लुण्ठितं, वह्निं शीताहतो वाऽपि, निवातं वाऽनिलाहतस्त्रातारं वा भयोद्विग्न, ऋणार्त्तो वा-

धनागमं, तथा शरणं प्रयतो मन्ये भवेज्जिनवचनं गम्भीरं सर्वतोभद्रं हेतु-भङ्ग-नयोज्ज्वलम् (२८–३०)॥(३१)(३२)॥ सर्वज्ञशासनं पुरुषेण प्राप्तं यदि तदा विज्ञानं प्रविजृम्भते प्रकटीभवति यथा तरूणां चारुरागमो मनोज्ञः प्रादुर्भावो दृश्यते पुरुषैर्हिमवन्तं गिरिं प्राप्तवद्भिः (३३)॥ सत्त्वादीनि वर्धन्ते यथा सुष्ठ्वाक्रान्तं सुप्रयुक्तमौषधं बलवीर्यं योजयति शरीरेणेति शेषः (३४)॥प्रचण्डस्य क्रूरस्य नरेन्द्रस्य कान्तारे संसारे च देशिकस्य गुरोस्तथा वैद्यस्यारोग्यकारण आज्ञाक्रोध आरोग्याद्यर्थं प्रशस्तोऽप्याज्ञा दुःखावहा अमनोज्ञा दृश्यते, परंतु यन्नरेन्द्राद् यच्च ये संसारे देशकांस्तेभ्यः शासनं वैद्याद् वा रोगोद्घातो रोगोन्मूलनं सर्वमेतद्धिते हितमतिहितं भवति (३५.३६)॥ जिनेन्द्रस्य शरण्यस्य द्युतिमतः संसार दुःखसंबाधे सर्वदेहिनां दुस्तारो भवत्याज्ञाकोप उग्राज्ञा, तथाऽपि त्रैलोक्यसारगुरु धीमतो भाषितमिदं कायेण श्रोत्रेण सम्यक् स्पृष्ट्वा गृहीत्वा यदि वा भाषितमाज्ञावन्मस्तके गृहीत्वा न पुनस्तस्माद् विरमेत् (३७.३८)॥ यथा योधो बद्धचिह्नो वर्मारूढः स्थिरायुधः सिंहनादं विमुच्य पलायमानो न शोभते किं त्ववमान्यतां गच्छति, यथा नागो भुजङ्गो महाविषोऽगन्धनकुले जातः स्वविषं मुक्त्वा भूयस्तत् पिबन् लाघवं याति, यथा च सर्पः कुलोद्भूतो रमणीयमपि भोजनं वान्तं पुनर्भुजन् धिग्धिक्कारस्य भाजनं भवति, अगन्धनास्तु नागा मरणं व्यवस्यन्ति न च वान्तमापिबन्तीति विपरीतमादिशति जिनदासो दशवैकालिकचूर्णौ, एवं जिनेन्द्राज्ञया सव्यथमात्मतस्तपसा शल्योद्धरणमेव तथा प्रदीप्ताद् गृहान्निर्गमनं सुखी सुहितं वा भवति, सुखमेव तत् (३९–४२) ॥ इन्द्राशनिर्दीप्तो वह्निर्ऋणमरिर्न तत् कुर्युर्यत् कुर्याद् आस्वाद्यमानसम्बन्धम् ऋद्धिगौरवम् ऋद्धीनां बहुमानः (४३)॥ शातकर्मेष्टं करणं दुःखकरं दुरन्तं भवति यथा सग्राहं शिशुमारादिगर्भं सरो बुद्धं विकसितोत्पलं वामया स्त्रिया वा कामिनोऽनुयोजितं विषं सामिषं वा नदीस्रोतो मत्स्यप्लवन्योग्यम्:(४४)॥ कोशीकृतः कोशे निहित इवासिस्तीक्ष्णो भस्मच्छन्न इव पावकस्तथा लिङ्गवेषपरिच्छन्नः पुमान् कुसाधुरजितात्मा (४५)॥ कामा मृषामुखिनो व्याजशीलास्तीक्ष्णाः, शातकर्मानुसारिणी तृष्णा चाशातं च, शीघ्रं च तृष्णा कामश्छिनत्ति देहिनं (४६)॥ सदेवोरगगन्धर्वं सतिर्यक् समानुषं जगत् ताभ्यां शात-तृष्णाभ्यां कृच्छ्रं वृत्तं संभूतं तृष्णापाशनिबन्धनम्, के ते ? उच्यते : अक्षोपाञ्जनं व्रणे लेपो यच्च जतुनस्तापनं यच्च ततो युक्तं कार्यकारणमिति (४७.४८)॥ आत्मनो जीवस्य खलु तीव्रवह्नेः संयमार्थं संयम आहारादिप्रतीकाररूपः सर्वज्ञ-

वचनेनाऽऽख्यातः (४९)।। हैमं वा बन्धनमायसं वाऽपि दुःखकारणमेव, महार्घ्यस्यापि दण्डस्य निपाते दुःखसंपद् भवेत् (५०)।। दिव्ये कर्तर्यासाध्यमाने ब्रह्मणः प्रतिरूपे क्रियमाणे धीमता मुनिना कार्यकारणमभिवार्य निराकृत्य देहधारणं विनीतं प्रायोपगमादिनाऽपनीतम् (५१)।। यथा सागरेणावनेर्योगः, आतुरो रोगी पुरुषस्तुरङ्गमारूढः, तृप्तकैर्भोजनम् , एवं निरर्थकमश्रद्धेयं वा देहरक्षणं जानीयात् (५२)।। जातं जातं वीर्यं संयमेन सम्यग् योजयेत् पुष्पादिभिर्मुकुलपुष्पफलै रक्षन्निव पुष्पाणामादिकारणं बीजम् (५३)।। वैश्रमणीयमध्ययनम् ।

समाप्तानि ऋषिभाषितानि ।

SELECTION FROM THE STOCK OF

WORDS OF TEXT

akaṇṇadhāra 6, 3
akattā 20, L. 15
akāmaga 14, L. 9
akkhāiyai 27, 4; 41, 13
akkhevi 36, 11
akkhôvanga 45, 48
akhôvanjaṇa 4, 23
akhalīṇa 22, 6
agandhaṇa 45, 40
aggihotta 37, L. 6
aghaṭṭa 45, 31
ankura 2,4; 15, 4; 20, L. 23
anga 44,21 f.
acchai 15, 16
acchitta 7, 1
ajjayāri 4, 3
ajjo 32, 2
anjaṇa 28, 22
aṭṭālaka 35, 17.21
aḍaṇī 26, 3
aḍayaṃ 1, 3
aṇa 15,9; 22, 15; 45, 8. 43 f.
aṇaggāhi 15, 15
aṇaccā 11. L. 1
aṇavadagga 3. L. 2; 23, L, 9
aṇassaya 22, 7
aṇila 45, 29
aṇuppiya 27, 3
aṇuyoya 14, L. 6
atāreluka 24, L. 9
aticchati 36, 8
atīrasa 45, 2
atta-kaḍa 31, L. 41
atthāha 10, L. 17
atthi 38, 10
atthikāya 31, L. 19
adu vā 14, L. 6f.
anala 24, 24
andu 9, L. 7
apaḍinna 34, 2
apaliuncamāṇa 39, 10
appaṇīyā 14, L. 3
appāhu 45, 49
appiṇai 26, L. 15 ; 32, L. 1
abbambha 1, L.8; 25,L.11
abhiṇissayai 14, L. 8
abhibhavai 13, L. 3f. ; 15, L. 1 ff.
amuṇi 11 L. 1
ara 24, 3
araṇi 22, L. 11
arati 22, L. 6
avukkama 28, 6
avvāhata 27, L. 1
asaṃgattā 9, 30
(a)saddheya 10, L. 3
asāya 15, I. 2 ff.
asota 41, 3
assama 38, 13f.
āgaḍḍhaṇa 9, 15
ājīva 41, 1. 10
āṇaccā 11, L. 1 ;
āṇā-kova 45, 37
āṇā-koha 45, 35
āditta 15, 27
ādiyai 25, L. 10; 29, 2
ādilla 20 L. 4
āmisa 41, 1. 7 ; 45, 44
āmosa 38, 27
āyāṇa 25, L. 5. 15
āyāṇa-rakkhi 4, L. 1
āra 8, 1
āraṃ 8, L. 1
ālavai 12, 1
ālassa 7, 2f.
āloei 40, L. 11
āvāha-vivāha 27, 5
āsīvīsa 28, 4
ingāla 35, L. 10
icchatthaṃ 1 conclusion
itarā-itara 35, L. 9
itthatta 31, L. 24
ibha 38, 20
īsā 26, 14
ukkala 20 passim
ukkera 9, 12
ucchāyaṇa 22, 5
uccheya 20, L. 15
uttima 7, 3
udaga 37, L. 1
udumbaka 24, 4
uddavai 34, L. 12 etc.
uppayai 36, L. 1. 5
uppīlai 44, L. 1
uvasevai 1, L. 16
uvahāṇavaṃ 1, L. 18
ussuatta 7, 2
ūsara 15, 20

e- 30, 7
ejaṇā 11, L. 6
ejati 11, L. 3f.
e(d)hati 40, 1. 4
esa 35, L. 11
esai 31, L. 17
ehi 10, L. 23; 25, L. 4. 15
kaḍaggi-dahaṇa 9, L. 10
kaṇṇasa 42, L. 1
Katanta 10, L. 26
kattar- 4, 11 ; 45, 51
katti 38, 27
kammahā 17, 6
kallāṇakārī 4, 13
kavinjala 12, 1 ; 41, 17
kavota 12, 1; 41, 17
kasai 32, 4
kasāi 31, L. 17
kasāvai 31, L. 17
kāṇaṇa 39, 5
kārittu 38, 27
kāla-vāsi 33, 4
kicca 2, 1
kiṇā 26, 1
kimangaṇā 22, 6
kimpāka-bhakkhaṇa 21, 5
kimpāga 25, L. 46
kilissati 40, 1
kisi 11, 15; 26, L. 15; 32, 1. 3
kissae 28, 17
kiha 4, 2
kīḍa 8, 1
kīva 15, 20
kukkusaya 36, L. 2
kutūhala 27, 4
kunda 37, L. 6
kūḍesu 26, 9
kesa 28, 11
koṭṭaṇa 9. L, 6
kova ntr. 36, L. 5
kosāra 8, 1
kosiyāri 21, 5
kosikita 45, 45
khandhakhandhīya 9, 11
khala 26, 13
khubbhati 11, L. 3
gaṇṭhi 31, L. 41. 44
gaṇḍa 23, L. 4
gantha-cheyaga 8, 1
gabbha-vāsā 25, L. 2. 17
gala 15, 11. 16; 21, 2; 24, 27 ; 41, 3. 7 ; 45 4. 9
gavala p. 5
gaha 9, 21; 24, 35 ; 28, 18
gahi 24, 35
gā 12, 1 ; 41, 17
gārava masc. 45, 43
gāha 9, 17. 18; 20, 35; 21, 7 ; 22, 2
gunjaddha 10, L. 31
guliya p. 5
gehi 3, 2
gotthaṇava 26, 10
goṇā 32, 1
go-paha 12, L. 3
goyariyā 12, 1
ghaṃsaṇa 9, L. 9
ghaḍijjai 24, 36
gholaṇa 9, L. 9
cāujjāma 31, L. 38. 43
cāuranta 3 L. 3 ; 9, L. 19
cindha 14, L. 47
celaka 27, 5
cojja 26, 4
chaḍḍaṇa 9, 17
chitta 36, 2
chetta 26, 8; 32, 4 f.
cheya 38, 20
jatukāraya 25, L. 50
jambuya 38, 25
jara 15, 13 ; 21, 6 ; 24, 28 ; 45, 6
jaraggava 23, 12
juga 26, 2
jutti 45, 48
judhira 6, 1. 9
joei 38, 19
jogga 9, 23
jojja 32, 2
jotta 26, 10
jhasa 15, 16 ; 41, 7
jhijjai 15, 27 ; 24, 31
jhīṇa 41, 4
ṇaṇṇatta 34, 3
ṇ'aṇṇattha 34, 3
ṇaṇhāta 45, 28
ṇapariggaha 38, 12
ṇavi 37, L. 7 ; 39, 5
ṇārambha 38, 12
ṇāhisi 35, 21
ṇikāiya 9, 12
ṇikkhati 26, 14
ṇidarisaṇa 25, L. 45 f,
ṇidhatta 9, 12; 27, 2
ṇipphoḍei 10, L, 25
ṇimillita 41, 5
ṇiyacchai 40, 3; 44, L. 2
ṇirittāṇam 35, 13
ṇirumbhaṇa 9, 28
ṇirumbhati 4, 8
nivvatti 31, L. 8
ṇivveḍhi 24, L. 10
nisitta 26, 8
nissāviṇī 28, 20
ṇimāṇa 38, 11
nu 20, L. 13. 15
ṇejjāṇa 16, 1
ṇetā 11, 1 ; 24, 1
ṇevvāṇa 27, 2 ; 29, 13
taṇhā 28, 9
taya 20, L. 22
taruṇa 21, L. 2
tallíccha 15, 13; 45, 6

tāi (ya) 1, L. 19, 11, L. 1. 4 etc.
tāla 15, 6
tāhaṃ 24, 19
tigicchati 38, 8
tuccha 28, 3
tusa 25, 54
te 35, 11
teṇa 20, L. 2. 11
teyaṇī 45, 14
tella patta 45, 22
tellā-pāu 25, L. 45
thāha 10, L, 18
thūbha 22, L. 9
dantakaṭṭha 28, 23
dava 16, L. 1
dāṇava 6, L. 2
diṭṭhā 34, L. 9 etc.
diṇṇa 2, 1
ditta 15, 12. 25
divā 4, 21
dissate 24, 10
dupāṇa 15, 13 ; 21, 6; 24, 28; 45, 6
durbuddhi 41, 6
duhāyati 27, 1
dūsī 3, 7
devaya 36, 13; 40, 2
dhagadhageti 10, L. 30
dhūma 35, L. 10
paogaso 24, 37
paccala 38, 19
paccāyāi 10, L. 26
pacchāṇa 38, 21. 23
Pajjaṇṇa 33, 4
pajjava 5, 2. 4
paḍiṃsukā 24, 18
paḍissuyā 30, 7f.
paḍihatthi 38, 19
paṇissayai 14, L. 8
patthara 15, 20
padosa 3, 8 ; 38, 5
pantha 12, 3
payā 9, L. 2 ; 31, L. 17. 36
payāhiṇa 27, 6
parakīya 17, L. 22
paraṃgama 16, 2
pariṇāmiya, pā° 31, L. 9. 32
parrivvāyaga 25, L. 1
parisādi 22, L. 1
parīta 28, 11
palighāiya 23, L. 4
paliya 23, L. 4
pavakāra 38, 28
pasaṃsāti 4, 16
pasūyati 33, 13, 45, 13
passai s. pāsai
paheliyā 27, 4
pāu 25, L. 46
pāogga 9, 3
pātarāsa 12, 1
pādubbhāva 25, L. 40
pāyaḍā 41, 16
pāsai 21, L. 3, otherwise passai
pijja 298,
piṭṭaṇa 9, L. 6
pihijjati 29, 1. 4
pīti 4, L. 3
puṃkha 10, L. 28
pucchā 15, L. 4
puggala, po° 31, L. 10 ff. 30 ff.
puvvarattāvaratta 4, 11
Poṭṭilā 10, L. 21. 33
phaḍai 24, 3
phandai, °daṇa 11, L. 3 etc.
phalāphalaṃ 24, 21 f.
phāla 26, 8
phīta 33, 16
phīti 28, 10
bajjhijjate 9, 14
baddha-cindha 14, L. 3. 5; 45, 39
bahuvāriya 28, 14
bāhira 4, 13
buiya passim
buddha 38, L. 1
būyā 1, L. 6 ; 4, 13; 27, 3
būhaṇatā 13.1
bhajai 25, L. 47
bhadda 27, 4
Bhaddā 21, 8
bhāvaka 22, 2
bhāsa 15, 24
bhijja 45, 52
bhuviṃ 31, L. 47
bhojjo 39, 4
maḍāi 31, L. 22
mandira 45, 14
mamma 9, 18
malaṇa 26, 14
mahā-paha 12, L. 3
mahārāja 36, 15
mahilā 22, 1
mātanga 6, L. 1 ; 2
mālavi 22, 2
māhaṇa 14, L. 6; 26, 1 ff.; 32, L. 1
migāri 2, 8 ; 15, 20f.; 21, 6f.
muddha-sūī 15, 6; 25, 1
mūlāka 21, L. 3 ; 33, 16
meḍhī 26, 13
moḍaṇa 9, 8
moha ntr. 36, 1
yuddha 26, 1. 3
rahassa 39, 1
riṭṭha 7, 1
rībhita 25, L. 35
ruppi 45, 41
roha 9, 19
lavai 26, 14

lāghava masc. 11, 3
lāvaṇṇayā 13, L. 1
leva 3, L. 1 ; 9, 29
lo'esaṇā 12, L. 1f.
lokati 31, L. 9
vaccai 6, 1
vajjai 6, 1
vajjai 6, 9
vaṭṭi 24, 3
vaṇımaka 12, 2
vaṇṇāga 38, 4
vatı 26, 13
vattey- 24, 11. 16
vatthu 9, 16
vammıka, °ya 22, 9 ; 28, 22
varatta 18,1
Varuṇa 37, L. 4
vasaṇt'ussava 24, 4
vasıkata 6, L. 3
vasuyika 26, 13
vāgaraṇa 15, L. 4 (5)
vārı 29, 19
vāla 22, 2. 9
vālaggāhī 15, 28
vāva 29, 15
vāha 38, 22 f.
vāhiṇi 22, 3
vigarahāti 4, 17
vijjhahiti 25, L. 51
viṇijjati 35, 2
viṇṇatti 23, L. 3
vitta 12, L. 1f. ; 36, L. 2
vidosa 44, L. 2
vipāka 9, 9 ; 31, L. 45
vimadda 9, 16
viyatta 6, L. 3. 25
viraya 6, L. 24
vivasa 33, 11
vıkava 28, 15
vıriyatta 3, 6
vīlavai 41, 17
vutti 17, 7
vuppate 30, 2
veyai, veyaṇā 11, L. 3
vessa 26, 15 ; 32, 4
voccheya 20, L. 6. 10
saṃvujihamāṇa 2, 4 ; 15, 3
saṃsati 24, L. 12
sakkaya 24, 40
sakkā 36, 3. 6
sakheya 27, 3
sankaṇīya 22, 10
sanku 18, 1
saṃkoḍaṇa 9, 8
saṃchobha 4, 12
Saṃjaya 39, 5
sadaṇa 24, L. 8
satima 41, 14
saddahai 10, 5 etc.
saddheya 10, L. 3
saṃdhāṇatā 25, L. 31
sapehāe 4, 9f.
sabhāva 15, 3
samaṃ 1, 2
samayaṃ 1, L. 1
samādiyatī 35, L. 2
samiyā 7, 1
samilā 26, 10
samukkasiya 14, L. 3ff.
samugghāya 9, 28
samuccitthai 31, L. 21
samucchijjai 31, L. 20
samudāṇiya 41, 14
saṃpayā 27, L. 1
Sayakkau 43, 1
sayayaṃ 8, 1
sallahā 17, 5
savai 29, 1
savvaobhadda 9, 33
savvahiṃ 1, 1
savvaho 9, 4
sākaḍiya 25, L. 47
sākaḍḍhai 10, L. 25
sātaṇa 31, L. 20
sātijjai 26, L. 10
sāmitta 30, L. 7
sāya 25, L. 1ff. 15 ; 45, 46
sāliṇı 22, 4
sāsai 21, 2
sincati 33, 3
siṇeha 27, 1 f.
siṭṭha 11, 2
siṭṭhayaṇa 11, L. 1
sinna 24, 23
siloka 6, 6
sukkaḍa 4, 12
sujjha 9, 27
Suṇandā 38, 28
sutta 6, 5 ff
sudda 26, 15 ; 32, 4
sumba 6, 4
suyāṇi 4, 4
sūdaṇa 30, 5
seka 2, 6 ; 30, 1
seya 28, 12 =
selesı 9, 28
soggatı 25, L. 29
sopāyāṇa 9, 9
sobhatara 32, 3
soya 1, L. 4
soyavva 1, L. 1 ff.
halısā 26, 9
hāriya 25, L. 4f. 15
hāyai 35, 15
hiḍā-kamma 35, 18.90
Himavanta 45, 33
hutāsa 45, 11

INDEX OF VERSES IN THE ṚṢIBHĀṢITA

[In the following index the number before the point indicates the concerned Bhāṣita and the number after the point the concerned gāthā.]

अंकुरा खंध खंधीयो ९. ११
अंजणस्स खयं दिस्स २८.२२
अकामए कालगए १४.
अकुडत्तं च कूडेसु २६. ९
अक्खोवंगो वणे लेवो ४५. ४८
अक्खो वंजणमादाय ४. २३
अगन्धणे कुले जातो ४५. ४०
अग्गिणा तु इहं दड्ढा ३६. ५
अणग्घेयं मणिं मोत्तुं ४१. ८
अणुबद्धमपस्सन्ता १५. १६ ४५. ९
अण्णहा स मणे होइ ४.५
अण्णाणं परमं दुक्खं २१. १
अण्णाण ३५. ३
अण्णाणविप्पमूढप्पा ३५.१
अण्णाणेण अहं पुव्वं २१. ४
अण्णातयम्मि अट्टालकम्मि ३५. १७
अण्णायकम्मि अट्टालकम्मि ३५. २१
अत्थादाइं जणं जाणे ३८. २६
'अत्थि मे' तेण देति; १३. ६
अदुवा परिसामज्झे ४. ८
अधुवं संसिया रज्जं २४. ३२
अपडिन्नभावाओ ३४.२
अप्पकतावराहेहिं २८. १३
अप्पकतावराहोऽयं २८. १२
अप्पं च आउ इह माणवाणं ४५. १
अप्पा ठिती सरीराणं ९. १४
अप्पारोही जहा बीयं २४. २४
अप्पेण बहुमेसेज्जा ४२.
अभिणिस्सए इमं लोगं १४.
असंमूढो उ जो णेता ११. १
असब्भावं पवत्तेन्ति २८. १५
अहिंसा सव्वसत्ताणं ४५. २०
आऊ धणं बलं रूवं २४. १०
आजीवत्थं तवो मोत्तुं ४१. ९
आणं जिणिदं भणितं ४५. २३
आणाकोवो जिणिन्दस्स ४५. ३७
आतं परं च जाणेज्जा ३५. १२
आतट्ठे जागरो होहि ३५ १४
आतट्ठो निज्जरायन्तो ३५. १६
आताकडाण कम्माण १५. १७ ४५. १०
आता छेत्तं तवो बीयं ३२. २
आता छेत्तं तवो बीयं २६. ८
आताणाए उ सव्वेसिं १३. १
आमिसत्थी झसो चेव ४१. ७
आयाणरक्खी पुरिसे ४-१
आरियं णाणं साहू १९. ५
आरूढो रायरहं २६. ३
आलस्सं तु परिण्णाए ७. ३
आलस्सेणावि जे केइ ७. २
आवज्जती समुग्घातो ९. २८
आसज्जमाणे दिव्वम्मि ४५. ५१
आहारत्थी जहा बालो १५. १०
आहारादि तु जीवाणं ४५. १७
आहारादी पडीकारो ४५. ४९
इच्छन्तेणिच्छते इच्छा ४०. ४
इच्छा बहुविधा लोए ४०. १
इच्छाभिभूया न जानन्ति ४०. २
इच्छामूलं नियच्छन्ति ४०. ३
इत्थी उ बलवं २२.७
इत्थीऽणुगिद्धे वसए ६. ९
इध जं कीरते कम्मं ३०.१
इन्दासणी ण तं कुज्जा ४५. ४३

इन्दिएहिं सुदन्तेहिं २९. १५
इमा विज्जा महाविज्जा १७.१
इय उत्तमगंथछेयए ८.१
इहेव किंत्ति पाउणति ३३. ८
इहेवाकित्ति पावेहिं ३३. ६
उक्कड्ढतं जधा तोयं ९. १३
उच्चं वा जति वा णीयं २४. १३
उच्चादीयं विकप्पं तु २८. २३
उच्छायणं तु कुलाणं २२. ५
उवक्कमो य उवकेरो ९. १२
उव्विवारा जलोहन्ता ४५. १४
एक्कं भवं दहे वण्ही ३६. ४
एतं किसिं कसित्ताणं २६. १५ ३२. ४
एवं अणेगवण्णागं ३८. ४
एवं जिणिन्दआणाए ४५. ४२
एवं तवो बलत्थे वि ३६. १०
एवमेतं करिस्सामि २४. १४
एस एव विवण्णासो ९. ८
एसा किसी सोभतरा ३२. ३
कंचणस्स जहा धाऊ ९. २६
कंतारे वारिमिज्झे वा २४. १
कज्जाणिव्वत्तिपाओग्गं ३८. २४
कतरे धम्मे पण्णत्ते २६. १
कतो छेत्तं कतो बीयं ३२. १
कन्ती जा वा वयोवत्था २४. १८
कम्मभावेऽणुवत्तंती २४. १६
कम्ममूलमनिव्वाणं ९. १
कम्ममूला जहा वल्ली २४.२०
कम्मस्स संतइं दित्तं २४. ३८
कम्मायाणेऽवरुद्धम्मि ९. २२
कल्लाणं ति भणन्तस्स ३०. ७
कल्लाणमित्तसंसग्गिं ३३. १६ १६
कल्लाणा लभति कल्लाणं ३०. ४
कसाया मलणं तस्स २६. १४
कामं अकामकारी ७.४
कामग्गहविणिमुक्का २८. १८
कामभोगाभिभूतप्पा २८. १०
काममोहित चित्तेणं २८. ११
कामसल्लमणुद्धित्ता २८ ६
कामाण मग्गणं दुक्खं २८. ९
कामा मुसामुही तिक्खा ४५. ४६
काले काले य मेहावी २८ २१
किं कज्जते उ दीणस्स ३४. ३
किमु दन्तस्स रण्णेणं ३८. १४
कोध-माण-परिण्णस्स ५. ४
कोवमूलं णियच्छन्ति ३६. १४
कोवो अग्गी तमो मच्चू ३६. १
कोसीकिते ठवऽसी तिक्खो ४५. ४५
कोहं जो उ उदीरेइ ३. ३
कोहाविद्धा ण याणन्ति ३६. १३
कोहेण अप्पं डहती परं च ३६. १२
कोहो बहुविहो लेवो ३. ५
खइणं पमाणं वत्तं ३३. ९
खणथोवमुहुत्तमन्तरं २८. २४
खिज्जंते पावकम्माणि ९. १५
खीरे दूसिं जधा पप्प ३. ७
गंभीरमेरुसारे वि ३६. ८
गंभीरं सव्वओ भद्दं ९. ३३
गच्छति कम्मेहि सेऽणुबद्धे २. ३
गन्धं घाणमुवादाय २९. ७-८
गम्भीरो वि तवोरासी ३६. ११
गरन्ता मदिरा वा वि २२. ४
गलुच्छिन्ना असोते ४१. ३
गाहाकुला सुदिव्वा व २२. २
गेहं वेराण गंभीरं २२. ६
चंचलं सुहमादाय २४. ३१
चोरं पि ता पसंसन्ति ४. १४
छज्जीवकायहितए २६. ७
छिण्णसोते भिसं सव्वे २८. १
छिण्णादाणं धुवं कम्मं १५. २७
छिन्नमूला जहा वल्ली २४. २३
छिन्नादाणं सयं कम्मं २४. २२
जइपरो पडिसेवेज्ज ३५. १५
जइ मे परो पसंसाति ४. १६

जइ मे परो विगरहाति ४. १७
जं उलूका पसंसन्ति ४. १८
जं कडं देहिणा जेण २४ १७
जं च बाला पसंसन्ति ४. १९
जं तु परं णवएहिं ६. ६
जं सुहेण सुहं लद्धं ३८. १
जग्गाही, मा सुवाहि ३५. १८
जणवादो ण ताएज्जा ७. १
जत्थत्थी जे समारम्भा २२. ११
जधा खीरं पधाणं तु ३. ८
जधा रूप्पिकुलुब्भूतो ४५. ४१
जम्मं जरा य मच्चू य २१. ३
जस्स एते परिन्नाता ३. ११
जस्स कज्जस्स जो जोगो ३८. १९
जस्स भीता पलायन्ति २. १
जहा अंडे जहा बीए ९. ६
जहा आतवसंततं ९. २५
जहा कवोता य कविंजला य १२.१ ४१.१६
जहा निस्साविणिं नावं २८. २०
जागरन्तं मुणिं वीरं ३५. २३
जागरह णरा णिच्चं ३५. २२
जागरह णरा निच्चं ३५. २०
जा जया सहजा जा वा २४. १५
जाणेज्जा सरणं धीरे ३८. २०
जातं जातं तु विरियं ४५. ५३
जारिसं किज्जते कम्मं ३०. ३
जारिसं वुप्पते बीयं ३०. २
जित्ता मणं कसाए या २९. १७
जीवो अप्पोवघाताय २८. १४
जुज्जए कम्मुणा जेणं २४. २५
जेऽभिणन्दन्ति भावेण ४५. २५
जे इमं पावकं कम्मं ३९. १
जे गिद्धे काम भोगेसु २८. १९
जे जणा आरिया णिच्चं १९. ४
जे जणाऽणारिए णिच्चं १९. २
जेण जाणामि अप्पाणं ४. ३
जेण बन्धं च मोक्खं च १७. २
जे जीवनहेतु पूयणट्ठा २७. ६
जे चेलकउवणयणेसु वा २७. ५
जेण केणइ उवाएणं ३४. १
जे णरे कुव्वती पावं ३९. २
जे ण लुब्भति कामेहिं ३४. ६
जेसिं आजीवतो अप्पा ४१. १
जेणाभिभूतो जहती तु धम्मं ३६. १५
जे पुमं कुरुते पावं ४५. ३
जे भिक्खू सखेयमागते २७ ३
जे लक्खणसुमिणपहेलियाउ २७. ४
जे लुब्भन्ति कामेसु २८. ३
जेसिं जहिं सुहुप्पत्ती २२. १२
जेसु जायन्ते कोधाती ३५. १०
जे हुतासं विवज्जेति ४५. ११
जो जत्थ विज्जती भावो ४. २०
जोव्वणं रूव संपत्ति २४. ६
डम्भकप्पं कत्तिसमं ३८. २७
डाहो भयं हुतासातो २२. ९
णच्चाण आतुरं लोकं ३४. ४
ण णारीगणपसत्ते ६ १
णण्णस्स वयणाऽचोरे ४. १५
ण दुक्खं ण सुहं वा वि ३८. ८
ण पाणे अतिपातेज्जा ५. ३
णमंसमाणस्स सदा सन्तो ५. २
ण माहणे धणुरहे २६. ४
णरं कल्लाणकारिं पि ४. १३
णाणप्पग्गहसंबन्धे ६. ७
णाणमेवोवजीवन्तो ४१. १०
णाणावण्णेसु सद्देसु ३८. ५
णावा अकण्णधारा व ६. ३
णावा व वारिमज्झम्मि ९. २९
णासेवेज्जा मुणि गेही २८. २
णियदोसे णिगूहंते ४. २
णिरंकुसे व मातंगे ६. २
णिवत्ति मोक्खमग्गस्स ११. ५
णेव बालेहि संसग्गिं ३३. ५
णेहवत्तिक्खए दीवो ९. १९

णो संवसितुं सक्का ४. १
तण-खाणु—कंडक-लताघणाणि ४. ६
तम्हा उ सव्वदुक्खाणं १५. २८
तम्हा ते तं विकिंचित्ता ३. ६
तम्हा तेसिं विणासाय ३५. ९
तम्हा पाणदयट्ठाए ४५.२२
तेलोक्कसारगरुयं ४५. ३८
तवो बीयं अवंझं से २६.१२
ताहं कडादयुब्भूया २४. १९
तहा बालो दुही वत्थुं १५. २१
तित्तिं कामेसु णासज्ज २८. ८
तुच्छे जणम्मि संवेगो ३८. १०
दन्तिन्दियस्स वीरस्स ३८. १३
दव्वओ खेत्तओ चेव २४. ३९
दव्वतो खित्ततो चेव ९. ३२
दव्वे खेत्ते य काले य ३८. २९
दानमाणोवयारेहिं २४. १२
दित्तं पावन्ति उक्कण्ठं ४१. ५
दीवे पातो पयंगस्स २१. ५
दुक्खं खवेति जुत्तप्पा ९. १७
दुक्खं जरा य मच्चू य १५. १९
दुक्खमूलं च संसारे २. ८
दुक्खमूलं पुरा किच्चा १५. ९
दुक्खा परिवित्तसन्ति २. २
दुक्खितो दुक्खघाताय १५. ८
दुद्दन्ता इन्दिया पंच १६. १
दुद्दन्ता इंदिया पंच २९. १३
दुद्दन्ते इन्दिए पंच १६. २
दुद्दन्तेहिंदिएहऽप्पा २९. १४
दुप्पचिण्णं सपेहाए ४. ९
दुभासियाए भासाए दुक्कडेण...३३. ३
दुहरूवा दुरन्तस्स ३८. १६
देज्जाहि जो मरन्तस्स ४५. १५
देविंदा दाणविंदा य ४५. २१
देविन्दा दाणविन्दा य २४ ९
देविन्दा सुमहिड्ढीया २४. ७
दोसादाणे णिरुद्धम्मि ९. १०
धारणी सुसहा चेव २४. २
धावन्तं सरसं नीरं ४५. १२
धित् तेसिं गामणगराणं २२. १, ८
धितो खलं वसुयिक्कं २६. १३
धुमहीणो य जो वण्हि १५. २६
न चिरं जणे संवसे मुणी २७. १
नण्हातो व सरं रम्मं ४५. २८
निच्चलं कयमारोग्ग २४. ४०
निव्वत्ती वीरियं चेव ९. ७
पंच जागरओ सुत्ता २९. २
पंच जागरओ सुत्ता ३८. ६
पंचमहव्वयजुत्ते ३४. ५
पंचवणीमकसुद्धं १२.२
पंचवणीमगसुद्धं ४१. १५
पंचिन्दियाइं सण्णा ३५. १९
पंचेव इंदियाणि तु २६. ११
पंथाणं रूवसंबद्धं १२. ३
पक्खिणो घतकुम्भे वा ४१.६
पच्चाणं चेव रूवं च ३८, २३
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो ४५. ५
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो १५. १२
पच्चुप्पण्णरसे गिद्धो २४. २९
पत्थरेणाहतो कीवो १५. २०
पत्तिन्धणस्स वण्हिस्स १५. २५
पडिस्सुयासरसं कम्मं ३०. ८
पत्थन्ति भावओ कामे २८. ५
पयंडस्स णरिन्दस्स ४५.३५
पयहित्तु सिणेहबन्धणं २७. २
परं णवग्गहा भावा ९.३१
परिग्गहं गिण्हते जो उ ३. २
परिवारे चेव वेसे य ३८. २५
परोवघाततल्लिच्छो ४५. ६
परोवघाततल्लिच्छो १५. १३
परोवघायतल्लिच्छो २४. २८

पाणातिवातो लेवो ३. ४
पाणी य पाणिघातं च ४५. १९
पावं जे उ पकुव्वन्ति ४५. ८
पावं जे उ पकुव्वन्ति १५. १५
पावं न कुज्जा ण हणेज्ज पाणे ४५. २
पावं परस्स कुव्वन्तो १५. ११
पावं परस्स कुव्वन्तो २४. २७
पावं परस्स कुव्वन्तो ४५. ४
पावकम्मोदयं पप्प ४५. १३
पावघाते हतं दुक्खं १५. ६
पावमूलमणिव्वाणं १५. १
पुढविं आगम्म सिरसा ५. १
पुण्णं तित्थमुवागम्म ३३. १०
पुण्णपावस्स आयाणे ९. ३
पुत्तदारं धणं रज्जं ४५. १६
पुरिसो रहमारूढो ९. २३
पुव्वं मणं जिणित्ताणं २९. १६
पुव्वरत्तावरत्तम्मि ४–११
पुव्वजोगा असंगत्ता ९. ३०
फासं तयमुवादाय २९. ११–१२
बंभचारी अति कुद्धो ३८. २२
बज्झए मुच्चए चेव २४. ३७
बद्धचिन्धो जधा जोधो ४५. ३९
बन्धंता निज्जरन्ता य २४. ३६
बन्धनं मोयणं चेव १७. ६
बितियं जरो दुपाणत्थं २१ ६
बीयभूताणि कम्माणि २. ५
बीया अंकुरणिप्फत्ती २. ४
बुज्झए बुज्झए चेव २४. २१
भासच्छण्णो जहा वण्ही १५. २४
भुंजित्तुच्चावए भोए ४. ७
मच्छा व झीणपाणीया ४१ ४
मज्ज दोसा विसं वण्ही ९. २१
मणं तधा रम्ममाणं ४५. २६
मणुण्णं भोयणं भोच्चा ३८. २
मणुण्णम्मि अरज्जन्ते २९. ४
मण्णन्ति भद्दका भद्दका ३०. ६
मण्णे..... ३५. ४
मण्णे बाणेण विद्धे तु ३५. २
मम्मं ससल्लजोवं च १७. ५
महाविसे वऽही दित्ते ३६. ९
मा ममं जाणऊ कोयी ४१. १४
मासे मासे य जो बालो ४१. १३
मिगा बज्झन्ति पासेहिं २१. २
मिगारी य भुयंगो य २१. ७
मिच्छत्तं अनियत्ती य ९. ५
मुक्कं पुप्फं व आगासे ६. ४
मूलकोउयकम्मेहिं ४१. १२
मूलघाते हतो रुक्खो २५. १
मूलसेके फलुप्पत्ती १३. ४
मूलसेके फलुप्पत्ती १५. ७
मूलसेके फलुप्पत्ती २. ६
मेहुणं तु ण गच्छेज्जा २६. ५
मोहक्खए उ जुत्तस्स ३८. ९
मोहमूलमणिव्वाणं २. ७
मोही मोहीण मज्झम्मि २४. ३५
मोहोदई सयं जंतू २४. ३४
मोहोदये सयं जन्तू २४. ३३
रण्णे दवग्गिणा दड्ढा ३. ९
रम्मं मन्तं जिणिन्दाणं ४५. २७
रसं जिब्भमुवादाय २९. ९--१०
रागंगे य विदोसे य ४४. ×
रायाणो वणिया जागे २६. २
रूवं चक्खुमुवादाय २९. ५–६
लाभम्मि जेण सुमणो ४३. १
लुप्पती जस्स जं अत्थि १३. ५
वज्जेज्जऽणारियं भावं १९. १
वणं वण्हि कसाए य १५. २२
वण्हिणो णो बलं छित्तं ३६ २
वण्हि रविं ससंकं वा २४. ५
वण्हि सीताहतो वा वि ४५. २९
वण्ही अणस्स कम्मस्स १५. २३

वण्ही सरीरमाहारं १६. ३
वत्थादिएसु सुज्झेसु ९. २७
वदतु जणे जं से इच्छियं ४. २२
ववगयकुसले संछिण्ण २७. ७
वह्निमारुय संयोगा ९. २४
वाहिक्खयाय दुक्खं वा ३८. ७
विक्कीतं तेसि सुकडं ४१. २
विज्जामन्तोपदेसेहिं ४१. ११
विज्जोपयारविण्णाता ११. ४
विज्जोसहिणिवाणेसु ९. १६
विण्णासो ओसहीणं तु २१. ९
विण्णासो ओसहीणं तु २१. १०
विसं वा अमतं वा वि ४. २१
वीतमोहस्स दन्तस्स ४५. २४
वेसपच्छाण संबद्धे ३८. २१
सए गेहे पलित्तम्मि ३५. १३
संकणीयं च जं वत्थु २२. १०
संजोए जो विहाणं तु ११. ३
संततं बंधए कम्मं ९. १०
संधिजा आरियं मग्गं १९. ३
संपुण्णवाहिणीओ वि ३३. १४
संवरो निज्जरा चेव ९. ४
संसग्गितो पसूयन्ति ३३. १३
संसारसंतई चित्ता २४. २६
संसारसंतईमूलं ९. २
संसारे दुक्खमूलं तु १५. २
संसारे सव्वजीवाणं २४. ४
सकुणी संकुप्पघातं च १८. १
सक्का तमो णिवारेतुं ३६. ६
सक्का वण्हो णिवारेतुं ३६. ३
सक्का वण्ही निवा ३. १०
सगाहं सरबुद्धं ४५. ४४
सच्छंदगतिपयारा ६. ८
सज्झायज्झाणोवगतो जितप्पा १७. ८
सत्तं बुद्धी मती मेधा ३६. ७
सत्तं बुद्धी मती मेधा ४५. ३४
सत्थं सल्लं विसं जन्तं ३५. ११
सत्थकं वा वि आरंभं ३८. १८
सत्थेण वण्हिणा वा वि ४५. १८
सदेवमाणुसा कामा २८. ७
सदेवोरगगंधव्वं ४५. ४७
सदेवोरगगंधव्वे २८. १७
सदेवोरगगन्धव्वे. २४. ११
सद्दं सोतमुवादाय २९. ३
सन्तमेतं इमं कम्मं १३. ३
सन्तस्स करणं नत्थि १३. २
सन्ते जम्मे पसूयन्ति १५. १८
सब्भावववकविवसं ३३. ११
सब्भावे दुब्बलं जाणे ३८. २८
सभावे सति कन्दस्स जहा १५. ५
सभावे सति कन्दस्स धुवं १५. ३
सभावे सति पावस्स १५. ४
समस्सिता गिरिं मेरुं ३३. १५
सम्मं कम्मपरिण्णाणं १७. ४
सम्मत्तं गोत्थणवो २६. १०
सम्मत्तं च अहिंसं च ३४. १७
सम्मत्तं च दयं चेव ३८. १७
सम्मत्तं च दयं चेव ९. १८
सम्मत्तणिरयं धीरं ३३. १२
सम्मत्तणिरतं धीरं २९. १८
सम्मं रोगपरिण्णाणं १७. ३
सम्मामिच्छापओतेणं ३३. १
सल्लं कामा विसं कामा २८. ४
सवन्ति सव्वता सोता २९. १
सवसो पावं पुरा किच्चा २४. ३०
सवसो पावं पुरा किच्चा ४५. ७
सवसो पावं पुरोकिच्चा १५. १४
सव्वं च सव्वहिं चेव १. १
सव्वण्णुसासणं पप्प ४५. ३३
सव्वतो विरते दन्ते १. २
सव्वत्थ णिरणुक्कोसा २४. ८
सव्वत्थ विरये दन्ते २९. १९

सव्वसत्तदयो वेसो ३८. १२
सव्वं सोयव्वमादाय १. ३
सव्विदिएहिं गुत्तेहिं २६. ६
सागरेणावणिजोक्को ४५. ५२
साभावियगुणोवेतं ४५. ३२
सामण्णे गीतणीमाणा ३८. ११
सारदं व जलं सुद्धं ४५. ३१
सावज्जजोगं णिहिलं विदित्ता १७. ७
सासणं जं णरिन्दाओ ४५. ३६
साहूहिं संगमं कुज्जा ३३. ७
सिग्घवट्टिसमाउत्ता २४. ३
सिट्ठकम्मो तु जो वेज्जो ११. २
सिया [...] कुज्जा ३९. ४
सिया पावं सइं कुज्जा ३९. ३
सीसच्छेदे धुवो मच्चू १२. १३
सीसं जहा सरीरस्स २२. १४
सीलक्खरहमारूढो ४. २४
सुकडं दुक्कडं वा वि ४. १२
सुत्तमेत्त गतिं चेव ६. ५
सूदणं सूदइत्ताणं ३०. ५
सुप्पइण्णं सपेहाए ४. १०
सुप्पियं तणयं भद्दा २१. ८
सुभाव भावितप्पाणो ३८. १५
सुभासियाए भासाए ३३. ४
सुभासियाए भासाए ३३. २
सुयाणि भित्तिए चित्तं ४. ४
सुहुमे व बायरे वा ३. १
सोपायाणा णिरादाणा ९. ९
हट्ठं करेतीह णिरुज्झमाणो ३६. १६
हिंसादाणं पवत्तेन्ति २८, १६
हेमं वा आयसं वा वि ४५. ५०
हेमा गुहा ससीहा वा २२. ३

INDEX OF PROPER NAMES

[Figures refer to concerned Bhaṣitas]

अंगरिसि ४
अंबड २५
अद्दइ २८
अद्दाल ३५
अरुण ३३
आरियायण १९
इन्दनाग ४१
इसिगिरि ३४
उक्कल २०
कुम्मापुत्त ७
केतलि ८
गद्दभ २२
गाहावइ २१
अण्णवक्क १२
जम ४३
तारायण ३६
तेतलिपुत्त १०
दविल ३
दीवायण ४०
नारद १
पास ३१
पिंग ३२
पुप्फसाल ५
बाहुक १४
भयालि १३
मंखलिपुत्त ११
मधुराय १५
महाकासव ९
मायंग २६
रामपुत्त २३
वक्कलचीरि ६
वज्जियपुत्त २
वद्धमाण २९
वरिसव १८
वरुण ४४
वाउ ३०
वारत्तय २७
विदु १७
वेसमण ४५
संजइ ३९
साइपुत्त ३८
सिरिगिरि ३७
सोम ४२
सोरियायण १६
हरिगिरि २४

LALBHAI DALPATBHAI BHARATIYA SANSKRITI VIDYA MANDIR

L.D. SERIES

S. NO.	*Name of Publications*	*Price Rs.*
*1.	Śivāditya's Saptapadārthī, with a Commentary by Jinavardhana Sūri. Editor : Dr. J.S. Jetly. (Publication year 1963)	4/-
2.	Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts : Munirāja Shri Punyavijayaji's Collection. Pt. I. Compiler: Munirāja Shri Punyavijayaji. Editor : Pt. Ambalal P. Shah. (1963)	50/-
3.	Vinayacandra's Kāvyaśikṣā. Editor : Dr. H.G. Shastri (1964)	10/-
4.	Haribhadrasūri's Yogaśataka, with auto-commentary, along with his Brahmasiddhāntasamuccaya. Editor : Munirāja Shri Punyavijayaji. (1965)	5/-
5.	Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts, Munirāja Shri Punyavijayaji's Collection, pt. II. Compiler : Munirāja Shri Punyavijayaji. Editor : Pt. A.P. Shah. (1965)	40/-
6.	Ratnaprabhasūri's Ratnākarāvatārikā, part I. Editor : Pt. Dalsukh Malvania. (1965)	8/-
*7.	Jayadeva's Gītagovinda, with king Mānāṅka's Commentary Editor : Dr. V. M. Kulkarni. (1965)	8/-
8.	Kavi Lāvaṇyasamaya's Nemiraṅgaratnākarachanda. Editor : Dr. S. Jesalpura. (1965)	6/-
9.	The Nāṭyadarpaṇa of Rāmcandra and Guṇacandra : A Critical study : By Dr. K.H. Trivedi. (1966)	30/-
*10.	Ācārya Jinabhadra's Viśeṣāvaśyakabhāṣya, with Auto-commentary, pt. I. Editor : Pt. Dalsukh Malvania. (1966)	15/-
11.	Akalaṅka's Criticism of Dharmakīrti's Philosophy : A study by Dr. Nagin J. Shah. (1966)	30/-
12.	Jinamāṇikyagaṇi's Ratnākarāvatārikādyaślokaśatārthī, Editor : Pt. Bechardas J. Doshi. (1967)	8/-
13.	Ācārya Malayagiri's Śabdānuśāsana. Editor : Pt. Bechardas J. Doshi (1967)	30/-
14.	Ācārya Jinabhadra's Viśeṣāvaśyakabhāṣya, with Auto-commentary. Pt. II. Editor Pt. Dalsukh Malvania. (1968)	20/-
15.	Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts : Munirāja Shri Punyavijayaji's Collection. Pt. III. Compiler : Munirāja Shri Punyavijayaji. Editor : Pt. A.P. Shah. (1968)	30/-

* out of print

16. Ratnaprabhasūri's Ratnākarāvatārikā, pt. II. Editor : Pt. Dalsukh Malvania. (1968) 10/-
17. Kalpalatāviveka (by an anonymous writer). Editor : Dr. Murari Lal Nagar and Pt. Harishankar Shastry. (1968) 32/-
18 Āc. Hemacandra's Nighaṇṭuśeṣa, with a commentary of Śrī-vallabhagaṇi. Editor : Munirāja Shri Punyavijayji. (1968) 30/-
19. The Yogabindu of Ācārya Haribhadrasūri with an English Translation, Notes and Introduction by Dr. K.K. Dixit. (1968) 10/-
20. Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts : Shri Āc. Devasūri's Collection and Āc. Kṣāntisūri's Collection : Part IV. Compiler : Munirāja Shri Punyavijayji, Editor : Pt. A.P. Shah. (1968) 40/-
21. Ācārya Jinabhadra's Viśeṣāvaśyakabhāṣya, with Commentary, pt. III. Editor : Pt.Dalsukh Malvania and Pt. Bechardas Doshi (1968) 21/-
22 The Śāstravārtāsamuccaya of Ācārya Haribhadrasūri with Hindi Translation, Notes and Introduction by Dr. K.K. Dixit. (1969) 20/-
23. Pallipāla Dhanapāla's Tilakmañjarīsāra Editor : Prof. N. M. Kansara. (1969) 12/-
24. Ratnaprabhasūri's Ratnākarāvatārikā pt. III, Editor : Pt. Dalsukh Malvania. (1969) 8/-
25. Āc. Haribhadra's Nemināhacariu Pt. 1 : Editors : M. C. Modi and Dr. H. C. Bhayani. (1970) 40/-
26. A Critical Study of Mahāpurāṇa of Puṣpadanta, (A Critical Study of the Deśya and Rare words from Puṣpadanta's Mahāpurāṇa and His other Apabhraṃśa works). By Dr. Smt. Ratna Shriyan. (1970) 30/-
27. Haribhadra's Yogadṛṣṭisamuccaya with English translation, Notes, Introduction by Dr. K. K. Dixit. (1970) 8/-
28. Dictionary of Prakrit Proper Names, Part I by Dr. M. L. Mehta and Dr. K. R. Chandra, (1970) 32/-
29. Pramāṇavārtikabhāṣya Kārikārdhapādasūci. Compiled by Pt. Rupendrakumar. (1970) 8/-
30. Prakrit Jaina Kathā Sāhitya by Dr. J.C. Jaina, (1971) 10/-
31. Jaina Ontology, By Dr. K. K. Dixit (1971) 30/-
32. The Philosophy of Sri Svaminarayan by Dr. J. A. *Yajnik.* 30/-
33. Āc. Haribhadra's Nemināhacariu Pt. II : Editors : Shri M. C. Modi and Dr. H. C. Bhayani. 40/-
34. Up. Harṣavardhana's Adhyātmabindu : Editors ; Muni Shri Mitranandavijayaji and Dr. Nagin J. Shah. 6/-
35. Cakradhara's Nyāyamañjarīgranthibhaṅga : Editor Dr. Nagin J. Shah. 36/-

36.	Catalogue of Mss. Jesalmer collection : Compiler : Munirāja Shri Punyavijayaji.	40/-
37.	Prakrit Proper Names Pt. II. by Dr. M. L. Mehta and Dr. K. R. Chandra.	35/-
38.	Karma and Rebirth by Dr. T. G. Kalghatagi.	6/-
39.	Jinabhadrasūri's Madanarekhā Ākhyāyikā : Editor Pt. Bechardasji Doshi.	25-
40.	Prācına Gurjara Kāvya Sañcaya : Editor : Dr. H. C. Bhayani and Shri Agarchand Nahata.	
41.	Jaina Philosophical Tracts : Editor Dr. Nagin J. Shah.	16/-
42	Saṇatukumāracariya Editors Prof. H. C. Bhayani and Prof. M. C. Modi	8/-
43.	The Jaina Concept of Omniscience by Dr. Ram Jee Singh	30/-
44.	Pt. Sukhalalji's Commentary on the Tattvārthasūtra Translated into English by Dr. K. K. Dixit.	32/-